De graaf van Devonshire

A.L.G. Bosboom-Toussaint

bron
A.L.G. Bosboom-Toussaint, *De graaf van Devonshire*. D. Bolle, Rotterdam z.j. [ca. 1900]

Zie voor verantwoording: https://www.dbnl.org/tekst/bosb002graa04_01/colofon.php

Let op: boeken en tijdschriftjaargangen die korter dan 140 jaar geleden verschenen zijn, kunnen auteursrechtelijk beschermd zijn. Welke vormen van gebruik zijn toegestaan voor dit werk of delen ervan, lees je in de gebruiksvoorwaarden.

dbnl digitale bibliotheek voor de Nederlandse letteren

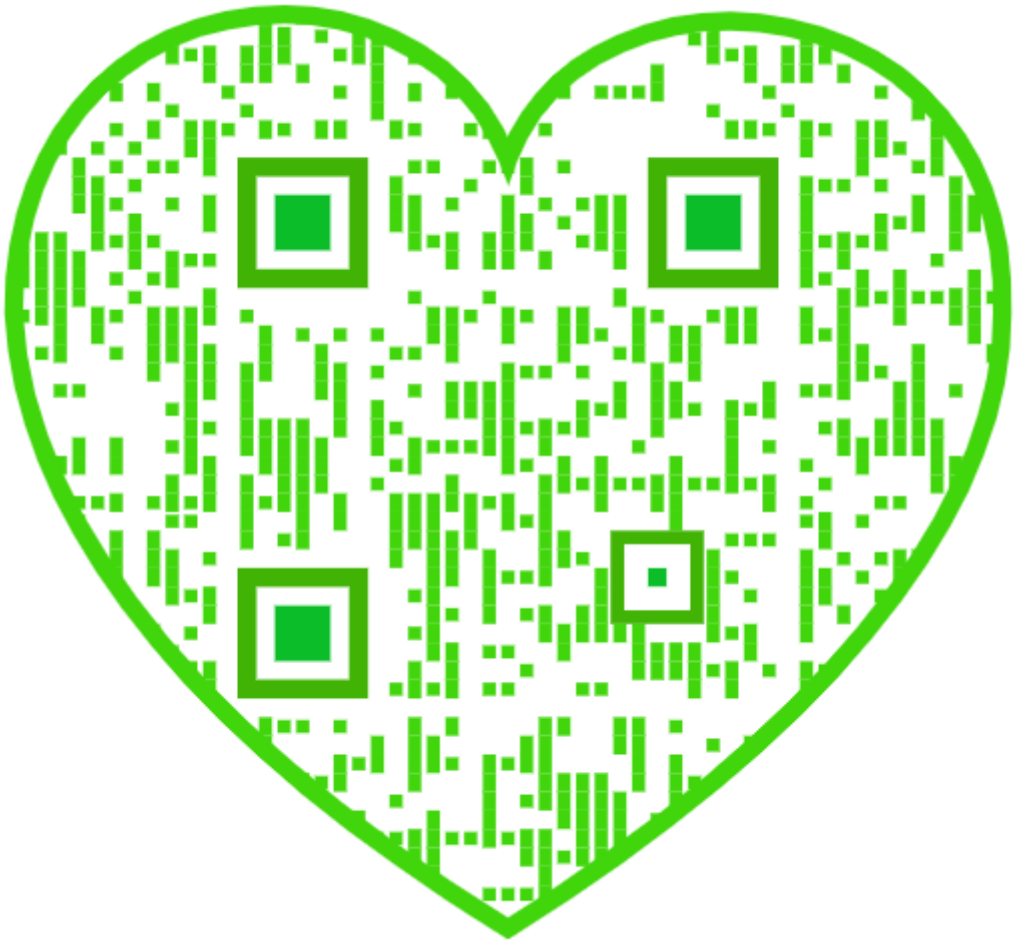

IV

De graaf van Devonshire.

Hoofdstuk I. De vermommingen.

Er viel een recht koude motregen neder, op een dag in de laatste helft der maand October van het in Engelands geschiedenis belangrijk jaar onzes Heeren 1553, en de lezer, die met mij in verbeelding de twee mannen dáár ziet voortrijden op den overigens eenzamen heerweg, die van Londen naar het vorstelijk kasteel van Ashridge leidt, zal zich zeker niet verwonderen, dat ze den snellen draf kozen, om spoedig in eenige schuilplaats tegen het gure weêr veilig te zijn.

Iets geheimzinnigs of ongewoons moest er echter bovendien aan hun tocht verbonden wezen; dit was blijkbaar uit de zorgvuldigheid, waarmede beiden den duisteren kant van den weg hielden, ofschoon de reeds vallende avond, door alles met een nevel te omhullen, hen meer en meer van die zorg ontsloeg; blijkbaar evenzeer in beider zwijgen en in de algeheele bedekking van hun gestalte en hun gelaat, bewerkstelligd door tot op de voeten afhangende mantels en vilten hoeden van dien vorm, welke de Spanjaarden sombrero's noemen, en wier neergeslagen randen, door over het hoofd gebondene en onder de kin toegeknoopte doeken van zwarte zijde, nog meer over hun aangezicht bevestigd waren; zelfs de paarden, ofschoon kennelijk uit edel ras, waren niet van de bedekking der meesters vrij gebleven, die bij hen bestond uit donkerkleurige schabrakken; mogelijk had men deze voorzorg genomen, om hen tegen de

vochtige koude te beschermen, mogelijk ook uit een ander punt van voorzichtigheid.

Na zich overtuigd te hebben, dat niemand in den omtrek nabij hen was, wendde een der ruiters, die eenige passen vooruit reed, zich om tot zijn metgezel en vroeg met gedempte stem: ‘Yorick! zijt gij er zeker van, dat uit het laatste dorp ons niemand gevolgd is?’

‘Bij St. Patrick! geen levenden ziel, Mylord! of het moest de stomme bedelmonnik zijn, dien wij nu reeds tweemalen ontmoet hebben en wien uwe Lordschap in de drift om voort te komen, telkenkeer een goudstuk toewierp, 't geen ronduit gezegd, niet voorzichtig was, want het had zijne nieuwsgierigheid kunnen opwekken.’

‘Als ik dit vermoeden kon, keerde ik nog terug!’

‘Terugkeeren!?’ zeide de andere met eene mengeling van verwondering en ongeloof, en zoo de Lord op het thans bedekte gelaat van zijn metgezel had kunnen lezen, dan ware hem zeker de half spotachtige uitdrukking daarop niet ontgaan. Ernstig echter vervolgde deze: ‘En al ware hij ons gevolgd, wij hebben van hem niets te vreezen; de man mist het gebruik zijner tong en hij kent waarschijnlijk uwe Lordschap niet.’

‘Weet gij, Yorick! wat mij bij dezen tocht het meest hindert? Ik waag persoonlijk zoo weinig! en den goeden naam mijner zeer waarde dame zet ik op het spel, als men vernam dat vermomde mannen zich op ongelegen uren naar haar verblijf begeven. Daarenboven, mij te moeten verbergen! op zij af te sluipen als een Duitsche roofridder, daar ligt iets in dat.... dat men met een woord zoude kunnen noemen, nooit voor iemand uit mijn geslacht nog gebruikt.’

‘En dat er nimmer voor gebruikt worden zal edele Lord. Neen, waarlijk het is geene lafheid, maar een vermetel verachten van elke hindernis, zooals alleen U invallen kan: op den losweg uitgesproken wensch eener dame Londen heimelijk te verlaten op een oogenblik dat de halve bevolking naar de vensters van uw verblijf opgaapt, om slechts de pluim uwer barret in 't oog te krijgen; van Whitehall weg te blijven, onder een voorwendsel waarvan de onwaarheid zoo licht te ontdekken is, terwijl men er naar uwe tegenwoordigheid reikhalst; u niet een-

maal tijd te gunnen, om te bekomen van het uitgestane leed eener sombere gevangenschap, onophoudelijk voort te rennen, zonder rust of verversching, rekent uwe Lordschap dat voor niets? Meent gij dan niets te wagen, door met het hof en de hoofdstad een vastenavondspel te spelen, waarvan gij niet verzekerd zijt dat men er over lachen zal?'

'Ach! dat zegt weinig, indien men slechts niet vermoede om wie ik zulks doe. Maar gij zijt er immers wel vast van overtuigd, dat ik haar welkom zal zijn? Herhaal mij nog eens hare woorden! o! het is zoo smartelijk nooit iets schriftelijks te ontvangen. Woorden vervliegen, al klinken ze welluidend, en mijn geluk is zoo groot, dat ik altijd moeite heb om aan de wezenlijkheid te gelooven.'

'Dan had ik niet zoo dikwijls de mondelinge bode uwer verstandhouding moeten zijn, als ik u hierin niet geruststellen konde, dat de Lady hartstochtelijk naar u verlangt. - Master Staunton! - zeide zij nog den laatsten keer, en vouwde daarbij zoo smeekend de handen en sloeg de oogen zoo roerend omhoog, - mocht het Gode behagen, dat mijn vriend in vrijheid gesteld worde, dan moet ik hem zien, spoedig zien! zeg hem, dat dan zijn eerste uitgang tot mij zij, dat ik dit van hem eisch. -'

'En hij zal u voldoen, mijn innig geliefde!' hervatte de Lord met vuur, 'o! mocht ik u met grootere opofferingen, met mijn leven kunnen toonen, hoe heilig mij uwe minste begeerte is!'

Een haastig uitgesproken *st!* van Staunton stoorde hier den Lord in zijne betuigingen. 'Wat is er?' vroeg hij, zijn paard aanhoudende.

'Het is reeds weder voorbij, Mylord! Toevallig omziende, viel mij dicht achter ons eene donkere gestalte in het oog, die dwars over den weg in het kreupelboschje hier aan de rechterhand verdween.'

'Misschien een boer, die een zijpad naar zijn dorp inslaat; - iemand, die ons bespieden wilde, zoude ons volgen.'

Zij reden daarop eene wijl stilzwijgend voort. Het hield op met regenen, de scherpe herfstwind verdreef wolken en nevelen; de maan met haar 'fonkelend hofgezin,' zooals zeker dichter zegt, begon zich te vertoonen en verlichtte reeds eenigermate hun pad, toen Staunton, op een dicht geboomte wijzende, dat

niet ver meer af lag, zeide: ‘Ik wenschte wel dat wij het bosch bereikt hadden, eer de maan geheel op is.’

De Lord knikte toestemmend, en weêr vooruit rijdende sprak hij als bij zich zelven: ‘Zonderling afhankelijk is toch ons oordeel van de omstandigheden. Nog voor weinige dagen was het bijna mijn eenigste genoegen, de galerijen van mijne gevangenis rond te wandelen, wanneer de maan door haar zacht licht alles als met zilver overgoot, en thans, in vrijheid, zoude ik er het schoonste edelgesteente uit mijn gravenkroon voor geven willen, dat zij haar schijnsel terugtrok.’

Dit gezegd hebbende, rende hij weder met vernieuwde drift voort. Staunton, waarschijnlijk uit voorzichtigheid somwijlen omziende, had oogenschijnlijk moeite om hem bij te houden. Daar deed zich eindelijk het bosch op, waarnaar beiden gereikhalsd hadden, en daar achter verhieven zich de steile torens van Ashridge-Castle, vermoedelijk het doel hunner reis.

Vroolijk zette de Lord nog eenmaal zijn moedig ros aan, dat snuivend voortstoof, en hij was zijn metgezel reeds een goed eind in het bosch vooruit, toen er plotseling als door een tooverslag zes stevige kerels met tweesnijdende zwaarden in de vuist, die zij alle tegen hem richten, op hem toesprongen. Zich tegen die allen te willen verdedigen, ware dwaasheid. Dit zag de edelman zelf in, want behalve dat die lieden eene volstrekte overmacht in hun voordeel hadden door hun getal, was hij slechts met eenen lichten degen gewapend, en scheen hij daarenboven van elk mogelijk onheil eene herkenning het meest te schromen, die een gevecht van man tegen man zoo licht kon ten gevolge hebben. De hand aan zijn rapier slaande, hield hij fier zijn paard in en vroeg met eene stem, die hij trachtte te veranderen: ‘Wat wilt gij van mij, mannen?’

‘Uwe beurs,’ klonk het uit zes monden, ‘uwe beurs!’

‘Gij zijt armzalige roovers die om een weinig goud van een enkel man af te persen, hem met zulk een getal aanvalt; doch ik heb haast, ik wil u het mijne niet betwisten, daar is het, laat mij door! mijn bediende die ginds volgt, heeft niets bij zich’ - en snel eene beurs van sierlijk gouddraadwerk te voorschijn halende, wierp hij die tusschen de mannen en reed

ijlings voort, terwijl niemand eene poging deed om hem dit te verhinderen. Ook zijne aanvallers verwijderden zich, nadat een hunner de beurs opgeraapt, met een woesten lach beschouwd en bij zich gestoken had, in vollen draf, zoodat Staunton die wel een onbestemd gerucht van stemmen en wapenen gehoord, doch niet duidelijk onderscheiden had, zelfs geen spoor meer van hen gewaar werd, toen hij met drift zijn heer te hulp kwam snellen.

‘Yorick! dat had een slecht einde kunnen nemen,’ zeide deze, toen de andere weêr naast hem reed, ‘zes schurken hebben mij daar zooeven mijn goud afgezet. Zoo zij daarmede eens niet tevreden waren geweest en ik mij had moeten verdedigen en een hunner mij herkend hadde! Staunton, beste jongen! zoo nabij Ashridge op een boschpad dat alleen daarheen leidt! wat zouden de vijanden mijner ongelukkige vriendin daaruit niet al stof gevonden hebben voor lasterlijke geruchten en booze aantijgingen!’

‘Goede hemel! Mylord! waart gij in zulk een gevaar? Ik vermoedde reeds iets dergelijks en draafde wat ik kon, doch zoude evenwel te laat zijn gekomen, zoo de hulp der heiligen en uw moed er u niet hadden doorgered.’

‘Het gaf mij niet de minste moeite. Het waren gemeene straatroovers van de lafhartigste soort, die aan niets dachten dan aan hetgeen mijne beurs be.... doch bij St. Joris! de beurs! onvoorzichtige die ik was, dat ik zoo onbedacht kon wezen, hun die beurs af te staan!’

‘Het was toch niet die, beste Lord! welke Mylady zelve voor u gewerkt heeft?’

‘Ja, Staunton! ja,’ riep de andere op smartelijken toon en, zich vergetende, bijna luide uit, ‘dezelfde met de E in kleine perels en haar bekend devies. Ik ongelukkige! Met mijn leven had ik dit pand moeten verdedigen, het is eene onvergefelijke achteloosheid, maar waarlijk, in de eerste onrust over die ontmoeting dacht ik niet aan hare hoogere waarde.’

‘De schelmen zullen daaraan nog veel minder denken, Graaf! en dat is te wenschen ook. Doch zie, daar ginds al weêr lieden, die op ons schijnen toe te komen, en gewapenden. Zie toch om 's hemels wil! nu het licht op hunne blinkende rusting valt, herken ik duidelijk rijdende lansknechten der Koningin.’

‘Ja, bij St. Joris, zoo is het! doch zij rijden niet op ons aan. Slechts omdat zij door hun aantal de gansche breedte van het nauwe pad beslaan, schijnt het ons zoo toe. Voorzichtigheidshalve zullen wij ter zijde gaan en wijken.’

De lieden naderden nu onze ruiters, die zich zooveel mogelijk aan den kant van het smalle pad tusschen het geboomte hielden. Het waren werkelijk bezoldigde lansknechten van Koningin Maria Tudor, wier wapen zij voerden op stormkappen en borstcuras. Aan hun hoofd reden twee mannen; de een, waarschijnlijk een onderbevelhebber, hield van tijd tot tijd een wakend oog op de manschap, wier krijgstucht vrij wat te wenschen overliet, daar verscheidenen van hen luid spraken en lachten; de andere, een man van eene plompe gestalte, was aan zijne kleeding licht te kennen als een aanzienlijk heer. Een donkerbruin zijden mantel, met bontwerk gevoerd en met zilverstof omboord, was achteloos over den rechterschouder geslagen en liet gedeeltelijk de duchtige wapenrusting en den zwaar vergulden halsketen des ridders zien, want de gouden sporen aan de stevels toonden dat hij dit was. Een helm, met opgeslagen vizier en korte groene pluimen, dekte zijn hoofd. Ware het niet zijn dos geweest, die den man van rang aanduidde, dan zeker had niemand hem daarvoor kunnen houden. Zijn gelaat had niets uitstekends of edels en in zijne harde trekken sprak eene lage gemeenheid, die iemand aan een scherprechtersknecht zoude hebben doen denken. Een korte stompneus met wijd opengesperde neusgaten, en de dikke bloedroode lippen van den wijden mond gaven hem daarenboven eene uitdrukking van zinnelijkheid, door de diepliggende grijze oogen, die enkele malen vlammen schoten als de op roof loerende hyena, gansch niet weêrsproken; hij hield zijn zwaard, uit den draagband getogen, met scheede en al in de rechterhand. Dicht bij den persoon genaderd, dien wij uit zijn gesprek met Yorick Staunton als een Grafelijken Lord hebben leeren kennen, hief hij, als bij toeval, of uit moedwillige plagerij, door eene beweging met zijn rapier diens mantel van onder tot boven op, zoodat eene kostbare ridderkleeding zichtbaar werd, en lachte toen boosaardig. Deze echter, als wilde hij aan de beleediging geen gevolg geven, om een vernieuwd oponthoud te vermijden,

trok den hoed nog dieper in de oogen en gaf, met geweld den ander terugdringende, zijn vurig ros de sporen, dat opnieuw snuivende en tegen de merries van het krijgsvolk hinnikende, voortrende. Master Staunton kon den hoon, zijnen heer aangedaan, niet geheel onopgemerkt verkroppen.

‘Bij God en bij St. Yorick, mijnheer! zooeven nemen laaghartige straatdieven mijnen meester zijn laatste goud af, en nu vermaakt zich een edelman, misschien wel een bevelhebber in dienst der Koningin, met ons, vreedzame reizigers, lastig te zijn en den weg te versperren.’

De andere antwoordde met een grijnzenden lach: ‘Rijd maar op, dappere kemphaan; uw moedige heer is reeds op hazendraf voortgeijld en wacht u misschien reeds bij Ashridge; de reis zal wel niet verder gaan hé?’

‘Dank den Hemel daarvoor, dat wij nog vele mijlen moeten afleggen,’ hernam Staunton gevat, ‘anders had mijn meester u zeker niet ongestraft gelaten,’ en hierop de wijste partij kiezende, volgde hij in vollen draf zijn Lord, dien hij, zooals de onbeschofte ridder voorspeld had, reeds dicht bij het kasteel aantrof, welks vaal grijze muren en zware torens in het maanlicht een akelig spookachtig aanzien hadden.

‘Duizend duivels! dat was ridder Benefield, die zeker van een bespiedingstocht rondom Ashridge terugkomt,’ riep Yorick! toen hij den Graaf gewaar werd.

‘Ja, zeker was hij het, en ik moest het verdragen, dat de ellendige zijne hand naar mij uitstak, en voor hem vluchten en zwijgen, terwijl ik hem zoo gaarne in ziedenden toorn mijn degen diep in het schurkenhart zoude gedrukt hebben, maar ik zweeg. Staunton, gij moet mijne zelfbeheersching bewonderen, dat ik zweeg en wegreed. O, Elisabeth! Elisabeth! waart gij niet mede in het spel, ik ware mij zelven niet meester gebleven. Maar dat zal hij weten, op mijn woord als edelman! hij zal het zich eenmaal met ontzetting herinneren, dat hij aan een onbekende zijn moedwil heeft gepleegd.’

‘De Hemel geve dat gij het voor hem zijt! Zoo hij slechts uwe Lordschap niet herkend heeft.’

‘Zeker niet, ik had mijn gelaat afgewend; blauw met zilver

draagt menig ridder; ik heb niets onderscheidends aan, en hij heeft mij sinds maanden niet gezien. Daarenboven, hoe zou hij op den inval kunnen komen dat *ik* het was? - hem zal het gerucht mijner ziekte ook wel zijn ter oore gekomen.'

'Ik heb ten minste gedaan wat ik kon, om hem nog te doen twijfelen.'

Zonder deze woordenwisseling verder voort te zetten, reden beiden het korte en met enkele zware boomen beplante voorplein op, en Staunton, van zijn paard gesprongen zijnde en het aan een der boomen vastgebonden hebbende, hief den zwaren metalen klopper van de hoofdpoort op, met eene beweging van vreugde, die duidelijk te kennen gaf, dat zij aan het einde van een met bezorgdheid volvoerden tocht genaderd waren. Het was ook werkelijk de vorstelijke bewoonster van dit verblijf, de jeugdige prinses Elisabeth Tudor, welke dit bezoek gold.

Het kasteel van Ashridge[1)] was een van die aan de kroon behoorende landgoederen, welke, hetzij om mindere fraaiheid of te kleine behuizing, hetzij uit luim der vorstelijke eigenaren, in onbruik geraakt, slecht onderhouden en nimmer bezocht werden, maar als een oord van afzondering toegewezen aan die leden hunner familie, welke zij uit hunne tegenwoordigheid wilden verbannen, zonder tot eene eigenlijke beperking hunner vrijheid over te gaan. De regeerende Koningin Maria Tudor, evenals Elisabeth dochter van Hendrik VIII, had niet zoo ras na den dood haars half-broeders Eduard VI en de stormachtige tusschenregeering van Lady Johanna Gray, wier kortstondig purper slechts het voorwendsel en de dekmantel geweest was van Northumberlands heerschzucht, den troon haars vaders beklommen, of zij maakte van haar nieuw gezag gebruik, om hare jongere

1) Een romantisch verhaal en geene geschiedenis schrijvende, heb ik gemeend met de ligging van dit vorstelijk landhuis eenigszins vrij en overeenkomstig mijn plan te mogen omgaan. Eigenlijk lag het op veel grooter afstand van Londen, omstreeks 31 mijlen of volgens anderen 3 dagreizen, en meer bepaald in het Graafschap Bucks. Eduard de 1ste hield er in het 19e jaar zijner regeering een parlement. Met het Monnikenklooster door Edmund, Graaf van Cornwall, zoon van Koning Richard, gesticht tot een verblijf voor eene toen nieuwe orde van kloosterlingen, de Bonhommes genaamd, behoorde het later aan de hertogelijke familie van Bridgewater.

zuster van het hof en uit de hoofdstad te verwijderen en haar het kasteel van Ashridge tot woning aan te wijzen. Waarschijnlijk viel de keuze der Koningin juist op dit verblijf, om zijne nabijheid bij Londen, die haar in staat stelde, van elke eenigszins belangrijke behandeling van het voorwerp haars argwaans ten spoedigste onderricht te zijn, of wel om Elisabeth te noodzaken, zich in de grootste afzondering terug te trekken en elke verstandhouding met de buitenwereld te vermijden, ten einde de op haar gerichte achterdocht geen voedsel te geven. Misschien was het om dit eerste te bevorderen dat Maria (die toch ook de ongenade van het lot gekend had, en dus beter dan eenige andere vorstin het bittere van zulk een verstooten moest beseffen), het jaargeld introk, dat hare zuster tot hiertoe onder alle wisselingen harer fortuin, zelfs onder het tyranniek protectoraat des Hertogs van Somerseth behouden had, zoodat Elizabeth genoodzaakt werd om hare leefwijze en hofstaat op een leest te schoeien, die waarlijk voor eene vorstin sober kon heeten, en zij zich op de onzachtste wijze in een leeftijd waarin de spelende verbeeldingskracht nog zoo gaarne met hare idealen voortleeft, tot de koude werkelijkheid van huishoudelijke berekeningen teruggebracht zag. Vandaar misschien, dat zij op rijperen leeftijd, bij ai hare zucht tot praal en glans, eene zekere mate van spaarzaamheid en overleg ontwikkelde, die haar wel eens als een inbreuk op de vorstelijke deugd van vrijgevigheid werd toegekend.

De vermelde gestrengheid der Koningin jegens eene zuster waarmede zij tot hiertoe in eene goede verstandhouding geleefd had, tot wier raad en staatkundige inzichten zij in de bange oogenblikken van beider vaak duistere lotswisseling meermalen de toevlucht had genomen, hiertoe gedrongen door hare algemeen erkende scherpzinnigheid van oordeel en de buitengewone vroegrijpheid van haar verstand en kennis; eene zuster, die, ondanks deze zedelijke meerderheid, nooit de achting, waarop Maria als de oudere aanspraak maakte, uit het oog verloren had, aan welke zij juist om eene gelijkheid in tegenspoeden te nauwer moest verbonden zijn, mishaagde sommigen, verheugde enkelen, deed anderen sidderen en bevreemdde allen. En toch, bij eenig dieper indringen in de eigenlijke roerselen van het men-

schelijk gemoed, moest het niet meer verwonderen dat de dochter van Catharina van Arragon, die zachtmoedige gemalin van den wellustigen en grilligen Hendrik, een natuurlijken afkeer gevoelde voor haar, wier moeder de teisterende kwelgeest en de onverzoenlijkste vervolgster geweest was van die vrouw, wier aandenken zij met vrome kinderliefde in eere hield. Het was immers Anna Boleyn, die er den Koning toe gebracht had, om zijne wettige gemalin op de on wettigste en wreedste wijze te verstooten en, ondanks hare smeekingen, hare volstrekte weigering van en standvastig verzetten tegen hunne scheiding, nog bij haar leven, met zijne listige minnares een tweede huwelijk aan te gaan, waarvan deze Elisabeth de vrucht was. Maria, in de nabijheid haars vaders gebleven, had het moeten aanzien, hoe de trotsche telg der Boleyns zich zegepralend op den troon nederzette, waarvan men hare moeder verdreef, hoe deze zich baadde in zingenot, glans en eer terwijl gene in treurige bekrompenheid haar aanzijn voortsleepte. Zij had den dag beleefd, waarop men haar onder scherpe bedreigingen eene verklaring afperste, die de verongelijking van gene hielp bevorderen. Zelfs bij de wedervergelding des Hemels, die zij er in meende te zien, toen diezelfde Anna Boleyn nog dieper viel dan zij hare moeder had kunnen nederwerpen, daar zij op een schavot hare kortstondige grootheid met haar bloed betaalde, gelijk zij het vroeger met hare eer gedaan had; toen die vrouw, met voorbijgaan van haar eigen kind, in hare laatste levensdagen slechts de dochter der mishandelde Katharina wilde zien, om haar vergiffenis af te bidden - zelfs bij den gunstigen keer, dien haar lot nu genomen had, moest dit alles onvermijdelijk wrevel en wraaklust in haar doen ontwaken bij het zien van de telg uit een huwelijk dat haar als natuurlijke dochter branmerkte. Kon zij ook betuigingen van zusterlijke genegenheid oprecht achten uit den mond van haar, wier gelukster rees, naarmate de hare daalde? Het is waar, gemeenschappelijke grieven en rampen hadden de zusters enkele malen verbonden, maar het was slechts eene vereeniging geweest uit nooddwang, die op beider gemoed geen blijvenden indruk maakte. Was het dus wonder, dat Marie bij hare zegevierende terugkomst in de hoofdstad diegenen er niet dulden wilde, welke die zegepraal ontluisteren

en vergallen moest? Was het wonder, dat zij bij aanvang eene weerwraak uitoefende, die, zij moge dan door de Christelijke zedeleer niet gewettigd zijn, evenwel eene der waarachtigste opwellingen van het menschelijke hart is, na een bitter en lang verkropt onrecht, vooral als men zich indenkt in het hart van Maria Tudor, die met dien naam veel van de geweldige, zelfs bloeddorstige geaardheid haars vaders had overgeërfd? - Maar ook uit een staatkundig oogpunt beschouwd, moest de Koningin zoo handelen. Zij zelve was eene ijverige dochter van het pausdom, het rustpunt der hoop van alle goede katholieken in het koninkrijk, toen het, nadat Hendrik VIII zich aan het hoofd der engelsche kerk gesteld had, onder den kerkelijken banvloek zuchtte. Zij was de openlijke voorstanderesse van het gezag der geestelijkheid en van de oude vormen van den eeredienst, zoozeer zelfs, dat het haar griefde in hare brieven ter beroeping van het Parlement den titel van opperhoofd der kerk behouden te hebben, en Elisabeth was, hoezeer zij zich ook den schijn gaf van gematigdheid, en zonder dat men haar een openlijken stap ten behoeve der protestantsche partij ten laste kon leggen, door hare opvoeding en verklaarde gevoelens te beschouwen als het hoofd der hervormingsgezinden, die nu op hunne beurt den tijd der verdrukking tegemoetgingen. En zij was geenszins eene mededingster, die men verachten of geringschatten kon; neen de gevaarlijkste misschien, die er voor Maria had kunnen opstaan. Wel was zij eene prinses, in den eersten lentetijd des levens, die ja, door den verklaarden wil des Konings en van zijn opvolger, aanspraak konde maken op den troon, maar die gewapende aanhang, noch moedige medestanders om zich heen had; eene prinses, die het, zooals men oppervlakkig zeggen zou, aan moed ontbrak, om hare aanspraak tegen de bestaande macht te laten gelden, daar ze in oogenblikken van de algemeene beroering, toen Maria met kracht hare eigen rechten verdedigd had, oogenschijnlijk werkeloos was gebleven; daarenboven een jong meisje - maar dat meisje was Elizabeth, wier uitgebreide kennis in al de vakken van wetenschap algemeen erkent was; die, van hare eerste kindsheid af geleerd had over zich zelve en het omringende na te denken; die, om zoo te spreken, was opgegroeid

met een troon of een schavot als onvermijdelijke uitkomst voor oogen; die zich bij al de vier, hare moeder vervangende vrouwen van Hendrik VIII, hoe uiteenloopend in karakter en levenswijs, had weten bemind te maken, zóó zelfs dat de verstooten Anna van Kleef en de nieuw gekroonde Koningin elkander haar bijzijn betwistten, meer nog dan het bezit des Konings. Een bewijs dus in hoe hooge mate zij de kunst machtig was om zich te doen beminnen waar zij wilde: een meisje dat tijdens de minderjarigheid van haar broeder Eduard de gunst des Protectors en die der Koningin-weduwe tevens had weten te behouden[1)], wat moest het niet zijn, wanneer zij eenmaal in ernst besloot zich eene partij te maken? - zij, die aan doordringende schranderheid en fijne staatkunde eene aanminnigheid en een innemend voorkomen paarde, dat haar de halve mannelijke wereld zoude toevoeren! Godsdienst, staatkunde en persoonlijke gevoeligheid vereenigden zich dus bij Maria, om haar te doen overgaan tot Elisabeth's verwijdering en het ontnemen van geldelijke voordeelen, bij wier gemis zij als door een drukkend gevoel van onmacht zoude gebonden zijn, en het mag veeleer bevreemden, dat eene vrouw, die later om mindere belangen zooveel kostbaar bloed deed stroomen, zich in dezen met zooveel gematigdheid gedroeg.

Men vergeve mij deze uitweidingen, waaraan ik mij heb schuldig gemaakt, om mijne lezers te stellen op de hoogte, van waar ik wenschte dat zij beide vorstinnen beschouwden bij

1) De broeder van den Protector, Thomas Seymour, Admiraal des Koninkrijks en zwager van Hendrik VIII, door Johanna Seymour, voedde eerzuchtige plannen, die dezen (den Protector namelijk) grootelijks verontrustten. Om ze te ondersteunen en, zoo men wil uit gloeiende liefde, die hij nooit heeft kunnen overwinnen, had hij Elisabeth ten huwelijk gevraagd, vóór zij haar veertiende jaar bereikte. Haar antwoord, hoewel weigerend, was een meesterstuk van staatkunde en goed overleg, zoodat de Admiraal zich noch beleedigd achtte, noch hoop voeden kon. Daarop wendde hij zich met hetzelfde aanzoek tot de Koningin-weduwe, Catharina Parre, waar hij spoedig een gunstig gehoor kreeg, zoodat hij haar vier of vijf maanden na Hendriks dood gehuwd heeft. Kort daarna barstte er een hevige twist los tusschen de beide broeders, en het is opmerkelijk dat onze prinses zich in dezen met zooveel behendige waardigheid en voorzichtigheid heeft gedragen, dat zij de vriendschap der Koningin evenzeer bleef behouden, als de hoogachting des Protectors en van den Admiraal.

den verderen voortgang van mijn verhaal, waarin ik zal trachten de personen en hartstochten af te schilderen, welke haar zoo mogelijk nog vijandiger en vreeselijker tegen elkander deden overstaan. Ondertusschen wordt het tijd de ruiters op te zoeken, die wij ons nog altijd, als aan de hoofdpoort wachtende, moeten voorstellen. Op Stauntons kloppen werd die langzaam geopend, en een oudachtig man in eene eenvoudige livrei kwam te voorschijn, gevolgd door een jongeren bediende, die eene flambouw droeg.

'Is Mylady op dit uur te spreken?' vroeg Staunton dadelijk en fluisterde den oude daarbij iets in het oor.

'God zij gedankt!' was het antwoord van den grijze, 'laat Mylord afstijgen, ik zal mijne meesteres terstond kennis geven van zijne komst.'

De jonge man, want als zoodanig deed hij zich kennen door de vlugheid, waarmede hij van het paard sprong, was onderwijl genaderd en de oude, hem ziende, kon den vroolijken uitroep niet bedwingen: 'De Hemel zij geloofd dat ik u nog wederzie, Mylord Courtenay!'

'Ja, oude Sawers! ik had het zelf zoo spoedig niet verwacht; hoe gaat het uwe Lady! zoude zij mij willen zien? Ik kom op ongelegen tijd, maar, bij St. Joris! ik heb niet anders gekund.'

Midderwijl bracht Sawers hem door een gewelfachtig voorportaal, waarin elk woord, dat gesproken werd, zich door den weêrklank driemaal herhaalde, naar een ruim, van weinig huisraad voorzien vertrek, dat misschien vroeger tot eene hal voor bedienden had gestrekt, doch thans ongebruikt en ontmeubeld, bij het schijnsel van de fakkel, die de jonge knecht droeg, eene treurige vertooning maakte.

'Het is de beschikking des Hemels, edele Lord! dat wij u juist nu hier zien, sprak Sawers. 'Onze goede vorstin is meer bedrukt en meer verlaten dan ooit; wij zijn arm!' dit voegde de grijsaard er met bitterheid bij, terwijl er een traan in zijn dof, verglaasd oog opwelde. 'Doch, ik vergeet daar, dat uwe Lordschap wacht; wij moeten onze weinige vrienden ten minste goed ontvangen,' en hiermede ging hij heen.

Eduard Courtenay, Graaf van Devonshire, want dezen hebben wij op zijn tocht naar Ashridge verzeld, was een der edelste,

dapperste en meest begaafde heeren van gansch Engeland. Hij was voor de ridderschap van zijn vaderland en tijd, wat Gaston de Foix en Bayard voor de hunne waren. Uit een der eerste adellijke huizen gesproten, zelfs met het regeerende geslacht verwant, was hij het, wien adel en volk elkander beurtelings aanwezen als den treffelijkste onder de voortreffelijken. De naijverige staatkunde van Northumberland, die den ziekelijken Eduard VI en met dezen geheel Engeland naar willekeur beheerschte, had hem, tegelijk met zijn vader, Sterny van Devonshire, in den Tower geworpen, uit eene zekere vrees dat zij beiden, bij een spoedig uiteinde des Konings, hem en zijne daarop gebouwde eerzuchtige plannen in den weg zouden kunnen staan. Toch had hij het niet durven wagen, een zoo doorluchtig hoofd te doen vallen, overtuigd dat daardoor in Londen alle hoofden zich opsteken en tegen hem vereenigen zouden; aan den grijzen vader alleen had hij zijn tyrannentoorn gekoeld; de oude Graaf van Sterny had het schavot moeten betreden, terwijl men zijne goederen verbeurd verklaarde, zoodat de zoon, bij gemis van fortuin, niets wezenlijks zoude kunnen ondernemen, indien het hem al mocht gelukken zich van zijne boeien te ontslaan.

De jonge Graaf zuchtte dus nog in den staatskerker, toen Maria den haar toekomenden schepter aan de zwakke Johanna Gray ontrukte, en een bevel om hem, die haar bloedverwant en katholiek edelman was, zijne vrijheid te hergeven, was eene der eerste daden van hare oppermacht geweest; een bevel echter, dat eerst later werd uitgevoerd, nadat zij zich reeds in het rustig bezit bevond van den vaderlijken erftroon. Ons verhaal neemt een aanvang op den tweeden dag na zijn invrijheidstelling, toen hij, om een misschien te onbedachtzaam uitgesproken wensch van Elisabeth te voldoen, met de vermetelheid eener oudridderlijke galanterie, onder een licht te ontmaskeren voorwendsel zich onttrok aan de uitdrukkelijke begeerte der Koningin, om hem zoo spoedig mogelijk op Whitehall te zien, zonder er eens aan te denken, dat hij zich misschien opnieuw aan eene zeer gevaarlijke ongenade waagde, terwijl dankbaarheid en etiquette beide vorderden, dat hij zijn eerste bezoek aan de Koningin bracht. Doch luider dan dankbaarheid en etiquette

sprak het gevoel, dat hem naar Elisabeth trok; hij beminde haar en had wederkeerig de verzekering harer liefde ontvangen. Zeker was die beantwoorde genegenheid een diep geheim, waarin slechts Staunton, een Schot van beproefde trouw, was ingewijd, terwijl al de anderen, die Elisabeth en Courtenay omringd hadden, in hunne verstandhouding niets zagen dan eene verbintenis uit staatkunde, daar het niemand hunner inviel, dat eene vorstin als deze iemand anders haar hart zou kunnen schenken dan aan een geboren vorst. Ook versterkte de Graaf hen in deze dwaling door een aan schroomvalligheid grenzenden eerbied en door eene terughouding en omzichtigheid in geheel zijn gedrag, die in hem niets meer deden zien dan een heimelijk aanhanger der partij, waarvan zij de leus was, en daarom verheugde zich de getrouwe hofmeester Sawers zoozeer, toen hij Devonshire zag, en begreep, dat deze met vele anderen die haar voorheen toegedaan waren, zijne meesteres nog niet verlaten had.

Nauwelijks had Sawers zich verwijderd, of de Graaf nam zijn hoed af, wierp dien driftig op den grond, ontdeed zich van zijn mantel en stond toen dáár in den vollen glans van mannelijke schoonheid en prachtigen kleedertooi. Hij was in den krachtvollen bloei des levens, nauwelijks zes en twintig jaren oud, van eene hooge en slanke gestalte, wier schilderachtige vorm in de nauwsluitende ridderkleeding op het voordeeligst uitkwam. Dan, wie beschrijft naar waarheid dien schitterenden gloed zijner groote zwarte oogen; die zachte zwaarmoedigheid, welke hun vuur temperde; dien zielenadel, welke dat open gelaat met zulk een verheven schoon verheerlijkte; dat trotsche voorhoofd, waarop die donkere lokken zich luchtig bewogen; dien kleinen mond, waaraan de licht opgetrokken bovenlip eene uitdrukking van fierheid gaf, weder verzacht door den gullen glimlach, die er om heen speelde; - genoeg zij het, licht herkent eene mijner lezeressen in deze omtrekken een ideaal van mannenschoonheid, dat toen geen ideaal was, maar de wezenlijke gedaante van den edelen Graaf Courtenay, van wien Elisabeth op later leeftijd zeide: *Il Devonshire nell' amore aveva talenti angelisi*, (de Graaf van Devonshire was een engel in 't minnen). Eene lichte bleekheid, nog sterker uitkomende door den zwarten, glanzigen knevelbaard,

welken hij droeg op de manier, voormaals door François I in de mode gebracht, was misschien nog een gevolg van de kerkelijke opsluiting, waaraan hij sinds eenige maanden was onderworpen geweest, maar zette hem evenwel iets ongewoon belangwekkends bij.

'Woont hier Elisabeth!' riep hij smartelijk uit, een somberen blik in het ronde werpende, 'is dit berooide verblijf eene huisvesting voor zooveel grootheid en deugd, voor zooveel talent en schoonheid? Op mijn woord als edelman, dat moet, dat zal anders worden!' Daarop de oogen weemoedig smeekend ten hemel slaande, vervolgde hij: 'Neem haar op in uwe bescherming, gij Heiligen! voor mij niets dan den Tower, voor haar slechts het koninklijk purper en Whitehall!'

De oude hofmeester kwam nu terug en met eerbied ging hij den Graaf vóór naar de zaal, waar zich de jonge vorstin bevond. Zij zat in een ruimen armstoel, dicht bij den ontzaggelijk wijden en hoogen schoorsteen, waarvan de mantel en de stijlen met bonte mozaïeksteenen waren ingelegd en waarin een vuur brandde als een kleine brandstapel, maar dat evenmin de koude geheel wegnam in deze holle Gothische zaal, als de enkele waskaarsen op de luchters en de flauwe lamp nevens de Prinses er de duisternis volkomen deden wijken. Zoodra Elisabeth den Graaf bemerkte, die eerbiedig aan den ingang van het vertrek wasblijven staan, een wenk afwachtende om nader te komen, wilde zij hem in blijde verrukking te gemoet gaan, doch de vreugde had haar zoozeer geschokt, dat zij de knieën voelde knikken en genoodzaakt was te blijven zitten. Courtenay liep nu snel op haar toe en wierp zich met den uitroep: 'Elisabeth! gij hebt het gewild!' aan hare voeten neder.

'Courtenay! mijn getrouwste, mijn eenige vriend! gij weder in vrijheid,' antwoordde zij, hem de hand reikende, 'mijne stille bede is verhoord geworden; nu, nu weet ik dat Maria goed is; zij is waarlijk niet hard!'

'De Koningin was slechts goed voor mij, doch meent gij dat ik haar recht dankbaar zijn kan? Zij deed niets voor u; zij verwijdert u uit de hoofdstad; zij verbant u op een uitgewoond slot; zij ...'

‘O, ware het dit alleen! Zij ontneemt mij de pensioenen die mij door wettige giftbrieven toekomen, zonder mij een enkelen penning te verleenen tot onderhoud van mijn huis, zoodat ik mijne bedienden tot op een gering aantal heb moeten afdanken, want ik bezit niets meer dan de juweelen, die de koningin-weduwe mij vermaakte, en het kleine erfgoed mijner grootmoeder Boleyn! Schandelijk, schandelijk! dat men eener vorstendochter niets meer overlaat om van te leven, dan hetgeen eene geringe edelvrouw haar als speldegeld naliet!’

‘Is het mogelijk, Mylady, en dat eene zuster!’

‘Noem mij zoo niet, Courtenay!’ riep Elisabeth, terwijl bittere gedachten hare gelaatstrekken eene smartelijke plooi gaven. ‘Noem mij zoo niet; zij weigert mij zelfs dien naam! Door haar Parlement heeft ze het huwelijk mijner ouders voor onwettig doen verklaren en mij doen aanzeggen, dat ik mij voortaan slechts te beschouwen had als eene natuurlijke dochter van den koning.’ Een vlammend rood van toorn en verontwaardiging overtoog hier het gelaat en den fraaien hals der spreekster. Twee groote tranen van spijt en smart blonken in hare sprekende oogen. Zij vervolgde: ‘Maria! Maria! waarom hebt ge mij dat gedaan? Kondet gij dan niet rustig uw troon bestijgen, zooder mij in mijn heiligst recht te kort te doen? Die dwaze! alsof haar Parlement de laatste beslissende verklaring mijns vaders vernietigen konde; en al ware het dat het dit vermocht, alsof zij zelve daarbij niet evenzeer verloor! Dezelfde acte heeft ons beiden in dezelfde rechten hersteld; uit kracht van die acte regeert zij, - nu laat ze deze nietig verklaren, waar blijft dan *hare* wettigheid? waardoor is zij dan koningin? Ben ik eene basterddoehter van koning Hendrik, dan, bij den hemel! is zij het kind eener onteerende verbintenis tusschen bloedmagen.’

Courtenay glimlachte hier, ondanks zich zelven, daar zij, door het vuur harer rede weggesleept, ook hem wilde doen gelooven, dat zij zelve hechtte aan een dogma der katholieke kerk, die een huwelijk in zekeren graad van bloedverwantschap verbiedt.[1)]

1) Hendriks eerste gemalin Katharina was weduwe van zijn broeder Arthur, en hij nam deze verbintenis tot een voorwendsel om eene scheiding te eischen.

‘En toch,’ ging de prinses voort, ‘heb ik niet één stap gedaan, waarover zij zich kan beklagen, of die hare handelwijze rechtvaardigt. Ik heb mijne spaarpenningen besteed om haar met een deftig gevolg tegemoet te gaan, bij haar zegevierenden tocht naar de hoofdstad; ik was eene der eersten van hare grooten, die haar de volkomenste onderwerping ging betuigen, doch een stug: - Ik wenschte dat gij goed katholiek waart - en een koel bevel om niet in hare tegenwoordigheid te verschijnen, was alles wat ik verkreeg; daarop werd mij bij de plechtigheid harer kroning eene plaats aangewezen, verre beneden die, waarop ik recht had, wat mij toen reeds een noodlottig voorspel scheen van hetgeen er volgen moest. Den omtrek van dit verblijf bevolkt zij met hare spionnen, die mij in de onschuldigste handeling belemmeren en mijne onmacht bespotten. Ik geloof dat het dit is, wat mijne vorige vrienden belet mij te komen bezoeken. Ik ten minste ondervond de waarheid niet van de latijnsche spreuk: *Aversos soliti componere amicos* (de tegenspoeden vereenigen ware vrienden), want de mijne hebben mij allen verlaten; slechts u alleen, mijn getrouwste, konden zij niet afschrikken.’ En hem de hand reikende, sprak zij teeder: ‘Hoe goed, dat gij in den avond komt, maar weet ge wel dat het eene roekelooze vermetelheid is, dit heimelijk bezoek? Hoe zoude de koningin het opnemen als zij het eens vernam?’

‘Zij zoude er zich zeker niet weinig over ergeren, dat ik hare verstooten zuster eerder mijne hulde durfde brengen dan haar zelve!’

‘Hoe moet ik dit verstaan? Gij zijt immers reeds ten hove geweest?’

‘Dat is het juist wat ik *niet* wilde. Het was immers uw wensch dat mijn eerste bezoek *u* gelden mocht? Gij ziet dien letterlijk vervuld, Mylady! Gisteren in den avond verliet ik den Tower, omhelsde vluchtig mijne zuster, liet door haren huisarts, dien ik vertrouwen kan, op Whitehall eene plotselinge ongesteldheid voorwenden, vermomde mij, steeg te paard en reed met Staunton hier heen - met die voorzorg evenwel, dat ik, toen het dag werd, een omweg door een paar dorpen nam om niemand op

het denkbeeld te brengen, dat twee mannen u gingen zien. Als ik terugrijd, is die voorzorg onnoodig; dan heb ik vóór den morgen dat gedeelte van den heerweg bereikt, waar vele paden samenloopen, en niemand kan weten van welk dezer ik kom. Mijne vermomming vol te houden, heeft mij echter iets gekost: gij weet hoe weinig ik gewend ben mijne daden te verbloemen! maar Staunton had mij voorzichtigheid aangeraden om uwentwil, en ik heb mij onderworpen.'

'O, gij zijt een volmaakt ridder! de ridder van mijn hart!' voegde zij er fluisterend bij, het oog slaande op twee vrouwen, die in hetzelfde vertrek zaten te werken, wel is waar op zekeren afstand, doch nabij genoeg om de meeste woorden te kunnen verstaan. En daarop hervatte zij luider: 'die goede Staunton! menigmaal heeft hij mij tijding van u gebracht! Is hij hier? Ik wil hem zien. Barones Hokarth! (eene bedaagde vrouw in sombere kleeding en van een eerwaardig, doch eenigszins gemaakt uiterlijk, stond op en naderde haar) wees zoo goed toe te zien, dat Sawers master Staunton goed ontvangt. Verzoek hem hier te komen, als hij genoegzaam is uitgerust.' De Barones verwijderde zich met eene stijve buiging.

'Die goede Geertrui!' zeide Elisabeth glimlachend tot Courtenay; 'zij is zoo ingenomen met den titel, dien mijn vader haar gaf, toen zij mijne min werd, dat zij zelfs hare gehechtheid aan mij onder de stijve windsels der étiquette verbergt. Maar ik schaam mij, ik ben wel egoïstisch, beste Graaf! ik heb er tot hiertoe slechts aan gedacht u mijne eigene grieven te verhalen, en was daarna zoo verdiept in het luisteren naar u, dat ik er bij vergat, hoe vermoeid gij moet zijn en hoe verlangend naar eenige verkwikking.'

Hij wilde iets antwoorden, maar zij luisterde niet. 'Lieve Mary!' zoo wendde zij zich tot de andere juffer, 'zeg gij aan Sawers ons een beker seek te brengen en schuif die tabouret voor Mylord bij het vuur.'

Courtenay had werkelijk dien ganschen tijd gestaan. Hij zelf plaatste den aangewezen vouwstoel dicht bij haar, en toen het meisje zich verwijderd had, zette hij zich neder, nam beide hare handen, die zij hem gewillig overliet, in de zijne en zag haar met

eene uitdrukking van innige teederheid en verrukking in de oogen.

Het was een schouwspel, eene betere pen dan de mijne waardig, vol bevalligheid en leven, dat een dichter tot fijne bespiegelingen bezield zoude hebben, dat schouwspel van dien fieren Graaf, schoon als de Grieksche Apollo en vorstelijk als hun Agamemnon, dwepende, in verliefde mijmering verloren aan de voeten van Elisabeth, de vorstin die ééns met zulk eene krachtige hand den scepter zoude zwaaien over Engeland, en als maagdelijke Koningin dat rijk opvoeren tot eene ongekende hoogte van macht en bloei. En dit niet als had zij door de onwaarde der kampers een licht spel gehad met de vorsten van Europa, neen! het was met een Sixtus V, met een Fillippus II[1)], met eene Catharina de Medicis, dat zij te worstelen had, en het was hunne staatkunde welke zij verschalkte, hunne macht waartegen zij de hare handhaafde. Zulk eene vrouw, toen nog in den eersten bloei des jonkvrouwelijken levens, toegevende aan het warmste gevoel des harten, moest belangwekkend zijn, ook daar waar zij deelde in de zwakheid harer sekse. Voorzeker! indien wat toenmaals haar hoogste wensch was, vervuld ware geworden, dan had Engeland *die* Elisabeth gemist! De vurig minnende echtgenoot, de moeder, konde nooit geweest zijn wat zij werd, en Courtenay, bij al zijne deugden en beminnenswaardigheden, zinnelijk, onbedachtzaam, roekeloos, had niet kunnen aanvullen wat men in haar verloor.

Elisabeths gelaatstrekken zijn bekend; hare gestalte, op dien leeftijd nog niet ten volle ontwikkeld, had nog weinig van dat krachtige en mannelijke, hetwelk het vrouwelijk schoon toch altijd benadeelt, en dat haar later eigen werd te gelijk met die zekere ruwheid en heftigheid in gebaren en zeggingswijze, welke zij misschien aannam uit de gewoonte om te heerschen en uit de onvrouwelijke oefeningen waaraan zij zich soms overgaf. Hare donkerbruine oogen, die een sterk kontrast vormden met hare uitnemende blankheid en het fijne, eenigszins naar het roode overhellende haar, dat met dikke, sterk krullende lokken haar hoofd bedekte en waarin enkele amethisten blonken, waren sprekend, uitdrukvol: zij konde daarmede evenzeer verteederen

1) Als men Motley gelooven mag, was het niet precies Elisabeth, die Philips verschalkte.

als verpletteren en doorboren; niets weêrstond de aanminnigheid van den glimlach, waarmede zij tooverde en boeide als zij het wilde, en die haar diende om de al te scherpe uitdrukking van haar gelaat met een glans van lieftalligheid te omsluieren. Hare kleeding was in dien tijd stemmiger dan in 1559 en later; hetzij zij zich in hare afzondering te zeer aan de wetenschappen wijdde om er bijzonder veel werk van te maken, of wel ook uit het bewustzijn dat schoonheid en jeugd geene opluistering behoefden. Ook bij haar zijn ijdelheid en prachtliefde met de jaren toegenomen. Het donkerblauw, aan het bovenlijf nauwsluitend gewaad van eene zware zijdeachtige stof, dat verder in ruime plooien tot op de voeten nederhing, was echter niet met kloosterlijke zorgvuldigheid over boezem en schouders vastgehecht, maar liet van beide zooveel zien, dat het oog daarbij het schitterende snoer van amethisten vergat, hetwelk er als tot sieraad op was aangebracht. Deze kleeding was ver van opschik voor eene vorstin uit die eeuw, toen eene wel uitgedoste aanzienlijke vrouw, in met goud geborduurde stoffen, prachtig kantwerk en flonkerend gesteente, eene fortuin met zich omdroeg.

‘Elisabeth!’ sprak Courtenay zacht, ‘zeg mij nog weêr dat gij mij bemint, zooals op dien schoonen avond bij Anna van Kleef, toen ik die woorden uit uw mond als bij verrassing opving; sedert hebt gij ze niet meer herhaald.’

‘O! dat waren gelukkige dagen, beste vriend,’ zeide zij, terwijl haar oog, waarin een traan opwelde, met onbeschrijfelijke teederheid op hem rustte, ‘dagen vol geluk en rust, vol onbezorgdheid en liefde. Maar laat het u genoeg zijn, dat mij dit woord ontglipte, en wacht tot ik het herhalen kan, luide, vroolijk, ten aanhoore van het gansche volk! En ik zal het herhalen, want gij zijt mijn edele Lord, de eenige man die verdient door eene Vorstin bemind te worden!’

‘Neen, neen! nog eens die zelfde woorden,’ smeekte hij dringend, ‘nog eens! met dje welluidende stem, met die goedheid in uwe oogen, met dien glimlach die mij toen verrukte, herhaal ze nog eens, en al moest met hun laatsten wegstervenden klank mijn leven verstuiven, dan nog zoude ik u zegenen en dankbaar sterven!’

‘Onwederstaanbare dweper! gij wilt zoo heftig wat gij wilt,’ sprak zij levendig. ‘Ik moet u immer toegeven! Nu ja dan! ik bemin u, bemin u onuitsprekelijk, meer dan mijn leven, meer dan mijn rang, meer dan mijne hoop, meer dan....’ Hij liet haar niet uitspreken; hij was opgestaan, sloeg zijn arm om haar heen, drukte haar aan zijne borst, maakte zich van hare handen meester en klemde die vast tusschen de zijne. Zij weerde hem niet af, en vertrouwelijk haar hoofd tegen zijn schouder leunende, sprak zij voort, maar met onzekere, zacht bevende stem, die in lispelend gefluister overging. Het waren slechts onsamenhangende, afgebroken woorden, die zij uitsprak, en die hij met vuur en dankbaarheid herhaalde, of met sterker betuigingen beantwoordde. Het waren slechts variaties op hetzelfde thema: ‘ik bemin u,’ die ik mijn lezers gerust meen te kunnen onthouden.

‘Eindelijk!’ sprak Courtenay, terwijl hij haar nog sterker omvatte en de edele schoonheid van zijn gelaat eene roerende uitdrukking van zwaarmoedigheid aannam: ‘Mijne Elisabeth! met u te leven ware te groot eene zaligheid voor een gewoon sterveling; mocht het mij slechts vergund zijn, mijn aanwezen, mijn geheel bestaan, mijn geluk, alles! alles! op te offeren voor uw heil en voor uwe verheffing!’ - en zij antwoordde in de hoogste duizeling der zelfvergetelheid: ‘Neen, dat niet, mijn Eduard! niets wil ik zijn, niets, niets dan uwe geliefde; maar de uwe voor eeuwig.’

‘Elisabeth! Engel!’ riep hij, en zijne lippen naderden de hare tot een kus, die zijne blikken afsmeekten. Zij dacht aan geen weigering; de trotsche vorstendochter was in zijne hand als een buigzaam rietje, door elken ademtocht van zijn en haar hartstocht bewogen; neen, zij was in dit oogenblik niets meer dan een gewoon zwak meisje, onder de machtige betoovering van een geliefde.

Toen bezon hij zich. Snel trok hij zich van haar terug, vatte hare hand en voerde haar met eerbied naar den zetel, waarvan zij was opgestaan; toen, het hoofd buigende, liet hij zich op eene knie neder en sprak zeer ernstig: ‘Vergiffenis, Elisabeth! vergiffenis, dat was eene vervoering, een vergeten van ons beider toestand, waarvan uwe onschuld zelfs het gevaar niet

giste: zóó mag ik u niet weder naderen.... kunt gij mij ditmaal vergeven?'

'U vergeven?' zeide zij en haar blos verdonkerde zich tot het purper der schaamte. 'O, Courtenay! ik....ik heb u niets te vergeven!'

Er volgde een lang stilzwijgen. De Graaf nam ook weder plaats en staarde strak in het vuur. Elisabeth wendde de oogen af. Een onbestemd gevoel zeide hun, dat het beter was elkander niet aan te zien.

Eindelijk hervatte de prinses, die te zeer gewoon was hare gewaarwordingen te onderdrukken, om ook nu niet het eerst meesteres van zich zelve te zijn:

'Gij hebt mij nog niet gezegd, waarom de koningin U zoo spoedig in vrijheid gesteld heeft.'

'Omdat ik tot hare kerk behoor, denk ik; de lichte graad van bloedverwantschap, waarin ik haar besta, kan ten minste de reden niet zijn; als zij die zooveel telde, had zij anders jegens u gehandeld, en ik gaf haar nooit eenig bijzonder blijk van gehechtheid.'

'En weet gij niemand, die haar aan u herinnerd heeft?'

'Niemand. Chandos verhaalde mij, dat zij er reeds vóór hare kroning over gesproken had, dat het bevel tot mijne invrijheidstelling reeds lang gereed lag, doch dat iets, hij wist mij niet te zeggen wat, de uitvoering heeft vertraagd.'

'Zonderling! hebt gij haar vroeger dikwijls bezocht?'

'Toen men alleen te haren huize heimelijk de mis vierde, kwam ik er somtijds.'

'Gij spot, Courtenay! zaagt gij haar anders nimmer?'

'Elisabeth! hoe kunt gij dit vragen? nooit dan bij ceremoniële gelegenheden.'

'Mijn beste Courtenay! wees toch, wat ik u bidden mag, omzichtig, zoo men u aan het hof roept; mistrouw eene vrouw als Maria wanneer zij vleit, zie een verspieder in elken hoveling die u toelacht!'

'Nog zoo jong, mijne geliefde, en reeds zoo rijp in oordeel!' merkte hij met een glimlach aan.

'Dat komt, omdat ik oud ben in treurige ondervinding. Reeds vroeg leerde ik verder zien dan de daden en woorden der

menschen, die mij meestal voorkwamen juist het tegendeel te wezen van hetgeen zij wilden en waren; slechts enkelen, en onder die weinigen gij, mijn Graaf! voelen zich edel genoeg, om zich te vertoonen, gelijk zij zijn en ik heb opgemerkt, dat dezulken veelal de slachtoffers werden van die anderen. Hoor mij, Eduard! Als voorheen Koning Hendrik mij tegenlachte, dan sidderde ik; dan overwoog ik ernstig wat ik gezegd had, of nog zeggen moest; dan zag ik in verbeelding het akelig schavot voor mij, waarop mijne arme moeder, door zijne lachjes gerustgesteld, onbezorgd toeliep. Denk daar aan! en vergeet het niet, dat Marie Tudor zijne dochter, zijne oudste dochter is!'

'Indien de Koningin mij eenige vriendschap bewijst, weet ik eene gunst die ik haar afvragen zal.'

'En die is?'

'Dat zij rechtvaardig handele jegens u, dat zij u een zusterlijk hart toone.'

'Hoe gij beantwoordt mijne waarschuwing met spot?'

'Zoo iets van mij te denken! Neen, het is mij ernst, heilige ernst, en ik wensch, noch begeer iets anders van haar; maar, bij St. Joris! dit ééne moet zij mij toestaan, en geloof mij, ik zal met bedachtzaamheid te werk gaan.'

'Graaf van Devonshire!' hernam de Prinses plechtig, 'bij het geluk van dit uur, bij onze liefde! indien ik iets op u vermag, sta mij dan ééne bede toe?'

'Er is niets wat gij van mij eischen en ik niet volbrengen zoude, behalve het bevel niet meer aan u te denken.'

'Beloof het mij, op uw ridderwoord en bij de gedachtenis van uw vader!'

'Op mijn ridderwoord en bij het gedenken van mijn vader!' zeide hij, in hoogen ernst de rechterhand opheffende.

'Welaan dan. Ik wil niet dat gij een enkel woord zult spreken te mijnen behoeve, noch bij de Koningin, noch bij iemand; ik verbied u zelfs aan het hof mijn naam te noemen! Gij hebt er u door een eed toe verbonden, vergeet dit niet! Verder smeek ik u dat gij het geheim onzer liefde in het diepst van uw boezem terugdringt; het zij een stil, onbenijd geluk tusschen ons beiden!'

‘Elisabeth!’ antwoordde hij weemoedig, ‘gij hebt mij eene belofte afgeperst, die ik houden moet, omdat het eene belofte is, maar die mij veel lijden berokkenen zal om uwentwil, die aan elke hofgunst voor mij de hoogste waarde ontrooft. Wat baatte het mij nu, al verkreeg ik invloed en eer, zoo ik u niet daarmede helpen en dienen kan?’

‘Dat heb ik u immers niet ontzegd. Ik weet het, gij hebt een afkeer van alles wat heimelijk is en het licht schuwt. Uwe rondborstigheid en uwe zucht om mij snel en openlijk van dienst te zijn, zouden ons beiden in het verderf storten; en, zoo ik u die belofte niet had afgevergd, zoude ik altijd moeten beven voor het gevaar van u te verliezen, of door u verloren te gaan. Slechts bedekt, slechts in het geheim kunt gij vooralsnog mijne zaak bevorderen. Dit is nu eenmaal zoo, omdat het noodlot uwe belangen verbindt aan eene vrouw, zoo jammerlijk verongelijkt en in zulk een vreemden toestand geplaatst als uwe Elisabeth; hebt gij berouw van die verbintenis?’

‘Ik zal veinzen, ik zal het... wat is mij onmogelijk voor u! Iets echter moet gij mij toegeven ...’ hier brak de Graaf plotseling af; hij werd bleek, richtte zijne oogen strak naar de deur en stond op, de hand aan den degen slaande. Ook Elisabeth zag op en sidderde. Het voorwerp, dat zulk een onderhoud zoo vermetel afbrak, had echter niets bijzonder schrikverwekkends, of het moest gelegen zijn in de verrassende wijze, waarop het zich vertoonde. Het was een man in een grijsachtig monnikskleed gewikkeld, welks kap ook zijn gelaat bedekte. De laatste wierp hij echter terug, en de Vorstin naderende, zag hij haar aan met oogen, waaruit een duister vuur gloeide, terwijl hij zeide:

‘De graaf van Devonshire bij onze prinses Elisabeth, zie toch, ik kon het niet beter treffen! Zeg mij, edele Vorstin, is dit eene verbintenis des harten of een komplot?’

‘Bij St. Joris! vermetele,’ riep Courtenay, met den getrokken degen op hem aandringende, ‘wie gij ook zijn moogt, matig u, zoo gij deze plaats levend verlaten wilt.’

‘Edelmoedige graaf, valt gij weerloozen aan? Zie, ik ben geheel ongewapend,’ zeide de andere, met tergenden glimlach, zonder eene schrede terug te wijken.

‘Mensch! hoe komt gij hier, wie gaf u vrijheid binnen te treden?’

‘En wie u het recht om mij vragen te doen?’

Hoe ook ontzet, had Elisabeth zich intusschen hersteld. Met eene houding, Hendriks dochter waardig, naderde zij den indringer, en met eene stem waaraan zij trachtte eenige vastheid te geven, zeide zij hem: - ‘Mij zal het toch vrijstaan u te vragen, mijnheer! op welke wijze gij tot in mijn eigen vertrek doordrongt en wat u hier voert?’

‘Edele Lady! zie in mij den ridder Thomas Wyatt. Ik kom tot u vanwege den Hertog van Suffolk; ik kom heimelijk en in de duisternis, omdat mijne zaak vooralsnog verborgenheid en geheimhouding vordert. Als eene geestelijke, die eenige oogenblikken wenschte uit te rusten, verkreeg ik den toegang tot het kasteel; dien tot deze zaal heb ik mij zelven verschaft.’

‘Gij zijt ten minste hoogst vrijpostig, mijnheer! en nog zie ik niet in, waarom gij met zoo weinig passende woorden binnenkwaamt. Evenmin vermoed ik wat mijn oom Suffolk mij door zulk een vreemden tolk kan te zeggen hebben.’

‘Ik zal u dat alles verklaren, schoone Vorstin! doch vooraf eenige opheldering omtrent Mylords tegenwoordigheid,’ vervolgde hij zacht, en zich onbeschaamd tot haar oor buigende, ‘is de Graaf te vertrouwen?’

Verontwaardigd trad Elisabeth drie schreden achteruit. ‘Ik denk met u niets te verhandelen, mijnheer! waarbij een getuige als de edele Graaf te veel zoude zijn; ik geloof zelfs dat het beter ware, u in 't geheel niet aan te hooren.’

De vreemde scheen niet licht geraakt te zijn, of liever, zijne onbeschaamdheid ging zoover, dat hij over deze aanmerking heenliep, als ware zij eene uitnoodiging om voort te gaan.

‘Is zijne Lordschaps tegenwoordigheid een bloot toeval, of is er misschien door u beiden reeds iets beraamd om de weegschaal naar de rechte zijde te doen overhellen?’

‘Ik versta u volstrekt niet, mijnheer! Het is alleen om valsche uitleggingen te voorkomen, dat ik mij verwaardig u te zeggen, dat Mylord hier bevelen overbracht van mijne koninklijke zuster.’

‘En het is dus ook op bevel van die koninklijke zuster, dat zijne Lordschap zoo vertrouwelijk aan uwe voeten zat?

‘Mensch! wat weêrhoudt mij uwe onbeschaamdheid te straffen?’ riep Devonshire, sidderend van toorn.

‘Voorzichtigheid en eigenbelang, Graaf!’ hernam de andere koel. ‘Luister! Wyatt is niet te bedriegen. Er bestaat eene geheime verbintenis tusschen deze Vorstin en u. Staatkunde of liefde moge u vereenigen, in beide gevallen bied ik u iets aan, dat welkom moet zijn. U, mijne edele Prinses, doorluchtige dochter van Hendrik VIII, den troon van uw vader, waarop gij, desverkiezende, den Graaf verheffen kunt; en u, Mylord van Devonshire, de gelegenheid om uwe Lady met daden te toonen, dat gij hare zaak dienen wilt. Deze ring, de eigen zegelring des Hertogs von Suffolk, is mijn geloofsbrief: de mogelijkheid mijner gevangenneming of eenig ander ongeval liet geen anderen toe. Ik heb niets schriftelijks. Mylord Suffolk is met de tegenwoordige regeering zeer ontevreden. Het ongeluk zijner dochter, Lady Johanna, de verijdeling van al zijne schoone ontwerpen op hare macht gebouwd, zoude alleen genoegzame reden daarvoor zijn; dan er is meer; hij houdt het met ons allen voor zeker, dat de Koningin den ondergang van den hervormden godsdienst besloten heeft. Er is nog wel niets tegen dezen ondernomen, maar de partijdigheid der Koningin jegens hare geloofsgenooten en haar voorgenomen huwelijk met den paapschen Philips van Spanje, waardoor zij het rijk zal overleveren aan de Spanjaarden en aan hunne inquisitie....’

‘Kan mijne zuster tot zoo iets besluiten?’

‘Stel u gerust Mylady, dat zijn zeker dwaze volksgeruchten, die deze man herhaalt om indruk te maken, doch waaraan hij zelf niet gelooft.’

‘Het blijkt, Mylord! dat gij nog niet ten hove geweest zijt;dáár ten minste is dit huwelijk eene zekerheid: de Kanselier wil het.’

‘Die Gardiner!’ riep Elisabeth en verbleekte bij het noemen van dien naam.

‘Zooals ik u zeide, zullen wij dan Spaansch worden, als er niet in voorzien wordt; dit roepen alle Protestanten luide, en zij beklagen zich tevens over de onwaardige behandeling, die men der Prinses Elisabeth aandoet, hunne hoop en troost, de lichtende ster, waarop allen de oogen gericht houden.’

De vorstin bloosde en had moeite een glimlach van welgevallen te verbergen, toen zij schijnbaar onverschillig vroeg:

‘Zijn er vele zulke misnoegden?’

‘Velen, Mylady? Het halve koninkrijk is Protestantsch en mort. Het moge dan in de hoofdstad rustig zijn, om de aanwezigheid van Maria en haar krijgsvolk, de gemoederen zijn er ontstemd en mokken in stilte. De Provinciën in het hart des Koninkrijks staan gereed om op een woord van Suffolk de wapenen op te nemen. Carew, mijn vriend en bondgenoot heeft er zich mede belast om gansch Cornwall te doen opstaan, en ik zelf heb een ontzagverwekkenden aanhang in het Graafschap van Kent, zoo belangrijk om de ligging aan de rivier. Deze bondgenooten zullen gelijktijdig en eenstemmig handelen; men wacht slechts op uwe toestemming om het in uw naam te kunnen doen. In dien naam, door beide partijen evenzeer geliefd zullen zich allen vereenigen. Door rechtmatige aanspraken ondersteund, door geestkracht en schranderheid boven allen verheven, zijt gij de eenigste, Vorstin! op wie met recht de keuze kon vallen. Geef mij slechts eenig teeken dat gij er in bewilligt!’

De verzoeking was sterk. Elisabeth had vele grieven tegen Maria en wachtte niets goeds van hare voornemens. Wyatt's woorden waren wel geschikt om haar zijn voorstel in het gunstigste daglicht te doen beschouwen, en het is zeker dat zij, om hare persoonlijke veiligheid te verzekeren en tot den troon te geraken, op een anderen keer misschien in even ongeoorloofde middelen zoude hebben kunnen toestemmen, maar, hetzij door Courtenay's tegenwoordigheid weêrhouden, hetzij uit mistrouwen in de al te groote vermetelheid en de te stoute verzekeringen van Wyatt, of wel door eene fijnere staatkunde geleid, die haar aanraadde zich buiten het spel te houden voor het geval van mislukking - zij antwoordde met een houding van beleedigde eigenwaarde, die hare vroegere deelneming weersprak:

‘Mijnheer Wyatt! zeg mijnen oom, den Hertog, dat ik alleen langs een eerlijken weg tot den troon wensch te komen, dat ik mijn naam niet leenen wil als eene leus van oproer tegen mijne zuster en Koningin, dat ik hem ernstig aanrade om, met mij, te berusten in den wil van Hem, die Maria den schepter in

handen gaf, en dat ik ten minste onschuldig zijn wil aan alles wat er gebeurt.'

Courtenay, die spoedig bemerkte hoe Elisabeth met klimmende belangstelling naar Wyatt luisterde, had tot hiertoe, met gebogen hoofd en eene uitdrukking van ontevredenheid op zijn schoon gelaat, met snelle schreden het vertrek op en neder geloopen, slechts nu en dan doorborende blikken van ongeduld naar zijne geliefde richtende, alsof hij hare geheimste gedachten had willen peilen; zijne ridderlijke achting voor haar deed hem echter met zelfbeheersching afwachten wat zij besluiten zouden. Thans naderde hij haar opgeruimd, met verhelderde trekken.

'Uw edel hart en uw helder verstand hebben eene keuze gedaan, die uwer waardig is. Dank, dank, Mylady! dat gij u niet hebt laten verstrikken in eene wettelooze verbintenis met Suffolk, die zijne eigene dochter aan zijne eerzucht opofferde en die u ook ongetwijfeld slechts gebruikt zoude hebben tot zijne heillooze plannen. Onteerend en gevaarlijk tevens zoude zij voor u geweest zijn, die verbintenis met hem en twee mannen, die hun vaderland in vuur en vlam willen zetten om hun onbekenden naam berucht te maken.'

'Niet zoo geheel onbekend als gij waant, Mylord! er zijn leden in uwe familie, die zich dien zeer goed herinneren zullen. Het was eene opoffering van mijne persoonlijke gevoeligheid, toen ik u in ons verbond wilde opnemen, want ik heb nog eene onvereffende rekening met uw naam, maar gij hadt ons eene fiere partij aan het hof kunnen maken en ik zoude mijn bijzonder belang het stilzwijgen hebben opgelegd. Denk daaraan, Graaf! nog is er tijd van beraad, zoolang het uur der uitvoering niet dáár is.'

'Ik ben een getrouw onderdaan der Koningin en, zoover ik het vermag, zal ik niet dulden dat men hare rechten aanrandt of plannen smeedt tegen haar wettig gezag. Ga! en waarschuw uw Hertog dat hij ontwerpen late varen, die voortaan in mij een onverzoenlijken tegenstander zullen vinden.'

Wyatt wendde zich met eene tergende onverschilligheid, en alsof hij niet één dezer woorden gehoord had, tot de Prinses:

'Ik heb zooeven uwe schranderheid bewonderd, Mylady! die argelooze voorbehouding uwer onschuld is mij niet ontgaan.

De Hertog zal die op zijn tijd weten toe te passen. En wat u betreft, Graaf van Devonshire! de Koningin zelve zal u zeer dankbaar zijn, wanneer zij het verneemt, dat gij op deze plaats en in dit uur zoo vurig voor hare rechten geijverd hebt.' En hiermede zich snel omkeerende, verliet hij de zaal even plotseling als hij er gekomen was, terwijl de achtergeblevenen, van verwondering roerloos, hem met strakke blikken nastaarden.

'Die man zal ons verraden,' sprak Elisabeth met eene bedaardheid, die overspanning was.

'Weêrloos of niet, ik offer hem op aan onze veiligheid!' riep Courtenay en wilde hem na, doch terzelfder tijd stormden Staunton en Sawers, door Geertrui Hokarth en de bevende juffer Mary gevolgd, de zaal binnen.

'Om 's Hemels wil, mijne gebiedster! wat is hier toch voorgevallen?' zeide de min, en zij moest zich aan de tafel vasthouden, zoo sidderden hare knieën.

'Laat ik het Mylady verhalen, gij zijt te zeer ontsteld,' viel Sawers in.

'Neen, dat was verschrikkelijk! dat was zeker een moordenaar, of.....of geen mensch ....' gilde Mary.

'Wat moet dit beteekenen, Miss?' vroeg Elisabeth verwonderd. 'Ik heb mij beklaagd, toen ik mijn gevolg moest verminderen, maar, in waarheid, ik geloof dat ik voor mijne rust nog te veel omringd ben! Kom, master Staunton, gij schijnt mij de eenigste toe, die nog bij zijne zinnen is; verhaal ons, waarom de overigen zich zoo dwaas aanstellen.'

'Zij vreesden meer voor uwe Ladyschap dan voor zich zelven, Vorstin! En het was ook iets zonderlings wat er gebeurd is. Mistress Hokarth, Sawers en ik zaten bijeen, toen Miss Mary zich bij ons voegde en Sawers gelastte wijn te geven voor Mylord, doch de Barones verzekerde dat daarop nog niet gewacht werd, en Miss Mary bleef in ons gezelschap.'

Elisabeth bloosde; zij begreep dat de zorgvolle min hare meening volmaakt goed verstaan had.

'Nadat wij een geruimen tijd zoo gezeten waren, werd er luid geklopt aan de voorpoort. Ditmaal werd het openen aan een bediende overgelaten, en daarop drong iemand met groote

onstuimigheid ons vertrek binnen, waar hij dadelijk het eenige licht uitblies, dat er brandde, en terstond daarop verdween. Wij liepen verward dooreen en wilden hem volgen om uwe Ladyschap te waarschuwen, doch tot onzen schrik bemerkten wij, dat de deur van buiten gegrendeld was. Wij riepen, stampten en maakten gerucht om de bedienden, doch tevergeefs; ook zij waren overrompeld en opgesloten. Na een bang half uur dreunen er eindelijk voetstappen door de zijgang, onze grendel wordt teruggeschoven, maar eer wij hem, die dit deed, vervolgen konden, was hij ontvlucht. In doodsangst over u, Mylady! en over mijn meester ijlen wij hier heen; vandaar dit onbetamelijk binnendringen.'

'Den Hemel zij dank! dat gij hier waart, Graaf,' dus wendde zich Elisabeth tot dezen. 'Wie kan weten welke afgrijselijke voornemens die vreemdeling had met zijne gewelddadige handelwijs.'

'Inderdaad, het is blijkbaar dat hij u van allen bijstand wilde berooven,' antwoordde Courtenay verstrooid, en daarop zeide hij tot Staunton: 'Laat onze paarden voorkomen; wij moeten thans voort, wij moeten dien man vervolgen.'

Yorick verwijderde zich en weder tot Elisabeth gekeerd, ging de Graaf voort:

'Alles zal zich nog ten goede schikken, ontrust u over niets; ik zal mij met eene dubbele omzichtigheid gedragen, gij zult over mij tevreden zijn. Zoo het mij mogelijk is, keer ik spoedig terug.' En zich buigende, kustte hij met eerbied de hand, die zij hem tot afscheid reikte. - 'Dat zulk eene blijde samenkomst zóó eindigen moest,' sprak zij, met zichtbare ontroering, en het was haar niet mogelijk de tranen te weerhouden, die als met geweld te voorschijn drongen.

'God weet, hoe wij elkander wederzien!' voegde zij er bij, terwijl hij nog altijd hare hand vasthield, zonder iets te kunnen uitbrengen. Met een moedig besluit liet hij die eindelijk los, nam een enkelen teug uit den beker, dien Sawers hem aanbood, en verliet de zaal. Eenige minuten daarna hoorde Elisabeth, die scherp toeluisterde, den hoefslag van paarden, en haar ridderlijke geliefde had Ashridge verlaten.

Hoofdstuk II. Koningin en vrouw.

In den laatsten ochtend van den dag, volgende op dien, waarop de door ons vermelde voorvallen plaats vonden, heerschte er in de hofzalen van Whitehall, van de voorzaal tot in het bijzonder vertrek der koningin, eene ongemeene spanning en nieuwsgierige onrust, welke alleen kon veroorzaakt worden door eene belangrijke of beslissende gebeurtenis, die men wachtend was. De Koningin liet zich kleeden. Nog nimmer had zij een zoo blijkbaar ongeduld aan den dag gelegd over het kwalijk plaatsen van een strik of het ongepast aanbrengen van een versiersel; nog nooit hadden hare dienstjuffers eene zoo moeielijke taak te volbrengen gehad; immer onvoldaan met zich zelve, scheen de Koningin van de kunst eene schoonheid af te vergen, die zij zelve niet bezat, en er was al de inschikkelijkheid van die vrouwelijke hovelingen toe noodig, om eene zoo ongewone luim der meesteres met betamelijken eerbied in te willigen; men was het in haar niet gewoon, dat zij zich zooveel om haar uiterlijk bekommerde. De eenvoudigste gewaden waren haar tot hiertoe het meest welkom geweest, hoewel zij zich met onverschilligheid geschikt had naar het costuum van den dag. Van waar dan heden die zonderlinge tegenspraak met zich zelve en hare gewone wijze van zijn? Dit vroeg men elkander door blikken, door licht schouderophalen in een onbespied oogenblik, of fluisterend na een onverdienden uitval der vorstelijke heftigheid.

Het eerste plechtige gehoor van den Spaanschen Ambassadeur, Graaf Egmond, was voor dien dag aangekondigd; deze kreeg dus voorloopig al die ongeneuchten op zijne rekening.

Ook in de groote voorzaal was het bijzonder levendig. Wij zullen ons niet bezighouden met den vleienden beuzelpraat, de losse gissingen, de oppervlakkige beoordeelingen, de zelfzuchtige bedoelingen en de onnoozele aardigheden op te zamelen, die hier, gelijk in elke antichambre, de hoofdstoffen der gesprekken uitmaakten. In de daaraan grenzende zaal, waar men de Koningin verwachtte en waarin vooralsnog niemand werd toegelaten dan zij, die het recht hadden haar persoon onmiddellijk te naderen, bevonden zich toen nog slechts twee mannen, in een van welken wij den ridder Benefield herkennen, wiens voorkomen, ondanks zijne rijke hofkleeding, nog altijd den ongunstigsten indruk maakte. De andere in een tabberd van donker fluweel, waarvan de kraag en de armgaten met bontwerk omzet waren, droeg een zwaren gouden halsketen, waaraan een diamanten roset hing, en was niemand anders dan de hoogwaardige Aarts-Kanselier des koninkrijks, Steven Gardiner, Bisschop van Winchester, eigenlijk meer de leidsman dan de gunsteling der koningin, wier karakter hij tot in de fijnste plooien zóó doorgrond had, dat hij van ieder harer zwakheden partij wist te trekken voor zijne bedoelingen. Door hem werd Maria vervolgster der protestanten, van voorstanderesse der katholieke kerk, zooals zij vroeger was. Hem kon men met recht den geesel noemen van die ongelukkige sekte, daar zijne gestadige inblazingen de koningin tot de menigvuldige wreedheden aanzetten, welke eene afzichtelijke bloedvlek werpen op die bladzijde van Engelands geschiedenis, waar hare regeering geboekt staat. Met hare verheffing tot den troon waren ook Gardiners boeien afgevallen, en sedert dat oogenblik was hij, door hare gunst en vertrouwen, snel en gemakkelijk gestegen tot de hooge waardigheid, die hij nu bekleedde. Met oprechte genegenheid was hij aan zijne vorstelijke weldoenster gehecht; hij wilde haar welzijn en dat van het rijk, maar hij wilde het op zijne wijze. In haar zag hij het steunsel der katholieke kerk, tot welker opbouwing en bevestiging in zijn vaderland hij geen prijs te duur achtte, want godsdienstijver was bij dezen man

geen voorwendsel, maar de waarachtige drijfveer van al zijne daden. In de overtuiging dat men bij een zoo hoog doel weinig kiesch behoefde te zijn op de middelen om het te bereiken, maakte hij gebruik van alles wat priesterlist en priestermacht hem aan de hand gaven. Zijn geweten, door dweepzucht omgekocht, wettigde alles wat zijne scherpzinnige staatkunde goed achtte, en men las in den gloeienden blik van zijne diepliggende oogen, dat hij gewoon was in stroomend ketterbloed niets te zien dan den hemel welbehagelijke plengoffers.

Tot dezen man wendde zich Benefield, met eene gemeenzaamheid, die eigenlijk onbestaanbaar was met diens hoogen rang, na zich vooraf verzekerd te hebben dat niemand hem beluisterde:

‘Gij weet dan zeker dat hij nog *heden* komt, Mylord?’

‘Zooals ik reeds zeide, Benefield!’

‘Het is maar.... Mylord, omdat het bijna onmogelijk is, dat.... die man kan nog niet terug zijn! Is hij dan mensch of duivel? heeft hij dan dag noch nacht gerust? Toen Darley mij bericht liet geven van zijn voorgenomen tocht, nam ik mijne maatregelen, zooals uwe Lordschap weet. Om mij te beter te overtuigen, reed ik dien weg op, en, waarachtig! dicht bij het kasteel, in het kleine bosch, ontmoette ik hem! Het was toen wel nog vroeg, maar hij zal zeker verscheiden uren op het kasteel hebben doorgebracht, en dus, al had hij gedraafd als een Grieksche wedrenner, zonder zich rust noch verversching te gunnen, dan nog....’

De Kanselier scheen geen vriend te zijn van onnutte woordverspilling, want hij viel den ander in de rede met een:

‘Wij zullen zien....’ en na eene pauze ging hij voort: ‘Ridder Benefield! gij en Darley bewijzen der kerk een dienst, dien zij op haren tijd zal weten te beloonen. Die verdachte verbintenis van een harer edelste zonen met de verworpen ketterin is eene ramp, waarvan wij nu ten minste de gevaarlijke gevolgen kunnen keeren. Voorzichtigheid en stilzwijgen zijn u vooral aanbevolen, tot op het groote uur der beslissing. Laat zelfs uw blik niet te kennen geven, wat aan uwe tong ontzegd is te uiten.’ Benefield wilde iets antwoorden, doch de Kanselier keerde hem den rug toe en zocht op eene terzijde staande tafel eenige

papieren bijeen; zijn rondwarend oog had iemand bemerkt, die door eene der zijdeuren binnentrad. Het was de Graaf van Arundel, die het ambt van Groot-kamerheer bekleedde. Kort na hem, kwamen Lord Chandos, de Gouverneur van den Tower, en Williams, de bevelhebber der hellebaardiers en lijftrawanten, aan wiens neerslachtig voorkomen en achtelooze kleeding men reeds gewoon was geworden; twee Kamerheeren der Koningin, en een knaap van zestien jaar, de page Arthur Polus, neef des Kardinaals, *enfant gâté* van zijne familie en van de Koningin zelve, die zijne petemoei was.

Arundel ging op den Kanselier toe. ‘Mijnheer de Kanselier! Mylord van Devonshire is hersteld en komt dezen ochtend ten hove; de Koningin wenschte het gehoor van den Ambassadeur voor heden uit te stellen. Hare Majesteit wilde dat uwe Lordschap zelve ging om daarin te voorzien.’

‘Het is te laat, Mylord Arundel! Spanje is reeds zoo lang teleurgesteld, men dient het gezantschap thans te ontvangen.’ -

En ziende dat de Groot-Kamerheer hem met een licht schouderophalen verwonderd aanzag, vervolgde hij: ‘wees gerust, Mylord! ik neem de verantwoordelijkheid op mij.’

‘Men zal den edelen Courtenay dan eindelijk hier zien?’ vroeg een der Kamerheeren.

‘Ja Baronet! de lijfarts Paësilio heeft bericht dat zijne Lordschap genoegzaam hersteld is en binnen weinige oogenblikken hier zal zijn.’

‘Dat is alles zeer fraai, maar heeft Paësilio den Graaf gezien?’ merkte Benefield aan.

‘Gezien, neen, Mijnheer!’

‘O dan...’ een blik van Gardiner deed hem zwijgen.

‘Nu heeren,’ riep Lord Chandos, ‘mij dunkt, ieder onzer heeft reden om de Koningin te danken, dat zij de rechtvaardigheid, aan Courtenay bewezen, niet langer heeft uitgesteld.’

‘Wij kennen den Graaf nog weinig,’ hernam Arundel.

‘Toch genoeg, om te weten dat het de grootmoedigste en bevalligste edelman van gansch Engeland is. Nooit was mijn post mij onverdraaglijker dan toen ik mij genoodzaakt zag, hem in den Tower te houden. Gij hadt hem moeten zien, zoo gela-

ten en zoo opgeruimd in zijn ongeluk, zoo groot in zijne vernedering en zoo moedig zelfs in de oogenblikken, toen zijn leven bedreigd werd.'

'Mylord Chandos! herhaal die schoone lofrede straks voor de Koningin; dat geeft u zeker een pensioen of een riddergoed,' merkte de jonge page Arthur Polus aan, met de lichtzinnige vermetelheid, der jeugd eigen.

Allen, behalve Gardiner, die echter een glimlach niet weerhouden kon, barstten in een schaterend gelach uit, omdat de knaap uitsprak wat zij allen dachten, want zonder het elkander mede te deelen, waren zij het er over eens, dat de Graaf van Devonshire bestemd was om aan het hof de groote rol van gunsteling te spelen, en er waren zelfs enkelen onder hen, die nog hooger verwachtingen koesterden van de toekomstige loopbaan diens edelmans. Van daar eene gespannen verwachting naar zijne komst en hoe hij ontvangen zoude worden; van daar een halfluid gemompel over eene ziekte, die sommigen voor gemaaktheid hielden.

Lord Chandos was zich zijner eigen oprechtheid te zeer bewust, om zich beleedigd te achten; toch antwoordde hij ernstig: 'Jonker! zoo uw geheugen even scherp ware als uwe tong, dan zoudt gij u herinneren kunnen, dat Chandos nooit om hofgunst zijne woorden verdraaide.'

'Neen,' verzekerde Williams, 'wij hebben wel medegelachen, maar wij kennen allen uwe ongeveinsdheid, en dit moet ik u toegeven, ik weet niemand, die Devonshire niet voor een der waardigste edellieden houdt en die zeggen durft dat de Koningin aan een beteren dan hem hare gunst konde besteden!'

'Dat stemmen wij toe,' riepen de meesten, want behalve de door ons aangewezen personen waren er van tijd tot tijd meer hovelingen binnen gekomen.

'Ja,' mompelde Benefield met ergernis, 'bij God! dat stemmen ze nog toe!'

Daar naderde een page Lord Arundel: 'De Graaf Courtenay is aangekomen!' - 'Men opene de vleugeldeuren!' beval deze, en tot een der Kamerheeren vervolgde hij: 'Baronet St. Orville, wees zoo goed Mylord van Devonshire te gemoet te gaan.'

Benefield werd rood van ergernis. De Kanselier zag den Groot-Kamerheer eenigszins verwonderd aan, doch deze fluisterde hem in: ‘t Zijn bepaalde orders, Mylord, en daarenboven is het een bloedverwant.’

De middendeuren openden zich, men hoorde de hellebaardiers uit eigen beweging de krijgseer bewijzen; nog eenige sekonden, en het voorwerp van zooveel verwachting vertoonde zich, binnengeleid door St. Orville en leunende op den schouder van zijn neef, den blonden page Darley.

Aller blikken wendden zich eensklaps op hem, ieder gelaat plooide zich plotseling tot een vriendelijken groet, die bij velen in eene eerbiedige buiging overging, doch het viel allen, zelfs Benefield moeilijk, een uitroep van verbazing te weerhouden, zoo weinig beantwoordde het uiterlijke van den Graaf aan elks verwachting. En inderdaad, zijne oogen stonden dof, zijn gelaat was doodsbleek en flets, zijne houding gebukt en afgemat; hij had veeleer het voorkomen van een schuldige, die zijn doodvonnis zal aanhooren, dan van een hoveling, die vorstengunst tegengaat. Zijne gala-kleeding alleen vond men passend bij deze gelegenheid. Zij bestond uit lichtrood fluweel en wit satijn met zilver geborduurd. De staatsiedegen had een rood fluweelen scheede en hing in een draagband van wit satijn door goudfranje en een diamanten haak opgeluisterd. Een smalle geplooide kraag van zilverkant, door een snoer van edelgesteenten om den hals gesloten, werd ten deele bedekt door het gitzwarte haar, dat de Graaf in strijd met de mode in zijne gevangenschap had laten groeien. Met bevallige losheid droeg hij zijn mantel van donkerrood fluweel met de zilveren klaverbladen geborduurd, die in zijn familiewapen voorkwamen. Hij hield zijn wit satijnen barret met donkerroode pluimen in de hand en zag zoo strak op deze neêr of hij de fijne veêrtjes wilde tellen. Met innemende hoffelijkheid, maar die voor deze gelegenheid misschien wat te plechtig was, groette hij de edellieden. Lord Arundel ging hem eenige schreden tegemoet. ‘Mylord van Devonshire! wij allen verheugen ons hartelijk in de goedheid der Koningin, die u aan ons teruggeeft; wij erkennen echter dat Hare Majesteit u slechts recht heeft laten wedervaren,

door u van eene onwaardige gevangenschap te ontslaan;' en op minder hoofdschen toon voegde hij er bij: 'jammer echter, dat de ziekte geene zoo genadige vorstin is geweest; die korte ongesteldheid heeft u sterk aangetast, Mylord!'

'Meer dan ik zelf dacht. Gij ziet, Graaf! ik kan nauwelijks voegzaam verschijnen. Ontvangt mijn innigen dank voor uwe deelneming, edele Heeren! ik twijfel geenszins aan hare oprechtheid; het zal mij gelukkig maken, indien mijne terugkomst aan dit hof inderdaad iets tot uw genoegen kan toebrengen;' daarop naderde hij Gardiner. 'Den hoogwaardigen Bisschop-Kanselier smeek ik om zijn zegen.'

'Die geworde u, Graaf! zoo waarachtig gij een getrouw zoon der Kerk zijt.'

'Wees gedankt, Mylord!'

Arundel had zich intusschen verwijderd. Nu drongen de anderen zich om den Graaf heen. Hij reikte allen de hand en tot Chandos zeide hij met een glimlach: 'mijn goede kerkermeester!' doch deze trok hem ter zijde en fluisterde: gij speelt den zieke waarlijk te erg; gij ziet er uit alsof....' 'Ik weet niet wat gij bedoelt, Sir!' hernam Courtenay en wendde zich van hem af.

'Die overdrijving is toch al te in 't oog loopend,' sprak Williams zacht tot Benefield, die snel antwoordde:

'Bij St. Paul! wie te veel bewijst, bewijst niets; ook weet ik beter dan iemand ....' hij vulde den zin echter niet aan, maar kleurde plotseling en zweeg.

'Neen, die lusteloosheid is niet gespeeld! Bij mijne dame, de schoone Graaf wankelt als hij gaat!' riep de dartele page, dien wij reeds kennen; 'ik zal hem eens opvroolijken,' en snel de uitvoering bij het denkbeeld voegende, nam hij Benefield, die op niets verdacht was, bij de hand en hem tot dicht voor Courtenay voerende, zeide hij met een schalkschen lach: 'Mylord van Devonshire! zie hier den edelen ridder Benefield, die zoozeer van ongeduld brandde, om u zijne hulde te bewijzen, dat hij geen anderen voorsteller konde afwachten dan een eenvoudigen page!' Benefield sidderde van woede en Courtenays gelaat trok zich tot een flauwen glimlach, toen de ridder zich met eene

stijve buiging van hem verwijderde onder de gesmoorde spotternijen van sommigen, die, evenals de slimme knaap, opgemerkt hadden, dat hij alleen den afgod van den dag met wrevel had durven aanzien. De vergramde ridder trachtte zich te wreken en den Graaf, die niet ver van Gardiner af stond, met boosaardigen spot aanziende, begon hij luider dan de plaats waar hij zich bevond en de tegenwoordigheid des Kanseliers toeliet:

‘Ik verheug mij inderdaad over de terugkomst van Mylord Courtenay; wij hebben nu een dapperen ridder meer, om tegen de roovers te velde te trekken.’

‘Zijt gij dwaas, Benefield, roovers! waar zijn die dan?’ vroeg een der aanwezenden.

‘Wel in het bosch van Ashridge, nabij het kasteel.’

Hier staken twee mannen, die tot hiertoe slechts met zich zelven bezig geweest waren, het hoofd op. Courtenay, die Benefield scherp aanzag, en Williams, bij wien wangen en lippen verbleekten.

‘Ja, nabij het kasteel. Ik zelf heb gisteren een ridder ontmoet, wien zij de beurs hadden afgezet.’

‘Een ridder, die zich de beurs laat afzetten!’ juichten enkelen, die aan scherts dachten.

‘Niet waar, dat is zeldzaam! en toch zijn er zulke ridders.’

‘Maar wie was dat dan?’ vroeg Williams.

‘Ik kan het niet zeggen; hij was vermomd en sloop mij angstig voorbij; de man was bang!’

De scherpe nadruk, dien hij aan dit woord gaf, en Courtenay's half gesmoord ‘gij liegt!’ wekten den Kanselier uit het gepeins, waarin hij verdiept was; hij giste aan Devonshires zichtbare woede, wiens wangen voor een oogenblik gloeiden, eenige gevaarlijke toespeling.

‘Gij zoudt wel doen te zwijgen, mijnheer Benefield;’ voegde hij hem toe, ‘zoo gij niet voegzamer weet te spreken.’ De ridder beet zich op de lippen van verkropte woede en stiet eene stille verwensching uit.

Niemand begreep iets van dit tooneel dan de drie belanghebbenden.

Daar stormden haastig verscheidene edelknapen binnen. ‘De Koningin!’ riep een luide stem. Het behangsel van tapijtwerk,

dat eene met verguld en prachtig snijwerk versierde deur bedekt had, werd weggeschoven en, leunende op den arm des Graven van Arundel, gevolgd door hare gewone kamerheeren en hofdames, vertoonde zich Maria Tudor.

Indien schitterende kleurenpracht en keur van flonkerend gesteente er ooit in slagen konden om het gemis van natuurlijk schoon en bevalligheid te vergoeden, dan waarlijk had de Koningin thans reden om over haar voorkomen voldaan te zijn. Uit gehechtheid aan de gewoonten harer moeder, of om eenige andere reden, had zij de eenigszins verouderde mode der huiven of kaproenen behouden, in tegenstelling met de meeste dames van dien tijd, die de lokken reeds meer ontbloot en gekapt droegen. Hare huif van blinkende zilverstof, met blauwachtig satijn gevoerd, was voorzien van een smallen, boven het voorhoofd spits toeloopenden rand, die langs het aangezicht opstond en dit als met een heiligenglorie omgaf, want die gansche stijfstaande strook was bezet met edelgesteenten van allerlei kleur en vorm, welke, naarmate het licht er op speelde, eene schittering en fellen staalgloed terweegbrachten, die in den eigenlijken zin oogverblindend was. De kaproen zelve, ofschoon lang en breed, daalde slechts tot over de ooren neder, daar zij, van achteren opgenomen, door een haak of eene speld bevestigd werd. Haar zwart fluweelen kleed, van een statigen sleep voorzien, en met uitnemend rijk borduursel van gouddraad en kleine paarlen prijkende, was aan den hals zeer laag in het vierkant uitgesneden; de hals zelf was echter niet onbedekt, maar werd zediglijk verborgen onder een stijven kraag van fijn Mechelsch kantwerk, dat men ook als lubben aan de benedeneinden der gladde mouwen van het lichtblauw satijnen onderkleed wedervond, terwijl die van het zwarte bovenkleed ruim en los nederhingen. Strak om de keel sloot een halssnoer van ontzettend groote diamanten en over de borst, van het eene armsgat tot het andere, hingen zeven rijen paarlen van middelmatige grootte tot op den gordel neder. Kostbaar vooral en van onovertreffelijke zuiverheid waren de groote paarlkralen van den rozenkrans, aan welken, als om een treffend contrast daar te stellen, een kruis hing, zoo onaanzienlijk van hout en bewerking, dat het alleen zijn

innerlijke waarde konde zijn, die het zulk eene luisterrijke plaats gaf. Het was dan ook een reliek van het ware kruis des Heeren. Eenvoudig zinnebeeld des Christendoms, in welk een chaos van zinnelijke aardsche weelde droeg men u rond! De eenige schoonheid, waarop deze Vorstin met recht had kunnen roemen, lag in hare handen, die uiterst blank, gevuld en van ongemeen fraaien vorm waren. Haar gelaat was bol en zonder beteekenis, de kleine mond samengeplooid en als wegzinkende onder de volle wangen, wier ongezonde bleekheid niets belangwekkends had. Toch was de opslag harer donkere oogen vorstelijk en scherp en deed menigeen aan haar vader denken, vooral in oogenblikken van hartstocht. Op haar voorhoofd zetelden een zekere moed en vastheid van geest, eigenschappen welke deze Vorstin in grooter mate bezat dan Hendrik VIII zelf. Nauwelijks was zij binnengetreden en had zij de zich ter wederzijde scharende edellieden gegroet, of haar oog waarde vragend rond.

Courtenay, die tot hiertoe, als tot verademing, het matte hoofd op Darleys schouder had laten rusten, hief zich nu op, en de Koningin naderende met eene drift, die blijkbaar zijne krachten overspande, knielde hij neêr en sprak eene dankbetuiging uit voor hare goedheid en belangstelling, die op dat oogenblik niet geveinsd was. Hij voegde er waarschijnlijk iets vleiends bij, dat echter door zijne weinige stemverheffing slechts door haar alleen gehoord werd. Des te luider klonk het antwoord der Koningin. Met uitnemende vriendelijkheid en een glimlach, die anders zelden haar gelaat verhelderde, richtte zij hem op.

‘Welkom, hartelijk welkom op Whitehall, edele neef! Nu, geen woord meer hierover; wij hebben tot hiertoe niets voor u gedaan dan hetgeen rechtvaardig was; thans echter wenschen wij uwe dankbaarheid te verdienen. Wij stellen u weder in het bezit van al uwe goederen; dat is eene billijkheid die gij verwachten kondet, maar wij schenken u tevens, als eene vergoeding voor het geledene, het Markgraafschap van Exeter, met alle daaraan verbonden rechten en inkomsten. Neen, zwijg nog! Ook hebben wij het ambt van Groot-Stalmeester voor u open gehouden; wij wisten geen waardiger persoon om het te vervullen dan een edelman van uwe verdiensten, die daarenboven

onze bloedverwant is. Neen, kniel niet, zeg niets; ik houd mij, ook zonder dat, van uwe erkentenis overtuigd' - en hierbij reikte zij hem hare hand om die te kussen. Een hoog rood gloeide op Courtenays wangen, toen hij haar antwoordde; er mengde zich schaamte in zijn gevoel van dankbaarheid: schaamte, dat hij met opzet en, zooals het hem toen voorkwam, uit onridderlijken moedwil eene zoo goedige meesteres had bedrogen. Ook lag er in zijn antwoord voor hen die zijne misleiding gisten, eene bekentenis.

'Genadigste gebiedster! het is te veel... te veel goedheid voor zoo weinig trouw als ik uwe Majesteit.... heb kunnen bewijzen,' voegde hij, zich bezinnende, er bij. 'Uw arme dienaar is wel ongelukkig; hij bezwijkt onder zijn gevoel van verplichting, hij is verpletterd door uwe onverdiende genade.'

'Genoeg! genoeg, Courtenay! Ei wat, hoe kondet gij mij dienen, daar gij gevangen waart? Gij hebt dan wel treurige dagen gesleten in dien akeligen kerker! Men kan het u aanzien, dat gij veel hebt geleden. En dan uwe ongesteldheid! Men was zoo ongeduldig naar u; onze dames vooral verlangden zoozeer naar uwe terugkomst, dat ze uwe ziekte ternauwernood als eene verontschuldiging aannamen. Maar, op mijn koninklijk woord! uw uiterlijk onschuldigt u geheel.'

Terwijl dit alles voorviel en zoodra de Koningin zich vertoonde, had Arthur Polus, de jonge spotvogel die met onbesuisde vrijpostigheid zijn woordje mengde waar hij het goed vond, zich achter Benefield geplaatst. Zijne scherpzinnigheid had zeer juist opgemerkt, dat deze zich grootelijks ergerde over alles wat ter eere van den begunstigden Graaf gezegd of gedaan werd, en zijn plaagzieke geest vond er behagen in, om door de speldeprikken zijner tong iedere wond, die de wangunstige edelman ontving, nog voelbaarder te maken.

'Maar zie dan toch, goede Heer! met hoeveel bevalligheid de groote Graaf knielt! Bij St. Arthur! zoo ik eene vrouw ware, ik kon dat niet zien zonder hem op te heffen en in de armen te drukken, en, bij den hemel! de Koningin werpt blikken op hem, alsof ze aan iets dergelijks dacht. Daar staat hij op! Ziet gij wel, mijnheer Benefield, welk eene vorstelijke houding, hoe

goed zal hem de koninklijke mantel staan! Zijne gestalte is als voor het purper gevormd en op dat voorhoofd, nu slechts wat bewolkt, past niets beter dan eene kroon. Nu, daar zal voor gezorgd worden, die ontgaat hem niet.'

'Zwijg dan toch, vervloekte ekster,' beet hem de andere half hoorbaar toe.

'Ekster! och, mijnheer, weet gij wel dat een ekster niet half zoo dom is als een nachtuil.' De naastbijstaanden lachten: de ridder voerde dien vogel in zijn wapen. Benefield, weinig bekend met de gebruiken van het hof, waar hij eigenlijk niet thuis hoorde, dus niet wetende in hoeverre zulke vrijheden door anderen geduld werden, vreezende zich door eene uitbarsting van drift belachelijk te maken en volstrekt buiten de mogelijkheid om zich op eene geschikte wijze van zijn moedwilligen kwelduivel te ontdoen, stond als op gloeiend ijzer en trok zulke bespottelijke gezichten van wangunst en ergernis, dat allen die hem in het oog kregen, zich met de schakeeringen zijner woede vermaakten, terwijl de Kanselier hem met wrevel en minachting aanzag.

'Wat scheelt Benefield dan toch?' vroeg Williams.

'Het is niets, Mylord! Deze edelman oefent zich als hofnar. Vindt gij niet dat hij vorderingen maakt?'

'Zoo ik op dien vervloekten ratan geen recht krijge!'

'Dan stikt gij van woede, maar wees gerust, mijn broeder de Kardinaal zal u aflaat geven voor de zonden van wangunst en toorn.'

Devonshire, zich vermannende, had middelerwijl zooveel hem doenlijk was de voorkomendheid der Koningin beantwoord, en gelukwenschingen des Kanseliers, van Arundel en enkele dames met hoofsche beleefdheid en een schijn van blijmoedigheid aangenomen. Maria wendde zich nu tot de anderen, van tijd tot tijd echter het woord tot hem richtende, toen men den Groot-Kamerheer ter zjde riep, en deze, bij de Koningin terugkomende, met een bilk op Gardiner zeide: 'De Ambassadeur van Spanje.'

'Ik dank u, mijnheer de Kanselier!' sprak zij, een vlammenden blik op dezen werpende, 'het was vriendelijk van u, te zorgen dat wij dit oogenblik zoo ongestoord konden genieten.

Maar, bij St. Catharina!' vervolgde zij, hem naderende en met eene zachte stem, die van toorn beefde, 'ga nu zelf en maak het hoe gij kunt; ik wil dien man nu niet zien;' daarop zeide zij weder luid: 'gij weet het zelf, mijnheer! en verwittig er den gezant van; er is eene onvergeeflijke fout in het ceremoniëel begaan.'

'Mevrouw!....'

'Genoeg, mijnheer! gij hebt mij, hoop ik, begrepen?'

'Uwe Majesteit!....'

'Dit later. Mylord! Bedenk dat men wacht.'

Gardiner, ziende dat Maria's drift tijd noch gelegenheid liet tot eene verklaring, verwijderde zich met Arundel.

De Koningin wierp zich nu in haar armstoel, welke dicht bij eene tafel stond, wier marmeren blad in kunstig uitgesneden, zwaar verguld houtwerk gevat was en op een dergelijken voet rustte; zij wenkte Courtenay bij zich. Hij plaatste zich naast haar en men merkte op, dat hij van tijd tot tijd tegen haar zetel leunde, als iemand die moeite heeft zich staande te houden. Maria's oog viel op een kistje van fijn gepolijst staal. 'Waarlijk!' zeide zij, 'dit vergat ik, Mylord van Devonshire! Ik zie altijd edelen rondom mij, die door mijne voorgangers met ridderorden versierd werden; ik zelve begiftigde nog niemand. Gij zult de eerste zijn. Wees zoo goed neder te knielen.' Hij gehoorzaamde werktuigelijk. Zij nam uit het kistje een blauw lint met roode kruisen, waaraan de orde van den Kouseband schitterde, stond op en omhing daarmede den gunsteling, terwijl zij de woorden der huldiging uitsprak: '*Hony soit qui mal y pense*.' Met een glimlach, zoo liefelijk als nooit te voren om haar mond gespeeld had, beschouwde zij den Graaf, die de oogen in eene soort van bedwelming tot haar opsloeg. Zij scheen een zeker welgevallen te smaken in zijne ontroering, en langzaam hare hand terugtrekkende, liet zij die in verstrooiing op zijne sierlijke lokken rusten; - daar ziet zij, hoe zijn hoofd als zonder veêrkracht op zijn borst nederzinkt, hoe zijne oogen zich sluiten, zijne armen verslapt nederhangen, hoe zijn lichaam op zijde overhelt, als had de ziel het verlaten; en met den angstkreet: 'Jezus, Maria! hij sterft!... hulp!' vangt zij hem in hare armen op.

‘Hij valt van den prik als een papegaai, die men met suiker overgevoed heeft,’ mompelde Benefield.

‘Hadden *wij* slechts iets van zijn overdaad,’ was het antwoord van den page, des ridders schim.

Dames, edellieden, allen verdrongen elkander rondom Courtenay en de vorstin, die den Graaf ondersteunde met eene bezorgdheid, welke zij niet eens trachtte te verbergen. ‘Ware er slechts eene zitplaats hier!’ riep een der vrouwen.

‘De mijne,’ sprak Maria haastig, en men hielp den bezwijmde op den vorstelijken zetel.

‘Ja, zoo is het goed,’ spotte Arthur tot zijn slachtoffer. ‘Hij zal dien toch welhaast voor altijd innemen.’

Met eene wanhopige poging om zich van den kwelgeest te verlossen, was Benefield nader gedrongen tot in den kring nabij Devonshire, en de uitdrukking van kwaadaardigen spot, waarmede hij op dezen neerzag, was bij de algemeene ontsteltenis zóó in 't oog loopend, dat zij der Koningin in al haar angst niet ontging.

‘Paësilio! waar is Paësilio? Gij, stugge roerdomp, komt gij dan niet eens op het denkbeeld om ons den dokter te roepen?’ voerde zij Benefield toe. Deze week ontzet terug en wilde gaan, doch verscheiden anderen waren reeds heengesneld. Juist kwam de Kanselier terug. Hij voelt zich ter zijde schuiven met eene ruwheid, die slechts door den drang van het oogenblik kon verontschuldigd worden, want de man, die dit doet, is Paësilio, de lijfarts. Men oordeele over Gardiners verwondering bij het zonderling tooneel, dat zich voor hem opdoet. In den armstoel der Koningin zit, of liever, ligt de Graaf Courtenay, doodsbleek, met gesloten oogen, met binnenwaarts getrokken lippen; het hangend hoofd rust op den arm van Maria, die zich deze moeilijke houding getroost, terwijl zij met diepgaanden angst op zijne doodsbleeke trekken staart; daarnevens enkele dames en hovelingen, zich beijverende om door vlugzout en reukwerk de gezonken levensgeesten weder op te wekken, terwijl de overigen in verwarring die groep omsingelen.

Hij behoeft niet meer te vragen. Hij begrijpt die plotselinge onmacht, hij doorgrondt er de reden van. Evenals ons, is het

hem zekerheid, dat de Graaf sedert zijn vertrek uit den Tower rust noch verkwikking genomen heeft, zoodat uitputting en onthouding, gevoegd bij de schokkende aandoeningen, die zijn gemoed geslingerd en verontrust hebben, hem naar lichaam en ziel in eene soort van koortsachtige overspanning brachten, welke op het oogenblik dat de Koningin hem het laatste blijk harer gunst schonk, het hoogste toppunt bereikte en zijne physieke en moreele krachten het evenwicht deed verliezen.

Men zoude dit schouwspel kunnen doen strekken tot eene bittere satyre op den hoogmoed van den mensch. Daar gaat de groote, trotsche Graaf, de aanzienlijkste van een aanzienlijk volk, begunstigd met alles wat de vooringenomenheid eener machtige Vorstin op het hoofd van een gunsteling laden kan; daar gaat de prachtige, bevallige jongeling, bloeiend van gezondheid en sterkte; op hem staren alle schoonheden van een grootsch hof, voor hem kruipt een heir van hovelingen, op hem richt eene gansche natie blikken van vertrouwen en hoop. Daar gaat hij, die man van geestkracht en fieren lichaamsbouw, die werkelijk zooveel eer en hulde verdient, in wien alle voorrechten der natuur en der maatschappij zich zóó hebben samengevoegd, dat men geen grooteren lieveling van beide zou kunnen aanwijzen. Welnu - onthoud dien afgod der schepping twee, drie dagen het dierlijk voedsel of den dood gelijkenden slaap, en hij zinkt te zamen als een sneeuwpop voor de zonnehitte! En dan roemt de mensch van dezen, van minderen vorm nog op eigen sterkte en matigt zich nog aan, te beoordeelen de daden van Hem, die eeuwig uit eigen wilskracht bestaat!

Middelerwijl was het voorwerp der algemeene aandacht, door de vereenigde pogingen der omringenden, in zooverre tot zich zelven gekomen, dat hij, toen Paësilio hem naderde, teekenen van leven gaf, de oogen even ophief en de tong tegen het verhemelte sloeg, als iemand die van dorst versmacht. ‘Drinken!’ stamelde hij en zag niet eens in welken arm zijn hoofd terugviel. Paësilio nadert, neemt zijne hand, telt de polslagen en roept uit:

‘Eene onbegrijpelijke matheid! Zonderling, hoogst zonderling - en toch, il Signor zoude wèl zijn, zonder die slapheid. Iets opwekkends ... breng hier wijn: wij zullen het beproeven!’ Wijn

was reeds gebracht, op het woord den Graaf ontsnapt. De dokter vulde een beker, en bracht dien aan de lippen van den patiënt, die snel en gretig eenige teugen dronk, daarna driftig zelf den beker aangreep en dien geheel ledigde. De Koningin trok zich ongemerkt achter eene der dames terug: nóg moest de Graaf niet alle belangstelling kennen, die zij hem betoond had. ‘Is het nu beter?’ vroeg zij, toen een vluchtig rood Courtanays wangen verlevendigde.

‘Ik zal iets versterkends doen gereed maken, dat van dadelijke werking zal zijn. Il Signor Conte had mijn raad moeten innemen, voordat hij zich hierheen begaf. Er is geene de minste zwarigheid, doch ik wenschte mijn patiënt in een meer rustig vertrek te zien. Gevoelt gij u in staat om op te staan, edele heer?’ De Graaf boog het hoofd toestemmend. De geneesheer bood hem den arm, Darley en een paar anderen ondersteunden hem mede, en binnen weinige oogenblikken bevond hij zich in een meer afgelegen kabinet met zijn arts alleen, die de overigen had weggezonden. Eerst toen kwam hij recht tot zich zelven, zag met eenige bevreemding om zich heen en op het schitterend ordelint dat hem versierde, en sprak met eene nog flauwe stem: ‘O ja! ik herinner mij....Ik moet van hier....Zijt gij de dokter? Laat mij naar mijn huis brengen.’

‘Dat is volstrekt onnoodig, Signor Conte! Laat ik u iets zeggen. Gij had geheime redenen om het oog der Koningin te vermijden; gij hebt eene ongesteldheid voorgewend en die waarschijnlijk willen maken door eene *dieta assoluta*, die u zeer noodlottig had kunnen worden. Waarom heeft uwe Edelheid mij niet vertrouwd? Ik zoude u iets gegeven hebben, dat eene veel beter en minder schokkende uitwerking had gedaan. Geloof mij, in mijn Italië, onder de Borgias wordt men met zulke kunsten gemeenzaam.’

‘Ik betuig u, mijnheer, dat ik niet weet wat gij bedoelt. Gij bedriegt u, geloof mij....’

‘*Pouah!* een *medicus* als ik is niet te misleiden. Spreek zoo niet, edele Graaf! Ik althans zal u niet verraden, een zoo kloeke ridder, een zoo edelmoedig heer! Het was juist om u van lastige toeschouwers te bevrijden, dat ik u hier bracht. Laat alles

aan uw onderdanigen dienaar over. Ik zal u eene korte poos behandelen en mijn mond zal gesloten zijn als de kerkers der heilige Inquisitie! Maar ontken niet dat ik uwe ziekte doorgrond heb en laat ons beginnen met iets te gebruiken.'

Courtenay, begrijpende dat inderdaad ontkennen onmogelijk was en den schranderen, maar, zooals hij reden had te denken, goedhartigen Italiaan willende winnen, zonder hem te laten vermoeden, hoe oneindig veel er hem aan gelegen was, dat niemand het *waarom* van zijn voorwendsel vermoedde, gaf hem lachende de hand, daarin te gelijk een kostbaren ring achterlatende, dien de Italiaan zonder verdere omstandigheden bij zich stak. Daarna deed Paësilio, als voor zich zelven, de verkwikkingen komen, die de Graaf zoo hoog noodig had; zorgde er voor, dat dezen een korten, doch ongestoorden slaap genoot en zond iemand af met het bericht, dat de *Spasma nervose* van den Signor Conte geheel geweken was en men daarvan vooreerst geene herhaling te vreezen had, dat zijne Lordschap binnen weinige uren in volmaakten welstand bij de Koningin zijne opwachting zoude maken.

In de zaal waar de Koningin zich bevond, keerde alles tot de vorige orde terug. Men schikte zich weder ter zijde onder een gesmoord mompelen over het noodlottig toeval, dat den schoonen Graaf te midden der hoogste eerbewijzing aan aller oog onttrok. De Koningin was in eene harer ongenaakbaarste luimen. Met blikken, waarin eene wereld vol belangstelling en medelijden lag, had zij Courtenay zien wegvoeren, en op haar verdrietig gelaat, vol spijt en teleurstelling, was het uit iederen trek te lezen, dat zij duizendmaal hare waardigheid en de étiquette verwenschte, die haar beletten hem te volgen.

Na eenige korte, tamelijk barsche vragen en aanmerkingen zond zij haar hofstad terug, alleen Chandos, Gardiner en een paar vrouwen bij zich houdende, en nu, als verheugde zij zich iemand te hebben gevonden, op wien zij het onweder konde doen losbarsten, wendde zij zich tot den Kanselier:

'Bij alle heiligen, mijnheer! dat is toch vreemd; ons bevel, u door Arundel overgebracht, was bepaald en duidelijk. Waarom is er niet gehoorzaamd? Het is alsof dezen ochtend alles samen-

spant om ons te kwellen, en u, Mylord! vinden wij altijd aan het hoofd van hen, die ons lastig zijn!'

'Wee u, zoo allen wél van u spreken!' antwoordde de Kanselier en drukte daarbij het crucifix van zijn rozenkrans tegen de borst. 'Ik mishaag uwe Majesteit, omdat ik de eenige ben, die heden uw waar belang niet uit het oog verloor, om met bewondering op een schitterend edelgesteente te staren, dat misschien valsch is.'

'Ik verzoek u twee dingen niet te vergeten, Bisschop van Winchester! Ten eerste, dat dezelfde hand, die u den Tower ontsloot, zich nog altijd de macht voorbehoudt dien weder voor u te openen, en ten tweede, dat wij besloten hebben onzen neef, den Graaf van Devonshire, op eene hoogte te plaatsen, waar uwe lasteringen hem niet zullen kunnen bereiken. Hebt gij mij begrepen?'

Wij moeten hier aanmerken, dat Maria tot hiertoe tegenover Gardiner nimmer rechtstreeks had durven uitkomen voor hare voornemens omtrent Courtenay. Zij giste zijne tegenwerpingen, zij schuwde die, zij kende hem als den man, die zich niet gemakkelijk door de vrees van te mishagen, liet terugschrikken. Daarenboven, wetende hoe vaak zij, ondanks zich zelve, toegaf aan den invloed, dien hij over haar uitoefende, wilde zij hem geene gelegenheid geven om dien hier aan te wenden; daarom had zij ze voor hem verzwegen, en het was alleen in dit oogenblik van bitterheid, dat zij hem, als in triomf, een besluit mededeelde, waarvan zij wist hoe het hem grieven moest en waardoor ze hem trotseerde - want hij begunstigde eene andere verbintenis, - terwijl zij hem tevens de gelegenheid benam om er zich voortaan tegen te kanten. Eene kleingeestige wraak zeker van eene Koningin jegens een voor hare belangen welmeenend staatsman, doch eene wraak die zich uit het vrouwelijk hart maar al te goed verklaren laat.

Zwijgend boog zich de Bisschop-Kanselier en trad eerbiedig eenige schreden terug, als ware hij door deze openlijke ongenade geheel uit het veld geslagen, doch de fijne glimlach, die om zijn mond speelde, en wel door niemand opgemerkt werd, duidde aan, dat hij nog niets had opgegeven en een toorn

niet vreesde, waarvan hij de uitkomst berekend had, vóór hij dien opwekte.

Maria, voldaan met zijne schijnbare onderwerping, reeds meer bedaard nu zij hare gramschap had lucht gegeven, en inderdaad Gardiner te veel hoogschattende om hem al te diep te krenken, hervatte nu vriendelijker en als om het gesprokene te verzachten:

'Dus Mylord! wacht die Graaf van Egmond nog altijd; hoe hebt gij het gemaakt om hem zooveel geduld te doen nemen?'

'Wij hebben den gezant en de Spaansche heeren een ontbijt aangeboden, waarvan Arundel de eereplichten waarneemt; zij hebben dit genomen als eene uitnemende beleefdheid.'

'Goed,' antwoordde de koningin, zich met een glimlach tot hare dames wendende, 'ik zie wel, wij moeten onze Kanselier altijd aan onze zijde hebben, om kleine verzuimen op eene schrandere wijze goed te maken. Wees gerust, Gardiner! wij willen het Gezantschap ontvangen; mij dunkt, die heeren moeten nu omtrent gereed zijn. Mylord Chandos! gij zult ons daarna berichten hoe zich de Graaf bevindt,' - en hiermede begaf zij zich naar de groote zaal, waar het plechtige gehoor moest plaats hebben.

'De Heere zal zijne kerk vertroosten!' mompelde Gardiner terwijl hij haar volgde. De priester had gezegevierd; zij zoude Egmond ontvangen, door Keizer Karel V naar Engeland gezonden met het voorstel eener huwelijksverbintenis tusschen de Koningin en zijn zoon, den Infant Philips, en voorzien van de ruimste volmacht om die tot stand te brengen. Niets scheen de katholieke partij in het algemeen, en den Kanselier in het bijzonder, meer geschikt hun eeredienst in het koninkrijk te bevestigen en te schragen, dan die Vorst naast Maria op den troon. Zijne stipte rechtzinnigheid, zijn nauwgezet aankleven aan de uitwendige plechtigheden waren even bekend als zijn haat tegen andersdenkenden, die hij *Los Hereticos* noemde, en dezen hoopvollen zoon der kerk als gemaal der Koningin te groeten, was de vurigste wensch van de meeste dergenen, die hun vaderland als nog gedrukt beschouwden door den banvloek van twee Pausen. Dit huwelijk voltrokken, den banvloek opgeheven en eene

kettervervolging aangevangen te zien, was het doel waarop de bisschop-Kanselier ongemerkt, maar des te geruster, heimelijk en langzaam, maar des te zekerder, voortging.

Wij zijn onzen lezers nog eenige ophelderingen verschuldigd nopens Courtenays terugkeer van Ashridge. Hij had Staunton vooruit gezonden om Wyatt op te sporen en zoo mogelijk van zijne voornemens tegen de prinses en hem zelven af te brengen, en was in aller ijl voortgesneld, zonder zich met omwegen op te houden. Lady Arabella Sterny, zijne zuster, die het vaderlijk huis te Londen als eene bijzondere gunst van Northumberland behouden had, en bij welke de Graaf voorloopig zijn intrek zoude nemen, was in het geheim van zijn vluchtigen en vermetelen tocht. Zij had alles zóó voorbereid, dat haar broeder ongemerkt haar huis zoude kunnen binnengaan door eene geheime zijdeur. Zij hield met veel zorg voor hare bedienden het zoogenaamde ziekenvertrek des Graven gesloten, weerde nieuwsgierige bezoekers af en wachtte met gerustheid zijne terugkomst, terwijl zij eigenhandig de laatste hand legde aan een sierlijken draagband voor zijn degen. Toen kwam Paësilio vanwege de Koningin. Nog was haar broeder niet terug. Wat moest zij antwoorden? Verergering voorwenden? Dit ware zich den dokter zeker op den hals halen, die den patiënt zoude willen zien. Zij stelde dezen dus iets beter voor.

‘In dat geval, mijne Signora, is het de wil mijner gebiedster, dat ik il Signor Conte zelf spreek.’

‘Maar.... dokter.... gij kunt hem niet zien, dewijl.... hij slaapt.’

‘Ik zal zijn ontwaken afwachten.’

Nu was de Lady ten einde raad. In hare verlegenheid had zij het vertrek verlaten en daarna was zij teruggekomen en had, om zich voor het oogenblik te redden, zonder nadenken gezegd, dat de Graaf veel beter was, zich reeds kleedde en spoedig bij Hare Majesteit zijn zoude.

Verrast en teleurgesteld had Paësilio zich met dit bericht moeten verwijderen; gelukkig voor Devonshire viel het den Italiaan in, zich door een ongevergden dienst aan de opkomende fortuin des Graven aan te sluiten, en dus op Whitehall zijne vermoedens en de verwarring der Lady te verzwijgen. Intusschen begon

Arabella zich al meer en meer te ontrusten. Wat moest zij aanvangen, zoo de Graaf niet in tijds terugkwam? Zij beefde voor hem; zij had zich zoozeer verheugd in zijne bevrijding; zij had zoo hooge verwachtingen op dien eenigen broeder gebouwd! Ook was zij reeds der vertwijfeling nabij, toen hij, hijgend van den snellen rit, ademloos bij haar binnenstortte en zonder spreken op een rustbed nederviel. Haastig maakte zij hem bekend met hun toestand, met de door haar gegeven verzekering en met den tijd, die daarna reeds verloopen was. Er viel hier te bedenken noch te weifelen. IJlings wierp hij zich, met hare hulp, in het door haar gekozen hofcostuum en stapte in de gereed liggende sloep, die hem langs de rivier naar Whitehall voeren moest en waarin hij reeds gewacht werd door Darley, zijn neef en page. Diens verstandhouding met Benefield is misschien mijnen lezers niet ontsnapt. Deze jonkman, die onder een koel, onverschillig uiterlijk de verterendste eergierigheid verborg, was den Graaf zelfs in den Tower gevolgd. Devonshire echter had eene onwillekeurige, onverklaarbare antipathie tegen hem opgevat en onthield hem zijn vertrouwen, om het den openen, ronden Schot, Yorick Staunton, een der weinigen die hem in zijne gevangenis mochten bezoeken, geheel te schenken. Dit ergerde Darley, die den vulkaan in zijn binnenste onder eene ijslaag verborg. Geheimen, die men ons slechts vermoeden, niet kennen laat, lokken uit tot ontdekking. De Graaf was somtijds los in zijne uitdrukkingen, niet genoeg omzichtig in zijne gesprekken met Staunton; zijn neef luisterde scherp, was scherpzinnig in het opvangen en bevond zich weldra in het bezit van een geheim, dat hem de gelegenheid gaf om zich op zijn bloedverwant te wreken over diens gebrek aan vertrouwen, en dat hem zelven tevens een hoog gewicht en veel voordeel konde schenken bij de partij, waarvan hij Benefield als aanhanger kende - het geheim namelijk der beantwoorde liefde des Graven voor de Prinses Elisabeth. Deze, bij een kinderloos afsterven van Maria, de vermoedelijke troonopvolgster, was een doorn in het oog der ultrakatholieken, met Gardiner aan het hoofd. Geene gelegenheid, hoe ongerijmd ook, om deze Vorstin te schaden, lieten zij zich ontsnappen. Hoe welkom moest hun dus het verraad van Darley

zijn, als middel om haar te benadeelen! Hoe welkom vooral voor een Benefield, die Courtenay persoonlijk haatte. Daarom was, tot groote bevreemding en ergernis der Koningin, haar bevel om dezen in vrijheid te stellen door geheime tegenwerking eerst twee maanden later uitgevoerd. Des pages stelsel van bespieding werd er door begunstigd, dat de Graaf zich in zoo kleine ruimte bewegen moest, en hij vreesde dat deze na zijne bevrijding hem verstooten zoude, doch hij bedroog zich. Devonshire, grootmoedig en niet wantrouwend, verweet zich zelven zijne koelheid tegen een bloedverwant, die geen anderen steun had dan zijne bescherming, en zoo hij hem al niet beminde, toch dwong hij zich tot eenige vriendelijkheid en bleef dus dezen verkleumden adder aan zijne borst koesteren.

Hoofdstuk III. Het geheim van eene schoone vrouw.

Met eene snelheid als die van het licht had zich het gerucht door gansch Londen verspreid, dat de edele Graaf van Devonshire met uitstekende eer ten hove ontvangen, in zijne rechtmatige bezittingen hersteld geworden en met een aantal gunsten overladen was. Bij de verwardheid van zoodanige volksgeruchten ontbrak het ook niet aan de noodige ongerijmdheden en overdrijvingen. Doch hoe uiteenloopend de lezingen over zijn plechtig onthaal op Whitehall ook mochten zijn, daarin waren allen, protestanten zoowel als katholieken, burgers zoowel als krijgsknechten, van den Lord-Mayor en zijne aldermen tot de schamele bewoners der afgelegenste dwarsstegen, het eens, dat dezen edelman geene zoo hooge eer kon bewezen worden, die zij allen hem niet waardig keurden. Ook verdrong men zich op die plaatsen, waar men hem nog dien eigen dag meende te zullen zien. Eene samengeschoolde volksmenigte leverde toenmaals, behoudens eenige karakteristieke uitzonderingen van tijd en volksaard, hetzelfde schouwspel op, dat men nog heden in elke hoofdstad, waar de talrijke menschenmassa's der lagere volksklassen zich verzamelen, kan waarnemen. Het waren dezelfde opgeruide hartstochten, dezelfde schelle, ruwe, luidruchtige onbewimpelde taal. Het was dezelfde vermetele nieuwsgierigheid, om het voorwerp der algemeene aandacht van nabij te zien, en vechtpartijen om anderhalven voet gronds. Men vond er, evenals

thans, de sporen van lichtgeraaktheid, van twistzucht, van dierlijke zelfzucht, van bijgeloof, van domheid, van vooroordeel, maar ook van ruwe goedhartigheid, van oprechtheid zonder omzien of berekening, van kinderlijke bijgeloovigheid, van wuftheid bij vrome vaderlandsliefde. Dit alles woelde nu ook weder dooreen in de nabijheid van Whitehall, dicht bij den gewonen uitgang naar de waterzijde.

'Bij St. Patrick!' riep een man van eene forsche gestalte en bruingele gelaatskleur, 'zoo het waar is wat ze zeggen, dat de ketters den goeden Graaf vergiftigd hebben, dan sla ik van nacht nog mijn valschen buurman Toms dood, die nooit naar de mis gaat en die het alleen aan zijn vrouw wel verdient!'

'Hei! hei! meester smid,' duwde hem iemand toe, wiens lichaamsbouw, hoezeer meer ineengedrongen dan de zijne, toch duchtige kracht waarborgde, 'dan zou je eerst met mijne vuisten te doen hebben! Gij papisten moogt u stilhouden! Al slaat de Koningin een kruisje, voor tien van de uwen staan er dertig van de onzen op, en moedige knapen ook. Dat weet vrouwe Maria wel, en daarom laat ze ons met rust, en daarom heeft ze den braven Courtenay uit den Tower verlost, omdat hij een dapper edelman is, die haar beschermen kan, als het noodig is.' - 'Nu, als ze dien trouwt, dan hebben wij er vrede mede,' riepen verscheidene; 'die zal de rust wel bewaren, die zal de paapsche bisschoppen niet naar de oogen zien.'

'Juist, de priesters! die hebben het hem gedaan, die valschen!' mompelde eene vrouw, die zich tusschen de anderen indrong; ''t zou voor het eerst niet zijn, dat ze iemand een drank klaar maakten daar hij den dood aan dronk.'

'Hoe kunt gij zoo snateren, vrouw Bastons? maak den duivel niet zwarter dan hij is. De Graaf is immers nu zoo gezond als gij wel wenschtet dat je man het niet was; op dit oogenblik zit hij aan tafel met de Koningin.'

'God zegene ze beiden!' riep men eenige schreden verder. 'He, John! zou het waar zijn, dat hij dezen ochtend naast haar op den troon heeft gezeten?'

'Wel zeker, Jack! en de Spaansche heeren zijn er ook geweest, en ze hebben te zamen geraadpleegd over de zaken van den grooten Keizer.'

‘Iets weet ik ten minste zeker,’ riep de grove, schelle stem van een roodbaardig man met breede schouders. ‘De Koningin heeft den Graaf, God schenke hem een lang leven! aan alle heeren en edelvrouwen van het hof voorgesteld als haar aanstaanden Lord en Koning.’

‘En hoe weet gij dat zoo zeker?’

‘Ik had een hertslederen gordel te brengen aan Patty, den langen heiduk, en ik heb het van zijn jongen gehoord; die kan het weten, want een hellebaardier heeft het hem verhaald, dat hij zelf het gehoord heeft, hoe zij hem haar gemaal noemde; ik heb het eigen woord onthouden.’

‘Domoor! dat kan ze immers niet, zonder het parlement.’

‘Wat parlement, daar lach ik meê! Mijn meester is zadelmaker van de koninklijke stallen, en wij leven van de Koningin, niet van het Parlement, niet van de stijve Lords, maar van de Koningin; en die het waagt de Koningin de wet te willen voorschrijven, vindt in mij zijn man!’

‘Weg met u laffe slaaf! Als je het Parlement wegneemt, waar blijven dan onze vrijheden? Wij zijn Engelsche burgers; bij ons heeft het Parlement het hoogste gezag, niet de Koningin, en niet de hofrekels.’

‘Kom uit maar, man, kom uit maar! ik heb vuisten, die de uwe niet vreezen; heidaar, meester smid, voor de Koningin! sta me bij met je handen als nijptangen.’

‘St. Paulus straf me, als ik je niet help!’ antwoordde deze uit de verte en wilde tot hem doordringen.

‘Waarachtig! de poort gaat open! Hij komt! de Graaf komt!’

‘Hoerah! hij komt!’

Deze uitroeping smoorde op eens elken twist; de smid bleef waar hij was, de anderen dachten er meer aan hunne oogen te gebruiken, dan om, door den krachtigen bewijsgrond van den sterksten vuist, de oppermacht der Koningin of van het Parlement te beslissen.

‘Hei, hei, Maggie Snowpust! oude leelijke tooverheks! meen je mij weg te dringen, *dam you!* Heb het hart daartoe! Het was je dan beter op een bezemsteel door de lucht te rijden,’ grauwde haar een man toe. Niet alle omstanders waren van

die gedachte. De meesten, als voor de aanraking der vrouw bevreesd, weken terug en lieten haar den doortocht.

‘Wat, Sam Blount! denk je mij te beletten mijn heer en begunstiger te begroeten?’

‘Hoor, hoor, die vervloekte heks! - haar heer, onze edele Graaf!’

‘Ja, heeft hij niet mijne lijfelijke dochter een uitzet gegeven, toen zij met Lewis Doll trouwde?’

‘Als dat waar is, dan is Edward van Devonshire wel de grootmoedigste en goedertierendste heer!’ want je vingers waren te lang in het huis van den ouden Sterny, zijn vader - God hebbe zijne ziel! - en daarom heb je het moeten ruimen.’

‘Foei, Sam! laat de oude sukkel door,’ riep een meer deftig burger, die, ondanks zijne gezetheid, eene zeer goede plaats had weten te behouden, en die, naar het scheen, met medelijden zag hoe de oude Maggie, ongeacht de beleedigingen, die men haar aandeed, zich met handen en ellebogen weerde om voort te komen. ‘Laat haar, zij heeft betrekking op den Graaf en 't is eene vrouw.’

‘Eene vrouw? noemt gij dat eene vrouw? 't Is eene harpij van buffelleer, waarin eene heksenziel huist.’

‘Heks of diefegge, laat mij mijn Eddy zien, mijn Courtenay! Met eigen oogen wil ik mij overtuigen, of ze hem vergiftigd hebben.’

‘In den naam van Beëlzebub, die je meester is, vooruit dan maar!’ hernam Sam, en duwde haar vier schreden naar voren.

Toen heerschte er op eens onder die gansche talrijke en woelige menigte de doodsche stilte der verwachting, want uit de poort van het oude koningsslot trad Courtenay te voorschijn, vergezeld van Chandos en Darley.

‘Hoe komen wij tot aan het water, Mylord?’ vroeg Darley met verdrietige verwondering, terwijl Devonshire eenige stappen voortging, zonder op deze vraag te letten. Het volk week eerbiedig ter zijde. Daar verhieven zich luide vreugdekreten.

‘Lang zal hij leven, de edele Graaf Courtenay! God zegene onzen Devonshire! Heil zij den zoon der Yorks! den dappersten edelman van Engeland, den edelmoedigste, den mildadigste! Mogen de heiligen al zijne wenschen vervullen! Hij worde onze Koning!’ schreeuwde de smid met uitbundige woestheid. ‘Ja, ja! zoo

moet het zijn, lang leve onze Koning!' riepen anderen, die in den tuimel van vreugdebetoon gansch geene maat meer hielden.

'Breng ze toch tot stilzwijgen, Graaf!' fluisterde Chandos lachend, 'zoo ge niet wilt dat ze u nu reeds tot Koning uitroepen. Men kan niet weten hoe het daar binnen opgenomen wordt.'

'Ik dank u, goede menschen, ik dank u, maar, in 's hemels naam! weest minder luidruchtig,' sprak Devonshire, terwijl hij de naastbijstaanden, die zich moeite gaven om de slippen van zijne sjerp te kussen, de hand reikte.

'Die goede Lord! die goedhartige heer!' klonk het nu weêr, 'zie! geen greintje trots heeft hij; iederen burger steekt hij de handen toe!' En weder jubelden zij: 'Hij draagt den kouseband! Bij God! de Koningin schonk hem den kouseband! God zegene daarvoor de genadige Koningin!'

'Dat wordt ontrustend, edele Graaf! merkte de page aan. 'Hoe komen wij tot aan de sloep? Dat volk zal ons verdringen en verpletteren.'

'In het water met dien vlasbaard,' krijschte Sam, 'meent gij, knaap! dat wij Mylord niet eerder op onze handen zouden dragen dan hem een tipje van den mantel te krenken, dat mag voor den d....'

'Stil, Blount, hij behoort tot het gevolg, laat af van dien jonker,' zeide een andere stem.

'Graaf! ga niet in de sloep,' riepen velen. 'Op onze armen zullen wij u naar Sterny-House voeren.'

'Wij zullen eene draagbaar maken van nieuwe hellebaarden uit mijne smidse, hier dicht bij, hernam de Iersche wapensmid, met die geestdrift voor het zonderlinge, zijner natie zoo eigen.

'En bloemen strooien en zilveren lovertjes als voor een Lord-Mayor-feest,' juichten meisjes en vrouwen.

'Gij zijt allen recht vriendelijk voor mij, ik weet het, gij meent het zoo goed, maar dat zijn uitsporigheden. Blijft nu verder rustig; over drie dagen zal ik een feest geven in mijn eigen hôtel van Devonshire, waaraan gij allen kunt deelnemen. Wij zullen dan op elkanders gezondheid drinken en de Koningin daarbij niet vergeten. Leve de Koningin!'

'Zij leve! Leve Maria! leve Courtenay!' galmde het op nieuw,

en de Graaf, Chandos den arm gevende, vervolgde zijn weg naar een der watertrappen van het Strand; vóór hen uit maakte de menigte plaats, doch achter hen sloot zich alles weder toe. Het was vrouw Snowpust nu eindelijk gelukt, tot dicht bij Courtenay door te dingen; zij zag hem strak in het gezicht, en zijne bleekheid opmerkende, riep ze: ‘Ja, hij is het, hij leeft, hij leeft nog, maar ze hebben hem wel vergiftigd!’

‘Hem.... hem!’ krijschten verscheiden stemmen, ‘dat hebben de ketters gedaan, vloek en brand over hen.’

‘Neen, neen, de papen! pest en moord over de papen!’

‘Wat zotte woorden spreekt men daar! Burgers van Londen, wie brengt die dwaze praatjes onder u? Menschen, dat is volstrekt onwaarheid; op mijn woord als edelman verzeker ik het!’

‘Graaf, mijn graaf Eddy! herkent gij mij niet?’ steunde vrouw Snowpust smartelijk, toen hij voorbij wilde gaan, zonder haar gezien te hebben.

‘Zijt gij het, beste vrouw Maggie! zijt gij het? Gaat het uwe dochter goed? Dank voor uwe gehechtheid, ik zal u komen bezoeken.’

‘Hoort gij het wel?’ zeide deze met een zegepralenden blik op Sam; en zich aan 's Graven voeten werpende, kuste zij die met onstuimige vreugd.

Met een ijskoud gelaat nam Darley de oude bij den arm en hief haar ruw op. Devonshire zag hem afkeurend aan. - ‘Neef gij hadt dit ten minste aan mij kunnen overlaten. Vaarwel, moeder Maggie! wij zien elkander spoedig weder. Vaarwel, gij allen! dank voor uwe goede bedoeling. Laat mij nu met rust,’ ging hij voort, ziende dat vernieuwde kreten zouden losbarsten, en zoo gelukte het hem zich van de overlastige vriendschapsbewijzen te ontdoen en zijne sloep te bereiken, die, door vlugge roeiers voortgestuwd, na eene korte vaart dicht bij Sterny-House aanlandde.

Hier werd de Graaf door zijne zuster ontvangen met al de levendige blijdschap van haar vurig karakter. Driftig voerde zij hem naar haar bijzonder vertrek, een ongemeen zwierig boudoir uit dien tijd eene soort van vrouwelijk heiligdom, op welks beschrijving wij nader zullen terugkomen. Met een wenk riep

zij Chandos binnen; ook Darley wilde volgen, doch zij sloot voor zijn aangezicht de deur met hevigheid toe. Daarna op Courtenay toegaande, omhelsde zij hem met eene verrukking, waaruit innige zusterliefde sprak.

‘Eduard, beste Eduard! is alles goed afgeloopen? Gij weet niet in welken angst ik deze uren heb doorgebracht!’

‘Goede Bella, gij hebt om mijnentwille geleden, ik ken uwe bezorgdheid, maar,’ voegde hij er zachter bij, ‘wees toch omzichtig; gij zoudt mij verraden.’

‘Verraden!’ riep zij luid en hevig, een sprekenden blik op Chandos slaande, ‘die dáár verraadt ons niet.’

‘Neen, Mylord!’ sprak deze met ongemaakte oprechtheid. ‘Er is geen zoo nauwe band, waardoor ik niet wenschen zoude aan u verbonden te zijn, en indien een toeval mij deelgenoot maakte van uw geheim, dan konde het toch nooit in trouwer borst rusten.’

‘Ik geloof u,’ hervatte Courtenay, onaangenaam verrast over een tweeden, onnoodigen deelgenoot in zijn geheim. ‘Ik geloof u, doch vergeet dan beiden ook nooit, hoeveel er mij aan gelegen ligt dat verder niemand iets gisse. Zeg mij nu eens, Chandos, hoe weet gij toch....?’

‘Dat niet,’ viel Lady Arabella in, Chandos gebiedend aanziende.

Deze, het gesprek eene andere wending willende geven, nam het woord:

‘Mylady! gun mij de eer u uw broeder het eerst voor te stellen als Groot-Stalmeester van Hare Majesteit, als ridder van de hoogste orde, als Markies van Exeter, en, wat meer zegt dan dit alles, als den eersten man die in de armen der Koningin rustte.’

Arabella, die op eene soort van chaise-longue was neder gevallen en van genoegen glimlachende had toegeluisterd, merkte nu aan:

‘Dit laatste in den toekomenden tijd, als 't u belieft.’

‘Neen, in ernst, in het bijzijn van het gansche hof.’

‘O foei! foei! onze preutsche Maria!’

‘Laat den Graaf zelven spreken.’

‘Is dat waar, broeder?’

‘Waar en toch valsch, zuster!’ sprak Devonshire ernstig. ‘Om redenen, die gij bevroeden kunt, werd ik al meer en meer ongesteld; eene onmacht overviel mij, toen de Koningin mij de orde omhing, en Hare Majesteit had de goedheid mij voor een ergerlijk vallen te behoeden. Mij dunkt, dat is duidelijk genoeg om niet dubbelzinnig opgevat te worden.’

‘En dan vergeet Mylord nog, hoe de Vorstin eenige minuten lang zijn hoofd ondersteunde met eene eigenaardige teederheid, die geen onzer ontsnapt is.’

‘Gij hovelingen zijt gewoon met het vergrootend oog der wangunst zandkorrels voor bergen aan te zien! Ik zeg dit niet van u, Chandos, die mij in nood en vernedering ten vriend waart, van wien ik weet dat gij mij het beste zoudt gunnen, maar van dien zwerm van blinkende hofwormen, die door hunne zotte overdrijving eene onwillekeurige beweging der Koningin in een belachelijk licht stellen.’

‘Zie, hoe hij de eer zijner Lady handhaaft,’ spotte Arabella.

‘Neen, Graaf! gij zoudt zoo niet spreken, als gij gehoord hadt, evenals ik, hoe ze den armen Kanselier om uwentwille tot stilzwijgen bracht. Ik huiver nog van den blik, dien zij op hem sloeg, toen hij zich iets tegen u ontvallen liet.’

‘Daarin hebt gij gelijk. Ik geloof niet dat die man mijn vriend is, evenmin als de armzalige Benefield, die zijn onhebbelijk gezicht alsmede aan het hof vertoont.’

‘Een hatelijk wezen, die Benefield. Weet gij het nog, Eduard, dat hij eens mijne hand heeft durven vragen?’

‘En zonder mij zoude Lord Sterny hem die gegeven hebben. Ik voorkwam dit en daarvoor haat hij mij ook van ganscher harte. Een laaghartig mensch, eene schooiers-ziel in het lichaam van een edelman?’

‘Als gij het wilt, kunt gij hem immers wegblazen met een half woord.’

‘Dat ware niet edel, beste Chandos! Maar hij moet mij toch eenmaal voldoening geven voor zekere woorden, die hem ontsnapt zijn.’

‘Gij zoudt u vermaakt hebben, Mylady,’ hervatte Chandos, ‘als gij getuige waart geweest van de blijdschap des volks bij

het zien van uw broeder; aan aanbidding grensde de eer, die hem bewezen werd.'

'Zeg liever aan oproer! Ik werd er waarlijk mede verlegen; zoodanige uitdrukkingen voor een bijzonder persoon zijn altijd ongeoorloofd. En ik ben er in het geheel niet mede gevleid, om voor het hoofd eener volkspartij te worden aangezien. Kan ik het in rampen of drukkende lasten verlichten, dan zeker onttrek ik mij niet, want ik bemin dat volk, dat aan al zijne ruwheid eene kinderlijke goedhartigheid paart; ik bemin zijne rondborstigheid, zijne gehechtheid aan zijne weldoeners, zijne vaderlandsliefde, zelfs zijne vooroordeelen, die vaak van een goed hart getuigen.'

'Wat hebt gij gedaan, Courtenay! om u zoo algemeen bemind te maken?'

'Dat vraag ik mij zelven dikwijls af. Eigenlijk is de voorkeur van het volk op mij gevallen, als de liefde van een onbedacht jongeling op een jong meisje, zonder dat beiden er zich rekenschap van weten te geven, en het is maar al te zeker, dat beiden hun afgod te meer vereeren, naarmate zij minder weten waarom. Het is waar, ik ben gemeenzaam jegens allen en zie niet op een vriendelijk woord en wat goud, zoo ik hen daarmede helpen kan.' - Hier bleef de Lord eenige oogenblikken als in diep nadenken verzonken, en vervolgde toen met warme geestdrift terwijl zijn edel gelaat en zielvol oog eene roerende uitdrukking van goedheid en innige overtuiging aannamen: 'O, men heeft zich nog niet verwaardigd, het groote, doch vaak miskende deel onzer natie, dat men het gemeen noemt, met opmerkzame menschenliefde en menschenkennis gade te slaan. En toch zijn zij het waardig, die massa's uit den lagen burgerstand. Zij alleen behouden het eigenaardige volkskarakter, waar de beschaving het bij ons effent en uitroeit. Zegt mij, is *hij* een Engelschman, de hoveling, die zich plooit naar elke luim van zijn gebieder; die voor vorstengunst vergeet dat hij een vaderland heeft, dat hij zelfstandig mensch is? Kan hij een eigen karakter toonen, hij, die als de kameleon de kleur aanneemt van hem op wien zijne eerzucht staart? Evenwel zoude diezelfde edelman zich verontwaardigen, als men hem zeide dat

zijne ziel, waaraan hij misschien nooit denkt, tot wier veredeling hij ten minste niets doet, oorspronkelijk van gelijke waarde is als die van het zoo diep verachte gepeupel; dat elk recht, hetwelk hij boven die menschen geniet, eene overweldiging is, welke geene andere wettigheid heeft dan die der verjaring, en waaraan het zijn plicht is door zachte welwillendheid het hatelijke en drukkende te ontnemen? O, onberekenbaar veel is een hartelijke handdruk, een ernstig woord, als van den broeder tot broeders gesproken, voor die ruwe gemoederen! Hoeveel goeds zoude een enkel man van onzen stand kunnen stichten, indien hij onder hen zijn trots afleggen, den overmoedigen toon des bevels verzaken wilde en met welmeenende toespraak tot hen kwam! - Dit herinnert mij iets; ik heb nog bevelen te geven voor een feest op Devonshire-house, waarin gansch Londen deelen zal. Bella, mag ik nog voor een paar dagen over uw huis en uwe bedienden beschikken?'

Deze vraag scheen bloot voor den vorm gedaan, want de Graaf boog zich zonder het antwoord af te wachten, en verliet het vertrek.

De Lady en Chandos hadden hem gedurende de laatste oogenblikken met hooge verbazing aangestaard. Het gepeupel, menschen van gelijke soort, van gelijke rechten als zij, edelen en grooten des lands! dit was eene leer, die zij beiden nog niet bevatten konden.

'Een beminnelijke zonderling,' merkte Chandos aan.

'Eduard is heden bijzonder ernstig; hij heeft zoo zijne eigene begrippen.'

'Men kan niet zeggen, dat de nieuwe eer hem bedwelmt.'

'Neen, ik had gehoopt hem vroolijker te zien, dat is ten minste de luim niet om eene Koningin te behagen!'

'O, wat dat betreft, ik wenschte dat *ik* even zeker ware eene andere dame te behagen, die, ofschoon op geen troon geboren, om schoonheid en beminnelijke hoedanigheden meer dan een troon waard is! Ik nam zoo gaarne de vrijheid, haar de koningin van mijn hart te noemen; maar zij verschanst zich achter distelen en scherpe doornen en wil niet dat ik hare rechte waarde zal kennen. Arabella! wilt gij mij niet zeggen, wanneer zij mij in het gesloten boek harer ziel zal laten lezen?'

‘Laat het gesloten blijven, Chandos! om 's hemels wil, open het niet! Gij mocht een hemel zoeken en eene hel vinden. In mijne ziel heerscht nacht, en ledigheid in mijn hart.’

Neen, ik heb het doorgrond, het is goed en rein, maar gij wilt zonderling zijn. Waarom martelt gij een man, die u oprecht lief heeft? Met geen verzengend jongelingsvuur kan hij u beminnen, maar wel met den degelijken zomergloed van den mannelijken leeftijd. Waarom ontwijkt gij altijd zijne wenschen, waarom pijnt gij hem steeds met ongewisheid?’

‘Chandos, gij hebt mij belooft, daarvan vooralsnog niet meer te spreken,’ antwoordde Arabella ernstig. Zij zweeg daarop een oogenblik, als bedacht zij zich, en vervolgde toen met een scherp glimlachje: ‘Is eene vrouw dan volstrekt geen meesteresse van haar wil, zoodra een man haar ernstig bemint? Moet zij zich dan maar snel en zonder nadenken op genade en ongenade overgeven? - Lieve Arabella, ik bemin u, wees mijne gade! - Beste Chandos, dat verheugt mij, van nu aan ben ik uwe slavin. - Niet waar? zoo moest eene zwakke Eva's dochter het aanzoek van een heer der schepping beantwoorden? Maar, bij den hemel, Mylord, zoo zal het niet gaan! Ik, Arabella Sterny, heb zoo goed mijn wil als de Lord Gouverneur van den Tower, en ik zeg u, dat gij u te houden hebt aan ons gesprek van gisteren!’

‘Om Gods wil Mylady, spaar mij uwe moedwillige scherts!’

‘Moet ik u dan dagelijks herhalen, dat ik nog geen besluit mag nemen,’ sprak zij driftig en snel.

‘Ik heb u altijd boven vrouwelijke eigenzinnigheid verheven geacht,’ hernam Chandos gevoelig, ‘en toch kunt gij niet één wezenlijken hinderpaal aanwijzen, dien U belet een woord uit te spreken, dat mij zoo oneindig gelukkig zoude maken! Ook om uwe zelfs wil moest gij niet meer aarzelen, want ofschoon gij soms met mijn hartstocht spot en er u over vertoornt, toch hebt gij dien nimmer teruggewezen, en gij behoeft een gemaal.’

‘Een gemaal!’ riep zij smartelijk, de oogen ten hemel slaande met eene uitdrukking van wanhoop.

‘Ja, gij behoeft een echtgenoot, een man die het recht heeft u te beschermen tegen den laster en de aantijgingen, waarmede men uwe levenswijze en karakter bevlekt. Ik weet het, ze zijn

valsch die geruchten, maar zij bestaan, en dat is reeds te veel. Ik spreek misschien te rondborstig, Mylady! doch is het niet het hoogste bewijs mijner achting, dat ik u waarheid doe hooren? Wagen dit de schitterende, lichtzinnige bewonderaars, die gij nog om u duldt? Niet één hunner vereert gij ook slechts met een zweem van gemeenzaamheid, en beroemen zij zich niet alleen uw minnaar te zijn?'

'Heilige Maria! die schandelijken! Niet één van hen wil ik wederzien,' riep de Lady op den sprekenden hartetoon der verongelijkte onschuld.

'Dat zoude u de laaghartige wraak hunner scherpe tongen op den hals halen! Neen! mijne dierbaarste, kies u een echtgenoot; zóó alleen stelt gij u boven het bereik hunner lasteringen. Wacht niet tot uw broeder eene hoogte van macht heeft bereikt, waarop hij u zoude kunnen bevelen, er een van zijne keus te ontvangen: kies zelve u een echtgenoot, die u aanbidden, u beschermen, u gelukkig maken zal.... kies mij!'

Hierop vatte Chandos smeekend hare hand. Met dringenden klem had hij die woorden uitgesproken; hij was niet schoon, niet eens bevallig, maar zijn gelaat had de treffende uitdrukking van onopgesmukte welmeenendheid, en zijne stem den overredenden toon, die uit het hart tot het hart spreekt.

'Zoo het niet onmogelijk ware, niet volstrekt onmogelijk, edele man!' snikte Arabella, die weenende het hoofd in de zachte kussens van hare zitplaats verborg.

'Indien gij slechts wildet, Arabella! bepaal mij den tijd wanneer gij zult willen.'

'Welnu dan, over tien jaar!' hervatte zij, zich geweld aandoende om tusschen hare tranen te glimlachen.

'Over tien jaren! Dus was alles spotternij, Mylady?' vroeg hij gekrenkt.

'Het moet ten minste nooit iets anders worden,' antwoordde zij ernstig, 'Chandos, hoe komen wij te zamen toch op zulke dwaze gesprekken? Ik had gedacht dat gij gekomen waart om mij het patroon te helpen uitzoeken van een prachtschabrak voor mijns broeders geliefkoosd ros, die ik zelve bewerken wil.'

'Vergeef mij, mevrouw, ik kwam slechts ten geleide van Mylord

den Graaf, op bevel der Koningin;' en zich stijf buigende, terwijl hij een traan terugdrong, zeide hij: 'Wees gegroet, Lady Arabella.'

Nog vertoefde hij aarzelend, maar zij riep hem niet terug. Toen ging hij heen.

'Dat was niet langer uit te houden,' barstte Arabella schreiend los, 'het hart brak mij, doch konde ik anders? Chandos, ik lijd meer dan gij!' Toen bracht zij de hand aan het voorhoofd en bleef in een gepeins verzonken, waaruit zij zich eindelijk ophief met den kreet: 'dat ééne wil ik beproeven!' Eensklaps werd dicht bij haar eene gordijn weggeschoven; een jonkske in fantastische Moorsche kleeding kwam naar Arabella toe en reikte haar zwijgend een brief over.

'Dat ware een antwoord voor Chandos,' zeide zij ontroerd en verdrietig, terwijl zij het zijden koord, waaraan het zegel hing, losmaakte, 'altijd die brieven, dat is toch hard!'

.....

.....

Lady Arabella Courtenay was eene vrouw van meer dan gewone schoonheid; zij bezat al de boeiende bekoorlijkheden en vele der deugden van hare sekse, maar ruim vermengd met eigenaardige zwakheden en gebreken. Zoo bezat zij een fijn opmerkenden geest en eene onuitputtelijke goedheid van hart. Doch de eerste werd veelal nutteloos gemaakt door eene verregaande loszinnigheid en zorgeloosheid, en de andere ontluisterd door overdreven behaagzucht. Zoo bezat zij oorspronkelijkheid en fijn gevoel voor het schoone, maar door zonderlingheid en toomelooze prachtliefde verdorven. Haar oordeel zoude haar een veilige gids zijn geweest, doch zij had zich gewend het onstuimig geroep der hartstochten eerder gehoor te gunnen dan den bedaarden, maar vasten toon der kalme beradenheid. En toch was zij in geheel bezondere omstandigheden geplaatst, die de leiding der koele rede zoo noodzakelijk maakten. Hare moeder was haar ontvallen op een leeftijd, waarin zij ieder ander dan moederlijk opzicht ontgroeid was. Haar vader, de oude Graaf Sterny, te veel in allerlei staatkundige betrekkingen gewikkeld om over zijne dochter te kunnen waken, verheugde zich, als hij haar nu en dan zag, slechts over de ontwikkeling

harer schoonheid, en toen er later over hare talenten en beschaving maar ééne stem opging, hield hij hare opvoeding voor voltooid en liet haar gerust aan haar zelve over, zich in het vervolg slechts verwonderende, dat zij uit zoovele edele, bevallige jongelingen, die naar hare hand dongen, geene keuze scheen te kunnen doen. Bij zijn toenemenden ouderdom bedroefde hij zich over deze eigenzinnigheid en hij zoude misschien tot vaderlijken dwang zijn overgegaan, indien de dood des Konings en de daarop volgende staatkundige beroerten, waarin hij en zijn zoon op zulk eene schrikkelijke wijze gewikkeld werden, niet verhinderd waren tusschen beide getreden. Arabella, hoewel vier jaren ouder dan haar broeder, had zich echter nooit met staatkundige of godsdienstige partijschap ingelaten. Zij had vrienden en aanbidders onder elke partij, van elke kleur, en zij had tusschen hen nooit eenig ander onderscheid gemaakt, dan luim of smaak haar ingaf. Zij had niet geaarzeld, zich aan de voeten van Northumberland te werpen, om het leven haars vaders en de vrijheid eens innig geliefden broeders af te smeeken, doch met geene andere uitkomst dan eenige persoonlijke voordeelen voor haar zelve, zooals het behoud van Sterny-House en van haar aanzienlijk moederlijk vermogen, dat eigenlijk aan onzen Graaf Courtenay behoorde, als eenige zoon zijner ouders; - daarom noemde zich Arabella ook altijd zijne rentmeesteresse en had hij enkele malen zonder omstandigheden uit hare beurs geput. Met ongemeene hartstochtelijkheid had zij haars vaders gewelddadigen dood betreurd, maar toen de tranen eenmaal waren afgewischt en het rouwgewaad weggeworpen, had zij haar huis in eene eeuwigdurende feestzaal herschapen; zij was als iemand, die zich bedwelmen wil in een langen roes van zinvermaak en zelfvergeten. Zij zag allen, die haar zien wilden, en daar zij eene uitstekend schoone vrouw was, in wier vernuft en levendigheid de meesten smaak vonden, zag zij rondom zich allen vereenigd, die op beschaving, geest en scherp oordeel aanspraak konden maken, of die zich door rang en vermogen tot haar omgang gerechtigd achtten. De diepe afzondering, waarin de geestrijke prinses Elisabeth leefde, werkte misschien daartoe mede. De meer degelijke kennis en diepzin-

nige schranderheid van deze, met minder losheid van geest gepaard, zouden ongetwijfeld Arabella in de schaduw gesteld hebben, zoo zij evenzeer in de gelegenheid geweest ware om te schitteren. - Zonder de plagerijen van zijn confraters ware Sixtus V een vergeten monnik gebleven. Gelegenheid is voor het talent wat eene zonnige lente voor den bladknop is.

Evenzeer was Arabella's gezelschapszaal het onzijdig grondgebied, waarop allen, die er toegang vonden, openbare of bijzondere veeten ter zijde stelden, want de schoone Lady weerde twist en onvoegzamen toorn met blikken en fijnen spot af. Courtenay was van dit alles nog onbewust; ook had zijne zuster, om zijne terugkomst, zooals zij zich uitdrukte, eens recht te genieten, den zwerm harer gewone bezoekers voor eenigen tijd van zich verwijderd; alleen Chandos, die haar werkelijk beminde, was den vorigen dag, ongeacht deze beperking, tot haar doorgedrongen om een ongestoord gesprek met haar te hebben, waarvan wij den inhoud en de uitkomst gissen. Hij had tevens een bezoek bij haar broeder willen afleggen en was daarom door haar in het geheim van diens afwezigheid ingewijd.

Ofschoon, naar het uiterlijke te oordeelen, Arabella's leven aan een frisschen bloemkrans gelijk scheen, waaraan elke dag eene versche roos toevoegde, zoo was toch, hoewel voor haar alleen voelbaar, hulst noch brandnetel er in gespaard. Zoo was het haar eene grieve dat zij nooit aan het hof was toegelaten of door eenig lid der koninklijke familie ontvangen - behalve door de Koningin-weduwe, na haar huwelijk met Thomas Seymour - hoewel rang en geboorte haar op die onderscheiding aanspraak gaven; zoo had zij andere krenkingen te verduren, als een gevolg van hare levenswijze, welke te zeer afweek van de gewone uiterlijke ingetogenheid der vrouwen uit die eeuw, om niet door een stilzwijgende afkeuring te worden gegispt. Ook had er in hare vroege jeugd een voorval plaats gevonden, dat haar later leven heimelijk vergiftigde en waarvan zij den geweldig drukkenden last eerst recht gevoelde bij de waarachtige liefde, die Chandos haar inboezemde, en bij zijn aanhouden om die beantwoord te zien. Zij zelve had een onomstootelijken hinderpaal tusschen hem en haar opgericht: - zij was gehuwd!

Op een somberen avond, slechts van eene vrouw en op verren afstand van een heiduk vergezeld, had zij zich naar de kerk der Westminster-abdij begeven. Daar, voor een beeld der Moeder Gods nedergeknield, bad zij met vuur voor de rust van de ziel harer kortelings overleden moeder. En toen zij de oogen weder ophief, zag zij naast het heiligenbeeld, in dezelfde nis, eene forsche, geharnaste krijgsmansgestalte; niets dan de oogen zag zij van een gelaat, door een vizier bedekt. Maar welke oogen? Oogen, die brandden van een verzengend vuur, die haar aanstaarden met den blik van een basilisk, die zijne prooi gevonden heeft - en toch was er iets in hunne onverzettelijke vastheid, dat haar aantrok en deed sidderen, als een ongelukkige vogel onder de betoovering der ratelslang. Een angstkreet verstijfde haar op de tong. Zij wilde opstaan, doch als in een droom door een onverklaarbaar gevoel wederhouden, bleef zij roerloos. De man naderde haar, hief haar met een krachtigen ruk omhoog en sprak toen met eene stem, wier tooverklank hare fijnste zenuwen deed trillen:

‘Arabella, wilt gij de mijne zijn?’

‘Wie zijt gij?’ riep zij met ontzetting.

‘Een man die u bemint,’ was het antwoord, en hij verdween in het onmetelijke gebouw. Het jonge meisje bekwam langzaam van haar schrik, dan, in het teruggaan naar hare woning, in den eenzamen nacht, en op den dag die daaraan volgde, zag zij in hare verbeelding aanhoudend dat wezen vóór zich, aanschouwde zij dat zonderlinge oog en hoorde zij die welluidende stem. Nieuwsgierigheid, zucht tot het buitengewone en avontuurlijke, dreven haar des avonds weder naar de hoofdkerk. Met lichtzinnige onbezorgdheid voor de gevolgen, bracht zij haar verstand tot zwijgen, dat haar waarschuwend toeriep, niet te gaan. Zij had al haar moed noodig, toen zij zich weder tegenover het marmeren beeld der Moedermaagd plaatste, want een schelle klank, als van ijzer tegen steen, liet zich hooren, en - de vreeselijke man stond weder daar, met denzelfden blik, en dezelfde vraag: ‘Wilt gij de mijne zijn?’

‘Noem mij uw naam, en wat gij zijt, of zijt gij geen sterfelijk wezen?’ sprak zij, en maakte het teeken des kruises.

‘Eens zult gij mij toebehooren,’ antwoordde de vreemde, en weder verliet hij haar.

‘Dat was de verschijning van een hellegeest,’ dacht zij, met de bijgeloovigheid van hare eeuw; ‘ik wil biechten en boete doen, opdat de verzoeking van mij ga.’ Zij deed het, doch de verzoeking week niet. Na drie dagen stuwde dat onverklaarbaar haken naar het geheimzinnige en vreeselijke, dat ons in kille huivering genot belooft, haar naar Westminster-Church voort. Op de bekende plaats vond ze de verschijning niet. ‘Hij zal niet terugkomen,’ dacht zij, en gevoelde teleurstelling en een oneindig verlangen in hare borst opwellen. Zij wachtte en bleef wachten, totdat de dienstjuffer haar aan vertrekken herinnerde. Drie, vier dagen herhaalde zij hare avontuurlijke bedevaarten, door telkens driftiger verlangen voortgezweept, tevergeefs. Eindelijk op den vijfden dag, terwijl alles in haar brandde en gloeide, wierp zij zich bevend en afgemat op het kille marmer, en bad, neen, eischte van den Hemel verlichting af voor de onrust harer ziel. Het was niet een gebed van deemoed en van geloovig vertrouwen, dat kalmte schenkt aan den geschokten geest, dat reeds onder het uitspreken zijne weldoende kracht laat gevoelen en nooit onverhoord wordt teruggewezen; het was een morrend, oproerig uittarten der Goddelijke Almacht, dat niet verhoord wordt, omdat het de groote voorwaarden, geloof en zelfbeheersching, voorbij ziet. En daar stond hij weder naast haar, de vreemde ridder, en klemde haar heftig tegen het stalen pantser en herhaalde de vraag: ‘Wilt gij de mijne zijn?’

‘Gij zijt mijne goede engel niet! Hergeef mij mijne rust?’

‘Voor de laatste maal, Arabella! wilt gij de mijne zijn?’

‘In Gods naam dan!’ kermde het meisje en liet als eene stervende het hoofd op zijn arm zinken.

‘Volg mij,’ hernam de geheimzinnige en vatte haar met zulk eene hevigheid bij de hand, dat het staal van zijn ridderhandschoen hare fijne vingers pijnlijk verwondde.

Arabella dacht niets, en sprak niets. Alles duizelde voor haar oog, alles dwarrelde in haar brein; zij gevoelde slechts onzeker, dat zij zich in de macht bevond van een wezen dat een zedelijk en stoffelijk overwicht op hare rede en krachten had.

Hij voerde haar door het hoofdgebouw henen langs enge, donkere zijgangen naar eene soort van bijkapel, die soms gebruikt werd om lijkmissen te vieren voor minvermogende burgers. Hier brandden, met een flauw licht, enkele dunne waskaarsen op een klein altaar. Een priester met opengeslagen misboek stond er nevens. Hij begon de litaniën des heiligen Sacraments, het huwelijk. De ridder knielde zelf, en deed ook het meisje knielen. Geen oogenblik viel het haar in, zich te onttrekken; zij voelde zich naar geest en lichaam weerloos. Daar klonk de vraag des priesters, een naam mompelde dien zij niet verstond, tot haren bruidegom. Met vastheid sprak hij zijn: ‘ja,’ uit. De vraag werd tot haar gericht; des ridders oog rustte doorborend op haar; hare lippen bewogen zich tot een: ‘ja.’ dat haar doodsangst weêrsprak. Nog eenige korte plechtigheden: het reiken der handen, het wisselen der ringen, het priesterlijk gebed, zijn zegen, - en alles was afgedaan. Bevende nam zij een perkament dat de geestelijke haar aanbood. De akte van haar huwelijk. Driftig greep de ridder naar het zijne. De priester, die blijkbaar op alles was voorbereid geweest, verliet hem, en met een helschen saterlach galmde nu de vreemde zijne vrouw in het oor:

‘De schoone parel aan de gravenkroon van Sterny is voor allen onbruikbaar gemaakt. Mij behoort gij toe, mij voor eeuwig! maar ik bemin u niet. Deze verbintenis zij een diep geheim tusschen ons; beef, zoo gij het waagt dat te ontsluieren; beef evenzeer, zoo gij haar denkt te verbreken. Vaarwel, gij zult van mij hooren!’

‘Jezus Maria! monster! Dat was satan zelf!’ gilde de ongelukkige, toen hij zich met snelle schreden verwijderde. Zij deed eene poging om van de noodlottige plaats weg te vluchten, dan, ze viel bewusteloos op de trappen van het altaar neder. Zóó werd zij gevonden door hare kamervrouw, die haar met onrust gezocht had; deze voerde haar, met behulp van andere lieden, in een draagstoel naar Sterny-House. De Lord was afwezend; zijn zoon nog een kind. Na eene hevige ziekte, die haar misschien voor krankzinnigheid bewaarde, kwam zij weder tot bezinning. Zij zoude alles voor een bangen droom of een schrikkelijk

spel der verbeelding gehouden hebben, zoo niet het noodlottige perkament, dat zij werktuigelijk verborgen had en dat door hare lieden, die niet lezen konden, bewaard geworden was, haar van de gruwzame wezenlijkheid had overtuigd. Zij waagde het niet haar vader, of iemand anders, deelgenoot van haar geheim te maken; zij vreesde daartoe te veel de bedreigingen van en eene ontmoeting met haren vreeselijken echtgenoot. Toen deze echter nimmer plaats vond, begon zij zich, met de haar eigene luchtigheid en de opgeruimdheid harer zestien jaren, in het zekere vooruitzicht van een maagdelijk gehuwd leven te schikken, want zij begreep volkomen, dat de man die haar door zulk eene opzettelijke list tot zijn slachtoffer maakte, de vrucht zijner wandaad zich niet zoude laten ontnemen, en bij eene poging van hare zijde tot een ander huwelijk, zijne rechten schrikkelijk zoude doen gelden. Ook hechtte zij te veel aan de wettigheid van dien band. Een brief van haar vervolger, waarin hij haar met de onbeschaamde openhartigheid van een praktisch cynisme de oorzaak zijner handelwijze blootlegde, stelde haar ten minste gerust, dat zij nooit zijne tegenwoordigheid te duchten had, zoolang zij hun geheim bewaarde. Te duchten, zeg ik, want hare nieuwsgierigheid en onbedacht voortzetten van een romantisch avontuur was op eene te schokkende wijze gestraft geworden door het wezen, welks kwaadaardige boosheid zij nu recht kende, om langer naar zijn bijzijn te wenschen.

De Graaf van Sterny was zijn doodvijand en zijn staatkundige tegenstander. Hij had gevreesd dat deze zijne schitterend schoone dochter aan eenen machtigen edelman uithuwen en door diens invloed den zijnen verdubbelen zoude. Dit te voorkomen, was zijn doel geweest.

‘Ik had,’ dus schreef hij, ‘een geweldiger middel kunnen bezigen, doch uw dood was geene volstrekte noodzakelijkheid: ik gebruikte medelijden met uwe jeugd en levenslust. Ik had u lang bespied en eene zwakheid in u opgespoord; op deze werkte ik: uwe zucht tot het buitengewone leverde u in mijne handen en redde u tevens het leven; want ware mij de list mislukt, dan had ik gebruik gemaakt van het recht der sterkeren. Voor het overige hebt gij in mij, ik erken het, een somberen echtge-

noot, die den wil noch de gelegenheid heeft, u een verblijf bij zich aan te bieden; maar ook een zeer inschikkelijk gemaal, die van u liefde noch trouw eischt. Drink met volle teugen het genot des levens, droom u des nachts elke soort van vermaak en verwezenlijk die wakende; ik zal geen uwer vreugdedroomen verstoren, u uit geene duizeling der zinnen tot u zelve roepen; maar wee! wee! wee over u, zoo gij het ooit zoudt durven ondernemen het juk af te werpen, dat ik u heb opgelegd. Er aan te denken den naam eens anderen te voeren, zoude u reeds noodlottig zijn. Dan zoude boven het feestmuziek in uwe zalen zich het gekletter van mijne wapenrusting schel doen hooren, als het bazuingeschal des laatsten oordeels. Plotselings zoude ik voor u staan, onwrikbaar als het noodlot, en dreigend als een verderfengel, en de lange niet voelbare keten, die u aan mij bindt, zoude zich dan eensklaps inkrimpen tot een engen schakel, die u dicht aan mij vastkluisteren zoude, en die niet breken kon dan met uw of mijn dood; want voor God en menschen, voor geestelijke en rechter zijt gij onscheidbaar mijne wettige vrouw?'

Van tijd tot tijd ontving zij zulke brieven vol bitter vernuft en in wrangen, snijdenden stijl. Een vreemde marskramer was er de zwijgende brenger van. Dat waren dan telkens scherpe prikkels der herinnering, zonder welke de loszinnige en jeugdige vrouw, na zoovele jaren, het gebeurde misschien zoude beschouwd hebben als ware het niet voorgevallen. Bevallig en bevallende, ontbrak het haar nimmer aan bewonderaars; te behaagziek om ze van zich te weren, hield zij zich echter op genoegzamen afstand om ernstige aanzoeken te voorkomen, of zij verschanste zich daartoe achter losse scherts en ijskoude onverschilligheid, die de meesten terugschrikten. Zoo was zij reeds haar dertigste jaar genaderd, toen zij voor Chandos eene wezenlijke liefde opvatte. Nu eerst besefte zij het onderscheid tusschen het wilde, zonderlinge vuur, dat haar eenmaal bij het aanschouwen van den onbekende doorgloeid had, en de kalme en zielverheffende aandoening, die haar bij het denken aan Chandos beving; het onderscheid tusschen hartstocht en liefde. Doch nu eerst bevatte zij, welk geluk zij voor altijd verloren had, en aan welk een martelrad van grenzenloos lijden zij zich zelve had laten vast-

ketenen. Spookachtig dreigende, stond telkens een echtgenoot tusschen haar en den geliefde; het werd nacht in hare ziel, en een bang voorgevoel legerde zich in haar hart, als Chandos met vuur de vervulling zijner wenschen afsmeekte, als hij haar, met tranen in het oog, van koelheid en wispelturigheid beschuldigde, en zij hem antwoorden moest met kouden spot, om niet te vervallen in den hartstochtelij ken toon der smarte, die hem alles zoude verraden hebben. O, had de goede ridder het kunnen weten dat haar boosaardigste vijand de ongelukkige Arabella niet pijnlijker had kunnen kwellen, dan hij het deed met zijn trouwhartig aandringen; had hij het kunnen weten, hoe oneindig een leed zij onder haar glimlach verborg, dan zeker ware hij met geheel andere aandoeningen van haar gegaan; maar zouden ze daarom minder grievend geweest zijn?

Men kent nu Lady Arabella en haar leven, van de echte zijde. Neen! voorzeker was dit niet te vergelijken bij een frisschen bloemkrans die haar omwond; maar veeleer bij een duisteren doolhof vol gifplanten en adders, waaraan zij zelve einde noch uitweg wist.

Toen de Graaf van Devonshire het vertrek zijner zuster verliet, vond hij in de aangrenzende kamer zijn page Darley, die zich met eene onverschillige houding in een der diep uitgehouwen vensterkozijnen geworpen had, en als uit verveling op de geschilderde glasruiten trommelde. Wie dezen jongeling nog een oogenblik te voren gezien had, toen hij, met ingehouden adem het oor naar de spleet der deur gewend en het strakke valkenoog op het sleutelgat gericht hield, met het vlammend rood van vuige nieuwsgierigheid op de anders bleeke wang, zoude in de thans koele, slechts verveling en deemoed uitdrukkende trekken van den jeugdigen deugniet hetzelfde wezen zeker niet herkend hebben.

‘Gij nog hier, neef?’ vroeg Devonshire bevreemd.

‘Om op uwe Lordschap te wachten, Mylord!’

‘Gij zijt overdreven gedienstig; ik had den weg naar mijne vertrekken wel alleen kunnen vinden.’

De andere wilde iets antwoorden.

‘Nu goed, goed, ik dank u. Is Staunton hier?’

‘Zoo even aangekomen!’

Beiden zwegen, totdat Courtenay, aan dat gedeelte van het huis genaderd hetwelk tot zijn gebruik afgezonderd was, zich tot den page wendde en zeide:

‘Ik heb bezigheid voor u, master Darley. Het goede volk van Londen heeft van mij een vreugdedag te eischen. Over drie dagen wil ik op Devonshire-Square een feest geven waaraan allen kunnen deelnemen, vrouwen zoowel als mannen, kinderen zoowel als grijsaards. De gezeten burgers wil ik ontvangen in het huis zelf; laat voor de anderen tenten spannen en tafels in de open lucht aanrechten. Zorg voor verscheidenheid van spelen en overvloed van ververschingen. Vergeet de schotsche doedelzakspelers noch de taschgoochelaars, maar ik wil geene bokspartijen of berengevechten; men behoeft de zucht naar wreedheid niet noodeloos te prikkelen. Ik laat alles aan u over, ik ken uwe geschiktheid om zoo iets te regelen, de hofmeester van Mylady zal u behulpzaam zijn, en gij kunt over de bedienden beschikken.’

‘En het geld, mijn Graaf?’

‘Ach ja, het geld. Darley, dat is een domme vraag! Neem het op, bij den eersten Jood den besten, of meent gij dat mijn naam geen genoegzame waarborg is voor de teruggave? Het Markgraafschap van Exeter alleen geeft meer inkomsten dan vier baronieën.’

‘Uw Lordschaps naam is zeker voldoende, doch Joodsche woekeraars zijn wantrouwend en zonder uw handschrift zal men niets afgeven.’

‘Bij St. Joris! geldt dan het woord van een edelman niet langer. Welaan, ik zal u nog heden zoo iets geven, zet er de som boven die gij noodig hebt. Roep thans master Yorick.’ - Deze kwam.

‘Zeg mij spoedig, Staunton! hebt gij hem ingehaald?’ riep de Graaf, zonder op Darleys tegenwoordigheid te letten.

Staunton, wien het niet aan slimheid ontbrak, antwoordde met een blik op den page;

‘Ik wist waarlijk niet dat uwe Lordschap in mijn kleinen twist belang stelde.’

‘Ga, neef, laat ons alleen.’

Deze boog zich zwijgend en ging. ‘Ons alleen!’ riep hij verachtelijk, toen hij zich buiten het vertrek bevond; ‘een bloedverwant zendt hij van zich als een loonknecht, om aan een

schotschen vondeling, zeker een bastaard van een vazal, zijn vertrouwen te schenken! Doch, bij de zeven doodzonden, Graaf! ik deel daarin tegen uw wil, evenzeer als hij. Weet het, boven uw hoofd hangt aan een zwakken draad een dreigend zwaard, en ik ben het, ik, de verachte page, de miskende neef, die de einden van dien draad vasthoudt, en ze zal laten glippen, als gij dat het minst verwacht. En dan,' vervolgde hij, terwijl zijne oogen fonkelden, zijne borst hijgde en zijne ademhaling kort en brandend was, als in koortshitte, 'dan breidt zich ook voor mij een gezichtseinder van eer en werkzaamheid uit. Ik zal heerschen, ik zal de rol spelen die mijn lichtzinnige neef om de lachjes van Elisabeth verschopt, waarom zou ik het niet kunnen? Neen, de Bisschop windt mij niet op met valsche begoochelingen. Door hem aan Maria voorgesteld, door hem van hare zwakheden ingelicht, zal ik opgemerkt worden, zal ik behagen. Is het dan eene zoo groote kunst het hart eener vrouw te winnen, die behoefte heeft aan een gunsteling? Ik ben jonger dan die andere, die haar verraadt; gindsche spiegel zegt mij dat mijne lokken blond en glinsterend zijn en mijne gelaatstrekken fijn en bevallig; dat zegt immers veel, dat zegt alles. Ik zie geene andere verdiensten in dien Courtenay dan zijne schoonheid; door de mijne zal ik heerschen, heerschen! Ik, ik aan de voeten der Koningin, en Londen en Engeland aan de mijne! Voor hem een schavot,... voor mij, wie weet het, voor mij zijne gravenkroon! Gij helsche machten sterkt mij, dat ik niet bezwijke onder mijn voorgevoel van geluk!'

Er zijn beter en wijzer mannen geweest dan onze page, die zich lieten vangen in de strikken der heerschzucht. Eene twintigjarige verbeeldingskracht, door haar giftigen vuurdrank verhit, laat zich licht wegsleepen tot over de grenzen van het waarschijnlijke, en de verleide holt dan toe op die dwaze hersenschim, in het rennen deugd, eer en zedelijkheid vertrappende, en komt aan het doel, en vindt dat het eene kleurlooze wolk was die hem tot hiertoe eene hel verborg; hij ziet achter zich, en wil terug, doch de weg is door wandaden en bloedschuld versperd.

'Ja, Graaf! ik heb hem gesproken,' dus nam Staunton het woord, toen Darley vertrokken was. 'Hij was te voet en wan-

delde, deftig en langzaam als een ware monnik, de laan in eener prachthoeve aan de andere zijde van het kasteel; ik volgde hem. Het is een zonderlinge man. Beloften noch bedreigingen konden hem overhalen om van zijne plannen af te zien. Tot een tweegevecht was hij niet te brengen. - De Graaf heeft volstrekt niets van mij te duchten - zeide hij, - ik laat hem gaarne tijd om zich te bedenken. - Aan de deelneming der Prinses gelooft hij nog altijd. Ik voor mij meen dat er nooit gunstiger gelegenheid komen kon, om hare zaak te bevorderen, indien uwe Lordschap zich aansloot.'

'Neen, neen, Yorick! er zijn edeler middelen. Gij zijt een Schot, u kan het niet deren, Engeland in vuur en vlam te zien! Maar mijn hart zoude dat wee doen. Ik wil de Koningin niet benadeelen. Het kost mij reeds veel moeite het geheim van mijn bezoek op Ashridge en het voorgenomen verraad van Suffolk te verbergen. Toch zal ik haar zijdelings waarschuwen. Indien gij gezien hadt, hoe Maria mij ontvangen heeft, welk eene bijna moederlijke liefde zij mij betoonde, welk eene deelneming in de schandelijke leugen mijner ongesteldheid! Wee mij, Staunton! ik heb gebloosd van schaamte. Hare onverdiende goedheid roerde mij zoozeer, en die zoude mij drukken als een ondraagbare last en mij verpletteren, zoo ik mij ten minste niet dankbaar mocht toonen. Maar, bij den hemel! dat wil ik ook. Men draagt mij den last van gunsteling op; ik heb dien aangenomen, maar ik wil dien veredelen! De Koningin moet de vreugde smaken van hare keus niet misplaatst te hebben, zij moet die toegejuicht zien. Beteugelen zal ik de aanmatigingen der edelen, handhaven de rechten der burgers; den overmoed van onze priesters fnuiken; de leeken doen verlichten; afweren elke vervolging van de protestanten, zoo de Koningin daaraan denkt; verminderen de drukkende lasten van geheel het volk. Dan zal mijne meesteres slechts gehoorzame, gelukkige, dankbare onderdanen rondom zich zien, en zóó alleen kan ik haar gedeeltelijk vergelden.'

De geestdrift, die uit zijne trekken sprak en waarvan zijne oogen schitterden, had zich niet aan zijn toehoorder medegedeeld.

'Dat zoude zeker eene zeer gelukkige uitkomst zijn; maar

vergeef mij, Mylord, ik houd deze plannen niet voor uitvoerbaar; daar is meer dan in een enkel menschenleven volbracht worden kan, en daarenboven is vorstengunst zoo wankelbaar! Alleen indien gij de uwe bevestigen wilt, door een.....'

'Wee hem!' viel Courtenay in, 'die voor een groot werk terugschrikt, omdat hij er het eind niet van zien zal. Ik kan immers beginnen, moge dan een ander voltooien. O, met een vasten wil, met geestdrift in de ziel, met moed bij de daad en vertrouwen op een helpend God is de mensch machtig!' Hier zweeg de Graaf eenige sekonden; toen zag hij Staunton vroolijk aan en hervatte: 'Ook voor mijne Elisabeth kan ik werken, zoo zij het mij slechts vergunt; ik geloof niet dat het moeielijk zal zijn de beide zusters met elkander te verzoenen. De Prinses doe slechts nog ééne schrede van vertrouwen en onderwerping; Maria legt dan haar argwaan af, komt haar met vorstelijke grootmoedigheid te gemoet, en zijn zij elkander eenmaal zoo genaderd, dan zullen vriendschap en vrede voor beiden de heerlijke vruchten daarvan zijn. Wellicht,' voegde hij er met een weêrhouden zucht bij, 'zal ik er het slachtoffer van worden. Ik zal nooit den moed hebben mijne Elisabeth aan haar gegeven woord te herinneren, als zij mijne bescherming niet meer behoeft, en in al de voorrechten harer geboorte deelt. Doch vrij worde het blijdste vooruitzicht van mijn leven gestoord, zoo het hare zich er door verheldert.'

'Dat is het wat ik bedoelde; de Prinses zal de hinderpaal zijn tusschen u en uw geluk, tusschen u en de voortdurende gunst der Koningin. De Koningin wil uw hart; gij hebt het Elisabeth geschonken; gij zijt te grootmoedig om het terug te nemen en het voor eene kroon te verruilen; dan zal Maria's jaloezie en achterdocht u vervolgen; de kwade wil van uwe benijders en vijanden - want zelfs een Courtenay heeft ze - zal verbitterend en aanhitsend medewerken, en zoo geene hemelsche machten u dan te hulp te komen, Graaf! ach vergeef mij, maar dan voorzie ik een treurig einde.'

'Goede Yorick, ik weet hoe oprecht gij het met mij meent, hoe hartelijk gij aan mij gehecht zijt, doch gij doet mij lachen; het is alsof gij een ziener waart uit uwe Hooglanden, met uwe

profetie! Maar ik zeg u, zij is valsch, omdat gij haar op een vermoeden grondt, dat ook valsch is.'

'Hoe Mylord, valsch! Bij mijn eersten voetstap in Londen, en den geheelen weg hierheen, heb ik van niets anders gehoord dan van de uitstekende vriendschap der Koningin voor u, en allen zien u reeds haar gemaal!'

'Gekheid, Staunton, gij weet immers wat volkspraatjes zijn. De menschen hebben zich dat nu eenmaal in het hoofd gezet; maar ik zeg u, en ik geloof dat ik het heden voor de twintigste maal herhalen moet, er is niets dat die dwaze onderstelling wettigt. Tot gemaal wil de Koningin mij niet, zij heeft er niet eens aan gedacht. De Spaansche Ambassadeur heeft een plechtig gehoor gehad, en hij komt met een huwelijksvoorstel van den Infant. Maria zelve heeft het mij later gezegd, en sprak zeer ernstig over het gewicht eener staatkundige vriendschap met Spanje. Het is toch beklagenswaardig, dat eene Koningin geen bewijs van belangstelling kan geven aan een bloedverwant, zonder zich ten doel te stellen aan de domste praatjes. Dan genoeg, ik wil er verder niets van hooren, Staunton!'

Deze boog zich, doch zeide na eene pauze:

'Mylord! ik zag u liever aan het hoofd der partij van Wyatt dan op het glibberige pad van hofeer, dat u te Whitehall is voorbereid.

'Hij is er niet af te brengen,' sprak Courtenay, het hoofd schuddende, 'master Yorick, neemt gij aan, een brief naar Ashridge over te brengen?'

'Zeer zeker, Graaf. Nog heden?'

'Neen, waarlijk niet, gij moet uitrusten; morgen. Ga thans, Mr. Fitters zal u eene kamer wijzen. Als gij Darley ziet, zend hem dan hierheen.'

Een uur later zat de Graaf van Devonshire, in eene meer vrije huiskleeding, aan eene tafel van massief ebbenhout, met ingespannen aandacht te schrijven. Het waren oogenschijnlijk aangename gewaarwordingen die hem thans vervulden. Zijn edel voorhoofd was onbewolkt, een lichte blos van genoegen kleurde zijn innemend gelaat, een zacht vuur straalde uit zijne groote, zwaarmoedige oogen. Soms staarde hij met een glimlach op het geschrevene, dan weder liet hij het hoofd in dwepende mijme-

ring op de vlakke hand rusten, en ging daarop snel en driftig voort, met een vlugheid als wierp hij de letters op het papier. Hij schreef aan zijne Elisabeth. Iets verder zat Darley op een laag vouwstoeltje. Hij scheen te lezen; ten minste hij hield een boek in de hand; doch aan zijn glurend oog ontging niet eene beweging van zijn heer. Courtenay, die met den rug naar hem toegewend zat, schoof thans het papier een weinig op zijde. Toen sprong de page op; haastig, zonder gerucht, als een tijger die zijne prooi bespringt; met twee groote, zekere en onhoorbare stappen stond hij nevens de tafel en sloeg loerende blikken op het geschrevene. De Graaf zag toevallig op. - ‘Mylord, uwe pen is gevallen,’ sprak Darley, hem deze overreikende. - ‘Ik dank u, schoone neef!’ antwoordde Courtenay en schreef weder voort. Ongemerkt had de jongeling achter hem post gevat en staarde onophoudelijk op de letters. Devonshire, als door eene ingeving gewaarschuwd, wendde zich om.

‘Wat moet dat, master Darley?’

‘Vergeving, Graaf! uwe halsketen was losgeraakt, veroorloof mij die te sluiten.’

‘Doe dat ding af en laat mij verder met vrede.’

Nog altijd bleef de jongeling dicht bij hem.

‘Ik zeide u immers dat ik wenschte alleen te zijn,’ hernam Courtenay eenigzins scherp, en voegde er halfluid bij: ‘'t is toch een on verdragelijke droomer die Darley!’

Met eene stomme buiging, en met de meesterlijk nagebootste bedruktheid der miskenning op het gelaat, verwijderde zich de page. Plotseling viel het den Graaf in dat hij zijn bloedverwant met hardheid behandeld had. ‘Ik doe hem toch onrecht den armen jongeling!’ dacht hij, en opstaande riep hij hem terug, terwijl hij met minzaamheid zeide:

‘Ik vergat u te zeggen, neef, dat Lady Arabella heden een klein feest geeft. Men zal dansen, een zoo vlugge danser als gij is immer welkom. Wilt gij mijn groet brengen aan mijne zuster en aan alle schoone dames?’

‘O, Mylord! uwe goedheid....’

‘Nu, vaarwel dan, St. Joris met u!’

Hoofdstuk IV. Eene bladzijde uit het groote martelaarsboek der armoede.

Er was nu omstreeks eene maand verloopen, sedert het schitterend feest van Devonshire-Square, dat voor de vroolijke bewoners der goede stad Londen nog lang daarna onuitputtelijke stof opleverde voor buurtpraatjes en gilden-clubs, terwijl de aldermen en deftigste burgers elkander nog zoo gaarne herinnerden, hoe minzaam de groote Graaf hun, elk op zijne beurt, den toast van vriendschap en goed heil toebracht, met hoeveel belangstelling hij naar hunne huiselijke omstandigheden vroeg, hoe hij de schoonheid en de wakkerheid hunner vrouwen en dochters prees, en met hoeveel achting hij sprak van de *city* en hare privilegiën.

Men was nu in het midden van November, eene gure herfststorm joeg eene koude jachtsneeuw op, wier donzige vlokjes als voortgedreven vederen op het aardrijk nedervielen. Een grauwe, nevelachtige lucht voorspelde nog geen spoedig einde van deze weêrgesteldheid, wier drukkende zwaarmoedigheid door de vale avondschemering verhoogd werd. De straten der hoofdstad waren tegen gewoonte ledig en doodsch; niemand, tenzij door volstrekten nood of plicht gedwongen, waagde zich op dit uur en in dit weder in de buitenlucht. En toch dwaalden twee knaapjes van twaalf en zeven jaren, in schamele kleeding, in eene weinig bezochte winkelsteeg der *city* om; de grootste droeg een kruikje, de kleinere eene hoornen lantaarn; zij hielden elkander bij de hand om op de slecht geplaveide straten bij de onzekere

schemering, die hun draagbaar licht rondom hen verspreidde, niet met iedere schrede te struikelen. Voor veiligheid en gemak op den publieken weg werd in dien tijd nog weinig gezorgd, want hoewel er reeds onder Hendrik II eene soort van bestrating was aangelegd, blijkt het echter uit latere parlementsakten, onder anderen uit eene van 1666, dat zij toenmaals en nog lang daarna, evenzeer als de verlichting, zeer onvolledig moeten geweest zijn.

‘Wat was de olie duur, Lewis,’ sprak het knaapje, dat de oudste scheen, ‘wij kunnen nu geen brood halen.’

‘Waarom hebt gij dan niet liever brood gekocht, Walter. Wij kunnen in donker wel eten; ik heb zooveel honger, en Mary en de andere ook!’

‘Als wij geene olie hebben, kunnen de zusters dezen avond niet werken.’

Hetzij de kleine Lewis de kracht van dit argument begreep, of dat hij met de onbezorgdheid der jeugd zich er niet verder over bekommerde, hij antwoordde niets en beide knapen liepen voort zoo snel zij konden, tot bij een tamelijk hoog huis in eene niet geheel onaanzienlijke buurt, waar zij aanklopten. De deur werd geopend. Een jongentje en twee kleine meisjes schenen elkander dit genoegen betwist te hebben, alle drie omsingelden de aangekomenen en liepen met hen een ruim vertrek binnen, met de vraag:

‘Wat hebt gij medegebracht, Walter! Lewis?’

‘Geen brood!’ werd hun geantwoord.

‘Geen brood!’ riep een man, die met beide armen op de tafel geleund bij den haard zat, - en hij liet in volslagene moedeloosheid, die meer zeide dan felle wanhoopskreten, de handen slap nederhangen, terwijl hij het hoofd op de borst nederboog.

‘Geen brood!’ herhaalden twee volwassene meisjes. ‘Geen brood,’ klonk het nog eens uit den mond van drie andere kinderen gezeten op eene houten bank, die de ontbrekende stoelen aanvulde. Er lag bittere teleurstelling, er lag wanhoop in dien algemeenen uitroep.

‘En waarom dan geen brood?’ vroeg Eva, de grootste der

meisjes en zoo het scheen, de oudste zuster van dit blijkbaar moederloos gezin.

‘Master Schnissek, de kruidenier, heeft drie pence meer voor de olie genomen; ik had er dus slechts twee over, en daarvoor kon ik toch geen gerstenbrood krijgen van zeven pond. Hebt gij niet nog drie pence, zuster?’

‘Het waren de laatsten,’ zeide het meisje, en met eene bedaardheid, die een menschenkenner tot in de ziel zoude getroffen hebben, nam zij het kruikje, en vulde met zijn inhoud eene lamp, die tot hiertoe slechts kwijnend geflikkerd had. Op dit holle vertrek, zoo woelig door de veelheid der bewoners, en toch zoo somber door hunne verslagenheid - want wat is treuriger dan kinderen die niet spelen kunnen, omdat zij honger hebben? - had de zwijgende, sluipende, onverbiddelijke armoede haar doodsch zegel gedrukt. Reinheid en orde betwistten haar echter hare prooi voet voor voet. Dit zag men duidelijk in de zindelijkheid der kale gepleisterde wanden, waarover wel, door het gemis van vernieuwd witsel, eene geelachtige tint lag, doch die geen spat of vlek droegen. Dit getuigde, als het ware, de heldere vloer, welks roode en groene baktegels van frischheid glinsterden, evenals de spaarzame meubelen van eikenhout, waarop geen stofje te vinden was. Deze worsteling van overleggende vlijt tegen armoede was ook zichtbaar in de kleeding van al de leden dezer vervallene bijenkorf. De sergie tabbaard van den huisvader was dun en vaal, maar toch versteld en zonder scheuren. Op de bruine rokken der meisjes, van eene wollige stof, stak nog met eenige bevalligheid het groene lijfje af, met den helder witten doek; en het kleine, platte mutsje van eene gladde, zwarte stof, met strak uitstaande strook, verhoogde zelfs het sierlijke der kronkelende, licht blonde haarlokken, vooral bij de tweede dochter, Francis, een lief engelengezichtje, waarin de nedergeslagene oogen met die donkere pinkers zoo goed stonden. - Dit huisgezin was dat van den Lutherschen Evangeliedienaar Thomas Bealow.

Toen de lamp een meer helderen straalgloed verspreidde, gingen de twee oudste meisjes Eva en Francis, arbeiden aan een staand borduurraam, waarop een werk gespannen was; een kostbare sluier van donkergroen satijn, met zilver gebloemte en

kleurrijke wapens, welks pracht zonderling afstak bij het sober geheel dat de jeugdige werksters omgaf. Een tijd lang werkten zij naarstig en zwijgend voort, toen hief Eva het hoofd omhoog, en zag met diep medegevoel op den vader, die nog altijd met somber stilzwijgen op den ontzaggelijk breeden haard staarde, waarin geen sprankje gloorde.

‘Hebt gij het koud, vader?’ vroeg zij.

‘Neen, Eva, koud ben ik niet.’ De beweging die deze woorden vergezelde, weêrsprak ze echter.

‘Niet koud, vader!’ riep een der kleinste kinderen, die in een hoekje bijeengeschoold waren, ‘ik vind het wel koud; bij den smid aan de overzijde van het plein ligt veel hout en kolen en brandt bij dag een groot vuur; mag Walter daarvan niet wat gaan halen?’

‘Neen, mijn kind, dat behoort dien man alleen,’ antwoordde de vader op doffen toon.

‘En als gij allen gezien hadt, evenals ik,’ sprak Lewis met levendigheid, welke groote gierstkoeken en heerlijke stukken spek en gerookt vleesch er bij master Schnissek lagen! ook gedroogde vruchten, in fraaie mandjes; o, Mary, als gij dat gezien hadt!’

‘Ach vader!’ riepen Jenny en James, tweelingen van acht jaren, terwijl zij naar Bealow toe sprongen, ‘waarom krijgen *wij* nooit gierstkoek of vruchten?’

De oudere zusters wendden het hoofd af, en werkten voort met gloeiende wangen en tranen in het oog.

‘Heere, uwe hand is zwaar op mij!’ zuchtte de man, ‘tien kinderen en geen brood! O God, gij beproeft mij sterker dan Job, die zag geene kinderen hongeren! Almachtige verstomp mij voor hun lijden of geef uitkomst!’

‘Vader! gij hebt ons immers zelf geleerd Gode te vertrouwen en te zwijgen,’ merkte Eva met zachtheid aan. ‘’t Is een bange tijd dien wij beleven, en sedert den dood van onze goede moeder is onze nood met iederen dag geklommen; maar wie weet, of die nu niet op het hoogste is, wie weet, of geene blijde uitkomst ons wacht.’

‘Neen, geene uitkomst voor ons, zoolang deze Koningin leeft,

en wij zullen wel den dag niet beleven dat de paapsche priesters haar dood beweenen; zij mogen het verantwoorden, die beeldendienaars! dat zij eenen vader met tien kinderen zijn sober inkomen ontnamen. Wat zegt hun dien kleinen onderstand voor onze gemeente, zij die zich vetmesten, met de bezittingen hunner leeken. Doch ik vrees, ik vrees, kinderen! dat dit alles slechts een begin is van hunne vervolging. Och, dat wij allen in vrede rusten mochten waar uwe goede moeder rust!'

'Beste vader!' riepen Francis en Eva tegelijk. 'Neen, zoo zagen wij u nimmer; zoo moedeloos gingt gij ons nooit voor! - Dat komt van het gesnap der kinderen,' voegde de laatste er bij. 'Kom, Mary, help gij ze te bed en ga zelve ook.' - De kleinen zagen bedrukt en jammerden: 'zonder avondeten?'

'Hoort,' zeide het oudste meisje, en men kon het haar aanzien dat zij al hare zielssterkte noodig had om een opgeruimd gelaat te toonen: 'Hoort, indien gij nu als goede kinderen slapen gaat, zullen Francis en ik den fraaien sluier afmaken, en de rijke heer komt nog dezen avond om dien af te halen; dan krijgen wij veel geld, en ik zal u wakker maken, en gij zult vleesch hebben en zooveel brood als gij maar wilt.'

'Vleesch! en veel brood!' riepen zij, met een blijdschap die den vader door de ziel sneed, zoodat hij slechts met eene bevende, van tranen verstikte stem den avondzegen uitsprak dien de kinderen hem afvroegen.

Walter zette zich nu aan de tafel en schoof een Latijnschen foliant naar zich toe. 'Ik wil toch zien of ik met dat hoofdstuk nu te recht kan komen; wilt gij mij helpen, lieve vader?'

'Ach! mijn zoon, ik wenschte dat ik het *niet* konde, maar dat ik voor u allen werken mocht. Barmhartige God! wie had mij dat kunnen voorspellen, toen ik zoo blijmoedig en trotsch mijne loopbaan begon: trotsch op mijne roeping om te arbeiden in den wijngaard des Heeren en te verkondigen het woord des levenden Gods! Wie had toen kunnen voorspellen, dat ik nog eenmaal met smarte tot Hem roepen zoude om de gaven der slinkerhand, en het betreuren dat ik niet weet te arbeiden om het mindere goed dat vergaat. En toch,' vervolgde hij met weemoed, 'zoude ik blijmoedig amen zeggen, zoo de Hemel

mij niet in mijne kinderen bezocht; maar uw lijden, en dat ik het niet verhelpen kan, dat breekt mij het hart!'

'Beste Vader! wij lijden nog niet veel. Hoe gelukkig zijn wij niet in dit ruime geschikte huis. De rijke alderman Pauwels bewoont er geen beter,' hernam Eva, die wist dat haar vader op dit onderwerp gebracht, licht eenige afleiding zoude vinden in herinneringen uit betere dagen.

Ja, mijn vroom kind; dit is wel een geluk dat ik met dankbaarheid erken. Luister, Walter, u heb ik dat nog niet verteld. - Hoewel voor den geestelijken stand opgevoed, was ik nog geen gewijd priester, toen het groote geschil tusschen den Paus en onzen Koning Hendrik uitbarstte; nadat die verbittering op het hoogste geklommen was en de Koning geene Bisschoppen of Prelaten hunne waardigheid, goederen of zelfs hun leven behouden liet, tenzij zij hem als hoofd der Kerk erkenden en de nieuwe geloofbelijdenis, door zijn parlement opgesteld, aannamen, wilde ik de beslissende wijding niet ontvangen, voordat ik de protestantsche geloofsbegrippen ernstig en nauwgezet had onderzocht. Ik reisde daartoe naar Duitschland, de wieg der Hervorming. Ik werd bekend met de volgelingen van den grooten Luther.'

'O die voortreffelijke man,' viel Walter in, 'vader, hoe dikmaals hebt gij ons van hem niet verteld!'

'Juist, mijn zoon. Welnu, ik toetste en beproefde zijne leer, de Heilige Geest verlichtte mijn oordeel, en met volle overtuiging omhelsde ik haar. Ik heb sedert dien tijd veel gezworven, veel gestreden voor de goede zaak. In mijn vaderland wilde ik niet terugkeeren, de Koning aan het hoofd der kerk, de paapsche mis die men behouden had, het waas van afgoderij dat nog altijd onze Engelsche kerk overtoog, dat alles stond mij te veel tegen; daarenboven had ik toenmaals mij hier niet als prediker mogen vestigen. Eenige jaren hield ik mij in het Brunswijksche op; uwe moeder, mijne vrome Gretba, leerde ik daar kennen. Wij wenschten lief en leed met elkander te deelen; wij huwden. Gij mijne dochters werdt beiden in Duitschland geboren. Toen mijn lieve Francis een half jaar oud was, werd het ruchtbaar dat de doorluchtige Prinses van Kleef naar Engeland zoude gevoerd worden als vierde gemalin van Hendrik VIII. De

gedachte dat deze vorstin, die in den Lutherschen godsdienst was opgevoed, hare geloofsgenooten bescherming en eenige voorrechten zoude verleenen, wekte in mij tevens het lang onderdrukte verlangen naar mijn geboorteland op. Mij daar aan het hoofd eener gemeente te zien, scheen mij het toppunt van aardsch geluk toe. Ik sprak van mijne stille wenschen tot den edelen Hertog van Saksen, die de prinses zoude geleiden, en ik verkreeg de vrijheid om met mijn huisgezin in haar gevolg de reis te doen. Ten deele werden mijne verwachtingen teleurgesteld. Na korten tijd verstiet de Koning zijne gemalin Anna, die een voorbeeld van godsvrucht en zachtaardigheid was, voordat zij, door eigene wederwaardigheden vervolgd, iets ten behoeve harer geloofsgenooten had kunnen doen. Hare gelatene bewilliging in het verbreken van het huwelijk verschafte haar echter een wel niet schitterend, maar toch gelukkig lot: rust, een fraai landgoed, een ruim, vorstelijk inkomen en de achting van alle weldenkende Engelschen. Toen herdacht zij mijner. Ik had enkele malen het woord mijns Heeren mogen verkondigen in hare tegenwoordigheid; ik had hier te Londen eene kleine gemeente om mij heen verzameld, die zich, ik durf het zeggen, want ik roem niet in eigen kracht, maar in de genade van Hem, die ons verlichtte, - die zich onderscheidde door stille christelijke deugden en door betamelijke onderwerping aan de overheid, zoodat de Koning ons klein getal niet begreep in de vervolging tegen de Anababtisten en anderen, die niet instemmen met de hervormde Engelsche kerkbegrippen. De edele Vorstin had mij somtijds uit eigene beurs ondersteund; nu verkreeg zij voor mij een jaargeld, toereikend tot ons onderhoud. Zij liet het hier niet bij berusten; door hare goedheid werd dit huis mijn eigendom, dit huis! waarin mijne overige kinderen allen geboren werden, waarin mijne Gretha stierf, waarin ik zooveel goeds en bitters ondervonden heb, en waarin ik altijd met dankbaarheid herdenken zal aan mijne vorstelijke weldoenster! Ook gij mijne kinderen, vergeet haar nooit, vereert immer hare nagedachtenis.’

‘Van dat ik geleerd heb te bidden vergat ik haar nooit in mijn gebed,’ verzekerde Walter, ‘maar vader, ik heb eigenlijk nooit recht begrepen hoe wij zoo in armoede geraakt zijn.’

‘De jaarwedde, stiptelijk uitgereikt zoolang mijne begunstigster leefde, werd terstond na haar afsterven tot op de helft verminderd, en kwam onder den Protector, en onder Koning Eduard niet weder tot de vorige som. Ook ontviel mij toen uwe moeder. Dat was een treurige tijd, niet waar, Eva waarin gij boven uwe jaren moed en werkzaamheid en beleid hebt getoond. Het bestuur over een moederloos huisgezin van negen kinderen, met een bekrompen inkomen, was eene hoogst moeielijke taak, die gij, onder opzien tot God, op u naamt en door Zijne hulp waardiglijk volbrengt. Neen, bloos niet, kindlief, gij hebt die lofspraak en méér van mij verdiend; zoo huiselijke deugden ooit op aarde beloond worden, dan hebt gij reden om met een blijmoedig oog op de toekomst te zien. Ook gij, lieve Francis, ondersteunt uwe zuster naar uw vermogen. Dit alles heeft echter niet kunnen voorkomen, Walter, dat de nood ons dwong, van vroeger als onontbeerlijk beschouwd huisraad af te zien, en de betere kleederen te verkoopen om meer eenvoudige aan te nemen. Nog was dit geene armoede. Wel leefden wij sober, maar het noodige ontbrak ons niet. Daarop volgden de onrustige dagen van Northumberland en Lady Johanna Gray en eindelijk de terugkomst van Maria Tudor te Londen: hare terugkomst als Koningin! Alle Katholieken staken het hoofd op, alle Protestanten, ofschoon verreweg de aanzienlijksten in getal, sidderden voor eene aanstaande vervolging, die de roomsche priesters overal predikten, en ons Lutherschen werd, als eene niet erkende gemeente, zelfs het godsdienstig bijeenzijn verboden. Gij weet het: God meer vreezende dan de menschen verzamelden wij ons somtijds in dit huis, om Hem te dienen naar ons geweten, en onze samenkomsten zijn niet geheel verstoord; doch van mijn gering inkomen wist men mij te berooven. Toen trad de onverbiddelijke armoede ons huis binnen; zij drukt ons neder met hare loodzware hand, zet zich aan onzen vuurloozen haard, zit vóór bij den ledigen disch, legert zich met ons op de slaapstede, en wijkt niet van ons bij dag, noch bij nacht.’ - Hier braken lang weêrhouden snikken Bealows woorden af. Hij hield beide handen voor de oogen en schreide. Er ligt altijd iets schokkends in den traan, aan het mannelijk oog ontwrongen

door geweldig aangrijpende smart, maar een huisvader te zien schreien om zulk een leed, moet het medegevoel van een goed hart pijnlijk aandoen; ook liepen de beide meisjes naar hem toe en trachtten, met eerbiedige liefde, zijne tranen weg te wisschen.

‘Kinderen,’ hervatte hij, meer bedaard, ‘gij weet wat ik niet al beproefde om iets tot verbetering van onzen toestand te doen: doch van alles wat ik heb ondernomen, is niets gelukt. Ik ben ten einde raad. Gij beiden tracht wel door uwe werkzaamheid het gebrek af te weren, maar het valt mij oneindig hard te moeten leven van het weinige dat uwe vlijt vergaart.’

‘Vader, laat u dat niet ontrusten. Hebt gij niet altijd voor ons gezorgd?’ sprak Eva.

‘En zie, de sluier is af!’ riep Francis, die luchtig het fraaie satijn van het borduurraam losmaakte, ‘en de Lord heeft ons veel geld beloofd, niet waar, Eva?’

‘Als hij in dit onstuimige weêr maar lust zal hebben dien af te halen.’

‘Ach!’ zeide Francis, terwijl zij even bloosde, ‘hij niet komen! Hij had er immers zooveel voor over, dat wij dien nog heden afmaakten.’

‘Ook kan hij een bediende zenden,’ hernam Eva.

‘Ik wenschte wel, meisje! dat dit werk u niet juist met voorname lieden in aanraking bracht. De adellijken des lands zijn niet altijd de edelsten, en in hunnen omgang leert men veel, dat u in uw eenvoudigen staat schaden kan.’

‘De groote dame, waarvoor wij eenige weken geleden een kleed gewerkt hebben, zond eene kamenier, en de baronet, die zoo rijkelijk betaalde, liet zijne handschoenen bestellen door een kleinen edelknaap; dit zijn hiertoe onze eenigste klanten behalve deze Lord, die alléén zelf komt. Wij weten niet hoe hij heet, maar hij is juist niet onvriendelijk, hoewel eenigszins uit de hoogte; vindt gij niet, Francis?’

Deze boog zich om eene schaar op te rapen. Er werd zacht aan de huisdeur geklopt. Eva verliet het vertrek, en toen zij terugkeerde zeide zij tot Bealow:

‘Vader, daar is een leerling van den schoenmaker Dawson; deze ligt op zijn sterfbed en wenscht dat gij hem in zijne laatste

oogenblikken zult bijstaan. De jongen heeft eene lantaarn bij zich, maar beste vader, het is buiten zoo guur en het waait bijkans een storm!'

'Dat zegt niets, mijn kind. Een stervende, die naar godsdienstige vertroosting smacht, mag niet wachten. Hoort, gij zijt verstandige meisjes, gij zult met dien vreemden Lord, als hij komt, niet meer spreken dan hoogst noodig is. Belooft gij mij dat?'

'Van harte gaarne,' sprak de oudste, terwijl zij hem uitliet.

Toen zij weder in het huis vertrek terugkwam, viel haar oog 'op Walter, die vast sliep. 'Walter! Walter! met slapen leert men geen latijn.'

'Ik ben zoo vermoeid,' was het antwoord, 'en zoo wonderlijk; mijn hoofd klopt als moest het bersten, ik ga te bed.'

'Gij kunt niet beter doen. Had ik slechts iets om u te geven.'

'Nadat de knaap zich verwijderd had, regelde Eva het een en ander in het vertrek, en toevallig hare zuster aanziende, riep zij uit

'Mijn hemel, Francis! gij weent?'

'Niet meer dan hoogst noodig is,' mompelde deze bij zich zelve, 'en dat heb ik nu beloofd!'

'Wat is dat, lieve zuster, waarom zegt gij dit?'

'Niets met den Lord te mogen spreken, en hij zoude mij zooveel vertellen van het prachtige feest, waar de sluier voor dienen moet!'

'O, gij zijt toch een kinderachtig zottinnetje, daarom te weenen!'

Men hoorde kloppen.

'Daar zal hij zijn,' ging Francis voort, rood en bleek wordende.

Er werd opnieuw geklopt.

'Spoedig doe dan toch open, Eva! Maar zeg vooral niet dat ik om hem geweend heb.'

'Wel neen, dwaas meisje! zeker niet.'

Een man, gewikkeld in een bruinen mantel, dien hij snel afwierp, trad kort daarna binnen. Den hoed met gekleurde vederen hield hij op. Het was onze bekende ridder Benefield. Zekerlijk was zijn uiterlijk niet zeer geschikt om voor vrouwen gevaarlijk te zijn; dan, de prachtige kleeding waarvan hij zich steeds bediende, zijne hoofsche woorden en spreekwijzen, die voor haar het aantrekkelijke der nieuwheid hadden, en vooral zijne listige vleierijen lieten niet na eenigen indruk te maken op de

zinnen en de vrouwelijke ijdelheid der jeugdige Francis, waarvan hare onschuld eerst bewustheid kreeg, nu het haar ten plicht gemaakt werd, stug jegens hem te zijn. De beide meisjes stonden eenigszins verlegen tegenover den Lord. Eva bood hem haars vaders leunstoel aan, de eenige die er aanwezig was.

‘Ik dank u, ik zit liever op die ruwe bank daar, naast eene schoone juffer. Niet waar, gij komt bij mij zitten, kleine?’

‘De sluier is af, Mylord!’ sprak Eva hare zuster wenkende om het niet te doen.

‘Uitmuntend. Gij beiden werkt onbegrijpelijk vlug. Ik zal u aanbevelen bij de Koningin. Zij heeft zeker dikwijls zoo iets noodig en fraaier borduren hare eigene werksters niet. Mag ik uw kunstigen arbeid zien?’

Francis hield hem het rijke weefsel, half uitgespreid voor.

‘Iets nader bij, als het u belieft, bevalligste.’

Aarzelend naderde zij, legde beschroomd het kostbare voorwerp op zijn knieën, en wilde terugtreden; doch Benefield had hare hand gevat en liet die niet los.

‘Sierlijk werk en allerliefste handjes die het vervaardigen,’ hervatte hij, een begeerigen blik op het schoone kind slaande, dat angstig met zichtbaar hijgenden boezem, naar den grond geslagen oogen en hoogroode wangen voor hem stond. ‘Laat ik ze kussen, die kleine blanke handjes;’ en eer zij het verhinderen konden, was het geschied.

‘Neen Mijnheer!’ zeide Eva, in hoogen ernst, ‘dat gaat te ver. Gij zult wel doen mijne zuster los te laten, en haar niet te zeggen wat zij nooit hooren moet.’

‘Zijt gij inderdaad jaloersch, lieve duenna? o, wees tevreden, gij zijt ook schoon; slechts wat te stuursch.’

‘Ik bid u laat mij los, edele heer!’ smeekte Francis, en hare tranen stroomden, want hij had haar genoodzaakt naast hem plaats te nemen, en hield haar met de eene hand sterk omvat, terwijl hij met de andere de beangste zuster afweerde, die het jonge meisje wilde wegrukken.

‘Wee ons, dat vader nu juist moest uitgaan!’ zuchtte Eva. ‘Mylord, om 's hemels wil! laat toch Francis met vrede, wat gij met haar voor hebt, kan niet goed zijn.’

‘Waarom zoude ik mijn lief borduurstertje geen kus mogen geven, wanneer ik haar werk zoo rijkelijk betaal als ik het doe. Zijn burgerdeernen dan in de wereld om als nonnen te leven? Hoor, gij moet reden verstaan, juffer Eva! uwe kleine zuster is verstandiger dan gij; haar zal ik het goad geven dat wij zijn overeengekomen, ga gij in een ander vertrek en hinder ons niet. Schrei niet, mijne Francis! mijn liefje; wees gerust, ik zal u van het feest vertellen, zooals ik beloofd heb.’

‘Neen, in eeuwigheid niet, mijnheer! Ik ga niet van hier; ik verlaat mijne zuster niet in dit bange uur. Zoo gij het slechts aan haar alleen wilt geven, behoud dan uw goud, mijnheer! dan willen wij het niet, hoe hoog noodig,’ voegde zij er zuchtende bij, ‘het ons ook is. Verlaat ons, Mylord! en neem onzen zegen mede, indien gij slechts thans nog gaat.’

‘Hoeveel ben ik in uwe schuld, spijtige juffer,’ antwoordde Benefield, opstaande en Francis loslatende, alsof hij aan het dringend verzoek toegaf.

‘Gij hebt gezegd twee pond,’ hernam het meisje, eenigszins beschaamd over hare hevigheid, en tevens berekenende dat voor het benarde huisgezin deze onderstand onmisbaar was, en zij niet aan hare gevoeligheid mocht bot vieren, ten koste van een vader en zoovele kinderen.

‘Twee pond, lieve!’ grijnsde hij met een valschen lach, ‘hier hebt ge er vier;’ daarop zijne beurs weder aan den gordel stekende en den sluier opnemende, wendde hij zich naar de deur, die Eva voor hem opende. Onverziens greep hij haar echter bij den arm, en duwde het meisje de deur uit, die hij snel weder dichtsloot en van binnen grendelde.

‘Om Gods wil! uit barmhartigheid, laat mij binnen, Mylord!’ kermde zij. ‘Laat mijne zuster met rust; roep den vloek van een braven vader niet op u; doe zijn liefste kind geen leed. Zoo gij een mensch zijt, en niet verstompt voor menschelijke ellende, bedenk dan dat gij de onschuld moordt!’ Hare kreten baatten niets, men schonk geen antwoord. Zij begreep dat beden en klachten ijdel waren; zij luisterde. Eene stilte, die haar doodsangst aanjoeg, heerschte in het vertrek; na eenige sekonden hoorde zij, hoe Francis met eene akelige schelle stem om hulp schreeuwde

- ‘God, de Almachtige, zal ons sterken,’ riep Eva haar toe, ‘Francis! houd goeden moed, ik zal u redden.’ IJlings rukte zij de huisdeur open en kreet in de vrije lucht, dat het de voorbijgangers moest treffen. - Helpt, goede menschen, helpt! men vermoordt een mensch! Men randt mijne zuster aan, helpt! hierheen, hierheen! Redt de onschuld! De Hemel zal er u voor zegenen!’ Zoo kermde het arme meisje, handen wringende en in doodsangst. Doch niemand hoorde haar; de anders levendige straat was door het ruwe weder en het vergevorderde avonduur van menschen als gevaagd, de boogschutters van den sheriff deden hunne ronde nog niet, er scheen geene uitkomst te zullen naken. In 't eind daar ziet zij, neen, het is geene verbeelding! zij ziet twee mannen die haastig op haar geschrei toeloopen. Zij naderen; die het eerst aankomt, een man van hooge gestalte, vraagt haar wat zij van hem wenscht?

‘Daar binnen mishandelt men een meisje, mijne zuster! Red haar, zoo gij een ridder zijt; help haar, zoo gij u Christen noemt!’ De vreemdeling was reeds binnen en wilde de deur openen.

‘Dat helpt niet; zij is aan de andere zijde gegrendeld.’

De tweede man kwam nu ook nader.

‘Doe open, in de naam der Koningin en der wet! Doe open of ik verbrijzel de deur! Doe open, zoo gij nog op genade hopen wilt!’

Men hoorde beweging in de kamer, een geschuifel alsof twee menschen worstelden. De vreemde man buiten beproefde met zijn dolk de deur uit hare hengsels te wrikken, de andere hielp hem daarbij; een licht geritsel aan den grendel deed vermoeden dat er moeite werd gedaan om dien terug te schuiven; het was slechts eene halve beweging, die weinig baatte, doch de beide anderen gelegenheid gaf om hunne dolken tusschen de kleine ruimte in te steken en zoo te beproeven den grendel te bewegen, die driemaal krassend draaide en eindelijk wegsprong.

‘Geloofd zij God! riep Eva, van blijdschap schreiende. Doch een schrikkelijk tooneel deed zich aan hun oog op: dicht bij de geopende deur lag, blijkbaar na eene poging om die te bereiken, de arme Francis, blauwachtig bleek, met gezwollen lippen, met verglaasde oogen die als van afgrijzen strak open

stonden, met verward hangend haar, met losgerukten halsdoek; hare rechterhand bloedde, terwijl zij in de linker eene puntige schaar krampachtig vastklemde. Al meer en meer naar den schoorsteen terugwijkende, zag Benefield als in bedwelming de binnenkomenden aan. De grootste vreemdeling naderde, trad vlak voor hem, en zag hem toen met doorborende scherpheid aan.

'Benefield! verachtelijke schurk,' riep hij, den degen trekkende, 'doe thans rekenschap!'

'Courtenay!' grijnsde de andere, en op eens schoten zijne oogen giftige vlammen. 'Gij! en eeuwig gij! Ja trek vrij uw degen, dat is juist weder eene heldendaad voor u! Gij ziet het, de kleine heks dáár heeft mij den mijnen ontrukt.'

'Die engel! zij heeft dus hare eer verdedigd met meer dan vrouwelijken moed,' hervatte de Graaf, een blik van bewondering en medelijden op Francis werpende, die Eva, door Darley, - want deze verzelde zijn meester - bijgestaan, tot zich zelve trachtte te brengen; daarop vervolgde hij, tot Benefield gewend, met diepe verachting:

'Neen waarlijk, ik zal mijn degen niet bevlekken met uw onrein bloed. Ik had u misschien voldoening te vragen voor meer dan ééne beleediging; maar ik wil van u geene genoegdoening meer! Ik kruis alleen mijn degen met dien van een waarachtig edelman. Dat zijt gij niet; en weet gij waarom gij het niet zijt? Zie, dáár ligt' - en hij wees op het meisje - 'uw blazoen, door u zelven vertrapt. Wie eene vrouw mishandelt, is geen ridder meer. Van hier dan, ellendige, uwe straf wacht u elders! Van hier, verlaat het dak der onschuld, waaronder gij slechts vloek en jammer gebracht hebt, en waaruit vloek en ellende u volgen zullen.'

'Ik verlaat deze woning, Graaf van Devonshire!' hernam Benefield met een gehuichelde kalmte, die hij alleen terugvond in de hoop op eene toekomstige wraak, 'doch, vergeef mij, niet het huis der onschuld, maar de schuilplaats van een kettersch priester en zijn gebroed, waar men u misschien reeds gaf, wat met mij met zooveel misbaar weigert.'

Langzaam en nog eens den hyena-blik op de bleeke Francis slaande, verliet hij het vertrek. Dicht bij de huisdeur trof

hij Thomas Bealow zelven aan, die hem groetende voorbij ging. ‘Uwe dochters verwachten u nog niet!’ riep hij hem toe.

‘Toch ben ik haar immer welkom,’ dacht deze bij zich zelven, ‘waarom zou die edelman dat zeggen,’ en hierover peinzende, trad hij snel zijn woonvertrek binnen.

Arme, zwaar beproefde man! wat ziet daar uw oog? Waarom is het u, als weigerden uwe voeten voort te gaan; als verstijfde u het bloed in de aderen; als boog uw lichaam, van alle veerkracht beroofd in tweeën? Het was ook een al te wreed schouwspel voor een beminnend vader, die nog maar alleen rijk was in de gezondheid zijner kinderen, dat tooneel van ellende, hetwelk zich nu voor hem ontrolde. In plaats van zijne bloeiende dochters opgeruimd werkende aan te treffen, vindt hij de jongere bloedende, stijf als een lijk, met de vale doodskleur op de verwrongene trekken, met haren en kleeding in wanorde, hijgende in de armen harer zuster, die bevende en met strakke blikken van ontsteltenis en verbijstering op haar nederziet. Het was een hoogst schokkend schouwspel voor den kalmen evangeliedienaar, die onder al zijne armoede orde en kieschheid rondom zich had zien heerschen, nu te aanschouwen hoe verwarring die vervangen had, hoe vreemde mannenhanden hulp boden aan zijne dochters, want Darley trachtte door het besprenkelen met water de nog altijd bewustelooze tot zichzelven te brengen en de Graaf was bezig hare hand, die op verscheidene plaatsen bloedde, zoo goed hij konde, te verbinden.

‘Is dat een droom?’ barstte Bealow eindelijk uit, zich met de vlakke hand over de oogen wrijvende, als wilde hij een nevel daarvan wegvagen. ‘Zijn die mannen edele helpers of gruwelijke booswichten? Kinderen, lieve kinderen, wat is hier voorgevallen? Francis! mijne Francis! wat deert u? Om Gods wil, wat is er geschied?’

‘Dat was de stem van mijn vader,’ riep het meisje, plotseling bijkomende en zich half overeind richtende, terwijl hare blikken wild heenwaarden naar den kant van waar het geluid kwam. Daarop de ridderkleeding van Courtenay gewaar wordende die juist het hoofd gebogen hield, riep zij vol afschuw: ‘Weg! weg van mij, booze Lord; daar is mijn vader, die zal mij beschermen!’ Toen brak zij in een luid schreien los.

‘Schrei toch zoo niet, lieve zuster! bedaar, thans, wij zijn allen bij u.’

‘Spreek, spreek! wat is het mijn kind? Uw weenen breekt mij het hart.’

‘Laat zij zich lucht geven,’ sprak Courtenay, ‘dat schreien zal haar verlichten. Op haar leeftijd vermindert de smart met de tranen.’

‘Maar wie zijt gij, mijnheer, voor wien mijne arme dochter zoo terugbeeft, en die haar zooveel belangstelling toont? Verklaar gij het mij, zoo gij kunt, met welken nieuwen jammer de Heer mij bezoekt.’

‘Ik zelf ben slechts sedert eenige oogenblikken hier, en weet niets bepaalds; men riep mij te hulp, ik ben gekomen en verjoeg den beleediger van dit arme kind. In hare verbijstering houdt zij mij voor den ellendige, van daar haar afschrik.’

Eva verhaalde nu in korte woorden het ruw en onbehouwen gedrag van Benefield, hoe zijne list hare eenvoudigheid verschalkte, en welken angst zij uitgestaan had om het lot harer zuster. Deze had in dien tusschentijd genoegzaam hare bezinning herkregen om te kunnen spreken van den schrik en de verbazing, die haar bevangen had, toen de ridder hare zuster had weggedrongen; een schrik die tot roerlooze ontzetting steeg bij zijne zonderlinge woorden, die zij niet begreep, en de woeste blikken die hij op haar wierp. Met bevende lippen meldde zij, hoe hooge verontwaardiging haar beving bij zijne plotselinge liefkoozingen, waartegen zij zich achter den leuningstoel haars vaders verschanst had; een zwak bolwerk dat de gespierde booswicht spoedig bemachtigde. Toen had hij haar forsch omklemd, en met onstuimige kussen hare lippen ontheiligd, terwijl zij met den moed der twijfeling zich van zijn degen meester maakte; zij had getracht dien tegen hem te richten, doch ziende dat hij haar dit, voor een meisje zoo onhandig wapen ging ontwringen, wierp zij het ijlings met kracht verre van zich, zoodat de goede Toledo-king, op den steenen vloer nederkomende, in stukken wegspatte. Een geschikter verdedigingsmiddel had zij gevonden in hare scherpe borduurschaar, die wel hare vingers verwondde maar ook de zijne, die om zoo te spreken één was

geworden met hare hand en die hij daaraan moeilijker had kunnen ontrukken dan het ijzer aan den magneet. In hare gedachten had die worsteling ontzettend lang geduurd, en zij gevoelde zich afgemat en zoude er in bezweken zijn, want het was de worsteling van gemisbruikte lichaamskracht met de zenuwachtige overspanning der wanhoop; van overmachtige gewelddadigheid met angstige zelfverdediging; van besliste sterkte met onnoozele zwakheid; van den lammergier met de duif; van den bloedhond met het uitgekozene offer; maar aan de zijde der onmacht streed God!.... en dáár liet zich eene mannenstem hooren, die luide en dreigend tot openen drong. Toen beproefde de gefolterde haar laatsten tegenstand in het verschuiven van den grendel; haar laatsten tegenstand, want de woesteling stiet haar met zijne vuist terug, tot zij machteloos nederviel. Zijne helsche overwinning zoude zeker geweest zijn, doch de deur werd geopend en de zege behoorde der zwakheid!

Terwijl de meisjes spraken, had Courtenay een mannelijken traan van medelijden niet kunnen terugdringen, en het hoogvlammend rood der verontwaardiging had daarbij meer dan eens zijn aangezicht gekleurd. Thans sprak hij op ernstigen toon: ‘God zelf heeft mijne schreden hierheen geleid, opdat de boosheid zoude gestraft worden en bij mijne riddereer! ik zal er in voorzien.’

‘O mijn Heiland!’ viel hier de oude Bealow in, ‘dat zijn immers de dagen van den Anti-Cbrist! zulke Godtergende geweldadigheden onder de grooten der aarde moeten haar ondergang na zich slepen. Mijne kleine kinderen hongeren; mijne brave dochters werken om in ons gebrek te voorzien; men biedt haar goud, maar te gelijkertijd schande en onteering, en daar zij het verwerpen, randt men haar aan met schandelijke list en geweld; haar! mijne onschuldige, mijne arme Francis, nog bijna een kind!’

‘Troost u, goede man!’ hernam de Graaf, ‘eene hoogere hand waakte over uwe dochter; zij is bewaard gebleven, zij zal zich van den schrik herstellen. Dan, uw huisgezin moet niet meer worden blootgesteld aan de verleiding en de kwade bejegeningen, die in uw toestand geene zeldzaamheid zijn. Ik meen te mogen hopen dat gijlieden mij eenigszins vertrouwt; ik ken

edele dames, die ik op de deugd en de talenten uwer dochters opmerkzaam maken zal; zij zullen u ruim van werk voorzien. Tot zoolang zij het mij vergund uw zaakverzorger te zijn,' vervolgde hij, met innemende minzaamheid zijne beurs den huisvader in de hand drukkende; 'gij moogt noch kunt mij afslaan; want ik weet dat gij het behoeft. Neen, bloos niet, eerwaarde man! ik besef de oorzaak van uwe behoefte; *zij* mogen blozen, die uit valschen godsdienstijver u tot dezen staat gebracht hebben! Ook dát zal anders worden, zoo waar ik Courtenay van Devonshire heet!'

'De groote graaf!' riep Bealow, op het hooren van dezen naam; hij vouwde de handen in verrukking op de borst, en hief de oogen ten hemel: 'Daarvoor dank ik u, o Algoedheid! dat gij mij uwe weldaden toezendt door eene zoo edele hand!'

Eva wilde zich, terwijl hare lippen dank stamelden, aan zijne voeten werpen; doch de Graaf wederhield haar, en reikte haar de hand, die zij eerbiedig kuste; ook Francis sloeg den matten blik op hem, en de gloed der dankbaarheid kleurde voor eene poos hare wang.

'Ik kan niets vergelden, edele heer!' zeide Bealow innig ontroerd; 'maar Hij, wiens trouw nooit wankelt, bij wien iedere deugd hare belooning vindt, zal het gebed verhooren, dat een beweldadigde en zijne tien kinderen dagelijks voor u tot zijn troon brengen zullen.'

'Hebt gij tien kinderen?' vroeg Devonshire, en zich daarna tot Darley keerende, fluisterde hij hem in: 'Zoo gij nog geld bij u hebt leg het dan ergens neder; mijne beurs was reeds half geledigd bij vrouw Snowpust.'

Niemand, wij ten minste willen het van het menschelijke hart onderstellen, niemand is zoo volmaakt boosaardig, dat hij niet oogenblikken heeft, waarin hij zich een beter mensch gevoelt, en waarin vonken van zijn goddelijken oorsprong van onder den smeulenden aschhoop zijner zelfzucht en verdorvenheid te voorschijn komen, wanneer hij zich in aanraking ziet met edeler naturen, en ontgloeid wordt in afschuw voor het afzichtelijke beeld der naakte boos. Zoo ging het ook Darley; zijn eigenbelang kwam hier niet in het spel, zijn hoogmoed leed hier niet; hij

was als het ware de helper, de tweede hand geweest in een goed werk; zijn jongelingshart verfoeide de drieste woestheid vaneen Benefield tegenover een schoon meisje; met achting staarde hij op Eva, die in zooveel angst hare tegenwoordigheid van geest en beradenheid had behouden, en hij had bij het gansche tooneel met warme deelneming zijne hulp verleend. Ook nu gaf hij volgaarne zijn goud; echter niet geheel zonder praalzucht, want hij wierp het in een zijner handschoenen, waarop, nevens het wapen van zijn heer, zijn eigen naamcijfer gewerkt was, zoodat men het weten konde dat deze gift van hem kwam.

'Kom, neef! laat ons nu gaan,' sprak Courtenay, zich aan de verdere dankbetuigingen des gezins onttrekkende, 'gij hebt allen rust noodig; wij zien elkander weder!' en daarop drukte hij den leeraar met hartelijkheid de hand. In Eva's oog blonk een traan, toen hij haar met vriendelijken ernst groette; de arme Francis was van vermoeidheid ingesluimerd in den armstoel haars vaders, waarin men haar had nedergezet.

Darley zag nog eenmaal naar Eva om; zij sloeg de oogen neder, de jongeling bloosde.

'Nu weet ik waarom de naam des Graven van Devonshire als die van een heilige door allen wordt aangeroepen; waarom hij, ofschoon katholiek, door alle protestanten wordt hooggeacht; het is omdat hij minzaam en grootmoedig jegens elk, zonder uitzondering, Christen is in den waren zin des woords. Mocht hij zich ook nog voor het uiterlijke ontdoen van de hulselen des bijgeloofs!' sprak Bealow, nadat zij vertrokken waren. En hij vervolgde, naar den hemel opziende: 'O, vergeef mij, dat ik kleinmoedige, aan Uwe hulp twijfelde, omdat mijn oog geen uitkomst zag.' - Daarop knielde hij neder met zijne dochter, en beiden vouwden de handen en riepen met vrome dankbaarheid uit: 'De Heere heeft het wél gemaakt!'

Hoofdstuk V. Een hoofdstuk zonder handeling.

Mijne lezers verwachten van mij, en met recht, eenig inzicht in den toestand der opgevoerde personen gedurende de nu verloopene maand. Slaan wij daartoe eerst een blik op het landverblijf van Ashridge. Wij zien daar de jeugdige prinses Elisabeth in denzelfden verlaten toestand; geen hoveling of edelman uit de hofstad had het gewaagd, of zijne vrouwelijke betrekkingen willen toestaan, de verbannen zuster der Koningin te bezoeken, ook behoefde deze hen niet tot hare verstrooiing en ware het niet dat haar gekrenkt eergevoel leed onder die opzettelijke verwaarloozing, of vrees voor toekomstige vervolging haar ontrust had, dan zeker zoude zij zich, met den geheimen troost van Courtenays liefde, niet ongelukkig gevoeld hebben in deze afzondering. Zij zocht afleiding.... neen! meer dan dit; met hooger, met opzettelijker doel legde zij zich toe op de beoefening van elken tak der wetenschappen en schoone kunsten. Zelfs tot de minst vrouwelijke studiën, zooals de bouwkunde, de wiskunst en de werktuigkunde, strekte zich hare zucht tot kennis uit, en in die alle slaagde zij. Soms nam zij penseel of borduurnaald ter hand, en beide behandelde zij met kieschheid en fijnheid van smaak. Eene ongewone gemakkelijkheid in het aanleeren van talen bezittende, sprak en schreef zij de meeste Europeesche talen; het Latijn verstond zij volkomen, en hoewel zij daarin zelden een geregeld gesprek voerde, bediende zij zich toch later

dikwijls in den omgang met geleerden en gemeenzame vrienden van aanhalingen uit Rome's oude schrijvers. In onze dagen zoude dit eene belachelijke pedanterie kunnen heeten, maar men bedenke dat het Latijn toenmaals de gemeenzame spraak der vorsten en grooten was. In jeugdiger leeftijd had zij zich somtijds vermaakt met het opstellen van kleine dichterlijke proeven; thans verwierp zij die oefening, nutteloos inderdaad indien het oefening zijn moet, om zich meer bepaald op staat- en geschiedkunde toe te leggen.

Met zoovele en zoo uiteenloopende bezigheden bracht Elisabeth de dagen harer eenzaamheid door, slechts somtijds daarvan afgeleid door de brieven van haar geliefde. Nu had zij deze echter sinds eene week niet meer ontvangen. Met bange zorg zag zij, bij een ernstig nadenken over hun wederzijdschen toestand, de toekomst in. Zijn eerste brief, door Staunton zorgvuldig bezorgd, had haar evenwel omtrent Wyatt's plannen gerustgesteld, daar de Graaf, hetzij uit lichtzinnige geringschatting der wezenlijke gevaren, hetzij uit zucht om voor zijne dame elk wolkje van bekommering te verwijderen, slechts van zijne goede verstandhouding met de Koningin en het hof geschreven, en alles verzwegen had wat haar zoude kunnen ontrusten. Niets verheugde de prinses zoozeer, als de hartstochtelijke genegenheid des volks voor haar Graaf; daarbij liet zij hare gloeiende verbeelding vrij spel in blijde droomen voor de toekomst. Met de onbezorgde vrijmoedigheid eener vorstin, die weet dat ze later vergelden kan, had zij Courtenays aanbod om uit zijne fondsen in hare geldmiddelen te voorzien, aangenomen, en de Graaf, eenmaal die vrijheid verkregen hebbende, voorkwam met angstvallige teederheid elke aanvrage. Zoo konde zij zich van dien kant dus meer onbelemmerd aan hare lievelings-studiën overgeven. Daarbij hield hij telkens aan, om ontheffing van zijn eed, met steeds dringender verzekering van zijn invloed en van de omzichtigheid waarmede hij handelen zoude. Tot hiertoe echter had Elisabeth met groote zelfverloochening dit altijd standvastig geweigerd en hem ernstig aangezet om zich op elke wijze in de gunst der Koningin staande te houden; vandaar dat Devonshire, hoeveel moeite het zijnen rondborstigen aard

ook kostte, en hoe vaak hij eene opwellende gedachte terugdringen moest, zich nog door geen overijlde daad verraden had. Ook is het waar, dat de ridderlijke edelman, zoo hoogst gevoelig voor de weinig verwachte gunstbewijzen zijner Koningin; hij, die meestal zonder berekening sprak en handelde naar de opwelling van zijn hart, zich ongemerkt wegsleepen liet tot kleine bewijzen van galanterie en tot hartelijke woorden van ongeveinsde dankbaarheid, waarvan hij den indruk, noch de gevolgen peilde. Maria echter, die inderdaad voor den Graaf een gloeienden hartstocht koesterde, te sterker misschien, naarmate omstandigheden, rang en eigenwaarde haar drongen dien te verbergen, werd er door in het denkbeeld gebracht, dat hij in haar de vrouw beminde, en dat het in hare macht stond om de schroomvallige hulde van den hoveling door een enkel woord in de vurige aanbidding van een gelukkigen minnaar te veranderen. Betreurenswaardige dwaling van het beminnende, vrouwelijke hart, dat maar al te licht gelooft wat het gaarne wenscht; noodlottige strik waarin de schrandere vrouw, de zelfstandige Koningin, evenzeer gevangen wordt als de lichtgeloovigste harer sekse!

Zoo klommen dan ook de macht en de invloed van onzen Graaf met iederen dag; geene gunst, door hem gevraagd, die niet toegestaan; geen voorstel, door hem gedaan, dat niet aangenomen werd. Alom klonk zijn naam als dien eens schutsheers van onderdrukten en zwakken, bij volk en adel beiden; geene macht, zelfs niet die des Kanseliers, hoe uitgebreid en gevreesd ook, stond de zijne tegen. Het was alsof Gardiner volkomen instemde met alle plannen van den gunsteling; hij scheen het zich tot eene gewoonte gemaakt te hebben, den Graaf naar de oogen te zien; hij scheen zich te gewennen aan de gedachte, waaraan toen weinige Engelschen meer vreemd waren: de gedachte namelijk, dat Courtenay weldra met de hand der Koningin alle macht in den Staat aanvaarden zoude. En echter, niet verder is de planeet Saturnus van de zon verwijderd, dan de Kanselier het was van dit denkbeeld, dat zoovelen als eene zekerheid beschouwden. Gelijk een schrander veldheer trok hij al zijne strijdkrachten langzaam en zonder gerucht in één brandpunt te zamen, om bij den eersten aanval, die beslissend moest zijn, onfeilbaar zeker

te wezen van de overwinning. Neen hij verspilde of verzwakte zijn invloed niet in nuttelooze, kleine haarkloverijen, door voet voor voet, bij niets afdoende schermutselingen zijn aangevallen gezag te betwisten, en eene aanwassende gunst, die in zich zelve de bouwstoffen harer slooping met zich droeg te verontrusten.

Neen! niet op den persoon des Graven van Devonshire doelde hij in zijn toorn, niet tegen dezen enkelen was zijn staatkundige haat gericht; eene gansche partij, de talrijkste helft der natie, meer dan één doorluchtig hoofd moest in Courtenays val medegesleept worden; daartegen voerde hij strijd! Daarom ried hij omzichtigheid en geene overhaasting; daarom hield hij nog altijd Benefields zelfzuchtige wraakoefening terug; daarom wiegde en bedwelmde hij Darleys vurige driften door sterke beloften van aanzien en macht, en verbood vooralsnog die slang haar slachtoffer te omkronkelen.

Men denke toch niet, dat de staatsman middelerwijl zijne eigene ontwerpen opgaf. Eustig werkte hij voort aan de onder- handelingen met Spanje, ruimde ongemerkt elken tegenstand weg, onderhield vriendschap, had samenkomsten met den gezant, en won het Parlement voor het Spaansche huwelijk. Dit alles echter niet geheel zonder voorkennis der Koningin, die zich geliet alsof zij genoegen nam in het voorstel van den Keizer, hetzij in de bewustheid dat, zelfs al ware alles geregeld, ééne enkele onvervulbare clause, door haar licht te verzinnen, het geheele contract in duigen zou kunnen werpen, hetzij om bij eigene handelingen onbelemmerd te zijn en bevrijd van lastige aanzoeken; hetzij omdat zij door de schijnbare aanstalten tot dat huwelijk den geliefde wilde dwingen, zelf tot eene verklaring te komen, die zij tot hiertoe te vergeefs had trachten uit te lokken op gezamenlijke uitstapjes naar Windsor, of bij een kort verblijf te Hampton-court, waar zij dan étiquette en hoofschen dwang verbande - doch altijd zonder gevolg. Devonshire betoonde haar hartstochtelijke trouw en ridderlijke vriendschap, maar met den eerbied van een onderdaan en de angstvallige nauwgezetheid van een hoveling. De Graaf gevoelde zich echter, hoewel de glans van rijkdom en onbetwiste macht hem omgaf, gansch niet gelukkig. De dwang, dien hij zich moest opleggen in zijne

betrekking tot Elisabeth; de volstrekte onmogelijkheid waarin hij was om haar te bezoeken - want de Koningin vorderde zijn bijzijn ieder uur, en hij gevoelde te wel het gevaar, dat er voor hem in lag, om opnieuw door list den argwaan op te wekken - verbitterde hem elk genot. Ook de angst bij het denken aan Wyatts ontwerpen, die hij verhinderen, noch aan het licht brengen kon, was een worm die aan zijn hart knaagde, daar zijn geweten hem van halve medeplichtigheid beschuldigde bij het niet ontmaskeren van het booze. De schrik voor den verachten Benefield, wien hij vermoedde dat zijn geheim bekend was, en dien hij met geene billijke reden zonder gevaar meende te kunnen verwijderen; de zonderlinge luim zijner zuster, die al hare vroegere vroolijkheid verloren had, op eens geene bezoekers meer bij zich duldde, en hierdoor aanleiding gaf tot uitleggingen, die haar goeden naam benadeelden, want de sissende lastertongen hadden, zooals Chandos eenmaal voorspelde, dit oogenblik van verjaging afgewacht om haar als eene gevallene, verlatene coquette aan te wijzen; de koel eerbiedige afstand, waarop zich Chandos van hem hield bij elke zijner pogingen om dezen als gemeenzamen vriend te naderen - dit alles ontrustte, ontstelde en verwarde zijn geest. Hij gevoelde het somtijds zelf, dat hij gelijk was aan den man, die zich op pas bevrozen water gewaagd heeft en voort moet op de gevaarlijk gladde baan, waaronder eene peillooze diepte grimt, al hoort hij ook krakend bij iedere schrede eene waarschuwende stem, die hem aan zinken herinnert. Vooral hinderde hem het gemis van Staunton, die door eene zonderlinge gunst der Koningin, waarvoor de Graaf geene reden wist te vinden, tot den ridderstand verheven was geworden en als bevelhebber eener bende boogschutters naar het Noorden had moeten vertrekken, ondanks zijne verklaring dat hij van elke eer afstand deed, die hem van zijn meester verwijderde. Dit was de oorzaak der stremming in des Graven briefwisseling, waarvan wij hierboven spraken; hij wist Elisabeth geene tijding te doen toekomen; hij zag niemand om zich, dien hij met zulk eene gewichtige taak belasten kon; in zijne verlegenheid wierp hij het oog op Darley, die met gehuichelde trouw en gehechtheid zich al meer en meer aan zijn

bloedverwant vastklampte, doch de Graaf vreesde te veel de droomerige verstrooidheid, waarvan de jonkman bij zijn glurend bespieden den schijn aannam. Ook had Elisabeth, aan wie Staunton van zijn vertrek kennis had gegeven, een tweeden vertrouweling stellig ontraden; en zoo geschiedde het, dat de arme Courtenay, omgeven van alles wat den levenslust prikkelen kon, doch met den dood in het hart, in eene gedwongene werkeloosheid voor zijne dierbaarste belangen, met diep verborgene bekommering afwachtte wat volgen zou. Het was een bezoek, bij zijne arme min afgelegd, dat hem toevallig gelegenheid gaf, in het huis van Bealow als reddende engel te verschijnen, en deze daad zoude in het vervolg machtig en ontzettend op zijn eigen lot terugwerken; een gevolg, waaraan hij toen evenmin dacht, als het kind dat een schoothondje bevrijdde, bij een tijger opgesloten, er acht op gaf, dat ook het wilde dier daardoor losgelaten werd.

Hoofdstuk VI. Wien zal het gelden?

In hevige onrust over de gevolgen, die zijne gewelddadigheid in het huis van Bealow voor hem zelven hebben konden, nu het toeval Courtenay daarvan getuige had gemaakt, begaf zich Benefield des anderen daags vroegtijdig naar den Kanselier. Deze was reeds naar het hof, en hij volgde hem daarheen. Ook op Whitehall is Gardiner niet meer, en niemand weet te zeggen waar hij hem vinden zal. Nu wil hij zonder diens medeweten op zich zelven handelen. Reeds lang ongeduldig over het dralen van den Bisschop, die steeds zijn wrekenden arm tegenhield, wil hij zich niet langer door iemand laten leiden, die het maar half met zijne belangen meent; daarenboven, zijne zaak is dringend en gedoogt geen uitstel. Anderen naar zich zelven beoordeelende, houdt hij het voor zeker, dat Devonshire deze gelegenheid snel zal aangrijpen om hem te doen vallen, en hij is er van overtuigd, dat weinige woorden des Graven tot de Koningin daartoe genoegzaam zijn. Hij wil hem voorkomen; hij wil der vorstin alles bekend maken wat hij van Courtenays verstandhouding met Elisabeth weet en gist; hij wil zelfs met vermetelheid partij trekken van diens tegenwoordigheid in het huis van een kettersch leeraar. Hij zal de schande zijner oogmerken listig op zijn vijand overbrengen; hij zal de oogen der vrouwelijke gerechtigheid blinddoeken met zijn logenweefsel, en waar en onwaar zóó verwarren, dat schranderheid noch onschuld hier eene schifting zullen kun-

nen maken. Hij vraagt gehoor bij de Koningin. - Zij is niet te spreken, zij hoort de hoogmis in de abdij. O woede! Met gift en gal op de tong, met laffen angst en wraaklust in het hart blijft hij wachten. Er verloopen uren. De kerkdienst moet geëindigd zijn. Zij is het; doch de Koningin doet een wandelrit door de stad, met haar Groot-Stalmeester, den gevreesden Devonshire! Hij is verloren, alles is uit! Bij haar terugkeer zal men hem niet meer bij Maria toelaten! Zal hij vluchten? Waarheen? De arm des gunstelings reikt te ver; de voor den godsdienst ijverende priester kan hem niet meer beschermen, noch gemeene zaak maken met iemand die om eene schuld als de zijne vervolgd wordt. In de bitterheid zijner ziel verwenscht hij de Koningin, den Kanselier, Courtenay, Francis, en bovenal zich zelven; maar hij is radeloos verward, niet ééne gedachte wil zich geregeld in zijn hoofd voortspinnen. Hij blijft als wezenloos en verstijfd voor een der ramen van de antichambre staan, en staart met strakken blik op het voorplein. Daar ontstaat eenige beweging onder de wachten; de Koningin komt met haar gevolg terug, zijn vijand rijdt naast haar, zij voeren een druk gesprek; de Graaf, die de hulp der palfreniers weigert, springt luchtig van zijn paard en biedt met bevalligheid der Vorstin de hand. Zij neemt zijn arm; zij stijgen te zamen de groote trap op. Aan Benefield is niet eene beweging ontgaan. Vertwijfeling en spijt dringen het angstzweet uit elke porie van zijn lichaam; het duizelt hem in het hoofd. Daar klinken voetstappen in de zaal waar hij zich bevindt. Hij ziet om, het is de page Arthur Polus. Dat is te veel! Dat gelaat is hem nu meer dan onverdragelijk; dezen ten minste wil hij ontwijken. Hij rukt eene zijdeur open en ijlt voort, hij verbeeldt zich dat hij gevolgd wordt, al verder en verder verliest hij zich in het kolossale gebouw; hij ziet de deur van een kleiner vertrek openstaan, zijn oog valt op een rustbed; half zinneloos van vermoeidheid en angst werpt hij er zich op neder, in zijne vertwijfeling aan niets denkende dan aan een oogenblik verpoozing en rust.

In Courtenay had hij zich echter vergist. Hoewel deze, in de eerste verontwaardiging, zijn misdadigen vijand met een scherp woord eene naderende straf had aangekondigd, en ook inder-

daad het voornemen had hier zonder verschooning te handelen, was hij echter bij zijn wandelrit met de Koningin door haar op gesprekken gebracht, die zijne gansche aandacht vorderden, waarvan hij geene geschikte afwijking konde maken, om op een zoo teeder punt als Benefields vergrijp neder te komen. Ook verzette zich zijne grootmoedigheid tegen het denkbeeld, een vijand in diens afwezigheid te doen vallen, zonder hem de gelegenheid te laten zich te verdedigen. Hij besloot dus te wachten tot op hunne terugkomst te Whitehall, waar het, zoo hij meende, in zijne macht stond, den onridderlijken edelman spoedig voor den rechterstoel der Koningin te dagen.

Het tochtje door de hoofdstad had hem voorbij Piccadilly gevoerd. Hier stond Devonshire-house, het voorouderlijke huis van Courtenay, in de laatste jaren veronachtzaamd en vervallen, maar nu door hem uit het stof en den roest der verwaarloozing opgericht en tot zijn verblijf gekozen, met voorbijgang van het meer trotsche Exeter-house, thans ook zijn eigendom.

'Ik wil toch zien of uwe woning onzen Groot-Stalmeester waardig is,' had Maria gezegd, en daarop had zij, door den Graaf geleid, de voornaamste vertrekken van zijn huis bezichtigd, met belangstelling de herstellingen en verfraaiingen gadegeslagen, die hij er in had aangebracht, aan zijnen arm de groote ridderzaal doorwandeld, waarin hij de verschillende wapenrustingen zijner voorvaderen, met hunne zegeteekenen en schilden daarnevens, bijeenverzameld had. De menigte van vaandels, hellebaarden, lansen, reusachtige tweesnijdende zwaarden strijdbijlen, zonderlinge bogen en ruwe strijdknodsen zelfs, want de oorsprong van zijn geslacht was op te sporen tot in den nevel der oud-Normandische tijden, gaf aan dit vertrek eenigszins het aanzien van een arsenaal, ten minste de Koningin maakte glimlachend die opmerking. Bij het beschouwen zijner oudvaderlijke familieportretten hadden zij te zamen geschertst over de naïeve aanmatiging van het wapen der Devonshires: een klaverblad met de drie zinnebeelden *Courtoisie, Prouesse, Loyauté* en het devies: *je les unis!* Eindelijk in zijne pronkzaal gevoerd, waarvan de kostbare, met mozaïek ingelegde grond, en het kunstig stukadoorwerk der zoldering voor geene der zalen van

Whitehall behoefde onder te doen, werd haar door Courtenay een *luncheon*, of zoogenaamd tweede ontbijt, aangeboden, dat, het onvoorziene van het onthaal in aanmerking genomen, den gastheer en zijne hooge gast waardig was. ‘Zult gij u in dit vertrek nu dikwerf ophouden?’ vroeg zij hem onder het heengaan met beteekenis.

‘Ik zal het afsluiten, Mylady! Door uwe Majesteit ingewijd, kan het het door den eigenaar slechts ontheiligd worden.’

‘Zoo gij ooit meent uw huis te moeten verlaten, staat het u vrij op Whitehall eene schuilplaats te zoeken.’

‘Vergeef mij, genadigste Vorstin, dat zoude zijn zich der aarde onwaardig te keuren en vermetel het paradijs binnen te gaan,’ antwoordde hij, haar in den zadel helpende.

‘Eduard is toch overdreven beschroomd,’ dacht Maria bij zich zelve, ‘hij moest mij begrepen hebben. Ik zal moeten eindigen met hem aan te bieden, wat hij zich niet veroorlooft te vragen!’

Bij hunne aankomst op het oude vorstenhof had de Kanselier, die mede, na een geheim onderhoud met den Spaanschen gezant, aldaar teruggekeerd was, zich dadelijk van de aandacht der Koningin meestergemaakt, onder voorwendsel dat hij haar raadplegen moest over eene zaak die geen uitstel duldde. Maria had zich met haar staatsdienaar verwijderd, na Devonshire toegevoegd te hebben dat plicht vóór genoegen ging; eene aanmerking, die, door sommigen opgevangen, met schalkschheid tot het *bon mot* van den dag gemaakt werd. Onze Graaf, die tot in den avond op het kasteel moest aanwezig zijn, wandelde, in gedachten verdiept, een gedeelte der prachtige galerijen op en neder, terwijl hij nu en dan zijne opmerkzaamheid schonk aan het grillige, gothische beeldhouwwerk en de als fijn kantwerk uitgesnedene houten sieraden, die met kwistige hand aan zoldering en vensterkozijnen waren aangebracht, toen iemand hem op den schouder tikte en hem toefluisterde:

‘Twee woorden, als gij wilt, Graaf van Devonshire.’

Hij zag om, en het was Arundel, die met een zeer ernstig gelaat voor hem stond.

‘Duizend, als gij het wenscht,’ antwoordde Courtenay op opgeruimden toon, ‘spreek, wat is er? Kan ik iets voor u doen? Heeft Athur Polus eene dwaasheid begaan, die hij niet weet

goed te maken; is het de Kanselier, die uwe Lordschap geërgerd heeft, of wel is.....?'

'Niets van dit alles, Mylord! Ik wil u thans niet lastig zijn met eigen verdrietelijkheden, noch u vermaken met de zotheden van anderen. Het is in den naam van een zeer ernstig belang, dat ik u spreken wil.'

'Bij St. Joris! gij spant mijne nieuwsgierigheid.'

'Niet hier, als het u belieft, edele Graaf! laat ik u voorgaan naar mijn eigen vertrek; daar zijn wij meer veilig.'

'Zooals gij verkiest, beste Arundel, maar, bij St. Joris! ik moet lachen over uwe geheimzinnigheid; het is toch geene samenzwering, hoop ik?' sprak Devonshire zijn arm nemende.

De Groot-Kamerheer antwoordde niet, doch geleidde hem zwijgend in zijn vertrek en bood hem een der prachtige leunstoelen aan, welks rug en zitting van goudstof met blauwe gevelouteerde bloemen fraai uitkwam bij het blinkend ebbenhout, waarin zij gevat waren.

De Graaf zette zich neder, en zag, eenigszins verwonderd over die plechtige handelwijze, Arundel vragend aan.

Deze plaatste zich recht vóór hem en sprak toen met nadruk:

'Graaf van Devonshire! gij zijt een edel mensch. Sedert ik u leerde kennen, heb ik u daarvoor gehouden, en niets weersprak tot hiertoe de achting die men u kan toedragen; ik heb daarenboven persoonlijke verplichting aan u: op den dag toen eene onverdiende ongenade mij dreigde, hebt gij....'

'Och, zwijg toch, beste vriend, zoo gij niets weet dat meer nieuw, en minder langwijlig is.'

'Ik zwijg dan van uwe goedheid jegens mij; doch niemand leeft er aan dit gansche hof, dien uwe Lordschap niet den een of anderen dienst heeft bewezen, of die, in geval van nood, niet op uwe hulp zoude durven rekenen. En toch hebt gij nooit één woord gesproken ter gunste van een edel wezen, dat geheel onschuldig lijdt, waaraan uw ridderlijk hart het eerst had behooren te denken!'

'Als gij u nu voorgenomen hebt in raadsels tot mij te spreken....'

'Welaan dan, Mylord! Ronduit gezegd, waarom waart gij niet sinds lang de voorspraak van prinses Elisabeth? Waarom

hebt gij niet getracht deze met hare zuster te verzoenen?' En bij deze woorden liet Arundel het oog uitvorschend op hem rusten.

Courtenay bestierf als een doode; hij vond zich niet in staat één woord te uiten; de ontzetting over deze plotselinge vraag, over het hooren van dien lang geliefden naam, aan zijne eigene lippen verboden, hield tong en denkvermogen beide geboeid.

Eindelijk antwoordde hij met eene weifelende stem, die de hoogheid zijner taal weêrsprak: 'En met welk recht vraagt de Graaf Arundel mij rekenschap van mijne handelingen?'

'Neen, Courtenay!' hernam deze, 'verschans u niet achter een ijdelen toorn; ik weet het, gij acht u niet beleedigd. Ik wil duidelijker antwoord, ik wil dat *allen* mijnen weldoener grootmoedig kunnen noemen. Ik neem nog dit oogenblik waar, een der laatste misschien waarin ik het recht heb tot u te spreken als tot mijn gelijke. Tot mijn vriend Devonshire kan ik zeggen: - Voorheen, toen zij nog de geachte vorstendochter genoemd werd, hadt gij deel aan de vriendschap van Lady Elisabeth; het is allen bekend dat gij haar toenmaals dikwijls gingt zien, en thans spreekt gij geen woord ter gunste van de veronachtzaamde jonkvrouw! Allen hebben haar verlaten, maar moest *gij* ook onder dien zwerm zijn? Omdat zoovelen alleen aan de opkomende zon hulde brengen, moet gij daarom zwijgen als het de lijdende onschuld geldt? Uit vrees voor die zon zwijgt gij niet, want men kent u als den eenigste, die den moed zoude hebben zelfs een schuldige tegen haar gloed te verdedigen, den eenigste ook, wiens voorspraak hier machtig en geldende is. - Zóó durf ik spreken tot Eduard Courtenay, en hem herinneren wat hij misschien zonder opzet vergat; doch tot den gemaal der Koningin heb ik geene vraag meer te richten; ik zal zwijgen.... maar het zal niet uit achting zijn!'

De Graaf had zich intusschen hersteld, hij las in den trouwhartigen ernst, die uit Arundels trekken sprak, dat deze aan boos opzet noch valstrik dacht, maar met warmte de zaak van Elisabeth voorstond; hij voelde zich in zekeren zin gerustgesteld door het verwijt van ondankbaarheid dat in des Kamerheers woorden lag opgesloten, en hij hervatte dus op bedaarden en ernstigen toon:

'Gij hadt achting voor mij, niet waar, Graaf?'

‘Zoude ik anders zóó tot u gesproken hebben?’

‘Blijf dan in mij gelooven en veroordeel niet te haastig waar gij eenmaal achting hebt geschonken.’

De Groot-Kamerheer zag voor zich neder met weifelenden blik, als iemand die, zonder overtuigd te zijn, geene tegenwerpingen meer weet te maken. Na eenige oogenblikken echter nam hij weder het woord:

‘Toon dan ten minste dat gij iets voor Elisabeth doen wilt. Gij acht het misschien gevaarlijk in het belang der Koningin en het uwe, haar in de hoofdstad terug te voeren; maar schande voor Engeland, schande voor Maria zelve, en schande voor u is die opzettelijke verlatenheid, waarin zij leeft! Geen hoveling of edelman waagt het haar naam te noemen of haar te gaan zien: geef gij, de eerste onder ons allen, ridderlijk het voorbeeld; toon u een vriend, die niet schroomt haar in deze ballingschap te bezoeken.’

Devonshire had moeite een glimlach te onderdrukken; eene herinnering deed hem blozen.

‘Dan zullen,’ ging Arundel voort, ‘anderen dat voorbeeld volgen; de koningin zal genoodzaakt zijn het huis van hare zuster op beteren voet in te richten; het leven zal haar dragelijker gemaakt worden, en gij zult het zijn, die haar deze verlichting hebt aangebracht. Ligt daar dan niets in, dat uwe grootmoedigheid opwekt? Is uw hart dan zoo omschorst met ijskoud eigenbelang, dat het denkbeeld, eene schoone, jeugdige vrouw, die uit staatkunde wordt verdrukt, uit hare vernedering op te richten, geene aantrekkelijkheid meer voor u heeft Courtenay, Eduard Courtenay! zijt gij waarlijk zoo diep gezonken?’

De Graaf kon aan zijne gewaarwordingen niet langer wederstand bieden; het gloeiend purper dat zijn plotseling verbleeken afwisselde, het hoorbare zwoegen zijner ademhaling, de strak op den grond gevestigde, dan weder ten hemel geslagen oogen gaven slechts een flauw denkbeeld van den zelfstrijd in zijn binnenste. Zijn warmste gevoel kampte hier tegen een eed. Het ware hem zaligheid geweest, aan de borst van een welmeenend vriend de overmaat van zijn lijden uit te storten, en den adel zijner ziel tegen eene zware aanklacht te mogen ver-

dedigen. Het ware hem wellust geweest, slechts eens den zoeten naam der geliefde voor een vertrouwd oor te mogen uitspreken. En toch moest hij laaghartig en zelfzuchtig schijnen, en toch gevoelde hij dat de ander niet meer gelooven kon aan de goedheid van zijn hart, toen hij antwoordde, zooals zijn gegeven woord het eischte:

'Neen, Arundel, neen! ik kan haar niet helpen; voor haar vermag ik niets; vooralsnog niets;... misschien in het vervolg;... wie weet.... geloof mij, mijn vriend, laat ons geduld hebben.'

'Dus heeft de beklagenswaardige ook u verloren,' hervatte de Groot-Kamerheer koel en met stugheid. 'Ik moet u nog met eene vraag lastig vallen, Mylord; het is de laatste over dit onderwerp. Zult gij mij tegen zijn, zoo ik in haar voordeel spreek?'

'Op mijn ridderwoord, neen!' riep Devonshire schielijk; zijne oogen schitterden van vreugde over eene uitkomst, die zoozeer met zijne wenschen instemde en hij stond op en vatte Arundel bij de hand. Zoo brandend jaagde het bloed hem door de aderen, dat de andere, door het gloeien van die hand verschrikt, de zijne terugtrok als had hij op gloeiend ijzer getast, doch de Grraaf hield die vast en sprak met zichtbare vervoering: 'Neem mijn dank, edele man! mijn innigsten dank, dat ik u zoo heb leeren kennnen,' en snel, eer Arundel antwoorden kon, had hij hem verlaten.

'Bij God! dien man begrijp ik niet!' riep de Groot-Kamerheer hem in verbazing naziende.

Nog slechts ten deele hersteld van de verschillende aandoeningen, die zijn gemoed geschokt hadden, liep de Graaf van Devonshire eene der gewone hofzalen binnen. Men zegt hem dat de Koningin naar hem gevraagd heeft; men wijst hem het vertrek aan waar zij zich bevindt; hij begeeft zich daarheen; hij ziet er den Kanselier en Benefield bij haar. Eensklaps is het hem duidelijk, dat dit tot eene vreeselijke ontknooping leiden kan, dat beiden met elkander in betrekking kunnen staan en het eens tot zijn verderf. Als wij een belangrijk geheim met ons omgedragen, is het ons alsof elk onzer bewegingen dat

verraden zal, alsof ieder voorbijganger het op ons voorhoofd kan lezen, en alsof ieder vijand het snel zal ontcijferen. Eene onopzettelijke toespeling, eene onverschillige vraag doet ons blozen en sidderen; wij passen alles toe op dat ééne verborgene, want het wijkt niet uit onze gedachten, het staat altijd helder voor onzen geest, en wij leven gestadig in de vrees, dat het ieder ander even kenbaar is als ons zelven.

Het was deze argwanende prikkelbaarheid, als ik mij zoo eens uitdrukken mag, vooral eigen aan het oprecht gemoed, dat niet gewoon is zich te verbergen, - want de anderen, in logen en list volleerd, blozen niet meer: zij weten dat ze ondoorgrondelijk zijn, - die Courtenay met electrische snelheid op de ontzettende gedachte bracht, dat zijn geheim, zijne betrekking tot Elisabeth ontdekt was. Hoe onschuldig ook, die liefde moest hun beiden na al het voorgevallene, tot misdaad worden in de oogen der Koningin, die hier vrouw was, en eene vrouw die rechter zoude zijn. Het koste wat het wilde: hij moest Elisabeth redden, die met hem vallen zoude; hij zal zijne tegenpartij stoutweg logenstraffen, hij wil hem verpletteren onder het wicht eener rechtstreeksche beschuldiging.

Driftig de Koningin naderende, en met verachting op Benefield wijzende, zegt hij, terwijl de verontwaardiging over diens gedrag aan zijn woorden de overtuigende welsprekendheid der waarheid schenkt:

‘Maria! zoo waarachtig gij een reine en zedige vrouw zijt, verwijder dien booswicht van u; vergun hem niet, zooals hij nu tracht te doen, den zoom van uw kleed aan te raken; hij verdient niet eenmaal den oogopslag van de minste onder de vrouwen!’ - En de Koningin stiet den ridder terug, die bij Courtenays woorden zich op de knieën geworpen had en hare aandacht tot zich trachtte te trekken, en driemaal den mond tot spreken opende; doch telkens slechts onverstaanbare klanken voortbracht.

Er was ook veel met hem voorgevallen, wat een beradener geest dan de zijne in verwarring zoude gebracht hebben. Toen hij zich op het rustbed had nedergeworpen, en daar, na een poos, eenigermate tot zich zelven kwam bemerkte hij eerst, dat hij zich in een buitengewoon prachtig vertrek bevond. De breede,

vierkante hemel, en de stijlen van het rustbed waren van rijk verguld beeldhouwwerk, waarop de Koninklijke wapenschilden van Engeland, vermeerderd met de Fransche leliën op het azuurblauwe veld, zich trotsch verhieven. Zware, karmozijn fluweelen gordijnen, zoo dicht met goud gebloemte doorstikt, dat hare oorspronkelijke kleur een raadsel werd, omgaven het. Het behangsel der kamer zelve - een nog nieuw, keurig naaldewerk op sterk tapijtlinnen - stelde tooneelen voor uit het leven der heilige Katharina, de patrones van Maria's moeder, zeker nog gedeeltelijk door deze bewerkt, misschien in de dagen harer verbanning onder tranen vervaardigd. Het kostbare mozaïek van den spiegelgladden vloer was alleen aan de zijde van het ledikant met een tapijt bedekt. Een groote armstoel, evenals de overige meubelen met verguld snijwerk overladen, prijkende op rug en zitting met de vereenigde wapens van Tudor en Arragon, scheen mede een reliquie der ongelukkige Katharina. Een bidstoeltje in ivoor, van kunstigen en fijnen arbeid, met bladgoud ingelegd, stond voor een levensgroot afbeeldsel van den gekruisten Heiland, in massief zilver; een bakje van doorzichtig albast bevatte het gewijde water. Bij het zien van al deze voorwerpen scheen het Benefield al meer en meer waarschijnlijk, dat hij eene schuilplaats had gezocht in het bijzondere vertrek der Koningin, en dit werd hem tot zekerheid toen hij, bij het halve daglicht dat door de geschilderde glasruiten heendrong, op een verafstaand tabouret de koninklijke kroon en schepter zag liggen, waarvan Maria zich nog den vorigen dag bediend had. Verschrikt wilde hij zich uit dit ongeschikte toevluchtsoord verwijderen, dan, het naderen van voetstappen was nu geene inbeelding meer; eene zijdeur werd geopend, de ridder had slechts even den tijd, zich achter de gordijnen te verbergen, en hij hoorde twee menschen binnenkomen; hij onderscheidde de stem der Koningin, die tot Gardiner zeide: ‘Hier ten minste zullen wij ongestoord zijn, hoogwaardige Heer!’ Daarop had er tusschen hen een gewichtig staatkundig gesprek plaats gevonden, hetwelk voor Benefield en voor ieder ander een geheim moest gebleven zijn, zoodat deze den adem inhield en zich geene beweging veroorloofde die zijne tegenwoordigheid had kunnen verraden. Vervolgens nam de

Kanselier geheel den overheerschenden toorn des priesters aan, en onderhield de Koningin, die toen met deemoed naar hem luisterde, over het weinige dat er nog voor de goede Katholieken gedaan was; het ongenoegen van den Paus dat er niets tegen de ketters ondernomen werd, de verplichting die er op haar rustte om aan de verwachting van den Heiligen Stoel te voldoen, en meer dergelijke onderwerpen, in zoo sterke bewoordingen en met zooveel geestelijke welsprekendheid, dat het dweepzieke gemoed der Koningin er ten sterkste door ontroerd werd, zoodat er tranen aan haar oog ontwelden: tranen, waarover zij bij elk ander zoude gebloosd hebben, waarvan ook de Bisschop-Kanselier allèèn getuige had moeten zijn, en die voor een tweeden, ongeroepen toeschouwer hoogst gevaarlijk konden worden. Ook huiverde ridder Benefield van angst, toen Maria, met eene hand de gordijn wegschuivende, waar achter hij zich verborgen had, met de andere Gardiner wenkte om heen te gaan, terwijl zij zeide: ‘Ik zal er over nadenken, Mylord! Zend mij mijn biechtvader; ook zijn raad wil ik hooren.’

De Lord-Kanselier verwijderde zich.

‘Gardiner, Gardiner!’ mompelde de Koningin, ‘bij uwe verwijtingen rekent gij er op, dat ik slechts eene vrouw ben: tot mijn vader zoudt gij dat alles niet gezegd hebben. En hij’ - hier bracht zij de hand aan het hart - ‘mijn Eduard! zoude nooit zóó tot mij kunnen spreken. Ik moet een Koning tegen dezen priester over stellen!’

En zij rukte driftig de gordijnen geheel open; zij voelde zich afgemat, zij wilde het moede hoofd op de donzen peluw nederwerpen.... daar ziet zij Benefield, die in zijn doodsangst de hand krampachtig aan het gevest van zijn degen klemt; haar oog valt op dit wapen, en zij treedt terug met den uitroep:

‘St. Katharina sta mij bij! Een moordenaar, verraad!’

Op dezen kreet keert de Kanselier terug: ‘wat wilt gij van mij, mensch!’ vervolgt de Koningin tot den ridder, die aan hare voeten was nedergevallen, buiten staat een woord te spreken.

‘De... Graaf... My... lord... Cour... te... nay,’ stamelde hij eindelijk.

‘Stel u gerust, Mylady, dat is de ongelukkige ridder Bene-

field!' sprak de Kanselier gevat. 'Laat hem van hier gaan, zijn verstand is gekrenkt.'

'Neen, Mylord! dat is iets anders dan verstandsverbijstering, dat is opzettelijke boosheid! zich listig te verbergen in deze kamer, ons gesprek af te luisteren, ons te overvallen met de hand aan het zwaard! Bij de gebenedijde Moedermaagd! dat mag gekwetste majesteit heeten!'

'Hoor mij, genadigste! Ik ben niet schuldig, niet zoo schuldig.... ik had reden.... om.... heimelijk.... Devonshire is.... weet....'

'Gij neemt een grooten naam op de tong, Sir! Wat spreekt gij van dezen edelman? Wat heeft hij met u gemeens?' riep Maria heftig, en luid klonk haar bevel in het nevenvertrek! 'men roepe den Graaf!' - aan het hof werd Courtenay bij uitsluiting zoo genoemd, zonder bijvoeging van zijn naam.

'Zoo gij één woord van het geheim rept, laat ik u zinken,' had Gardiner middelerwijl den ridder toegefluisterd, die nu niet wist wat hij zeggen moest, toen Maria hem nogmaals afvroeg:

'Waartoe hebt gij u bier verscholen?'

'Ik.... ik zocht eene schuilplaats.... en....'

'In ons slaapvertrek, op ons rustbed? Bij St. Katharina! dat is vreemd en zeldzaam vermetel!'

En zij ging voort den ontstelden edelman in verwarring te brengen door hare vragen, waarop hij konde, noch durfde antwoorden, daar de Kanselier hem telkenreize dreigend toe wenkte te zwijgen.

Eindelijk kwam de Graaf.

De onstuimige taal, waarmede hij binnentrad, die Gardiner bevreemdde en Benefield volkomen tot wanhoop bracht, werd spoedig door hem opgehelderd. Er waren niet velen woorden noodig om de Koningin te overtuigen van de schuld eens edelmans, die reeds zoozeer het ongeluk gehad had haar te mishagen, en die niets tot zijne verdediging konde inbrengen, dan onsamenhangende beschuldigingen en schimpredenen tegen zijn aanklager, die hij terstond daarna weder herriep, doch welke Maria zoozeer verbitterden, dat zij op hare eerste aanklacht van gekwetste majesteit terugkwam, en hem deswege aan het gerechtshof der Sterrekamer wilde overgeven; een besluit waarvan

Courtenay, wiens medelijden was gaande gemaakt door de verslagenheid van zijn vijand, haar slechts met moeite terugbracht, om Benefields straf in eene levenslange verbanning naar Ierland te veranderen.

‘Bij de kroon van mijn vader, Kanselier!’ sprak Maria tot dezen, nadat Benefield hen verlaten had, ‘het is een zonderlinge verachtelijke botterik, die Gouverneur van Woodstock, welken gij ons hebt aanbevolen! Beschik gij over die betrekking, mijn waarde Lord! vervolgde zij tot den Graaf, ‘gij ten minste zult een waardig man weten te kiezen. Ook wil ik die meisjes zien, waarvan gij zooeven gesproken hebt.’

‘Ja, wèl ben ik ongelukkig geweest in mijne keuze,’ zeide Gardiner in het heengaan, met meer oprechtheid dan Courtenay en de Koningin vermoeden konden.

Toen Benefield, met krampachtig opeen gesloten lippen, met gebogen hoofd en nedergeslagen oogen haastig de antichambre doorliep om Whitehall te verlaten, werd het allen kenbaar, dat de lange en geheime beraadslaging der Koningin met hare twee voornaamste raadsmannen hem gegolden had, en Arthur Polus riep luid:

‘Zie, zie! hoe de nachtuil vlucht, bij de eer mijner dame! met hangende vlerken. Zekerlijk heeft de edele valk duchtig recht over hem gehouden, en ik wed dat hij zich verschuilen gaat tusschen de steenbrokken van een ouden bouwval.’

Hoofdstuk VI. Onverwachte uitkomst.

Het was avond. Men onderhield zich vroolijk in een gezelligen kring, die zich rondom den ruimen haard van een der vertrekken op Whitehall verzameld had. Die kring was samengesteld uit allen die door de Koningin tot haar bijzonderen omgang waren toegelaten.

Men vond er, behalve Maria zelve, haar Groot-Stalmeester, den Graaf van Devonshire; den edelen Lord Arundel; Lord Paget; Williams, den bevelhebber der hellebaardiers; de Baronnen Hasting en St. Orville; de twee Stanleys van Derbyshire, Alfred en David, kleinzonen van den dapperen Sir Edward Stanley, die met de Howards tegen de Schotten gestreden had, en meer anderen, wier namen allen geschiedkundige herinneringen zouden opwekken. Onder de dames, die toen het hof verlevendigden, schitterden bovenal de schoone Ellinor Pembroke; de geestige Gravin van Lenox; de beide zusters van Arundel; en de jongere Gravin van Salisbury, ofschoon zij minder de aandacht tot zich trok, verdiende die evenzeer; terwijl de hooghartige en heerschzuchtige Lady Williams zich onderscheidde door een aanmatigenden toon, waaraan allen, beginnende met haar zoon en eindigende met de Koningin, zich gewend hadden. Er heerschte een weinig meer gemeenzaamheid in dezen hofcirkel, dan de deftige stijfheid der toenmalige étiquette eigenlijk toeliet. Dit was het werk van Courtenay, die, daar zijn hart hier onvoldaan bleef,

het ledige ten minste wilde aanvullen door geestige scherts, of door woorden wier zin men niet afwoog als ze slechts den lachlust prikkelden, en die de verveling afweren moesten, terwijl hij zijn hartzeer verbergen konde. Het valt gemakkelijker den traan der zielesmart weg te dringen onder het schaterend gelach van uitbundige vroolijkheid, dan onder het bedaarde gesprek, waarbij nog tijd overschiet om de gedachten te laten ronddwalen! Maria, ofschoon ernstig, zelfs stroef van aard en weinig tot jok en spotternij gestemd, voegde zich echter volgaarne naar den toon, dien de geliefde aangaf. Eene vrouw die vurig bemint, heeft iets van den kameleon; zij neemt de kleur - dat is de hartstochten, de gewoonten, de luim, de spreekwijze - aan van hem, aan wien zij zich hecht.

Er was reeds veel gezegd, veel gespot en veel gelachen; men was bijna uitgeput in echt en valsch vernuft, toen men tot eene soort van pandspel overging, waarbij ieder op zijne beurt iets moest verzinnen voor het genoegen van den avond. Courtenay had reeds tweemalen de guitar opgenomen, en, met eene stem die meer welluidend en diep doordringend dan toonkunstig schoon was, de Koningin verrukt door het bezingen van eene tragische gebeurtenis, voorgevallen tijdens de twisten tusschen het Huis van York en dat van Lancaster. Hij had haar daarna menigen lach afgeperst door zijne voorstelling van de geschillen tusschen de inwoners van Exeter en den Heer van Powderham-Castle aan den Ex, welke laatste, toen die van Exeter weigerden den gewonen tol in visch te betalen, den mond der rivier stopte en de weerspannige leenmannen als het ware op het droge liet. Reeds hadden Ellinor Pembroke en de beide Stanleys ingewikkelde zinnebeeldige voorstellen opgegeven welker oplossing telkens eene geestige galanterie inhield, toen Arundel, die den ganschen avond stil en in zich zelven gekeerd was geweest, en slechts nu en dan Courtenay met een blik van verwijt had aangestaard, eensklaps oprees, en zich tot de Koningin wendde:

‘Ook ik heb iets voor te stellen, Mylady! maar het zal niet zijn om eenige ras vervlogene minuten van dezen avond te vervroolijken. Het is mijn doel Uwe Majesteit eene wroeging, en ons allen een verwijt te besparen.’

‘Als dit ernst moet worden, is die hier wat ongepast,’ merkte Maria aan.

‘Het is mogelijk, mijne Vorstin, doch mijn voorstel is het nog meer in uwe gehoorzaal of in de raadkamer, waar de Kanselier zich spoedig stellen zoude tusschen uw hart en mijne bede. Want ik smeek Uwe Majesteit de Prinses Elisabeth, reeds te lang in hare afzondering vergeten, in ons midden terug te roepen, en, geloof mij Mylady, uw eigen genoegen en dat van ons allen zoude daar oneindig bij winnen.’

Het donkerrood der gramschap kleurde bij deze taal de wangen der Koningin. In de eerste verbazing koude zij geene woorden vinden om bare gevoeligheid uit te drukken over het don Quichotisme van Arundel, zooals men zijne daad zoude kunnen noemen. Allen die haar omringden, zwegen; zij wilden de gedachten der meesteres kennen, voordat zij de hunne lucht gaven. Zonder dat hieromtrent eenige afspraak bestond, waren de schroomvallige hovelingen, die zoo gewillig bukken voor de hand die hen ternederdrukt, overeengekomen nooit in Maria's tegenwoordigheid een naam te noemen, dien zij wisten dat haar onaangenaam in de ooren klonk, en het wekte dus hunne hooggaande verwondering, dat iemand, zonder omwegen, zonder eenige aanleiding, eene zoo teedere snaar durfde aanroeren.

Williams, die naast zijne moeder stond, leunde zijn hoofd op haar schouder, en de forsche, bijna mannelijke vrouw ondersteunde met één arm den wankelenden jongeling, die plotselings door een zijner gewone aanvallen van zenuwzwakte overvallen was.

Courtenay behield volkomen zijne bedaardheid, reeds bij Arundels eerste woorden had hij zich op iets dergelijks voorbereid; doch het griefde hem dat de goedhartige Lord zulk eene kiesche zaak zoo onhandig en onstaatkundig aanvatte, en hij zag hem aan met een blik van misnoegen, welke Maria in al hare gramschap niet ontging, en dien zij geheel in zijn voordeel uitlegde.

‘Bij onze Lieve Vrouw en St. Katharina! Graaf van Arundel, waar zult gij op uwe plaats zijn: in een krankzinnigenhuis of in den Tower?’ barstte Maria los, toen de drift haar het spreken vergunde.

‘Ik ben waanzinnig, noch schuldig, Uwe Majesteit,’ antwoordde hij ernstig, doch met eerbied; ‘hoewel ik zelf inzie, dat ik te

voorbarig was. Wees echter vorstelijk grootmoedig! Verleen aan ons allen, edelen die wij zijn, de vrijheid die Lady te gaan zien? Dien troost zijt gij haar verschuldigd; de menschelijkheid zegt het u, en van den plicht der menschelijkheid is zelfs geene vorstin ontslagen.'

'Behoede ons! welk een vloed van welsprekendheid, Mylord! Wij behoeven niet meer aan uw verstand te twijfelen; maar het blijft altijd vreemd dat uwe gedachten zoover van hier dwalen op een voorwerp, waaraan niemand meer denkt, en wij hielden u voor een te goed Katholiek om eene zoo onzinnige ketterin te begunstigen. Of staat gij misschien in teedere betrekking tot die huichelaarster? Dan zoude waarlijk het narrenspel volmaakt zijn!?'

Ook Courtenay's gevoel werd door deze schimptaal op het diepst gewond; hij wendde zich af, om een traan terug te dringen. Ware hij niet door zijn eed gebonden geweest, dan had hij zeker Elisabeth manmoedig verdedigd; nu echter kon hij niets dan zich in de bres stellen voor dien man, die hare belangen ter harte nam. Ziende hoe de Groot-Kamerheer zich op de lippen beet van woede, en naar het gevest van zijn degen zag, als zocht hij bij zijn wapen bescherming tegen de beleediging, begreep hij dat Arundel verloren was, indien de heftige dochter van Hendrik VIII die beweging opmerkte. Daarom leidde hij snel hare aandacht af, en zeide met die innemende stem, welke nooit hare uitwerking gemist had:

'Mijne genadigste gebiedster! ontzeg niet met een hard woord eenen trouwen dienaar zijn onschadelijk verzoek? Zijne bedoeling is onschuldig, zij kan niet anders zijn; zoude hij er zoo openlijk voor uitkomen, indien zij het niet ware?'

'In waarheid, mijn Graaf! als gij zelf partij trekt voor dezen vreugdverstoorder zal ik moeten toegeven,' antwoordde Maria, en half hoorbaar voegde zij er bij: 'Gij ziet, Eduard! dat ik uw welgevallen boven het mijne stel.' - Daarop zeide zij tot Arundel; 'wij ontkennen het niet, Mylord! wij zien het ongaarne, dat edelen, die aan ons behoorden gehecht te zijn, hunne hulde gaan brengen aan eene vrouw, wier trouw aan onze zaak zeer dubbelzinnig is; dan, uit aanmerking van alle dwaasheden, die er dezen avond mee doorgaan, staan wij het

u toe; maar ook slechts u alleen. En zeg ons, met welken titel denkt gij de Lady op Ashridge te begroeten! Eene Prinses Elisabeth kennen wij niet; het Parlement heeft uitgewezen dat zij onze zuster niet zijn kan, en de dochter van Anna Boleyn zal wel geene aanspraak maken op de eer van uw bezoek?'

'Toch wel de speelnoot mijner jeugd, Mylady! Ik was page aan het hof van den Koning, haar vader, en velen onder ons zouden zich haar zóó kunnen herinneren, als zij het wilden.'

De Koningin bloosde. Die omstandigheid was niet te loochenen. Geen Parlement konde onwaar maken, dat Elisabeth door Koning Hendrik als zijne dochter erkend en opgevoed was.

'Het staat mij dus vrij, morgen te gaan?' ving Arundel weder aan, daar Maria bleef zwijgen.

'Ga, wanneer en waar gij wilt, vermetele edelman!' riep de Koningin hevig, en zich een oogenblik bedenkende, vervolgde zij: 'maar niets noodzaakt ons u te vertrouwen. Bij dat gesprek zal iemand zijn, die ons vertegenwoordigt, op wien wij ons verlaten kunnen; dat zult *gij* zijn, Graaf van Devonshire.... als gij wilt,' voegde zij er schielijk bij, eenigszins verwonderd over den stroeven ernst, waarmede hij zich toestemmend boog.

'Nooit was mij eenig bevel van Uwe Majesteit onwelkom; doch zij vergeve het mij, zoo ik hier eene voorwaarde stel op mijne gehoorzaamheid.'

'En welke dan, neef.'

'Uwe Majesteit vergete Arundels ronde taal, en houde hem gevoelens ten goede, die zijn inborst tot eer strekken. Eene Koningin moet eene gunst weigeren, of zonder toorn toestaan!'

'Wie zegt u dan dat ik toornig ben?' zeide Maria, en den Groot-Kamerheer nader wenkende, reikte zij hem, die de knie voor haar boog, de hand:

'Ik geloof nòg in uwe trouw; weeg in het vervolg beter uwe woorden, en kies een gelegener oogenblik als gij iets te vragen hebt. Thans is het u vergeven; gij hebt niets van mijne vriendschap verloren.'

'Lang leve mijne genadige meesteres, die koninklijk is in het vergeven!' riep Arundel getroffen; want hij was waarlijk aan haar verkleefd, ofschoon hij te rondborstig sprak en te wei-

nig hoveling was om groote vorderingen in hare gunst te maken.

‘Wat moet ik de.... Lady.... van uwentwege zeggen?’ vroeg Devonshire met eene lichte siddering in den toon zijner stem.

Maria liet het hoofd op de hand rusten, en na eenig aarzelen gaf zij ten antwoord: - ‘Wat raadt gij mij, Graaf?’

Snel wilde Courtenay antwoorden; zijne schoone oogen fonkelden, een vluchtig rood kleurde zijn edel voorhoofd, zijne lippen bewogen zich om te spreken zooals zijn hart het opgaf. Doch op eens herdacht hij zijn eed; kil en zwaar als een rotssteen drukte het gewicht daarvan hem op de borst, en hij brak dien niet. Met machtige zelfbeheersching sprak hij vast en verstaanbaar: - ‘Niet ik, Mylady, alleen uw hart moet hier spreken.’

Maria bedacht zich nogmaals. Mogelijk voelde zij inderdaad eene opwelling van zusterliefde, of ten minste wilde zij, na dit beroep op haar hart, den schijn daarvan aannemen, toen zij hervatte:

‘Zie gij dan toe of haar iets ontbreekt, en verzeker haar dat daarin voorzien zal worden. Geef haar vrijheid de personen te noemen, die zij van tijd tot tijd zien wil. - En nu, Mylords! laat ons scheiden; deze gesprekken hebben mij vermoeid.’

Devonshire voerde daarop de Koningin uit de zaal, terwijl de jonge Gravin van Salisbury en andere vrouwen, welke dien dag den dienst waarnamen, haar snel volgden. Spoedig gingen nu ook de overigen uiteen. Belangstelling, nieuwsgierigheid en eerbied hadden hun tot hiertoe een diep stilzwijgen doen bewaren; zelfs achtten de meesten het ook nu nog ongeraden, hunne gedachten over het voorgevallene te kennen te geven. Williams alleen trad op Arundel toe, en riep uit:

‘Het heil mijner ziel gaf ik er voor, zoo ik u mocht vergezellen!’

‘Gij spreekt wartaal, Robert!’ viel Lady Williams hem in de rede. ‘De overdrevenste fabelen, die ooit de uitzinnigste dichter bijeenbracht, zijn waarschijnlijk bij de zotheden die gij u door het hoofd laat gaan.’ Tegelijkertijd trok zij met krachtigen arm haar zoon met zich voort, die geen wederstand bood, maar zuchtend volgde.

Hoofdstuk VII. Eene verrassing.

‘Gebenedijde Moedermaagd! wees mijne voorspraak bij Uwen Zoon, dat hij mijne ziel tot zich neme!’ riep Lady Arabella Sterny, moedeloos heen en weder wentelend op de veerkrachtigste sofa, waarop zij niet rusten kon. ‘Zeg, Debora, is het leven, dat ik leide, de moeite wel waardig het te onderhouden? Zonder vreugde voor heden, zonder hoop voor de toekomst!’

‘En waarom dan zonder vreugde en zonder hoop, Mylady? Het is de duisternis die u zoo somber maakt; zal ik u licht laten geven?’

‘Doe zooals gij wilt, Debora! In mijn gemoed geeft het licht geene helderheid; eene schemering als deze stemt het best overeen met mijne zielsgesteldheid.’

Debora scheen het voortduren dezer stemming niet te willen bevorderen, want zij verwijderde zich, en keerde na eene poos terug met een bediende, die schielijk de gekleurde waskaarsen ontstak; welke reeds gereed stonden op de veelarmige bronzen candelabres, ter wederzijden van den schoorsteen. De beide pitten eener hanglamp van verguld zilver, in den vorm eener antieke urn verspreidden weldra een zachten straalgloed over de tafel, die het naast bij de lady geplaatst was. En dit gaf nu, bij het omhoog vlammende hout in den breeden haard, een vroolijken toon aan het gansche vertrek dat niet zeer groot en - om het met een woord onzer eeuw uit te drukken - het

boudoir was van Lady Arabella Sterny. Wij worden thans door niets afgeleid om het meer opzettelijk te beschouwen.

Er heerschte in dit vrouwelijk heiligdom eene mengeling van fijnen kunstzin en eene kwistige overlading van sieraden, die het schoone weder misvormde. Toomelooze prachtliefde kampte er met een zuiveren smaak, gelouterd in de verheven eenvoudige school der Ouden. Dit vertrek was niet alleen het *boudoir* van Arabella, maar eene schets van haar zelve, eene schets van haar karakter, uit zonderlinge tegenstrijdigheden samengesteld.

Men herkende haar in de heerlijke fresco's van het plafond, die onderwerpen uit de Odyssea voorstelden; doch zie, de fiere Ulysses-gestalte, de heerlijke vormen der nimfen waren allen met een ontsierend verguldsel overtrokken! Zoo zag men er voortreffelijke gewrochten der schilderkunst - die stoffelijke poëzie! - met oordeel gekozen, doch gevat in rijk gebeeldhouwde lijsten, met de kleurrijke wapens van haar huis voorzien, die het effekt der fijne tinten wegnamen. Zoo overschreeuwden in een figuur- lijken zin, de schrilroode draperieën met hare zilveren boordsels en franjes het zachte hemelsblauw van het behangsel. De vloer van kaneelkleurig hout, met ivoren sterretjes ingelegd, zoude ongetwijfeld ieders bewondering tot zich getrokken hebben, indien niet de arabesken van bladgoud, die tot rand dienden, door hun schitteren het oog hadden afgeleid. Aan beide zijden van den schoorsteen waren twee nissen van zwart marmer. Die ter rechterzijde bevatte een beeld der Grieksche Saffo, eene meesterlijke navolging der Ouden door eene bekwame Italiaansche hand; maar treurig zag het zich ter linkerhand vergezelschapt door een Maria-beeld met het heilige Kind, waaraan elke uitdrukking van moederliefde en goddelijke waardigheid verloren ging door den bespottelijken opschik: een mantel van purper met hermelijn omzoomd en een stijfstaanden kraag van Vlaamsche kant, zoodat het, ondanks de heiligenglorie van verguld zilver, die het omgaf, niet ééne zielverheffende gedachte van heiligheid vermocht op te wekken. De sofa, waarop de schoone Lady meer lag dan zat, was eigenlijk eene soort van ottomane met zeer lage pooten, welker donzige kussens, die tot rusten uitlokten, met roozenrood fluweel bekleed waren en versierd met koorden en kwasten

van zilverdraad. De voetbankjes, zoowel als de stoelen van gedraaid ebbenhout, waren bekleed met tapijtwerk, dat de wapens en naamcijfers van haar geslacht voorstelde en waarschijnlijk de vrucht was van haar eigen arbeid. De groote tafel voor de sofa was mede van ebbenhout; dit te onderscheiden ware echter moeielijk geweest, want zij was zóó overladen met allerlei voorwerpen van weelde, kunst en vrouwelijken opschik, dat er geen handpalm van het blad onbedekt bleef. Naast een ovaalronden toiletspiegel van Venetiaansch glas, in schildpadden lijst gevat, doch van een grootte die niemand onder de dames van onzen tijd zoude kunnen voldoen, lagen boeken, de kostbare voortbrengsels der nog jeugdige drukpers; iets verder waaiers, doosjes, schuiertjes, in paarlemoer, schildpad en zilver, tot allerlei gebruik en in allerlei vormen, achtkantige kristallen fleschjes met welriekende wateren, een begonnen borduurwerk in vogelveêren, een zilveren inktkoker, borstels van spiegeltjes voorzien, welriekende handschoenen, eene spaansche guitar, antieke pleisterbeeldjes en meer - alles dooreen en in dezelfde verwarring, als waarin ik het heb opgesteld. Op eene der kleinere tafeltjes, in den vorm van een Griekschen drievoet, met marmeren blad, stond eene Etrurische vaas, waaruit Oostersch reukwerk zijne geuren ontwikkelde, terwijl op een ander een kostbaar lampet in het oog viel, dat een bronzen Medusa-kop verbeeldde, uit welks mond zich het water ontlastte in eene diepe schaal van zuiver albast. Dit *boudoir*, waarin Arabella alles opeengehoopt had, wat smaak of luim haar ingaven, zonder acht te geven op wanstaltige overlading of samenstemming van het geheel, had twee uitgangen: de eene door eene kleine, versierde deur naar het bidvertrek, en de andere, met tapijtwerk behangen, naar eene kleine zaal waar de schoone Lady gemeenzame vrienden placht te ontvangen. Een enkel kruisraam, tamelijk breed, liet het daglicht den toegang, in zooverre het vermocht heen te dringen door de beschilderde glasruiten. Onder dit raam, dat op de rivier uitzag, was een klein balkon, waarop de schoone eigenaresse zich somwijlen nederzette om genot te hebben van het heerlijke gezicht over de Theems, wier breede waterstroom daar voor hare voeten heenstroomde.

Arabella's kleeding beantwoordde aan den luister van haar vertrek; altijd echter met dezelfde vereeniging van ingewilligde grilligheid en fijne onderscheiding van het bevallige. Zij droeg een donkerbruin satijnen kleed, met lichtblauwe en zilveren bouquetten doorwerkt; de wijde, loshangende mouwen met zilveren boordsels boven de schouders opgenomen door kleine strikken van paarlen, lieten de fraaie armen volkomen vrij, wier schilderachtige vorm door het zilvergaas der engsluitende ondermouwen heenscheen. Om haar hals, die, evenals haar gelaat, een zuidelijke tint had, droeg zij kantwerk noch gesteente; maar zij vond goed dien te bedekken met een rijken Oosterschen sjaal, welks sprekende verven wel het blinkende zwart der daarop spelende haarlokken deed uitkomen, doch die tevens een zacht ineensmelten der kleuren verhinderde. Tegen de gewoonte van haar tijd golfden die lokken ongedwongen over borst en schouders neder, slechts van achter teruggehouden door drie snoeren paarlen, die, aan de linkerzijde bijeengebracht, een knoop vormden waarin eene aigrette van heldere saffieren flonkerde. Wij bezigden meermalen het woordje *schoon*, als wij van deze Lady spraken, en, in waarheid, wanneer de schoonheid bestaat, niet in de juiste evenredigheid der trekken, of in de afwisseling en ineensmelting van zuiver inkarnaat en donzig wit, maar in die onverklaarbare bevalligheid, welke krachtig tot de zinnen spreekt en door hen het hart inneemt, dan had zij volkomen recht op deze onderscheiding. Evenals bij haar broeder, lag er eene zachte waardigheid op haar voorhoofd, die echter door den wervelwind harer snel afwisselende aandoeningen maar al te dikwijls verstoord werd. Een te sterk sprekend rood, het merkteeken van een bloedrijk gestel, kleurde hare wangen; doch verhoogde het levendige der kleine zwarte oogen, die niets van de roerende zwaarmoedigheid hadden, welke Courtenay zoo belangwekkend maakte, hoewel ze, bij feller gloed, eene schranderheid uitdrukten, die bijna sluwheid was. Hare gelaatstrekken en de mollige gevuldheid harer vormen duidden aan, dat zij den eersten bloei der jeugd voorbij, en gekomen was tot de volle rijpheid des levens; doch geene veroudering drukte nog haar zegel op Arabella's schoonheid, en de matte lusteloosheid, die voor dit oogenblik het vuur van haar gelaat en houding temperde,

was meer het gevolg van hare sombere stemming dan van de jaren.

Toen Debora het vertrek helder verlicht zag, nam zij weder plaats op een tabouret naast het rustbed der Lady, en nu scheen deze willens een gesprek te hervatten, dat zij zelve afgebroken had. Zij begon op den toon van goedhartig verwijt.

‘Sinds zeven jaren dat ik in uw dienst ben, Mylady, heb ik u lief gehad als de dochter mijner moeder. Ik heb gewaakt als gij waaktet en gesluimerd als gij sliept; wanneer gij zeidet: Debora, zwijgt! - sprak ik niet meer; ik heb met u geschreid op den sterfdag van den goeden Graaf zaliger. God hebbe zijne ziel! en met u de heiligen gedankt voor de verlossing van Mylord Eduard, uw broeder, wien de Heilige Maagd zegene! Om loon alleen heeft mijn vaders dochter u nooit gediend1.... en toch gelooft uwe Ladyschap niet aan mijne trouw!’

‘Hoe komt gij daarop, meisje!’

‘Uwe Ladyschap heeft een groot verdriet, en zij verbergt het voor mij. Sinds eenigen tijd heb ik dezelfde meesteres niet meer. Voorheen waren het twintigerlei bevelen in een uur, gij waart enkel vroolijkheid en leven; drie, vier malen op een dag bedacht gij eene andere kleeding, nu eens moest het een gewaad zijn zooals Maria van Frankrijk droeg, toen zij hier terugkwam, dan weder was het de Schotsche plaid en tartan en de lieden die u zoo zagen, lachten met u mede en noemden u schoon als de bruid van Wallace, of gij liet u uitdossen als die ouderwetsche Heilige daar ginder’ - en zij wees op Saffo's beeld - ‘en met uw speeltuig begeleiddet gij dan uwe stem, en gij zongt vroolijke liederen, waarbij uwe gasten en gij zelve de uren vergaten. En zie, thans is alles voorbij; geene vreugde, geene zangen, geen gelach meer, en aan wie ligt de schuld? Hoor, Mylady, sinds gij zoo plotseling uwe deur voor het genoegen hebt gesloten, is het verdriet er met haast binnengestapt! Zeg mij, liefste meesteres, wat is het toch dat u zoo treurig maakt? Als gij gelooft aan mijne trouw, geloof dan ook aan mijne deelneming!’

‘Ik twijfel daaraan niet, Debora; gij meent het goed, maar, God weet het, voor mij is alles verloren!’

‘En wat, dan, Mylady! Waarom roept gij niet alles terug? Gij kondet de gelukkigste vrouw in Engeland zijn, en gij slijt

uwe dagen in tranen. Is er wel iets, dat gij met ernst verlangen zoudt en dat gij zoudt moeten ontbeeren; is niet de Graaf, uw broeder dáár om u alles te verschaffen?'

'Kan hij dan het verlorene terugroepen, kan hij dan het gedane ongedaan maken? Hebben menschelijke krachten of menschelijke beden dát vermogen!' riep Arabella, wier verkropt gemoed zich thans in tranen lucht gaf. 'Neen Debora!' ging zij meer bedaard voort, 'denk niet dat ik de ijdele vermaken betreur, waarin ik vroeger bedwelming zocht, of de laffe vleiers, wier zotheden het mij grieft te hebben aangehoord. Neen, Goddank! die hebben ten minste mijn huis ontruimd.'

'Lord Chandos was toch een oprecht heer!'

'Dat was hij! dat was hij!' hernam Arabella, sterk blozende, 'en wie zegt u, dat ik hem niet uitzonder? Ik spreek van de anderen, die op toejuiching aanspraak maakten en zelfs te laag waren voor spot. En toch, Debora, toch waren ze schoon die dagen van dwaasheid en lichtzinnige zorgeloosheid! Nu is alles eentonig en vervelend, iederen dag dezelfde, ieder uur aan het andere gelijk. De verveling, de akelige verveling legert zich rondom mij; zij is in de lucht die mij omringt, en ik adem haar in met elken ademtocht. Groote rampen, levendige smarten geven nog veerkracht aan de ziel, en ontgloeien de borst tot daden; maar de verveling verstompt, verdooft en maakt gevoelloos. Zij is de schijndood der ziel bij het bewustzijn van leven; zij is de hel! O, gebenedijde Moedermaagd! niets dat het troostelooze leven verheft; niemand, niemand, die het helpt dragen!' - En Arabella boog het hoofd op de knieën en snikte jammerlijk.

'Goede, beste Lady!' riep Debora bewogen, 'waarom hebt gij dan ook Mylord Chandos verbannen, dien braven, edelen Lord Chandos! Hij zoude u het leven licht gemaakt hebben.'

'Waagt gij het, mij vragen te doen, Miss?' sprak toen de schoone jonkvrouw, op eens het hoofd met trots opheffende, 'bij de Heilige Maagd! ik ben veel te ver gegaan in mijne klachten, als zij u het recht geven mij te ondervragen.'

Er volgde eene pauze.

Debora wischte een traan weg, een traan van gekrenkt gevoel, een traan van miskenning.

De opwelling van gramschap was bij Arabella reeds geweken, en met goedhartigheid hernam zij:

‘Zoo meende ik het niet, Debora! Kind, gij moet niet schreien. Het bittere gevoel van mijn ongeluk maakt mij scherp en hatelijk. Wij beide moeten afleiding hebben; wacht, luister, ik weet iets’ - zonderling was het zien, hoe hare gemoedsaandoeningen afwisselden naar den vluchtigen zwaai harer gedachten, en hoe snel haar gelaat de uitdrukking aannam van hare denkbeelden - ‘ik weet iets, meisje! Als Eduard Koning wordt, moet hij mij een gezantschap geven, een gezantschap naar Frankrijk, naar Spanje, naar Vlaanderen of naar Rome, onverschillig waarheen, slechts van hier, slechts verandering! En, verbeeld u, Debora, de heerlijke feesten die wij zullen bijwonen feesten, die waarlijk vorstelijk zijn, die niets bekrompens zullen hebben: cavalcades, optochten, het carnaval, waarin men de kluchtigste hersenschimmen tot wezenlijkheid brengt; Spaansche stierengevechten, die aan de oude tournooien doen denken. Bij den hemel, wat niet al! Gij schudt het hoofd, meisje! Meent gij dat het ongehoord zoude zijn, wanneer eene vrouw in gezantschap ging; ik zeg u, men heeft dat meer gezien, en al mocht het niet zoo zijn, wat schaadde het, zoo ik de eerste ware?’

‘Inderdaad, Mylady, dat was waarlijk goed, en vooral wanneer Mylord Chandos de gezant kon wezen.’

‘Meisje, gij tergt mij; doch spreek.... waarom komt gij heden juist altijd op hem terug?’

‘Omdat ik zeker ben, dierbaarste Lady,’ sprak Debora met vuur, ‘dat hij alleen u aan het geluk kan teruggeven, omdat hij edel en oprecht is en het wèl met u meent; omdat hij u zoekt, al stoot gij hem van u; omdat hij niets vuriger wenscht, dan zich aan uwe voeten neder te werpen en een ongelukkig misverstand weg te ruimen; omdat hij hier is, niet verre van u, en dringend smeekt u een oogenblik te zien.’

‘Jezus Maria! hij hier, in mijne nabijheid! Debora, Debora! waarom hebt gij mij dàt gedaan? Laat hem van hier gaan! Laat hij zich verwijderen!’

‘Hij heeft gezworen dit niet te doen, voordat hij u gesproken heeft.’

‘En waartoe zal ik hem zien? Nuttelooze marteling voor ons beiden! Is er dan hulp voor mijne ellende?.... en toch zonde het troost zijn. Ja, Debora, ga; ga spoedig! Een laatst vaarwel, en dan de dood!’

Debora, die de hartstochtelijke gedachten wisseling van hare meesteres kende, wachtte geen tweede bevel af, en zij had reden daartoe, want toen zij terugkeerde om den Lord binnen te leiden, was Arabella reeds opgestaan om haar terug te roepen.

Nauwelijks echter zag zij den geliefden man, of zij liep snel op hem toe, in hare drift een paar bloemvazen, die haar in den weg stonden, omverwerpende, en met een onstuimig verzaken van elke vrouwelijke terughouding, als haar alleen te vergeven was, wierp zij zich aan zijn hals.

Eene ontvangst als deze, na een afscheid, koel, droog en bijna bespottend, moest bij den goeden Lord blijde verbazing wekken. Ook stond hij ontzet van vreugde en bevreemding; als geloofde hij niet aan de waarheid; als ware het slechts in een droom, dat hij die schoone gestalte omarmde, welke hij nooit dan op een afstand had mogen naderen; als zoude de liefelijke begoocheling zoo aanstonds van hem wijken; als zoude het ontwaken bittere teleurstelling zijn.

Ook wachtte hen beiden teleurstelling; ja meer dan teleurstelling: verlammende schrik! - en eene angstwekkende verschijning zoude hen verrassen.

Debora had hen verlaten. Zij hielden elkander vast omarmd; Chandos dronk zaligheid uit Arabella's blik die hem toelachte.

Het groote kruisraam ging langzaam open.... Op het balkon vertoonde zich, met een fakkel in de eene en een ontbloot zwaard in de andere hand, eene hooge mannengestalte, geheel geharnast, met helm en gesloten vizier; doch minder glinsterend was het gepolijste staal van zijn wapen, minder schril het felle licht van de fakkel, dan zijne oogen, die flonkerden van uit hunne metalen beschutting.

Chandos had den tijd niet zich te herstellen; ontzetting belette hem na te denken wat hij aanvangen zoude, toen reeds de vreeselijke gestalte met een sprong, waarbij het gekletter zijner wapenrusting als helsche muziek klonk, uit het venster-

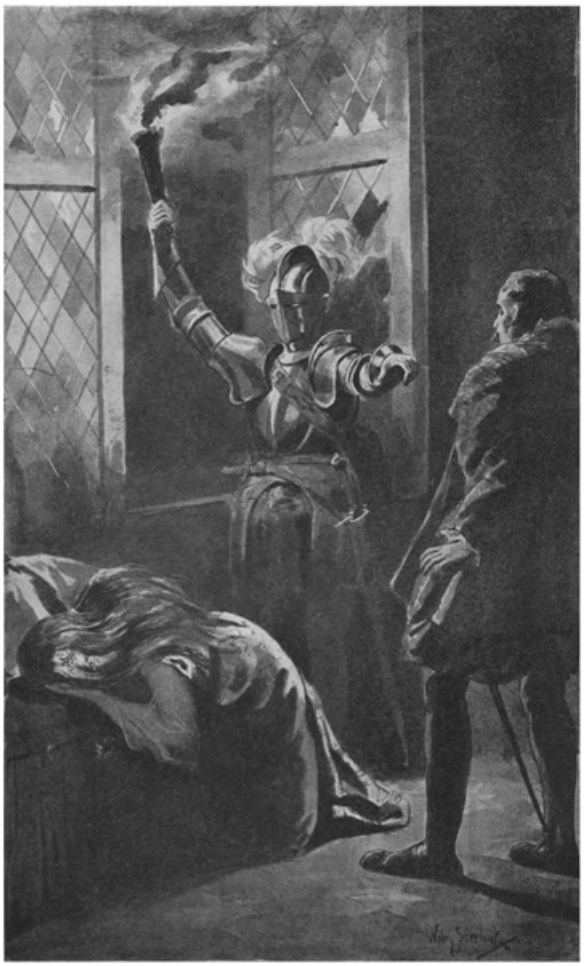

kozijn recht op hem aankwam, en de flambouw voor zijn gelaat heen en weder zwaaide, met de woorden:

‘Deze is dus uwe verklaarde minnaar, Arabella Sterny?’

De jonkvrouw was reeds bij het eerste zien van het vreemde wezen ter aarde nedergezonken, door angst onmachtig eenig geluid uit te brengen; zij lag nu geknield voor hare sofa en hield beide handen voor de oogen en drukte het hoofd stijf in de weeke kussens, als om het verschrikkelijkste, dat zij verwachtte, niet te zien.

Zij had haar echtgenoot herkend! De stem van dien vreemdeling had, bij een sarrende bedaardheid, iets hols, iets afgrijselijks, iets zoo wonderbaar doordringends, dat zijne eenvoudige vraag klonk als de aankondiging van een strafgericht.

Op het geluid van die stem hief Arabella even het hoofd op; hare gelaatskleur was als die eener stervende, hare trekken als die eener wezenlooze, haar oog strak en wild. Schichtig dook zij terug in het fluweel van haar rustbed, en bracht geen enkelen klank voort.

De vreemdeling herhaalde zijne vraag.

Geen antwoord.

‘Noch eenmaal, Lady Arabella! Is dit de man, die u bemint en dien gij bemint?’

Altijd geen antwoord.

Toen wierp hij heftig de lichttoorts weg, vatte haar ruw bij den arm, rukte haar van den grond op, en hield haar staande, hoewel zij wankelde en van ontzetting dreigde ineen te zinken.

‘Antwoord mij thans! Is deze de man die u huwen wil?’

Arabella keerde tot bewustzijn terug. Zij scheen nu eerst de vraag recht te begrijpen, en met wilden angst gilde zij uit:

‘Genade! Barmhartigheid, Sir! Laat mij los; slechts een oogenblik! Slechts tijd, tijd tot bezinning!’

Hij liet haar arm vrij.

Toen wierp zij zich met eene beweging, snel als de gedachte, aan de voeten van Chandos, en klampte zich vast aan zijne knieën:

‘Chandos! gij zijt een mensch, een ridder; deze is een duivel! bescherm mij!’

Hare stem was heesch en zacht van afschuw.

De Lord van den Tower, wien de blijkbare bekendschap tusschen zijne dame en den zeldzamen bezoeker zoo mogelijk nog meer verbaasde dan diens zonderlinge verschijning zelve, had, van angstige nieuwsgierigheid roerloos, dit tooneel aangestaard. Niet geheel vrij van de bijgeloovigheid zijner eeuw, was hij voor het geheimzinnige spooksel teruggedeinsd. Nu echter, overtuigd dat hij slechts met een mensch te doen had, ofschoon dan ook met een vreeselijk mensch, vatte hij moed; hij schaamde zich over zijne eerste besluiteloosheid.

‘Bij alle Heiligen! Ik zal u verdedigen, Mylady! stel u gerust; dit ruwe wezen zal geen slip van uw kleed meer beroeren, zoolang ik nog een vuist en een zwaard heb!’

Hij toog het zijne uit de scheede, en stelde zich vóór haar.

Eene satansche lach siste van des vreemdelings lippen.

Gij hebt beiden geantwoord - en, bij Beëlzebub! duidelijk genoeg! Gij zoudt dus alles vergeten hebben, Arabella? Jammer dat ik juist dáár ware, als eene herinnering die niet uitgewischt kan worden.’

En weder lachte hij.

‘Sir, wat wilt gij van deze Lady? Uwe tegenwoordigheid martelt haar. Welk recht hebt gij om haar vragen te doen, die haar pijnlijk zijn?’

‘Lady Arabella Sterny is in mijne macht; naar lichaam en ziel in mijne macht! Één woord van mij kan haar vermorselen; tart mij niet, het uit te spreken.’

‘Weg van hier ellendige! Is het niet schandelijk eene vrouw te doen sidderen; eene vrouw te dreigen; eene vrouw als deze!’ vervolgde hij met een blik van innige liefde en medelijden op Arabella nederziende.’ ‘Weg, weg van hier!’ en hij wees hem met den degen het nog openstaande kruisraam aan.

De vreemde ridder kruiste bedaard de armen over elkander en sprak op sarrenden toon:

‘Ho, ho, mijn edelman! ga gij zelf dien weg. Verspil uwe woorden noch uwe dapperheid; uwe bescherming baat deze vrouw niets!’

‘Dat zullen wij zien! Verdedig u, monster!’

En hij drong sterk op hem aan. Een zeer ongelijke strijd

ging er plaats hebben. De vreemde ridder zwaaide met behendige hand en krachtigen arm zijn tweesnijdend zwaard. Chandos, ofschoon misschien even behendig en niet minder gespierd, was slechts van een lichten degen voorzien, die bij dit bezoek meer tot sieraad en als teeken van zijn rang, dan tot degelijk gebruik aan zijne zijde hing. De vreemde ridder was van top tot teen in het staal: Chandos had geene andere beschutting dan het satijn en fluweel van zijn wambuis en mantel. De vreemde was koelbloedig en bedachtzaam: Chandos beefde van woede, hij had een dierbaar belang te verdedigen.

Arabella begreep dat haar minnaar verloren was. Zij zag het breede staal dreigend boven zijn ongedekt hoofd opgeheven. Hem moest zij redden. Zij vergat zich zelve. Den afschuw en de vrees voor den geweldadigen echtgenoot overwon zij. Toen had zij den moed van het oogenblik, die zoo menige vrouw tot sterke daden bezielt, die haar boven hare sekse en boven hare zwakheid verheft: den moed der wanhoop, den moed der overspanning. Snel richtte zij zich op, schoof Chandos ter zijde stelde zich tusschen hen, en weerde een stoot af, die op hem gemunt was, terwijl zij hem toeriep: - ‘Om 's hemels wil, Chandos! terg zijn gramschap niet. U zelven en mij brengt gij in het verderf,’ - en daarop sprak zij tot den andere:

‘Ik weet het, Sir! ik vermag niets op uw hart, niets op uw gevoel, niets op uw wil. Maar laat ditmaal mijn smeeken u bewegen: behoud mij het leven van dezen man. Gij kwaamt hier een offer zoeken, stel u tevreden met dat, hetwelk zich vrijwillig aanbiedt, uw offer van vroeger, uw offer van elken dag! Voleindig mijne marteling, verlustig u in mijn doodsnik, leef met mij naar willekeur. Gij hebt mijn hart verscheurd, mijne jeugd verwoest, mijne ziel gedood; want koude en ledigheid zijn de dood der ziel. Voltooi uw werk en dood ook mijn lichaam. Men scheidt zonder moeite van een leven als het mijne; het leven, waartoe gij mij hebt gedoemd.’

Zij lag aan zijne voeten geknield en hief de handen naar hem op, en een glimp van vreugde overtoog het gelaat, want hij liet zijn wapen zakken. Haar antwoordde hij niet, doch hij wendde zich met zijn tergenden glimlach tot den Lord van den Tower.

‘Gelooft gij thans aan mijne rechten, Sir? Wensch u geluk met eene minnares als deze, met eene jonkvrouw die zich zelve het offer verklaart van een ander man. En bij mijn zwaard! zij werd het vrijwillig. Hebt gij nog uw leven veil voor hare liefde?’

Dat was eene vreeselijker uitkomst dan Arabella had kunnen verwachten; dat was meer dan zij verdragen kon. Blootgesteld te zijn aan de verachting van den geliefde, eene smet op zich geworpen te zien, die zij niet vermocht uit te wisschen. Geschandvlekt voor het aangezicht van den man dien zij beminde; in zijn bijzijn aangeklaagd door den bewerker van al haar leed, die door eene helsche list, door eene misbruikte meerderheid van zedelijke en stoffelijke kracht haar in den dubbelzinnigen toestand gebracht had, waaronder zij nu reeds vijftien jaren leed.- Zij vond geene woorden voor hare verontwaardiging, en al had zij die gevonden, zij wist wáárom zij zwijgen moest. Zij snikte luid.

Chandos had zijn degen nedergeworpen. Alles was hem zoo onverklaarbaar, zoo duister; Arabella's gedrag steeds zoo vreemd, altijd afwijkende van het gewone; nooit had hij haar begrepen. Zij kon eene verlorene zijn; zij kon.... Neen, neen, hij mocht niet voortdenken. Hij rilde. Eene ijskoude siddering doorliep zijn gansche lichaam. Hij zag haar vragend aan. Er lag namelooze zielsangst in den blik, dien hij op haar wierp, een blik zoo droevig en toch zoo doorborend; zoo smartelijk en toch zoo scherp, als wilde hij meer zien dan het zichtbare, als wilde hij met het zinnelijk oog de diepten harer ziel peilen. Zij hield haar gelaat bedekt. Toen drukte hij zich de hand stijf tegen het voorhoofd, als iemand die eene plotselinge pijn gevoelt, of wien het duizelt in de hersens, en wendde zich af. Zoo bleef hij eenige sekonden staan; daarna zeide hij tot den ridder:

‘Spraakt gij waarheid, Sir? Bij het heil uwer ziel, waarachtige waarheid?’

‘Ik herhaalde immers slechts wat Mylady zeide. En nu ga, mijnheer, ik heb met deze vrouw te spreken. Later kunt gij beiden vrede maken. Van een mond, zoo schoon als de hare, kust men bij liefde vertrouwen.’

‘O, mijn God, mijn God!’ riep hij, en stoof de kamer uit.

‘Verloren, voor altijd verloren!’ gilde Arabella, die bij zijn

heengaan wild rondstaarde, als zocht zij iets, dat niet meer dáár was. ‘Dat gaf u de hel in het hart, Sir! Dat was het werk van een duivel! Waarom hebt gij mij ontnomen, wat gij mij niet terugschenken kunt? Waarom een moord aan mijne eer begaan, voordat gij mijn lichaam aantast? Want ik weet het, gij zijt gekomen om mij te dooden!’ Dit laatste sprak zij met eene bedaardheid, die ironie was bij de wanhoop op hare trekken.

‘Ei neen, mijne schoone! gij hebt u bedrogen. Ik heb slechts uw minnaar verwijderd door een wapen, dat geen levensdeel kwetst. Meent gij een zoo inschikkelijken gemaal in mij gevonden te hebben, dat ik uwe gunstelingen in mijne tegenwoordigheid dulden zoude? Doch vrouwengrillen daargelaten; ik kom over eene ernstige zaak spreken. Ik heb u noodig.’

‘Hoor mij eerst, Sir! ik heb gezwegen toen gij mij aan verachting prijs gaaft, toen gij mijne eer hebt belasterd, want ik wist dat ik zóó alleen zijn leven redden kon; ik wist dat gij eene misdaad méér niet achten zoudt. Maar, bij den hemel, die mij hoort! ik wil rein wezen in de oogen van dien man. Gij moet mij in mijne eer herstellen, de smet afwisschen, die gij op mij geworpen hebt. Hij moet weten welke band tusschen ons bestaat, hoe die ons bindt, en hoe ik de uwe werd; zij het dan onder het zegel van een eed! Hij moet weten dat ik zijner waardig ben, al moest ik deze getuigenis ook van u koopen door eene plechtige gelofte hem nooit weêr te zien. Wat zegt het u, dat hij mij blijft achten? Wat zegt het u, dat hij in mij de verworpene niet ziet, die gij hem hebt aangewezen? Wij zijn immers daarom niet minder voor elkander verloren? Gij staat immers dáár als een onwrikbare scheidsmuur tusschen hem en mij? Ik weet niet wie gij zijt, Sir? Ik weet niet of ooit een vrouwentraan vermocht uw gemoed te bewegen, maar gij hebt eene moeder gehad; ik ben een schepsel als zij, vertrapt in mij het beeld uwer moeder niet? Geef de kroon der eer terug aan een voorhoofd, dat nooit om schande heeft behoeven te blozen!’

Wanneer het diep gekrenkte gevoel der vrouw zich in woorden ontlast, wanneer zij smeekt in den naam van een dierbaar belang, is er in die taal eene welsprekendheid, welke niet aan de woorden ligt. Die welsprekendheid roert zelfs den ruwsten

mensch; tegen haar is de berekenende egoïst niet altijd geharnast; ook klonk de stem van den ridder zachter toen hij antwoordde:

‘Bij mijn zwaard! gij zijt schoon in deze houding, Mylady, en gij kunt goed spreken, als gij wilt. Ik zoude u kunnen beminnen als ik uwe familie niet zoo fel haatte! Op mijn ridderwoord! ik zal doen wat gij verlangt; die Chandos zal ons beiden kennen. Ware hij geen paapsche vorstenslaaf, ik zoude hem voorstellen u te verdienen. Dan luister, *gij* kunt het toch. Kom hier naast mij; laat ons vertrouwelijk spreken, als man en vrouw, als menschen die één belang hebben.’ En hij wierp zich op het veerkrachtige rustbed neder, dat wel nooit onder zulk een last had gebogen. Hij wees haar de plaats naast zich. - Zij aarzelde.

‘Waarachtig, mevrouw! het is toch niet te veel dat ik in de vijftien jaren, die ik de eer heb uw echtgenoot te zijn, u een paar minuten naast mij doe nederzitten. Wat zoude het dan zijn, zoo ik eens werkelijk mijne rechten inriep?’

‘Ik zoude van afschuw sterven!’

‘Afschuw!’ Hij hervatte zijn zonderling lachen, maakte den helmband los, en schudde luchtig, als ware het eene fluweelen baret, het zware metalen hoofddeksel af.

De Lady aanschouwde toen een gelaat, zooals geene vrouw zich tot afschuw zoude voorstellen. Zij zag dat stoute voorhoofd, waarop een stalen wil en de hardnekkigste volharding gegriffeld waren. Zij zag dien blik doorborend als van een adelaar, levendig als die der gazel, onwederstaanbaar gebiedend als het noodlot. En weder trof haar dat zonderlinge tijgerachtige vuur van zijn oog, waarvoor zij het hare nedersloeg met eene huivering, die geen afschrik was. Zij zag ravenzwarte haren, waarin zich reeds zilver mengde, doch op de vaste trekken van dit sprekend aangezicht lag geen afdruksel der jaren, maar slechts de diepe groeve van geweldige hartstochten.

‘Zij zette zich naast hem neder.

‘Dat gij uw huis voor alle vleiers sloot,’ ving hij aan, ‘was mij het bewijs dat gij ernstig bemindet. Verklaar daaruit echter mijne komst niet; ik weet, dat gij mij genoeg vreest om geene dwaasheid te begaan. Ik kom om iets anders. Ik ben hier ver

van de plaats mijner woning; ik heb hier te Londen geen veilig oponthoud; toch heb ik eene bijeenkomst met sommigen mijner vrienden afgesproken. De plaats daartoe moet uwe kamer zijn, de kamer waar niemand buiten u komt, waarin zelfs geen bediende zich ongeroepen waagt. Het uur der bijeenkomst nadert. Ik kwam u daarop voorbereiden.'

'Bedenk toch!... Eene bijeenkomst van mannen hier, in mijn vertrek, Sir! Gij hebt onzinnige invallen!'

'Niet waar? Die mannen zullen komen, zooals ik zelf gekomen ben. Dat venster dáár moet open blijven. Het geldt hier hooge belangen; want het is een aanslag tegen de Kroon en tegen het Pausdom.'

'Om aller Heiligen wil! Gij opent nooit den mond zonder te ontzetten!'

'Ik wenschte, schoone gemalin! dat gij bij die vergadering tegenwoordig waart. Eensdeels om u te beletten ons te verraden, anderdeels voor u zelve. Het is waar, gij zijt eene vrouw; maar gij hebt invloed; gij kunt dien ten minste hebben als gij het goedvindt. Zoo gij onze ontwerpen bevorderen, er de gezworene deelgenoote van zijn wilt, zal onze overwinning ook voor u eene uitkomst zijn. Wij smeden het verderf der Koningin, het is waar, maar ook den val van het Pausdom. En zoo wij slagen, en ik heb redenen om te vertrouwen dat wij slagen zullen, zal ik u de middelen in de handen geven om onze echtverbintenis te vernietigen.'

'Is dit werkelijk uw voornemen? Bezweert gij mij de mogelijkheid daarvan?'

'Met meer zekerheid dan toen Hendrik VIII er Katherina mede dreigde. Bezin u op mijn voorstel, terwijl wij beraadslagen.'

'En mijn broeder?'

'Courtenay? O! die valt zonder ons.'

'Om Gods wil....'

'Door den priester valt hij, en door Elisabeth. Ook hem kunt gij redden. Zoo mijn toeleg gelukt, stoot ik Suffolk en zijn geslacht ter zijde; Elisabeth alleen is de troon waardig. Uw broeder is haar minnaar.'

'Haar minnaar! ik wist niet dat gij schertsen kondet.'

‘Ook spreek ik in vollen ernst. Courtenay bedriegt de Koningin, die tot hiertoe blind is voor alles. Wee hem, zoo hare oogen geopend worden, en ze zullen het, daarvoor heeft de priester gezorgd. Als de graaf het gevaar van zijn toestand en onze hulpbronnen recht kende, voegde hij zich bij ons. Handel gij in zijn naam.’

‘Ik duizel en sidder bij ieder uwer woorden, het dwarrelt mij in het hoofd! Alles wat gij mij zegt, brengt mij in eene verbazing, die telkens toeneemt. Ik kan mijne gedachten niet verzamelen. Indien dit alles waarheid moet zijn, zoo mijn broeder, zoo ik zelve.... Gun mij tijd tot beraad; laat ik mij bedenken.... Het is als werd ik in een wervelwind rondgedraaid, terwijl telkens al vreemder en vreemder gedaanten zich voor mijn oog afwisselen, met vogelvaart voorbij ijlen, en mij beangstigen, als de spooksels van een bangen droom!’

‘Gij ontvangt dus mijne eedgenooten!’

‘Wat gij wilt, kan ik niet verhinderen.’

‘Uitmuntend!’ en hij ijlde naar het kruisraam en tikte driemaal met den stalen handschoen tegen de glasruiten.

En nu wachten beiden af wat volgen zou. *Hij* met blijkbaar welgevallen; *zij* met angstige verwondering, en toch met een nieuwsgierig verlangen naar het wondervolle, met een driftig haken naar den afloop van dit zeldzame tooneel, als aan haar karakter eigen was, dat haar moed gaf om met een vast oog zelfs op het ontzettende te staren.

Hoofdstuk VIII. Een nacht in Sterny-House.

Door gewapende fakkeldragers voorgelicht en van Darley verzeld, reed Courtenay van Whitehall naar zijn huis terug. Hij liet zijn paard stappen en gaf zich aan een gepeins over, waartoe de menigvuldige, afwisselende aandoeningen van den verloopen dag hem zoo overvloedig stof gaven. Zelfs de duistere nevelachtige najaarslucht, zelfs de sombere eenzaamheid der straten werkte mede om zijne ziel in dien toestand te brengen waarin zij zich als het ware ontslaat van de medehulp der zinnen, om slechts te leven met hare gedachten en herinneringen. Zijne jonge neef, hoewel brandende van nieuwsgierigheid naar de oorzaak eener zoo weinig spraakzame luim, daar de Graaf anders gewoon was hem de *groote* kleinigheden van het Hof mede te deelen, stoorde hem echter niet.... Hij speelde de rol van een bescheiden dienaar zoo goed!

Wij willen Devonshire in zijne overdenkingen niet volgen; wij kunnen ze gissen, wij weten dat ze niet geheel van onaangenamen aard waren, dat er zich veel zoets mengde in de zachte zwaarmoedigheid, waardoor hij zich willens overweldigen liet. Hij zoude zijne Elisabeth zien, openlijk, zonder eene onteerende vermomming, met het recht om haar te naderen, voor de gansche wereld als het zijn moest. Hij had haar iets gunstigs mede te deelen, hij wilde haar doen hopen op eene eindelijke verzoening met Maria, waaraan hij nog altijd geloofde. Deze eigen avond had hij gezien welke overmacht hij op den wil der Konin-

gin uitoefende, en hieruit leidde hij af, dat zij even volgzaam zijn zou bij eene belangrijker bede. Maar hij vergat dat juist het gevoel, waardoor zij hem nu alles inwilligde, zoude ophouden te bestaan als hij het op die wijze inriep. Een enkel besluit, door hem genomen na zijn gesprek met Arundel, moeten wij onzen lezers mededeelen. Het was een grootsch besluit, en zijner waardig, dat namelijk, om niet langer de dubbelhartige gunsteling van Maria te zijn, om ridderlijk en rondborstig de zaak van Elisabeth voor te staan, zonder die echter van zijne trouw aan de Koningin te scheiden. Want hij hield dit nog voor vereenigbaar, en het was om hiertoe de toestemming zijner geliefde te erlangen en de ontheffing van den onbedacht afgelegden eed, dat hij bovenal een gesprek met haar wenschte.

Reeds waren zij Charing-Cross doorgereden, dat toenmaals nog dààr lag als een eenzaam dorp in het midden der hoofdstad, en dien naam droeg naar een van de steenen kruisen, welke de goede Koning Ethelred, of Eduard, ter gedachtenis zijner gemalin Eleanor had laten oprichten; doch welke in latere dagen met schendige hand werden omvergeworpen. Reeds naderden zij Temple-bar, toen het aanroepen der wachten bij de afsluiting den edelen Lord in den loop zijner gedachten stoorde.

‘Hoe laat is 't neef?’ vroeg hij Darley.

‘De klok der abdij sloeg negen ure, toen wij Whitehall verlieten. Uwe heerlijkheid is heden later dan gewoonlijk.’

‘In waarheid! Lady Maria heeft ons lang beziggehouden, de avond was vroolijk.’

‘En toch is uwe Lordschap niet opgeruimd!’

‘Gij droomt, mijn jongen; maar bedenk eens dat, na een dag vol woeling, vol hartstocht, vol belangrijke scherts en beuzelachtigen ernst, ik nu eerst tot mij zelven kan inkeeren en hoe kostbaar zulke oogenblikken van nadenken mij dus moeten zijn. Doch luister, daar valt mij iets in; laat ons het Strand langs rijden; het is niet vroeg meer, doch ik zal mijne zuster nog wel spreken kunnen. Ik heb haar in zoolang niet bezocht; haar prikkelbaar gestel maakt haar licht geraakt; zij zoude over veronachtzaming kunnen klagen als zij van anderen mijn uitstapje vernam, en dat moet niet zijn.’

‘Een uitstapje! Gaat uwe Edelheid op reis?’

‘Naar Ashridge, met Arundel. Wij zullen aan de vorstelijke bewoonster eene gunstige beschikking overbrengen van de Koningin.’

Darley wilde eene volkomene onwetendheid toonen van het geheim zijns bloedverwants en tevens door een vermetel woord eene halve bekentenis daarvan uitlokken; daarom zeide hij, na eene poos gezwegen te hebben:

‘Als ik Koningin ware, dan waagde ik twee mijner trouwste vrienden niet aan de strikken van die vreeselij ke ketterin; want zij moet uitnemend schoon zijn, en men zegt dat elk die haar nadert zijn hart reeds half verloren heeft.’

‘Onbeschaamde knaap! hoe waagt gij het, zulk eene taal te spreken! De Prinses, Mylord Arundel en ik zijn geene voegzame voorwerpen voor uw spot! Ik heb u tot hiertoe voor een verstrooid en stug mensch gehouden, maar ik zie nu, dat gij een achterdochtige lasteraar zijt, en dezulken passen niet voor mijn dienst.... ik ontsla u daaruit.’

‘Mylord, om 's hemels wil! vergeving, mijn edele heer! Zoo ik u beleedigd heb, was het een onbedacht woord en ik wist niet dat ik misdeed als ik van Lady Elisabeth....’

‘Geen woord meer daarvan, vermetele!’

‘Als gij mij verstoot, Mylord, geeft gij mij prijs aan jammerlijke armoede en ellende; want ik heb niets en ik ben niets. Als uwe Lordschap mij wegzendt, zal ik die moeten dragen; maar het is toch mijne schuld niet, dat de lieden zoo spreken, en evenmin dat uw moeders zuster een armen edelman huwde en dat ik haar zoon ben. Het is haar duur te staan gekomen, de ongelukkige! Zij is van gebrek omgekomen, en ik die haar verloor zoo kort na mijne geboorte....’

‘Houd op, Darley, houd op! Waaraan herinnert gij mij? Ik heb dat niet kunnen verhelpen! ik was nog een kind toen dat voorviel. Ik vergeef u uwe dwaze woorden, laat ons vrede maken, wij zullen er niet meer aan denken; maar gij moet ook den verschuldigden eerbied niet zoo geheel uit het oog verliezen, sprak Courtenay schielijk, reeds bewogen bij het denkbeeld dat hij te hard geweest kon zijn. En zijn neef die hierop

gerekend had, stamelde iets, dat eene hartstochtelijke dankbetuiging heeten moest.

Een tijdlang zwegen beide.

Devonshire, die nu in den loop zijner gedachten gestoord was, hervatte het gesprek op gemeenzamen toon:

‘Gij hebt er zeker reeds van gehoord, Henry, hoe die arme Benefield zich in de klem geholpen heeft. Het verheugt mij recht dat wij van hem ontslagen zijn, dien blinkenden vogelverschrikker! Had ik hem aan zijn lot overgelaten, zooals hij eigenlijk verdiende, dan ware het slecht met hem afgeloopen. Op mijn woord! het heeft mij moeite gekost hem voor het ergste te bewaren.’

‘Uwe Lordschap heeft eene goedheid ....’ die roekeloosheid is, meende de page te zeggen; doch hij veranderde die woorden en zeide: ‘die zelfs vijanden spaart.’

‘Gij moest ook die erbarmelijke figuur gezien hebben!’ hernam Courtenay lachende, ‘bij St. Joris! het verwondert mij, dat ik een oogenblik haat heb kunnen voeden tegen zulk een nietig wezen.’

‘Men heeft zich op Whitehall den ganschen dag over hem vroolijk gemaakt, en Arthur Polus, die leeft als hij de zotheden of ongelukken van anderen kan rondbazuinen, heeft zijn vernuft uitgeput om over hem aardigheden te zeggen. - Doch vergun mij eene vraag, Mylord! Moet ik u volgen naar Ashridge?’

‘Ik dank u, neef. Arundel en ik zijn overeengekomen, geen gevolg mede te nemen dan gewone bedienden.’

Darley beet zich op de lippen, en duwde van spijt zijn paard de scherpe sporen in de zijde, zoodat het arme dier, dat nu voort wilde en echter door hem met strakken teugel tot stappen gedwongen werd, snuivend en steigerend zich op de achterpooten verhief, en zijn ruiter zoude afgeworpen hebben, had niet de krachtige arm van den Graaf dezen in den zadel gehouden.

‘Halt, neef, dat kon een leelijke val geworden zijn. Heeft uw paard meer zulke streken?’

‘Niet voorzoover ik weet, Mylord; doch, bij de heilige mis! uwe Lordschap heeft mij daar voor eene gevaarlijke tuimeling behoed. Zoo mijn vurigste dank....’

‘Zwijg, Henry, wat was natuurlijker dan dit? Wij spraken van morgen; ik heb dan bezigheid voor u. Hebt gij lust de arme Bealows eens te bezoeken?’

‘Mylord .... ik ....’

‘Nu knaap bloos niet. Gij hebt mij gisteren trouw geholpen en ik was recht over u tevreden. De Koningin wil de meisjes zien. Zij moeten zich gereed houden om aan Hare Majesteit voorgesteld te worden. Zij kunnen, dunkt mij, iets van haar werk medebrengen: een gordel, handschoenen, of iets dergelijks. Ook zou het niet kwaad zijn, Darley, als er de eene of andere zinspreuk bijgevoegd werd om der Koningin iets vleiends te zeggen. Maria is daarvoor niet ongevoelig. Gij moest die voor haar opstellen, of misschien weet de geleerde Bealow wel iets toepasselijks. Breng die goede kinderen mijn groet, en zorg er voor, dat zij zich bij deze gelegenheid voegzaam kunden kleeden.’

‘Mylord, uwe weldadigheid....’

‘Is niet meer dan Christelijke plicht; maar ik denk daar weder aan Benefield. Hebt gij ook gehoord waar hij zich heen begeven zal? Ik heb mij den ganschen dag geen twee minuten kunnen afzonderen, om er iets van te nemen.’

‘Hij is naar Lincolnshire vertrokken, waar zijn vader, Sir Paulet Benefield, een landverblijf heeft.’

Darley wist beter, daar hij zelf de overbrenger was geweest van een briefje des kanseliers, waarin deze den ridder beval Londen niet te verlaten, maar eene schuilplaats te nemen in zeker huis aan de andere zijde van Templebar, waar hij nader van hem hooren zoude.

‘Ik kan dien vader beklagen. Het moet eene droevige gedachte zijn, zijn naam aan zulk een zoon na te laten. Het gedrag van den Kanselier bij deze gelegenheid heeft mij bevreemd. In plaats van zijn beschermeling te verdedigen, heeft hij hem aan de ongenade der Koningin prijsgegeven, niet anders dan of het een verstokten ketter gegolden had.’

‘De Bisschop-Kanselier leidt een reinen levenswandel. Hij zal verontwaardigd zijn over des ridders uitspattingen.’

‘Zoo verklaar ik het mij ook; doch daar valt mij in dat ik

u plaatsen kan! De tegenwoordige houtvester van Woodstock wordt Gouverneur van het kasteel. Gij zoudt zijne betrekking kunnen overnemen. Jagermeester van Woodstock.... Wat dunkt u?'

'Mijne geëerde begunstiger! deze goedheid is even groot als onverdiend, en daarenboven, ik ben geen ridder.'

'Binnenkort zult gij het worden. De Koningin, die aan Staunton ongevraagd deze gunst schonk, zal u op mijn verzoek wel tot dien rang verheffen.'

Onder verdere gesprekken van mindere belangrijkheid voor den lezer waren zij den hoofdingang van Sterny-House genaderd. Zij werden schielijk binnengelaten, en de Graaf, die zijne fakkeldragers in de hal der bedienden liet, was met Darley reeds tot bij de vertrekken zijner zuster genaderd, toen Debora, die hare meesteres nog met Chandos alleen waande, hem ijlings te gemoet liep.

'Genadige Lord! mijne Lady is niet te spreken.'

'Toch voor *mij* wel, meisje! Het is laat, doch ik moet op reis en wensch vooraf mijne zuster te zien.'

'Het kan niet zijn, edele Heer! Mijne meesteres is met hevige hoofdpijn te bed gegaan, en zij heeft nu juist den slaap gevat.'

'Het zij zoo; ik zal dan wachten tot morgenochtend. Ik kan hier immers den nacht in mijne voormalige vertrekken wel doorbrengen?'

'Voorzeker, Mylord! Alles is daar nog zooals uwe Edelheid het verliet. Behaagt het uwe Lordschap hier even te wachten, dan zal ik u den Hofmeester zenden om de bevelen te ontvangen, welke het u zal goeddunken....'

'Laat dat blijven, Debora. Zooveel moeite is niet noodig. Neem gij dat licht, Darley: wij weten zelf den weg nog in ons vaderlijk huis. En nu, rust wel, schoone juffer!'

'De Heiligen hebben ons behoed!' riep Debora, terwijl zij in een leuningstoel nederviel, 'zoo hij eens tot Mylady ware doorgedrongen! Ik liet mij liever in de Theems dompelen, gelijk men het de heksen doet, dan zulk een tooneel bij te wonen! Eigenlijk komt het mij voor, dat mijne meesteres haar vriend reeds moest weggezonden hebben. Ik zou Robin Christal, hoe

lief ik hem ook heb, wel beenen maken als hij uit zich zelven niet ging'.... en het goede meisje zette hare bespiegelingen voort over hetgeen zij Lady Arabella's verkeerde toegefelijkheid noemde, en begon zich zelve te beschuldigen dat zij een minnaar had binnengelaten, die zoozeer de palen der voegzaamheid overschreed; want zij wist niet, dat Chandos in hevige gemoedsbeweging door een venster, van het bidvertrek in den tuin gesprongen was. Zij zoude nog verder gegaan zijn; doch de dommelige slaap, die reeds in zoo menige onrust verzachting bracht, ruisten met zijne bedwelmende wieken de laatste klanken van haar zelfverwijt weg, en zij sliep op haar zetel in.

Ook Courtenay, de overgelukkige minnaar, die het bijzijn zijner aangebedene tegemoet ging, vergat voor eene poos hoop en vrees, verwachting en zorg; want ook over hem klepten die tooverwieken, en hij sliep. Zelfs Darley, de verrader, maakte eene uitzondering op die van zijn gild, want ook over hem spreidden zij zich uit, die onweêrstaanbaar machtige vleugelen en hij sliep mede.....

.....

Op eens stegen dikke rookwolken omhoog; blauwachtig zwart verhieven zij zich uit het zuidwestelijk gedeelte van een adellijk huis aan het Strand, en verspreidden zich met dwarrelende kringen in de lucht, als zoovele fantastische spoken, die in het uitspansel ronddansten. Doch niet sneller volgt bij hevig onweder een schorre donder den schichtigen bliksem op, dan hier flikkerende vuurtongen uit den valen schoot van den nevel voortschoten.

Uit vensters welker kostbare ruiten knetterend wegspatten, verhieven zij zich achter muren, die eeuwen hadden kunnen tarten, schoten zij voort; door de glinsterende dakpannen boorden zij zich heen, en ze voerden met goud en zilver doorstikte zijde en sierlijke stoffen als afgerukte flarden met zich hoog in de lucht, totdat deze, gebrand en geroost, weder als tondel op de aarde nederstoven.

En de nacht was zeer duister.

En de vlammen alléén verlichtten de verwoestingen die zij aanrichtten.

En er heerschte eene doodsche stilte rondom.

Uit een wijden doortocht, dien de vlammen zich gebaand hadden op de eerste verdieping bruiste een stroom van kokend zilver, bij het smelten met goud, brons en koper vermengd, in den prachtigen bloemtuin neder, en vormde daar eene zeldzame beek van vloeibaar metaal, of wrong zich rollend een pad in het midden der bloemperken, en bracht een zonderling offer aan de koele wateren van de Theems.

Eene scherpe nachtwind teisterde de vlammen en hitste ze aan met zijn sissend gefluit.

Daar was brand in Sterny-House!

En de nacht was zeer duister.

En de vlammen alléén verlichten de verwoestingen die zij aanrichtten.

En rondom heerschte eene akelige stilte, en er was niemand nabij die hulpe aanbracht.

En men hoorde geen gegil van menschen die in angst waren, en geen gekerm van menschen die verbrandden; slechts zag men door eene opening in den muur in een der vertrekken eene verschrompelde gedaante liggen, die eene vrouw kon geweest zijn.

En vroeger, eer nog de vlammen uitbraken, had men geharnaste mannengestalten kunnen zien, die snel uit een kruisraam sprongen. En een hunner droeg iets op den schouder, dat naar een menscbelijk lichaam geleek; doch het was zoo geheel zonder veerkracht en hing zoo slap over zijn arm, dat het niets dan een lijk kon zijn waarvoor hij die zorg droeg.

Die man had zijn last aan het andere einde van den tuin op eene bank nedergelegd, en had zich toen bij de andere mannen gevoegd, die hem in eene boot wachtten.

Voordat hij zich echter daarin begaf, bleef hij op de bovenste trede van den steenen watertrap stilstaan. In zijne volle lengte verhief hij zich, en den arm uitstrekkende naar het brandende gebouw, riep hij met eene zonderlinge schelle stem:

‘Bij God! die brand is schoon, 't Is een gloeiende gravenkroon, huis van Sterny! die men u op den schedel drukt. Mocht ook gij zulk een kroon dragen, vervloekt paleis, dat de tyrannen van ons oud Engeland herbergt! Mocht gij in puin storten op het

hoofd der dochter van Baal! Mocht haar priester, die de afgoden offert en die zijne altaren besprenkelen wil met het bloed der gereinigden, nedervallen in stukken als het droombeeld van Nebukadnezar! Liever nog worde oud Londen tot een onkenbaren steenhoop, dan dat de kruisen des bijgeloofs zich weder verheffen zouden op hare straten! En gij, gevallen Graaf van Sterny! oude voorstander der papen; gij voormaals zoo trotsch op het bloed der Yorks! gij hebt gemeend voor vele geslachten te arbeiden, en er zullen geene kleinkinderen van u bestaan, en uw trotsch geslacht zal wegsterven met uw zoon en uwe dochter. De bijl van den beul heeft u de bloedige halsketen gekorven, die gij mij hadt toegedacht; in al deze slagen heb ik de hand gehad, en thans sta ik zegevierend bij den brand van uw huis! Bij God, die brand is schoon!'

Toen sprong hij ijlings in de sloep, en deze gleed weg langs de rivier.....
.....

'Halloo! halloo! mannen van Kent!' klonk het uit eene der nauwe stegen, die gemeenschap hadden met het Strand, dat toenmaals slechts een breede, onbebouwde oever was, waarop alleen de tuinen der adellijke huizen uitkwamen met hunne waterpoorten en trappen, die naar de rivier leidden.

'Holla hé, rappe jongens van Cornwall!' weerglamde het, op een boogschots afstands, en twee troepen naderden elkander. Het waren lieden van een krijgshaftig uiterlijk. Allen goed gewapend met breede zwaarden en korte dolken. De meesten waren in wambuizen van buffelleer gekleed, en zagen er uit als konden zij een sabelhouw weêrstaan. Hunne broeken van hertsleêr sloten eng om het been, en dit stak zonderling af bij de wijde laarzen van sterk, doch ongekleurd leder. Zij, die zich mannen van Kent noemden, droegen op het hoofd ijzeren stormkappen, welke, zonder ridderlijke helmen te zijn, echter dat deel tegen een aanval beschutten konden; de anderen onderscheidden zich door platte, grijs wollen mutsen met groene linten, die er om heen gestrikt waren en welker slippen los in den wind fladderden.

Toen zij dicht genoeg bij elkander waren om zacht te kunnen spreken, zeide een van de Kentslieden tot hen die aankwamen:

‘Weg van hier, Grijsmutsen, weg van hier! Naar ginder heen, naar de overzijde, naar het Kentsche, te Maidstone, daar wacht men u.’

‘Wij zouden immers eene schuilplaats vinden in de gewelven van het adellijke huis, totdat de groote zaak rijp was?’

‘Dat is nu anders. Er wordt niets ondernomen voor de laatste maand.’

‘Men wacht ons dan niet meer?’

‘Zie slechts, of gijlieden daar rusten wilt.’ En hij wees op Sterny-House, waarvan zij niet ver verwijderd waren.

‘Bij oud-Engeland! daar is brand en verwoesting. Wie stak daar den rooden haan op?’

‘Een toeval, onvoorzichtigheid met fakkels.’

‘Weet gij wat, jongens!’ riep een Cornwaller, ‘daar gaan meer schatten verloren dan wij op tien pachthoeven verzamelen kunnen!’

‘Welnu?’ vroegen de anderen.

‘Welnu? Domooren die mij niet begrijpt! Laat ons gaan en nemen wat ons goed dunkt; de overzijde zullen wij daarna toch wel bereiken.’

‘Plundering!’ sprak een Kentsman, ‘schaamt gij u niet?’

‘Plundering! en wat denkt gij te doen bij den grooten slag?’

‘Wij zullen dan strijden voor eene heilige zaak.’

‘Die moet ons daarom niet minder brood geven.’

‘Het ergste is dat de mannen van den Lord Mayor, de dienaars der Wijkmeesters ook daar zullen zijn.’

‘Neen, daar is niemand; aan de andere zijde slapen allen. Zij gaan slapende den eeuwigen slaap te gemoet.’

‘Uw voorstel is goed, Jack! Wij hebben onzen hals om minder loon gewaagd.’

‘Waagt liever uw leven voor de vrijheid en tegen het Pausdom, broeders!’ riepen sommigen.

‘Neen, neen, neen!’ schreeuwden anderen.

‘Waarachtig! de stroppen zullen niet minder knellen als wij ze voor Wyatt en Suffolk verdienen!’ riep Jack.

‘Dat is een waar woord! Komt, broeders, voort!’

En zij liepen om buit op het huis toe.

.....

Courtenay ontwaakt uit een zwaren slaap. Zijn hoofd is zoo

mat, zijne leden zijn zoo loom. Hij moet lucht zoeken. Dat waren akelige droomen, vol bloed en struikelblokken, en stalen muren, en sarrende spoken. Met behoedzaamheid, om Darley niet te wekken, die zich in hetzelfde vertrek op een rustbed had nedergelegd, neemt hij zijne kleederen, slaat zijn mantel om en verwijdert zich onhoorbaar. Hij bereikt de welbekende zijdeur, die van uit dezen vleugel naar den tuin voert. Eene sterke brandlucht en een dikke dwalm komen hem te gemoet. Hij schrikt geweldig en ijlt den hof in, van waar hij Arabella's vertrekken goed zien kan. Een ijzingwekkend schouwspel doet zich aan hem voor; hij ziet niets dan vlammen en vuur.

‘Barmhartige God! mijne zuster!’ gilt hij. Met roekeloozen moed klemt hij zich vast aan het afbrokkelende muurwerk, waarvan de grillige vlam zich reeds verwijderd heeft, en welks heete steenen zijne handen verschroeien. Hij heft zich zooveel mogelijk op, en staart daarheen, waar hij meent dat de slaapkamer zijner zuster is. Hij ziet iets liggen.... een verschrompeld lijk.

‘Arabella verloren!’ roept hij, met een angstkreet van smart, en hij ijlt terug in den tuin, met eene vertwijfeling waarvan hij geen meester is. Hij loopt zoo snel, zijne stappen zijn zoo ongeregeld, dat het is, alsof hij ieder oogenblik struikelen zal; hij richt de oogen naar den grond; hij ziet bij eene bank iets donkers liggen, dat zijne aandacht trekt. Spoedig is hij er bij; hij strekt er de hand naar uit: het is eene vrouw die levenloos schijnt. Hij heft haar op. Zij haalt nog adem. ‘Dank, o Heiligen! eeuwigen dank!’ juicht hij.... het is zijne zuster. Zijne pogingen om haar tot zich zelve te brengen gelukken. Met bevreemding ziet zij zich in zijne armen.

‘Eduard! mijn broeder, zijt gij het? Waar zijn die andere mannen die vreeselij ken! Wat is er voorgevallen, waarom ben ik hier! Die brand! die eed! o God, dat was akelig! Was het een droom, dan was het een zeer bange!’

‘Arabella, liefste zuster, kom weder tot u zelve, stel uw geest gerust. Nu gij gered zijt, is alles gewonnen! Gevoelt gij u sterk genoeg om hier alléén te blijven tot ik u hulp zenden kan? Wij moeten pogingen doen om nog van uw eigendom te behouden, wat mogelijk is.’

‘Doe wat gij wilt, Eduard, maar laat mij niet hier! niet alleen. Die mannen van het komplot mochten terugkeeren, mochten mij met zich voeren; wie weet het! Neen, broeder, om Gods wil, verlaat mij nu niet!’

‘Wat spreekt gij van een komplot!... hoe zal ik daar ginder hulp aanbrengen, als ik niet van hier ga? Kunt gij mij dan volgen?’

‘Ja, ik heb moed, ik heb kracht om u te volgen. Gij zijt mijn heilige, mijn beschermengel!’ riep zij, opstaande en hem krampachtig bij den arm vattende.

‘Maar zeg toch, Arabella,’ sprak hij, terwijl zij voortgingen, ‘wat zeidet gij daar van een komplot? Waarom vind ik u geheel gekleed in het midden van den nacht?’

‘Wees barmhartig, Eduard! doe mij geene vraag meer. Ik ben zeer ongelukkig, zeer te beklagen, ik heb alles verloren, zelfs het recht op uwe achting, zelfs den zegen der Heilige Kerk!’ En zij brak bij deze woorden in tranen uit.

Een vreeselijke angst beving den Graaf; hij haastte zich niet meer om voort te komen; hij zag talrijke groepen menschen, die rondom den brandenden vleugel bijeen schoolden; hij onderscheidde de wijk- en brandmeesters met hunne staven en hun gevolg, die zich reeds met blusschen bemoeiden en het volk daartoe aanspoorden. Het was toen, dat de troep Cornwallers en Kentslieden den tuin binnendrong.

‘'t Is, voor den duivel, te laat!’ riepen zij teleurgesteld, toen zij de menigte gewaar werden.

‘Niet te laat! zoo waar wij dolken hebben, niet te laat!’ galmden sommigen. ‘Kunnen wij ons niet met de verwijfde stedelingen meten!’

‘Ja! ja! dat zal een voorproefje zijn van het andere!’

‘En onze leus zal zijn: voor Wyatt en voor de vrijheid!’

‘Stil, mannen, stil!’ riepen de bedaardsten, die hen gevolgd waren om nog eenigszins de orde te handhaven. ‘Wilt gij dan alles nu reeds verraden?’

In weerwil van Arabella, die vluchten wilde, zoodra zij de vreemden bemerkte, trad Courtenay hen in den weg.

‘Halt mannen, waar zal dat heen?’

Zulk eene vraag van een ongewapend man had iets dat die

lieden ontzag inboezemde. Zij zagen elkander aan, als waren zij onzeker wat te antwoorden.

‘Zoo gij komt om te helpen blusschen, rade ik u terug te gaan,’ hervatte Courtenay. ‘Er is reeds overtollig volk genoeg!’

De ruwe Jack vatte het woord op.

‘Wij komen niet om te blusschen, Sir! maar wij zoeken een aandeel in den buit.’

‘Gij zijt vermetele knapen, en gij zult moeite hebben om van eene wandeling naar Tyburn vrij te komen, zoo gij in uw opzet volhardt. Gij hebt boozer plannen in uw hoofd dan deze plundering. Maakt dat gij voort komt: ik geef u drie minuten, alvorens ik gewapende hulp roep,’ zeide Courtenay met vastheid. Aan het angstig sidderen zijner zuster bij de uitvorschende blikken, die enkele dezer menschen op haar wierpen, begreep hij, dat zij zulke mannen scheen te verwachten of gezien had; de omstandigheid, dat hij haar in dit nachtelijke uur geheel gekleed gevonden had, terwijl de kamenier had voorgegeven dat zij met hoofdpijn te bed lag; de naam Wyatt, aan die mannen ontsnapt.... dit alles maakte het hem waarschijnlijk dat Arabella zich, in een zwak oogenblik, in diens vermetele ontwerpen had laten verwikkelen, en hij achtte het in haar belang geraden, dat die vreemde mannen zich verwijderen zouden, voordat er een gerechtelijk onderzoek plaats greep.

Zij schenen toe te geven.

‘Het is bij mijn ziel de Lady, die straks bij ons was, fluisterde een der Kentsmannen hoorbaar.

‘Dan moeten wij gaan; zij behoort tot de onzen.’

‘Wie is dan de edelman, die bij haar staat?’

‘De Graaf van Devonshire! die u voor het laatst aanmaant om te vertrekken,’ hervatte Courtenay bevelend.

‘Voor dien zelfs ruimen wij de plaats niet; wij willen deel aan den buit! wij willen goud!’

‘Goede lieden, gaat toch!’ zeide nu Arabella, met bevende stem, ‘hem die u aanvoert, zult gij verraden. Gij zult goud hebben, doch gaat slechts nu.’

‘Zij heeft gelijk,’ riepen allen, en zij spoedden zich voort, terwijl een der wildsten aanhief:

Tegen de papen, en voor Wyatt
Tarten wij boeien en galg en rad!

Devonshire gaf hun een wenk om te zwijgen; doch dit werd alleen opgemerkt door Darley, die, vergezeld van vele bedienden en eenig volk, ook dezen kant ingeslagen was om nasporingen te doen naar de vrouw des huizes en haar broeder. - Darley was gewekt door het gegil der bedienden, die eindelijk uit hunne doffe sluimering ontwaakten door het instorten van balken en bogen in de boven vertrekken aan de westzijde van het huis, terwijl zij in het oostelijk gedeelte, en dan nog wel in benedenkamers, hun verblijf hielden. Slechts enkele vrouwen en de kleine Moorsche page sliepen achter het bidvertrek der Lady; van dezen werd niemand gered, waarschijnlijk smoorden zij in den rookdamp en gingen zoo uit den slaap in den dood over. De arme Debora, die op haar armstoel was ingeslapen, werd door de brandlucht verschrikt wakker; bedwelmd door da dikke rookwolken, had zij getracht een deur te bereiken, en was misschien reeds door den rook verstikt, voordat hare kleederen vuur vatten; het was haar verminkt lijk, dat Courtenay zoozeer ontzette.

Darley dan vermoedde uit het gevoel en de kreten die hij hoorde, dat er iets buitengewoons voorviel. Hij staat op, slaat een blik op het ledikant van den Graaf, en ziet dezen daar niet meer. In verwondering verlaat hij haastig het vertrek; hij komt in de voorzaal, waar eene algemeene verwarring heerscht, en waarin reeds verscheidene lieden zijn doorgedrongen, die, zooals het bij zulke gelegenheden doorgaans gaat, meer de ontsteltenis helpen bevorderen, dan wezenlijke hulp aanbrengen. Zijne zintuigen hebben den jongeling reeds de verschrikkelijke ramp doen kennen; hij vraagt naar zijn meester, naar de vrouw des huizes. Geen van beiden zijn zij te vinden! Men vreest dat de Lady in het brandende vertrek is omgekomen. Hij kan niet denken dat de Lord, van het onheil bewust, hem slapend aan zijn lot zal hebben overgelaten; wat kan dezen bewogen hebben zich in den nacht te verwijderen? Weinig bezorgd over de gevolgen van den brand, behoudt hij bij het rumoer en geschrei om hem heen eene bedaardheid, die hem

koel overleg vergunt, en put hij zich uit in achterdochtige gissingen.

‘Ik wil zekerheid!’ roept hij eindelijk uit, ‘wie uwer heeft moed mij naar de westzijde te volgen?’

Verscheidenen, zoo burgers als bedienden, doen zich op. Binnendoor was dit echter niet meer te doen, de gemeenschap was afgebroken; zij trekken het huis om; Darley stapt vooruit met eene drift alsof hij het goudland te ontdekken had, en hij bemerkt, nog voordat iemand hen ziet, Courtenay en zijne zuster, in gesprek met gewapende mannen, die rustig aftrekken met een zoo zonderling liedje; hij heeft nog gehoord dat er gesproken wordt van iemand, dien men niet verraden moet, en dat de Lady dien menschen goud belooft. Hij is er nu van overtuigd dat hij nog niet in alle ontwerpen van den Graaf is ingewijd; maar ook dit geheim moet hij doorgronden.

‘Burgers, daar vluchten de brandstichters!’ roept hij, op de wegijlende mannen wijzende.

‘Houdt u rustig vrienden! Die lieden hebben geene schuld,’ spreekt Courtenay; dan te vergeefsch. Met Darley aan het hoofd rennen ze weg, terwijl slechts enkelen achterblijven, die luidruchtig hunne blijdschap te kennen geven over de redding der goede Lady en van den beminden Graaf. Zij blijven hen vergezellen tot in het andere gedeelte van Sterny-House, waar zij aankomen onder het gejubel der menigte.

Het vuur is gebluscht. De orde herstelt zich langzamerhand. De volkshoopen gaan uiteen. Arabella, wier geest in aanhoudende verbijstering is, wordt door een paar hulpvaardige burgervrouwen te bed gebracht. Ook Courtenay zondert zich af, met eene nieuwe zorg in het hart.

Het gelukte den page niet, een der vluchtenden in handen te krijgen. Of zij zich in het nauwe doolhof der stegen verscholen, dan wel gereed liggende booten bereikten, bleef voor hem in het onzekere. Hij trok af met zijne burgers. Toch namen de dienaars van den Lord Mayor den woesten Jack gevangen, die, met het onbaatzuchtige doel om op eigen hand de winstgevende onderneming door te zetten, welke zijne makkers hadden laten varen, zich achter struiken en boomgewas verscholen had.

De weggeworpen fakkel van Arabella's echtgenoot was de oorzaak van den brand geweest. Met kracht tegen het zijden behangsel geslingerd, was zij wel uitgegaan, doch eene vonk, tusschen de plooien der draperieën geraakt, was daar blijven smeulen. Bij de hartstochtelijke gemoedsbewegingen, die de aanwezigen hadden beziggehouden, werd de aanvankelijke brandlucht te minder opgemerkt, daar, bij de toenmalige ongeschikte inrichting der schoorsteenen, altijd eene soort van rook zelfs de sierlijkste kamers vervulde, als er gestookt werd. Eerst na het binnenkomen der samenzweerders, en bij den tocht, die er ontstond door het telkens openen en sluiten van het kruisraam, steeg er eene laaie vlam op, juist toen Lady Arabella, na den verschrikkelijken eed, die haar aan het komplot verbond, uitgesproken te hebben, bewusteloos op hare sofa terugviel. In dezen toestand werd zij weggevoerd, terwijl geen der eedgenooten zich verder om den brand van haar huis bekommerde.

Hoofdstuk IX. De minnares van Suffolk.

Twee mannen zaten aan een eikenhouten tafel in eene burgerwoning, niet ver van St. Dunstan, aan de oostzijde van Temple-bar. De oudste van beiden droeg eene bruine monnikspij, den gordel der Franciskaners, een rozenkrans en een zwart prieterskapje. Zijne levendige, diepliggende oogen, beschaduwd door dikke wenkbrauwen, die reeds begonnen te grijzen, zijne strenge trekken, iets gebiedends in zijne houding, en de ongemaakte waardigheid, waarmede hij op den eenvoudigen, lederen leuningstoel zat, kenmerkten echter onder dit gewaad den man van rang.

Niet alzoo was het met dengene die tegen hem over zat. Zijne kleeding was die van een gemeen burger, en zij paste zoo volkomen bij zijne boersche houding, onbehagelijke manieren en grove, harde gelaatstrekken, dat het scheen alsof de natuur zelve hem zijne plaats had aangewezen onder den lagen volkshoop.

Die twee mannen waren de Bisschop-Kanselier en Benefield. Zij schenen eene gewichtige zaak afgehandeld te hebben, want de laatste sloeg met de vuist op de tafel en zeide, terwijl hij in den ruwen lach uitbarstte, die hem eigen was:

‘Bij St. Stephanus! dat noem ik een vijand verschalken! En is uwe Lordschap op dat denkbeeld gekomen door die enkele woorden, welke mij ontsnapt zijn?’

‘De naam Bealow was mij genoeg. Ik ken hem nog van vorige dagen als een heethoofdig ketter; maar ik wist niet dat hij zich

nog hier ophield. Nooit bevorderde iemand beter mijne plannen, dan deze Courtenay door zijne tusschenkomst in de zaak van dit Luthersch huisgezin. Maria is een steunpilaar van de Heilige Kerk; doch zij is slechts eene vrouw! Ik wil niet zeggen eene zwakke vrouw; maar toch zulk eene, die terugdeinzen zal als er veel bloed stroomen moet, en die niet met volharding eene gansche sekte te vuur en te zwaard vervolgen zal, zoo haar hart daarin niet evenveel deelneemt als haar gevoel van godsdienstplicht. Daarom moet haar gunsteling verwikkeld worden in de belangen der belijders van de nieuwe leer, opdat zij hen verdelgen moge om zijnentwil. Dan zullen hare opgeruide hartstochten blindelings de richting volgen, die ik aangeef, en terwijl zij meenen zal slechts eene teleurstelling te wreken, bevordert zij de heiligste zaak: de uitroeiing van de verfoeielijke ketters en de volkomene zegepraal der Kerk!

Benefield had den Kanselier met een stomp welbehagen aangestaard. Het was duidelijk te zien dat hij hem niet begreep.

‘Als dat uwe bedoeling was, hoogwaardige Heer! dan had men hem wel terstond kunnen beschuldigen van verstandhouding met dien ketterschen leeraar, zooals ik reeds heb willen doen.’

De geestelijke Lord haalde de schouders op, en hervatte:

‘Dat was mijne meening niet, Sir! Ik wacht nu slechts eenige papieren af, die mij een vermoeden tot zekerheid zullen maken. Ik heb daartoe iemand hier bescheiden. Gij weet, de eenige bewoner van dit huis is een man, die geheel van mij afhangt; daarom vindt gij bij hem zoolang gij zulks noodig hebt, eene veilige schuilplaats. Gij kunt mij hier van tijd tot tijd zien, want ik ben gewoon in dit huis de lieden te spreken, die ik aan mijne woning niet ontvangen kan. - Maar ik moet nog een ernstig woord tot u richten, Sir! Ik heb reden om zeer ontevreden te zijn over uw gedrag. Ik zeg u, dat dit de weg niet is om aanspraak te verkrijgen op tijdelijken en eeuwigen zegen. Gij geeft u onberaden over aan uwe dierlijke driften; gij wilt een goed Katholiek heeten en gij willigt ondeugden in, waarover zelfs een ketter zich zoude schamen. Vergeet nimmer, Sir! dat gij een der werktuigen zijt in de hand van God, om Zijne Kerk in ons vaderland te herstellen, en gedraag u betamelijk;

leg u toe op heiligmaking en op meer reinheid van wandel.'

'Verdoemde huichelaar!... mij voor te preeken!' dacht de ridder bij zich zelven; doch hij zag in, dat het luchtgeven van die gedachte eenigszins ontijdig zoude geweest zijn; ook wilde hij iets antwoorden van berouw, van wegsleepende schoonheid, enz., doch het binnenkomen van een derde, hun bondgenoot Darley, verhinderde hem daarin. Deze zag zeer bleek, groette den Kanselier eerbiedig, maakte eene lichte buiging voor Benefield en wierp zich toen met zichtbare moedeloosheid aan het eind der tafel op een stoel.

'Wat is dat, master Darley?' vroeg de Kanselier, meteenige verwondering. 'Gij schijnt zeer ontdaan? Zijn de berichten, die gij komt brengen, even somber als uw gelaat?'

Er komt veel in van brand en samenzwering, Mylord! Doch dit is het niet, wat mij ontzet: aan het huis van Bealow gekomen, vond ik het ledig!'

'Pouah! meent gij dat de vogels ontsnapt zijn?' viel Benefield in.

Gardiner sloeg een strengen blik op den ridder en sprak toen, terwijl hij Darley uitvorschend aanzag:

'En wat kan daarin gelegen zijn dat u treft, jongeling! Die lieden zijn in goede bewaring gebracht; het is geschied op mijn bevel, en het was noodzakelijk.'

Een donkere gloed verspreidde zich over Darleys fijne trekken.

'Mylord Kanselier, gij bekleedt een te eerwaardigen rang om u in te laten met de lage wraakneming van een Benefield!'

'Knaap!' riep deze, en vloog op.

'In mijne tegenwoordigheid!' zeide Gardiner, en zag beiden scherp aan; daarop richtte hij zich tot den page:

'Hier wordt geen bijzonder belang beoogd, master Darley. Die Bealow, een verstokt afvallige, zal het middel zijn, waardoor de noodzakelijke val van den gevaarlijken Devonshire bewerkstelligd wordt.'

'Ik meende dat daartoe reeds bouwstoffen genoeg voorhanden waren zonder die in zijne beste daden te zoeken. Maar ik zeg u, Mylord, dat ik de hand niet leenen wil, om dit ongelukkige huisgezin in nog grootere ellende te brengen. Zie af van uwe plannen met hen, of, bij den hemel! ik maak den Graaf met de reden van hun plotseling verdwijnen bekend!'

‘En al wildet gij dat, dwaze jongeling, dan ware het nu toch te laat. De tusschenkomst van Devonshire zoude hun nu niet meer baten, en eene lang gegraven mijn slechts iets te vroeg doen springen. Dat te vroeg zoude uwe schuld zijn, en gij zoudt dan niet ééne vrucht plukken van uw slim overlegd verraad.’

‘Kanselier! er zijn oogenblikken, waarin ik eene bittere knaging gevoel, en waarin het mij moeite kost tot mijn geweten te zeggen: - zwijg! gij zult zwakker zijn dan mijne eerzucht! - Begrijpt gij wat het zegt, Mylord, slechts achttien jaar te zijn, en reeds verloren voor eer en deugd!’ En zijne stem verhief zich hier tot den luiden toon der wanhoop.

De Kanselier sloeg de oogen naar den grond. Zelfs de dweepzieke priester besefte het schandelijke, dat er in lag, een aankomend mensch, wiens ziel evenzeer als die van een ander behoefte had aan heiliging, met opzet heen te voeren langs een weg van huichelarij en misdaad, al ware het dan ook om een heilig doel te bereiken; doch hij bedacht tevens, dat Darley een te gewichtig hulpmiddel was, om het ter wille van eene zoodanige overweging te laten glippen, en daarom sprak hij hem aan met den glimlach en den vriendelij ken blik, waarmede men een onnoozel kind bemoedigen zoude:

‘Dat zijn van die aarzelingen, mijn zoon! die u overvallen, omdat gij den aard van uw werkkring niet recht bevat. Gij zijt door hooger hand geplaatst aan de zijde van dien trotschen Graaf, die nog slechts ééne schrede te doen heeft om een afvallige zoon der Kerk te zijn, die ten minste heult met hare huichelachtige tegenstandster, welke juist door zijne hulp de macht zoude verkregen hebben om zich als zoodanig te doen gelden. Wat is nu uw plicht? Toe te zien, hoe de boozen zich vereenigen ten verderve van velen, en hen ongehinderd hunne plannen te laten uitvoeren, of wel hen te doen vallen tot behoud van allen? De sterkte en de macht der daden is u niet gegeven; maar de list blijft u, en de list moogt gij aanwenden. Of was het geene list, die Mozes gebruikte tegen de Egyptenaren? geene list, waardoor Jacob den vaderzegen verkreeg? geene list, waardoor zijne zonen hunne vijanden verschalkten? En dit alles onder goedkeuring van Jehovah zel ven.

En wat zijn die dwaze begrippen van eer, welke gij zegt te schenden? Zoon der Kerk! wat schande is bij de menschen is eere voor God!'

Hier zweeg de Bisschop eenige oogenblikken, en peilde met een doordringend oog den indruk, dien zijne taal op den jongeling gemaakt had. Men ziet dat het hem niet moeielijk viel zijne booze plannen als noodwendige plichten voor te stellen, ze met een waas van heiligheid te omgeven, en een verraad te rechtvaardigen door de Heilige Schrift, die maar al te vaak door drogredenen en willekeurige uitleggingen dienstbaar wordt gemaakt aan de laagste bedoelingen.

Darley was opgestaan en had eene meer eerbiedige houding aangenomen.

De Kanselier vervolgde:

'Maar ook uwe schande naar de wereld wil ik niet. Er zijn reeds stappen gedaan om u eene luisterrijke plaats aan te wijzen onder de jonge edelen des rijks. Zijne Heiligheid weet van uwe trouwe diensten. Reeds is de Keizerlijke Infant op u door mij opmerkzaam gemaakt. Na den val van uw roekeloozen meester stel ik zelf u voor aan de Koningin. Met aanbevelingen van den Heiligen Stoel, gerugsteund door de gunst van Philips, - om niet eens te spreken van hetgeen mijne vriendschap voor u bewerken kan; - met een innemend voorkomen en een fijn, schrander oordeel als het uwe: zoudt gij met dit alles u een trap van aanzien en macht denken kunnen zonder dien te bereiken? Maar dan ook standvastig, mijn zoon, en geen wankelen als het uur der uitvoering daar is!'

Reeds bij het begin dezer rede had Darleys gemoedsbeweging eene andere wending genomen. Al meer en meer week het beschamend zelfverwijt. Al sterker en sterker wond zijne eerzucht zich op. Van een woest vuur flonkerden zijne oogen, en met ademlooze aandacht luisterde hij. Toen Gardiner zweeg, ijlde hij op hem toe, met den lach der gestreelde ijdelheid op het gelaat, en wierp zich aan zijne voeten, met de belofte:

'Mylord, vergeef mij dat weifelen, ik zweer volharding!'

De Kanselier had hem nog niet kunnen oprichten, toen er een wezen binnentrad, dat aller aandacht afleidde en dat zelfs

Benefield, die met wangunstige blikken op den page gestaard had, aantrok.

Het was eene vrouw, in een gewaad van zilverlaken, waarover zij echter een donkerbruinen nonnensluier droeg, die haar voorhoofd en hals bedekte. Haar gelaat droeg diepe sporen van smart, en de ingevallen wangen, de rood geweende oogen getuigden van knagenden kommer. Zonder acht te slaan op de anderen, naderde zij met vasten tred den Kanselier, en reikte hem met de vermagerde hand eene brieventasch over, terwijl zij zeide:

‘Ziedaar de papieren van Suffolk, Mylord! Zij bewijzen alles wat gij wenschen kunt. Gij kent mijne voorwaarde: die man moet sterven!’

‘Waar eene vrouw vonnis velt, valt het niet zacht,’ merkte Gardiner aan, de brieventasch gretig inziende.

‘Suffolk heeft den dood aan mij verdiend. Een schepsel, dat aan zijne voeten lag met teederheid en trouw, te verstooten op een oogenblik toen zij geene toevlucht meer had dan zijne liefde: dat is eene daad, die niet vergolden kan worden dan met bloed! En nu vaarwel, Mylord, gij hebt mij vergeving toegezegd; ik ga boete doen voor het verledene.’ Snel verliet zij het vertrek, zonder de beide anderen opgemerkt te hebben.

Lang en zwijgend bladerde de Kanselier in de papieren die hem gegeven waren; eindelijk vond hij er een, dat hem een blijden uitroep ontlokte.

‘St. Peter wees gedankt! Dit vermoedde ik. Leest mijne heeren, leest!’

Darley en Benefield doorliepen het papier. Het was een brief van Wyatt aan Suffolk, die een duidelijk bewijs leverde van eene verstandhouding tusschen hen beiden, en waarin met ronde woorden het voornemen werd te kennen gegeven om door een gewapenden opstand het gezag der Koningin aan te randen; daarin vond men de volgende zinsneden:

‘En wat Courtenay aangaat, van wien uwe Genade mij sprak, als van een uitverkoren gunsteling der Koningin; ik heb hem gesproken op den dag na zijne bevrijding uit den Tower. Hij is zoo goed als de onze. Ik vond hem bij de prinses Elisabeth in een vertrouwelijk samenzijn, dat geen twijfel omtrent hunne

betrekking overlaat. Ik deelde hun onze plannen mede. Zij antwoordde, zooals men het verwachten konde, met eene uitvlucht, die haar de gelegenheid vrijlaat om zich bij ons te voegen, zoodra er een kans van zegepraal is. Haar minnaar verwierp alles met eene schijnbare minachting. Maar hij is meer een romaneske minnezanger dan een staatsman, en zijne schoone zal hem overgehaald hebben, eer hij het zelf vermoedt. Laat ons hun zekerheid geven van het welslagen, en zij zullen ons ondersteunen met al wat hun ten dienste staat.'

'Nu wordt mij alles helder!' riep Darley, 'en nu weet ik, waarom de Graaf die zonderlinge mannen wegzond met een wenk van verstandhouding. Ja, bij den hemel, wij hebben hem niet zóó kunnen omsingelen, of hij heeft nog zijn eigen duisteren weg weten te gaan.'

'Wat zegt gij?' vroegen Gardiner en Benefield te gelijk.

Toen verhaalde de page hun het gebeurde op Sterny-House, sprak van zijne vermoedens, van het liedje der plunderaars, waarin Wyatts naam genoemd werd, en van de vreemde omstandigheid dat Courtenay en zijne zuster, zonder eenige wanorde in hunne kleeding, midden in den nacht met gewapenden een bedaard gesprek hielden, terwijl hun vaderlijk huis in brand stond.

'Wij hebben niets meer noodig,' sprak de Kanselier. 'Ik kan nu het geheele geheim van dezen zwarten aanslag zoo klaar en geleidelijk ontcijferen, als een goed middeleeuwsch handschrift... En is die lichtzinnige Graaf daarop rustig naar Ashridge gereden?'

'Niet zoo terstond, maar toch in den ochtend. Arundel is bij hem, zij kunnen reeds daar zijn.'

'Luister nu, heeren, en dat ieder zijne taak wel bevatte. Gij, Benefield, houdt u onder vermomming hier. Hebt gij de beurs?'

'Hier is zij, Mylord?'

'Juist, aan deze zijde de E en aan de andere haar geliefkoosd devies: *Semper idem* (altijd dezelfde). Bewaar dit tot op het beslissende oogenblik; zijn uwe lieden voorbereid en onder ons bereik?'

'Zij zullen bij de eerste oproeping verschijnen.'

''t Is wel, ik heb verder niets voor u. - Darley, wanneer kan de Graaf terug zijn?'

'Morgen ten vier ure verwacht men hem te Whitehall. 't Is

dan de vierdag van St. Katharina, zooals uwe Hoogwaardigheid weet, en de Koningin wil dien met hem en enkele andere begunstigden te Greenwich houden.'

'Tracht het zoo te maken, dat zijne Lordschap ditmaal niet langs de rivier naar het Hof gaat. Neemt gij op u, daarvoor te zorgen?'

'Gemakkelijk, Mylord! in zulke zaken weet ik hem te leiden als mijn rijpaard.'

'Gij rept geen woord van de Bealows, en laat het verdere aan mij over.'

'Is uwe Lordschap dan besloten om ....'

'Ja, wij kunnen handelen; zijne vereeniging met Wyatt dringt mij hem te voorkomen. Vaarwel! master Darley! wij zien elkander het eerst weder te Whitehall.' Hij wenkte den page te vertrekken.

Toen deze vertrokken was, wendde hij zich tot Benefieid:

'Nog dezen nacht houdt eene geestelijke rechtbank zitting in het schip der St. Paulskerk, om uitspraak te doen in de zaak van Thomas Bealow, beschuldigd van ketterij en lasteringen tegen onze Moeder de Heilige Kerk. Ik zal daar voorzitter zijn.'

Zelfs Benefieid rilde bij de vreeselijke klem, die de Kanselier op deze laatste woorden legde.

Na eenige oogenblikken echter overwon eene lang onderdrukte, ijdele nieuwsgierigheid zijn ontzag voor den strengen staatsman, en hij vroeg hem:

'Wie was toch die schoone, droevige vrouw, Mylord?'

Gardiner haalde met minachting de schouders op, en antwoordde:

'Eene verstootene minnares van Suffolk, die hij, dwaas genoeg, onder de vrouwen zijner gemalin eene plaats heeft laten behouden.'

Hoofdstuk X. Een begin van het einde.

‘Ik zeg u, Geertruid, dat gij ongelijk hebt; eene wandeling als deze geeft mij meer vermoeienis dan afleiding, en de eentonige statigheid van dit oude bosch maakt mij ongeduldig en somber. Ik haat die eeuwige zwijgende boomen!’

Zoo sprak Lady Elisabeth, die op Geertruid Hokarth leunende, door deze dieper in het bosch van Ashridge was gevoerd, dan zij zelven wilde.

‘Indien uwe Ladyschap vermoeid is, kunnen wij terugkeeren,’ antwoordde de altoos deftige dame, ‘maar het is zeker, dat lichaamsbeweging u goed is, na eene zoo sterke inspanning van den geest.’

‘Bewaar ons, mijne waarde Hokarth! gij doet mij denken aan de spreuk: *Vinienti occurite morbo* - eene ziekte te genezen, voordat ze daar is. - Als zij mijne gezondheid moesten benadeelen, die weinige oogenblikken welke ik aan mijne studiën besteed, die juist de zoetste van mijn tegenwoordig leven zijn, dan ware ik reeds gestorven onder de leiding van mijn goeden Roger Asham, die mij als het ware met Grieksch en Latijn voedde. Dat was een goede, gelukkige tijd, Geertruid, toen ik met hem Cicero en Livius doorlas! 't Is toch vreemd, dat men die oogenblikken als ze daar zijn, zoo weinig waardeert, en eerst door hun onherroepelijk verlies leert inzien, wat ze voor ons waren. Asham noemde de treurspelen van Sopho-

cles eene leerschool der vorsten, eene waarschuwende stem tegen een te groot vertrouwen op de duurzaamheid van hun geluk; en, zijne aanwijzing volgende, leerde ik veel daaruit van buiten, wat ik mij nu vaak ten troost herinner. Doch om terug te komen op mijne eerste woorden, ik geloof dat dit bosch mij overdragelijk is, omdat het mij steeds doet denken aan de vroolijke jachten te Greenwich en Woodstock, waaraan ik vroeger deel mocht nemen; ik schaam mij bijna het te zeggen, maar het hindert mij, dit vermaak te missen.'

'Uwe Ladyschap zou hier kunnen jagen, men zegt er is veel wild.'

'Jagen? zonder behoorlijk jachtgevolg, zonder den fieren, sierlijken stoet, die aan zulk feest iets bevalligs en indrukwekkends geeft! Jagen, met een paar geleende jachthonden en onhandige knechts, evenals de dochter van een armen landedelman, die 'op een anders jachtgebied stroopt! Neen, bij God, beter is het dat de dochter van Hendrik VIII zich binnen vier muren opsluit, dan dat zij zich zóó in het openbaar vertoont.'

'Er is iemand, die u in staat zou stellen een luisterrijken jachttrein te houden, zoo hij slechts wist....'

'Ach! zwijg, hij doet reeds zooveel voor mij. Het ware beter dat gij mij niet aan hem herinnerd hadt, Geertruid, nu ik hem voor een oogenblik vergat. Een onbeschrijfelijke angst overvalt mij, als ik aan hem denk. Nooit meer tijding van hem! En het glibberige pad te kennen, waarop hij voort moet. Te weten dat één woord van vriendschap voor mij hem een schitterend vooruitzicht kan kosten; de verhevene openhartigheid van zijn karakter te kennen, welke hem ter prooi geeft aan elken schurk, die zich van zijne vriendschap weet meester te maken om haar te misbruiken; en niets te kunnen doen om hem te sterken, niets om hem te raden en geen anderen troost te hebben, dan het geloof aan zijn eerbied voor een eed, die mij soms voorkomt een zwakke band te zijn tegen zijne hartstochtelijkheid! O, Geertruid, die schrikkelijke onrust, die sombere bekommering, die ik niet van mij afwerpen kan, zou dat voorgevoel zijn?'

'Uwe Ladyschap vergeve mij, dat is een paapsch bijgeloof,' merkte Hokarth aan, die eene strenge protestante, een tot dwe-

pens toe getrouwe voedster, maar eene zeer onmenschkundige vriendin was, en wier bekrompen geest in gestadige vrees leefde, dat Elisabeth nog weifelde tusschen de nieuwe leer der Hervorming en de oude vormen van het Katholicisme. En inderdaad bewaarde de Vorstin doorgaans een voorzichtige onzijdigheid, die beide partijen in hun voordeel uitlegden, hoewel de schrandersten onder de Katholieken zich hierdoor niet lieten blinddoeken; zij kenden haar, zoo al niet uit hare daden, dan toch uit hare opvoeding en hare vrienden.

‘Geertruid, Geertruid!’ sprak de Vorstin berispend, ‘kunt gij dan nooit de Roomsgezinden noemen zonder schimptaal. Eerbiedig het gevoelen van anderen, zoo gij wilt dat zij het uwe zullen eerbiedigen. En zou het dan zoo onmogelijk wezen dat de onzichtbare band, die ons aan een geliefd wezen hecht, tevens als een onstoffelijke geleiddraad ware, waardoor een voorweten dat den één onheil dreigt, snel en zeker op den andere wordt overgebracht? Zou het niet.... dan ik hoor, dunkt mij, dicht achter ons het getrappel van paarden. Laat ons schielijk van hier gaan, het kon Sir Thomas Pope, of John Gage zijn, die ons vanwege het hof bespieden; zij zijn er in lang niet geweest. Kom spoedig! ik wil hen hier niet aantreffen.’ En zij trok de voedster driftig met zich voort.

‘Daar uwe Genade toch zooveel aan voorgevoel hecht,’ zeide deze omziende, ‘moet ik u zeggen dat zij zich ten minste heden verzekeren kan, of het al dan niet bewaarheid wordt, want het is Sir Thomas niet, maar een ander, meer welkom bezoek. Neen, schrik zoo niet, liefste Lady, versnel niet uw stap: het is waarlijk de Lord van wien wij spraken.’

‘Courtenay!’ riep Elisabeth, die onwillekeurig het hoofd omwendde; doch ziende dat hij niet alleen was, verborg zij met hare gewone zelfbeheersching den glimlach der vroolijke verrassing onder eene ernstige waardigheid.

Toch bleef zij staan.

Het was werkelijk de Graaf van Devonshire met Lord Arundel en een klein gevolg. Ook zij herkenden nu de Prinses. Na eene korte woordenwisseling, die Hendriks dochter met een kloppend hart gadesloeg, stegen zij af, lieten de bedienden met

de paarden ter zijde gaan, en naderden nu de jeugdige Vorstin. Arundel trad vooruit, en de knie buigende, sprak hij: ‘Ik kom u eene hulde brengen, Mylady! die mijn hart u reeds lang heeft toegewijd. Ik erken dat de plaats niet zeer voegzaam is, dan, nu het toeval ons zoo gunstig in uwe nabijheid brengt, meende ik dat uwe Ladyschap een getrouw dienaar niet zoude terugwijzen, omdat hij voor ditmaal de regelen der étiquette overschrijdt.’

‘Welkom, Mylord! en hartelijk dank voor uwe vriendschap. Is deze ontmoeting toevallig, of waart gij werkelijk op weg naar mijne woning?’ zeide Elisabeth, terwijl zij hem ophief.

‘Onze tocht hierheen had geen ander doel, dan uwe Ladyschap te zien. Doch vergun mij, u voor te stellen Mylord Courtenay, Graaf van Devonshire, Groot-Stalmeester der Koningin, die mij vergezelt namens hare Majesteit.’ Nu nam hij Courtenay bij de hand, die tot hiertoe, zeer met zijne houding verlegen, op eenigen afstand was blijven staan, maar thans nederknielde en het hoofd diep boog om de gemoedsaandoening, welke zich op zijn gelaat teekende, niet te verraden.

De zachte handdruk, waarmede zij hem oprichtte, stelde hem schadeloos voor de zwijgende buiging, waarmede zij zijn groet beantwoordde. Arundel meende het stijve van deze ontvangst te moeten matigen. Hij vond het eene onvoorzichtigheid van Elisabeth, dat zij een gunsteling niet vriendelijker welkom heette; daarom sprak hij luid, een zijdelingschen blik op dezen werpende:

‘'t Is aan Mylord Courtenay, dat ik het geluk te danken heb, uwe Ladyschap te mogen bezoeken, en zoo wij u iets gunstigs hebben mede te deelen, is het nogmaals aan hem, dat wij het verschuldigd zijn.’

‘Is dat waar, Graaf van Devonshire?’ vroeg Elisabeth en sloeg daarbij een zoo misnoegden blik op dezen, dat Arundel het opnieuw geraden vond tusschenbeide te komen.

‘Op mijn woord als edelman, Mylady! De Graaf staat wel hoog in de gunst der Koningin; doch hij heeft daarom niet minder getoond uw vriend te zijn.’

‘Moet ik dat gelooven?’ vroeg Elisabeth, en verbleekte bij de gedachte, die zich van haar meester maakte.

Courtenay kon zich niet langer bedwingen; hare achterdocht

griefde hem diep. ‘Mylady!’ riep hij uit, zich aan hare voeten werpende: ‘Geloof alles wat u goeddunkt, slechts niet, dat een ridder van mijn geslacht zijn eed zoude kunnen breken!’

‘Zoover dus onze vriendschap vereenigbaar is met uwe trouw aan de Koningin, biedt gij mij die aan. Dat is meer dan ik hopen konde, Mylord! Neem daarvoor mijn hartelijken dank, en wees ook gij mij welkom, Graaf!’ Zij reikte hem de hand. Onwillekeurig of met opzet, bleef haar handschoen tusschen zijne vingers.

Hij zag haar vragend aan.

‘Mylady! het toeval stelt mij eene gedachtenis aan dit uur in handen: wees gij niet wreeder dan het toeval!’

‘Behoud het dan als een onderpand van mijn vertrouwen op uwe verzekeringen van zooeven. En nu, Mylords, laat mij iets hooren van mijne koninklijke zuster? Onderwijl kunnen wij naar Ashridge terugwandelen, zoo gij beiden daar mijne gasten zijn wilt, en u behelpen met hetgeen eene landelijke tafel oplevert.’

Daarop nam zij den arm van Arundel en stapte, met hem sprekende, voort. Courtenay bewonderde in stilte hare zelfbeheersching, hare gevatheid; doch het kostte hem een zucht, dat zij hare liefde zoo gemakkelijk verbergen konde. Het was voorzichtigheid, hij moest het erkennen, het was staatkunde; maar hij had wel gewenscht dat haar gevoel sterker gesproken had dan die beide.

Hij bleef een weinig achter en knoopte een gesprek aan met de Barones Hokarth, die hem veel zeide, dat hem troosten konde bij Elisabeths schijnbare koelheid. Hare tegenwoordige levenswijze, hare onrust over hem, zelfs hare klachten van zooeven deelde zij hem mede, en hij verdiepte zich zoodanig in het genoegen van over haar te hooren spreken, dat zij het kasteel bereikt hadden, eer hij er zelf aan dacht.

Elisabeth had niet zonder oogmerk den Groot-Kamerheer zooveel onderscheiding bewezen!’

‘Is Courtenay te vertrouwen?’ vroeg zij. ‘Ik heb in den laatsten tijd zoovelen als vijanden leeren kennen, die zich vroeger vrienden noemden!’

‘Ik kan hem niet ontcijferen. Hij heeft een onbepaalden

invloed op de Koningin; het Hof en de adel kruipen voor hem; de *city* draagt hem op de handen; het volk aanbidt hem. De Kanselier zelf zoekt zijne vriendschap. Noch slechts één stap, en hij is Koning van Engeland. Maar hij weifelt steeds om dien te doen, hoewel de Koningin zelve door zinspelingen hem daartoe schijnt te willen uitlokken. Hij wijst die echter altijd met koele galanterie van de hand, als begreep hij ze niet, en ze zijn toch zoo duidelijk! Sommigen van ons zeggen dat hij den duur van Maria's regeering wantrouwt, en dat hij aarzelt uit vrees dat zij zich niet op den troon zal kunnen staande houden; maar hij, die zoo algemeen bemind is, zoude juist in staat zijn om het volk met haar te verzoenen, en men hoort ook niets van onrust. Wat eigenlijk uwe vraag betreft, Mylady! uw vijand is hij niet, ofschoon hij zelf niets voor u heeft willen doen; doch toen ik om uwentwil harde, beleedigende woorden hooren moest, kwam hij edelmoedig tusschenbeide, en verkreeg meer met een paar woorden, los daarheen geworpen, dan ik met eene dringende bede.'

'Hij werd dus mijne voorspraak?

'In den rechten zin kan ik dat niet zeggen, Mylady! doch reeds in de bescheidenheid, waarmede hij zich thans ter zijde houdt, ziet uwe Ladyschap zijne goede bedoeling; want de Koningin die mij, de hemel weet waarom! wantrouwt, benoemde hem tot haar vertegenwoordiger bij ons gesprek.'

Elisabeth was voldaan. Courtenay scheen Maria en allen die haar omgaven volkomen te beheerschen, en uit Arundels woorden begreep zij, dat men niet eens dacht aan de mogelijkheid van het bestaan eener betrekking tusschen den Graaf en haar; deze had thans, zonder zich zelven bloot te geven of zijn eed te breken, een middel gevonden om haar te naderen, en zij durfde dus met gerustheid zijn bijzijn genieten.

'Als Devonshire zoo machtig is, zoude hij een nuttig vriend kunnen zijn,' sprak zij tot haar geleider, 'en ik geloof dat ik in den raad mijner zuster zulk een behoef.'

'Helaas ja! Mylady, en even waar is het, dat gij daar geen anderen hebt dan mij, die zoo weinig vermag.'

'Wien ik daarom niet minder hoogschat,' hernam zij, hem de hand drukkende. 'Doch waarom zoude ik blozen de bescher-

ming in te roepen van iemand, die...' hier naderde hen Courtenay, en Elisabeth fluisterde nog slechts de woorden: 'laat ons straks onder eenig voorwendsel alleen.'

Gezamenlijk in dat gedeelte van het slot gekomen, waar wij de Vorstin bij den aanvang van ons verhaal vonden met hare vrouwen, werd haar door Courtenay de boodschap van Maria medegedeeld. Zij wilde niets beslissen, voordat zij hem onbespied gesproken had; daarom wendde zij voor, zich op een antwoord te zullen beraden, dat zij schriftelijk zoude mededeelen. Arundel zoude zich met dat geschrift belasten.

De koele, deftige toon werd nu allengskens afgelegd; zelfs Devonshire die het meest leed onder de gestadige waakzaamheid over zijne woorden, begon zich vrijer te gevoelen, en toen zij eindelijk plaats namen aan eene eenvoudige, doch goed voorziene tafel, wist Elisabeth, door ongezochte, geestvolle scherts en door schrandere opmerkingen, die het vernuft van anderen uitlokten, of door kleine vleierijen, die zij onder beiden gelijkelijk verdeelde, het gesprek zoo levendig te houden en te veraangenamen, dat Arundel, verrukt en betooverd door haren vertrouwelij ken omgang, recht uit den grond van zijn hart het onmogelijk noemde, dat de Koningin hare zuster leerde kennen, zonder haar te beminnen. Ik druk het u op het geweten, Mylord Courtenay!' voegde hij dezen toe, 'dat gij deze parel niet langer aan het hof onthoudt; het kost u bij onze genadige Koningin niets dan een verzoek.'

De Graaf glimlachte flauw en zuchtte; hij kon zich niet vereenigen met het uitgesproken gevoelen; hij wist te goed welke bergen zich nog verhieven tegen de gewenschte toenadering van die twee vrouwenharten; en hij had buitendien nog zooveel te dragen, nog zooveel dat hem ontrustte. Zijne mindere opgeruimdheid werd door Elisabeth en Arundel toegeschreven aan den schrikkelijken nacht, dien hij ten huize zijner zuster had doorgebracht en aan de bekommering over hare ongesteldheid; want hij had hun beiden alles medegedeeld, zonder echter, zooals men denken kan, van de vermoedens te spreken die hem juist het meest beangstigden.

Na den maaltijd, toen Sawers zich met de andere bedienden

verwijderd had, stonden de Barones Hokarth en Miss Mary, die aan het einde der tafel mede aangezeten hadden, op, en verlieten het vertrek. Nu sprak Arundel van de noodzakelijkheid om hun gevolg, dat hen in de herberg van Ashridge wachtte, eenige bevelen te geven, en nam, tot groote vreugde der gelieven, die taak op zich.

Vooraf echter zeide hij fluisterend tot de prinses:

'Gebruik dit uur met uwe gewone schranderheid, Mylady! en gij hebt u den aanstaanden Koning van Engeland gewonnen; die kleine toegevendheid met den handschoen was reeds een meesterstuk!' Daarop liet hij beiden alleen.

'Elisabeth, welk eene marteling!' riep Courtenay, terwijl hij naast haar plaats nam, 'zóó met u samen te zijn, is mij meer ergenis dan genot!'

'Denk liever aan het voorrecht van dit oogenblik,' antwoordde zij, en streek zachtjes de zwarte lokken langs zijn schoon voorhoofd op zijde. 'Doch het komt mij voor, Graaf, dat u meer kwelt dan de onrust van een enkelen nacht! Uw voorhoofd gloeit en uwe wangen zijn bleek, en ik zie u niet tegen mij glimlachen zooals vroeger. Courtenay, waarom ziet gij mij nu niet vroolijk aan? Foei, schaam u, er waren straks oogenblikken waarin ik, ondanks mij zelve, om u lachen moest; gij zaagt er soms uit als iemand die medespeelt in eene moraliteit[1)] en zijne rol vergeten heeft. Gij weet u zelven ook niet in het minste te bedwingen!'

'O, Elisabeth, Elisabeth!' riep hij smartelijk, 'gij zoudt niet gezegd hebben dat ik mijzelven niet weet te bedwingen, zoo gij mijne geschiedenis van de laatste dagen gekend hadt! Uw naam werd miskend en ik moest zwijgen! Zwijgen, terwijl het bloed in mijne aderen kookte! Men heeft beschimpend van u durven spreken, en ik heb moeten glimlachen tegen haar die de lastering uitsprak! Berekent gij het lijden van dien enkelen glimlach? Beseft gij wat het zeggen wil onbewogen te schijnen, terwijl iedere klopping van het hart hoorbaar is, en de adem-

1) Godsdienstige en mythologische tooneelopvoeringen, in den smaak der Fransche *moralités* en *soties*, werden onder Maria's regeering geduld, en zelfs ten Hove opgevoerd.

haling niets meer is dan een afgebroken hijgen? Of onverschillig te schijnen, terwijl opgekropte woede een traan van spijt uit het oog perst? Is er iets dat meer pijn doet, dan te moeten schertsen als de ziel verscheurd wordt? Zijn er ooit te Tyburn folteringen uitgevonden, die bij deze zedelijke marteling halen?... En dan nog het vreeselijkste van alles: door een edel mensch beschuldigd te worden van laaghartige baatzucht, van zelfzoekende menschenvrees; zich in het aangezicht eerloos te hooren noemen! Bij God en St. Joris! ik laaghartig; ik zelfzoekend; ik eerloos! - en ik heb daarbij gezwegen om u, en om den eed dien gij mij hebt opgelegd!'

Onder het spreken was hij opgestaan, en had zijn zetel met drift ter zijde geschoven; de oprechtheid zijner woorden stond te lezen op iederen trek van zijn belangwekkend gelaat; elke zijner bewegingen was hartstocht en lijden.

'Mijn Eduard! mijn vriend, bedaar, ach herstel u! Gij windt u te veel op, door de herinnering aan dat bittere; het sleept u weg in eene vervoering die te vreeselijk is. O, ik herroep mijne onbedachte woorden. Ik geloof aan uwe zelfbeheersching; ik wist, dat gij nooit een eed breken kondet,' hernam de Prinses diep bewogen, en zij vatte zijne handen en voerde hem naar eene der zitplaatsen, door de breede vensterkozijnen gevormd, en drukte hem een kus op het voorhoofd, en trachtte hem te doen bedaren door haar tooverzoeten glimlach en het smeeken harer sprekende oogen. 'Innig geliefde! zooveel leedt gij voor mij ... en ik kon met u schertsen!'

'Voor u te lijden, is spel; maar zóó baat u mijn lijden niet, en ik kan den schijn van laaghartigheid niet dragen; het is een brandmerk, dat tot diep in mijne ziel doordringt. Ik wil niet langer onder die zelfverachting gebukt gaan, niet langer schijnen wat ik niet ben! Gij moet mij toestaan u te beschermen, of ik werp de middelen weg, waardoor ik u dienen kon. Voor mij alleen, begeer ik geen invloed, geene macht! Gij moet mij toestaan uwe eer te handhaven, of de plaats te verlaten waar men die aanrandt. Gij moet mij toestaan als uw vriend onder uwe vijanden op te treden, of voor eeuwig het bijzijn uwer vijanden te mijden. Gij moet mij toestaan mij van de schande der

zelfzucht te zuiveren, of met die schande naar een vergeten oord heen te trekken! Gij hebt recht op mijn leven, Elisabeth! met vreugde en gewillig leg ik voor u het hoofd neder op het doodelijk blok, en ik zal lachend opzien naar de scherpte van den bijl! Maar gij hebt geen recht om mij tot leven te veroordeelen, en de ziel van dat leven weg te nemen: de eer! Elisabeth, aan uwe voeten smeek ik u om ontheffing van mijn eed! om ontheffing van zelfverachting! om ontheffing van eerloosheid!' Hij was werkelijk aan hare voeten nedergezonken en drukte zijn hoofd tegen den grond.

'Ieder uwer woorden is mij eene nieuwe reden om dien eed op u te laten rusten. Zoo ik toegeef, zie ik u reeds op dat afgrijselijk blok, waarvan gij spreekt. Gij zoudt tienduizend onvoorzichtigheden tegelijk begaan.'

'Ik word krankzinnig, zoo gij mij niet verhoort!'

'Bewijs mij liever dat gij beraden kunt zijn! Sta op, ik beveel het u! Sta op, of ik maak een einde aan ons gesprek en ik roep mijne vrouwen!'

'Zij zullen mij in deze houding zien!'

'Weerspannige! Meent gij dat ik u niet haten kan?'

Toen trok hij zijn degen. Er was onvoorzettelijke vastheid in den blik, waarmede hij haar dien overreikte:

'Mylady, dood mij! nu, terstond, aan uwe voeten!.... dit is barmhartigheid bij den zedelij ken dood, dien gij mij langzaam wilt laten sterven!'

Zij nam het wapen aan, bezag het eenige oogenblikken als bedacht zij zich, boog het, als om het goede staal te beproeven, en sprak ernstig terwijl ze hem doordringend aanzag:

'Courtenay, uwe onbezonnenheid gaat dan zóóver, dat ze mij in een oogenblik, waarin ik een uiterste moet aangrijpen, een wapen in handen geeft? Ik ken de gevolgen als ik toegeef.... Moet er dan bloed vloeien, laat het alleen het mijne zijn,' en zij richtte de punt van den degen op haar hart. Maar snel stond hij op, rukte haar zonder een woord te spreken het gevaarlijke speeltuig uit de hand, wierp het ver buiten haar bereik, en zette zich neder op de plaats die zij hem aanwees, met over elkander gekruiste armen, en met diepe verslagenheid in den

blik, als iemand die van elken tegenstand afziet. - De kleine vrouwenlist was gelukt.

‘Wees nu bedaard, mijn vriend!’ zeide zij, terwijl zij hem zacht de hand drukte, ‘en hoor mij aan. Nog ontzeg ik u niets; daarna zult gij zelf beslissen of ik toegeven moet. Ik ben door Arundel volkomen ingelicht omtrent uw toestand aan het Hof; gij kunt koning worden! Koning van Engeland! Neen, zie mij niet aan alsof ik heiligschennis pleegde. Ik weet het, Maria's gemaal te worden, heeft niets aantrekkelijks voor u; gij bemint mij, gij zijt verzekerd van mijne wederliefde, gij gelooft dat dit huwelijk mij het hart breken zoude; maar gij dwaalt: voor een groot belang weet ik een groot offer te brengen; de Tudors zijn niet zwak. - Maria's gemaal te zijn, heeft niets aantrekkelijks voor u! Maar zegt het u dan ook niets, de machtige weldoener te worden van een groot volk? De helft van een koninkrijk te beschermen tegen de gruwelijke verdrukking, die het te gemoet gaat? Het evenwicht te bewaren tusschen twee vijandige partijen, die ieder op hare komst wenschen te vervolgen; den zwakke te verdedigen tegen den sterke? Wat moet er van Engeland worden als Philips mijne zuster huwt? Ziet gij niet reeds zijne inquisitie in de verte? Zijne zwijgende, onbekende handlangers, die hunne slachtoffers zullen kiezen uit het beste deel der natie. Onvoorziens zullen zij ze wegrukken uit het midden hunner betrekkingen, en ze heensleepen naar strafplaatsen die niemand weet; en ze ter dood brengen in nooit gedachte folteringen, zonder dat hun gekerm zal kunnen doordringen tot de ooren hunner geliefden! Dit beeld ontzet u niet, Courtenay! Gij verbeeldt u dat in ons land zulk eene tirannie onbestaanbaar is; maar ik zeg u, dat Philips haar invoeren zal, en wie zal kunnen verhinderen dat hij mijne zuster huwt, zoo gij er u niet tusschen stelt? Graaf van Devonshire! gij zult rekenschap geven van elken traan om hem gestort; van eiken droppel bloeds door hem vergoten! en ieder wee, over hem uitgeroepen, zal weergalmen als een wraakgeschrei over u; want gij hadt het middel moeten zijn om die alle te voorkomen! Gij, door den adel geliefd, door het volk aangebeden, hoe beloont gij hunne gehechtheid, wat hebt gij gedaan om die te rechtvaardigen?’

Zij scheen een antwoord af te wachten, dat echter niet volgde; want de Graaf bleef zwijgen als wenschte hij dat zij voortging.

‘Ook om mijnentwil,’ vervolgde zij, ‘bid ik u, mijne woorden niet te verwerpen. Wie zal mij beschermen, als nevens mijne zuster, die mij reeds nu met afkeur beschouwt, een man op den troon zit, die de geloofsbegrippen, waarin ik ben opgevoed, eene Gode tergende ketterij noemt! Een man, die als vreemdeling een natuurlijk wantrouwen moet koesteren tegen eene dochter van Engeland! Zal ik dan niet alleen daar staan, zonder hulp of heul, omdat hij, op wiens steun ik had gerekend, tegen een offer opzag?’

Zij zweeg nogmaals. Hij scheen besloten te hebben niet te antwoorden.

‘Zie, Graaf!’ hervatte zij weder, ‘meent gij, die niet eens den schijn eener onedelmoedigheid dragen wilt, dat ik inderdaad zóó zelfzuchtig ben om toe te staan dat gij eene kroon zoudt verwerpen om mijnentwil; dat ik mij zelve als een hinderpaal zou willen stellen voor uwe grootheid en uw geluk? Zou ik het denkbeeld kunnen verdragen dat mijne toegefelijkheid voor uwen hartstocht het lokaas moet worden, waarvoor gij u in een doodelijken strik werpen zult? Heb ik dan geen recht om aan te dringen op het getrouw nakomen van uw eed? Geen recht om u aan te manen, om niet langer met zulke minachting uwe goede fortuin te verwerpen. Wat Maria aangaat, maak haar gelukkig! schenk haar al het geluk dat ik zelve...’

De dochter der Tudors voelde hier hare zelfbeheersching wijken voor eene smartelijke opwelling des harten; zij gevoelde dat zij er niets bijvoegen konde, zonder zich door het beven harer stem te verraden; zij zweeg en waagde het niet hem aan te zien, wiens blik voor haar besluit gevaarlijk had kunnen zijn.

De jonge Lord had haar elke drangreden laten aanvoeren, elke overtuiging laten uitputten. Hij wist dat hare zelfverloochening geen steun meer te wachten had van haar verstand, en nu nam hij het woord met die onweerstaanbare welluidendheid van toon, met die roerende stembuiging, welke het oordeel bedwelmt, het hart treft, en de ziel wegsleept:

‘Gij hebt gesproken, gelijk het de vorstendochter van Enge-

land betaamt tot een edelman, die een staatkundig vriend is;... maar moest Elisabeth zóó tot haar Eduard spreken? En heeft zij ook overwogen wat dit offer ons beiden kosten zoude als eene andere vrouw daar stond tusschen ieder onzer wenschen en ieder onzer zuchten, die misdaad zouden worden waar ze nu rein zijn als de hemel die ze kent en de Heiligen die ze beschermen? Doch het zij dan zoo, uwe woorden hebben mij overtuigd, getroffen. Ik zie in, dat ik uw raad volgen moet. Dan vooraf wil ik weten, of gij werkelijk met zooveel kalmte van mij losrukt, of gij werkelijk met zooveel gemak denken kunt aan het afscheid dat wij nu nemen moeten, en dat voor de eeuwigheid zijn zal?... Van mij zelven spreek ik niet. Voordat gij die koele woorden uitbracht, kendet gij mij, mijn hart van het uwe te scheiden is den dood te brengen waar leven zijn moet; maar gij, Elisabeth, zweer mij dat gij sterk zult zijn als ik het offer breng; dat uw hart oprecht deelde in de woorden, waarmede gij mij hebt willen overtuigen; zweer mij dat, vóór ik gehoorzaam, opdat ik in de diepste ellende zelve kracht vinde om haar te verzaken, die mij van zich gestooten heeft!'

Hij zag haar daarbij zoo uitvorschend aan; in dien blik zijner oogen lag zulk een onuitsprekelijke angst, zooveel twijfel en vrees voor het antwoord dat volgen zoude, dat de standvastigheid der Prinses er niet langer tegen gewapend was. Men denke: twintig jaren; een meisjeshart zoo vatbaar voor indrukken; de tooverkracht der stem van een geliefde, en zijne wanhoop, die niet naar rede luisterde! Haar gelaat nam den donkerrooden tint aan van de zwakheid, die zich overspant; zij wendde het hoofd af om de tranen weg te wisschen, die hare oogleden niet terughouden konden; het was haar niet mogelijk te spreken.

'Antwoord mij, Elisabeth!' vervolgde hij, 'heb ik dan waarlijk niets beters van u verdiend, dan die onverschilligheid waartoe gij u vermant? Hebt gij in ernst mijne oneindige liefde geene andere belooning toegedacht, dan eene kroon, die mij moet toegereikt worden door de hand van eene andere? Verpletter mij dan nu geheel met de volle waarheid, dat gij mij nooit hebt bemind!'

De uitroep: 'O mijn God! hij twijfelt aan mijne liefde;' ont-

viel der Vorstin ondanks haar zelve, terwijl zich de stroom harer tranen niet langer bedwingen liet.

‘Zoo kwam uw raad dan niet uit het hart?’ vroeg hij, terwijl hij opnieuw haar hoofd, dat zij half bewusteloos tegen het vensterkozijn leunde, zacht vleiende aan zijne borst drukte.

‘Eduard! .... Courtenay.... juist omdat ik u meer beminde dan mij zelve .... meer .... dan gij.... mij beminnen kunt.... was het....’

‘Welnu?....’

‘Was het.... ô gij zijt wreed!.... gij wilt de geheele waarheid .... was het, dat ik uw belang stelde vóór mijn eenigste hoop op geluk!’

‘En ik zoude een troon, al stond die nevens mij, de voorkeur geven boven een zweem van mogelijkheid, om die engel eens de mijne te noemen!’ riep de Graaf, met onstuimigen hartstocht. ‘Elisabeth, verneem dan ook mijn besluit. Het is zoo onveranderlijk als eene rots op hare grondvesten van graniet. Van het oogenblik af, dat gij mijne hulde goedgunstig hebt aangenomen, zwoer ik in mijn hart, bij mijne riddereer, bij het heil mijner ziel, nooit eene andere vrouw te beminnen dan u, en langs een rechtmatigen weg uw bruidegom te worden, of te bezwijken in het streven naar dat doel! Dit was een eed, door geene macht der aarde of des hemels te ontbinden. Vraag mij niet wat ik gedaan zoude hebben, zoo ik tot een ander huwelijk gedwongen werd. Er zijn voornemens, die zich beter laten uitvoeren dan mededeelen.’

‘Welaan dan, mijn geliefde! ik zie het, wij kunnen geen afzonderlijk belang meer hebben; wij worden door elkander medegesleept in den afgrond, of blijven te zamen behouden; één van ons kan niet meer gered worden ten koste van den ander. Ik weêrsta dan ook niet langer de onzichtbare macht die mij tot u trekt. Doe voortaan wat gij wilt, wees meester van ons gezamenlijk lot; ik hef den eed op, die uwe handelingen beperkte. Maar in 's hemels naam, wees voorzichtig. Het zijn twee schitterende lotsbestemmingen, die ik in uwe hand leg!’

‘Elisabeth, ik *zal* voorzichtig zijn. Uw groot vertrouwen zal ik grootsch beantwoorden,’ zeide hij, met een ernst die niets

had van dat wilde vuur, waarmede hun gesprek was aangevangen, want plotseling greep hem met geweld de gedachte aan, dat hij oorzaak zoude kunnen zijn van haar val.

‘Nooit zal een ander dan gij mijn hart bezitten, en zoo mij de gunst ontzegd wordt U mijn gemaal te noemen, dan sterf ik als jonkvrouw,’ hervatte Elisabeth in de hooge opgewondenheid van haar gevoel.

Men ziet het meer, dat karakters, die tot eene sterke zelfbeheersching in staat zijn, als ze eens toegeven aan de stem der hartstochten, zich verder laten wegsiepen en minder maat weten te houden in hunne vervoering, dan zij, wier wankelbaarheid van gemoed hun slechts tot halve stappen kracht overlaat. Zoo ook Elisabeth. Zij trok een ring van haar vinger, een eenvoudigen, gouden ring, die zich in drie deelen liet scheiden, en dan wederom drie ringen vormde; dezen nam zij uit elkander, behield een daarvan voor zich zelve en gaf de beide andere aan haar vriend als tot bezegeling van beider beloften.

Het was eene verloving, waarvan niemand de getuige was dan het onzichtbare Opperwezen!

Nog slechts weinige oogenblikken waren zij te zamen alleen, en ofschoon die niet geheel in gesprekken verloren gingen, kwamen zij toch overeen, dat Courtenay langzamerhand het parlement zoude trachten te winnen voor hunne verbintenis; want het stond geene prinses van den bloede vrij, over hare hand te beschikken, zonder de toestemming van dat lichaam.

Toen Arundel terugkwam, vond hij beiden in eene kalme, vertrouwelijke houding; hij leunde op haar armstoel en zij zag glimlachend naar hem om. De goede Lord twijfelde er nu niet meer aan of de vorstin had in Maria's gunsteling een getrouwen vriend gewonnen. Elisabeth zonderde zich eene poos af, en schreef haar brief aan de Koningin, dien de Groot-Kamerheer overhandigen zoude.

‘Ik deel Hare Majesteit mijn besluit mede om voor eenigen tijd op Donnington-Castle te gaan wonen; want ik geloof niet, dat ik mij hier als gevangene te beschouwen heb,’ zeide zij.

‘Uwe Ladyschap zal er een behoorlijken jachttrein vinden,’ sprak Courtenay, die aan Geertruids woorden dacht, ‘de

Koningin heeft beloofd te voorzien in al wat u ontbreekt.'

Spoedig daarop vertrokken zij, nadat Elisabeth hun beiden den afscheidsbeker had toegereikt.

Tot gedachtenis aan dit bezoek gaf zij Arundel twee brieven van Plinius, door haar zelve vertaald, en die alleen als proeven van schoonschrift eene niet geringe waarde hadden.

'En nu vaartwel, Mylords!' sprak zij eindelijk, 'weest Gode aanbevolen, en onthoudt beiden de spreuk: *Quidquid agis, prudenter agis et respice finem!* - (wie handelt, handele voorzichtig en lette op het einde.')

Courtenay had geene der redenen door Elisabeth aangevoerd, wederlegd. De geschiedenis heeft het thans gedaan. Men weet, dat Philips nooit in Engeland eene inquisitie heeft durven invoeren, dat zijn gezag er zeer beperkt was, en dat hij zich daar nooit den grooten kettervervolger betoond heeft, die zij in hem vreesde. Het zij dan uit voorzichtige staatkunde, zeker is het, dat hij Maria's bloeddorst heeft gematigd, en dat zelfs de prinses in hem een vriend en beschermer gevonden heeft. Eerst toen zij Koningin was, ving de bloedige verbittering aan tusschen die twee groote Monarchen.

Hoofdstuk XI. Een meesterstuk van den Kanselier.

De Graaf van Devonshire was een te goed onderdaan om de Koningin onbewust te laten van Wyatts plannen, nu die werkelijk tot een dreigenden opstand gerijpt waren, waaraan nog slechts het oogenblik der uitbarsting ontbrak. Ook had hij, nog voor zijn vertrek naar Ashridge, in verbloemd schrift, haar de noodzakelijkste mededeelingen gedaan, met al die terughouding, welke de omstandigheid, dat zijne zuster er in betrokken was, vereischte. Dit papier had hij ter bezorging toevertrouwd aan den schoonzoon zijner min, de reeds vroeger genoemde vrouw Snowpust, dien hij toevallig onder de volksmenigte bij den brand had opgemerkt. Geen van Arabella's bedienden, of van de zijne, had hij met die boodschap kunnen belasten, en hij had dien man, van wiens trouw hij zeker was, nadrukkelijk bevel gegeven om dien brief in de handen der Koningin zelve te bezorgen, zonder den zender te noemen.

Dan, helaas! het is eene overbekende waarheid, dat een onhandige vriend veel gevaarlijker is dan een openbare vijand; deze ten minste was ten hoogste ongeschikt voor eene zoo gewichtige zending. Hij was een opgeblazen zwetser, hoogst ingenomen met zich zelven, en echter, zooals het dikwijls met die soort van lieden gaat, met ware hazen-bloohartigheid bedeeld; een man, wien de omstandigheid, dat zijne vrouw met een grafelijk kind aan dezelfde borst gelegen had, tot een stokpaardje geworden

was, dat hij bij iedere aanleiding besteeg. Met gering dus was het gewicht en het aanzien dat hij zich toeschreef, nu hij inderdaad door den Graaf zelven gebruikt werd tot eene zending aan de Koningin. Ook ging hij met zoo weinig behoedzaamheid en zooveel opzienbare snoeverij te werk, dat hij den eersten dag, onder het luid gejuich eener bende straatjongens en andere eerwaardige leden van het lichaam der slenteraars en leêgloopersr, onverrichterzake uit Westminster terugkwam, terwijl het onder dat gedeelte der bevolking reeds ruchtbaar was, dat Lewis Doll met eene boodschap van een Graaf te Whitehall geweest was, en door de heidukken met knuppelslagen was teruggewezen. Niettemin hervatte hij des anderen daags met moed zijne onderneming; doch de arme dwaas liep andermaal door zijne belachelijke figuur en verwaande gebaren in het oog, en wel in het gevaarlijkste oog, dat hem had kunnen gadeslaan. De kanselier zelf liet hem tot zich brengen, en vernam zonder moeite, hoewel Lewis zeker tienmaal herhaalde, dat hem door zijn zender geheimhouding was opgelegd, dat niemand anders dan Devonshire die berichten zond. Ze werden hem derhalve ontnomen, en hij zelf, tot zijne verwondering, onder geleidde in de Marchalsea[1)] gebracht.

Spoedig daarop had men den Kanselier, die het recht had zich onaangediend bij de Koningin te vervoegen, in haar kabinet zien binnengaan.

Arundel, van Ashridge teruggekeerd, bevond zich juist daar. Hij bracht den brief van Elisabeth en de verontschuldiging van Courtenay, die zich nog eenige oogenblikken bij Arabella's ziekbed ophield. Met eenig welgevallen las de Koningin de letteren harer zuster. ‘Lady Elisabeth vertrekt naar Donnington-Castle. Ik zal haar met meer goedheid behandelen, dan ik tot hiertoe gedaan heb; zij verdient het waarlijk. Zij heeft hare dwalingen; maar zij zal daarvan terug te brengen zijn!’

‘Een brief vol onderwerping, en een hart vol arglistigheid,’ antwoordde Gardiner. ‘Het verwondert mij niet; zij heeft daar-

1) Gevangenis voor de geringe hofbeambten, of voor hen die zich in een of ander opzicht tegen het Hof vergrepen hadden.

voor hare redenen. Ook ik heb berichten, doch die ik slechts aan uwe Majesteit alléén kan mededeelen.'

'Mylord Arundel, gij zijt ontslagen,' zeide Maria tot dezen. De Groot-Kamerheer verwijderde zich met eene gewaarwording van schrik, die hij zich zelven niet verklaren kon. Het loerend oog des Kanseliers gloeide van een zóó zonderling vuur, had zóó strak en doorborend op hem gerust, dat eene angstige nieuwsgierigheid naar diens berichten hem beving, en hem de bescheidenheid deed vergeten. Hij begaf zich naar een aangrenzend vertrek om iets van het gesprek te hooren. Hier vond hij Arthur Polus, die een sierlijk doosje op de tafel zette.

'Wilt gij iets fraais zien, Mylord Arundel?'

'Jonkman, daarbinnen valt iets gewichtigs voor; laat ons luisteren!'

'Niet voordat gij dit bewonderd hebt. Zie dit medaillon! Het bevat de beeltenis der Koningin. Met welke ontzaggelijk groote diamanten is het omzet, niet waar? Het is bestemd voor den Graaf, als hij met Hare Majesteit te Greenwich zal zijn. 't Is misschien wel eene uitnoodiging om het origineel te vragen.'

'Het is prachtig, Arthur! het is heerlijk; maar, om Gods wil, zwijg! ik moet trachten te weten wat hiernaast voorvalt.'

Luisteren is instinct bij de pages. Onze jonge wildzang had weldra eene goede plaats gevonden en deelde Arundel achtereenvolgens mede wat hij hoorde.

'Hemel, Mylord! de Kanselier spreekt van opstand! Hij noemt namen: Suffolk, Wyatt! Wie is die Wyatt? Hij zegt iets over Kent en Donnington-Castle.' Beiden hoorden nu duidelijk den naam van Elisabeth tweemaal door de Koningin herhalen.

De Westminster klok sloeg halfvijf.

Met klimmende belangstelling drong Arundel zich dichter tegen den page.

'De Koningin moet zeker vreeselijk in toorn zijn, want zij stampvoet, als een ongeduldig ros,' riep Arthur. 'Hemel! hoe beeft hare stem! Wee allen die dit onweer dreigt. De Bisschop spreekt van een protestantsch complot! Nu leest zij iets voor, uit een brief. Kan dat een brief zijn van de Prinses?'

Arundel knikte toestemmend.

‘Arthur, worden Courtenay en ik er ook in genoemd?’

‘Niet, voor zoover ik het verstaan kan. De Koningin spreekt Van maatregelen. Nu schijnen ze te beraadslagen. Zij spreken zacht; ik kan geen woord meer opvangen.’

Er volgde eene lange stilte.

Men hoorde in de groote voorzaal driftige voetstappen van iemand die naderde.

‘Dat zal de Graaf zijn! Goede Arthur, roep hem hier. Het mocht verkeerd wezen, zoo hij nu ten voordeele der Prinses ging spreken.’

Arthur ijlde weg. Hij ontmoette werkelijk den Graaf van Devonshire, die, zonder den groet der hovelingen, welke eerbiedig ter zijde weken, te beantwoorden, driftig de zaal doorliep met den ongeregelden gang van iemand, die door eene duizeling bevangen is.

‘Mylord! Mylord Graaf! hoor toch, ga niet bij de Koningin, nu niet! de Groot-Kamerheer Arundel.....’

Doch Courtenay stiet den page van zich, zonder naar hem te hooren, en trad het kabinet binnen.

De Koningin zat bij eene tafel, en ondersteunde haar hoofd met beide handen. Gardiner stond naast haar. Hij hield eenige papieren in de hand.

Maria bemerkte nauwelijks den Graaf, of ze scheen voor een oogenblik elke bekommering te vergeten.

‘Geloofd zij de heilige Maagd! daar is hij - daar is de Graaf!’ riep zij, half van haar zetel opstaande. De toon, waarop zij dit zeide getuigde er van hoe ledig zijn afwezigheid hare ziel gelaten had, getuigde van hare verrukking bij het wederzien, getuigde van haar ontstuimigen hartstocht.

Hij beantwoordde dit slechts door een gebiedend: - ‘Kanselier, ik moet de Koningin spreken, ga!’

Voor geen Prins van den bloede ware de trotsche Bisschop bij eene andere gelegenheid geweken; nu echter boog hij zich zwijgend en vertrok. Toen hij den Graaf voorbij ging, wierp hij één enkelen blik op hem. Een glurend bespiedenden blik, waarin een heische uitdrukking lag. De blik, welken de wilde werpt op den vijand dien hij onder het scalpeermes heeft. Zóó

staart de Afrikaansche panter op het naakte slavenkind, dat onder het bereik is van zijn sprong. Doch, neen, in dien blik lag nog iets anders dan de dierlijke wraakzucht van den mensch in den natuurstaat, en de instinctmatige wreedheid van het dier. Het was de verfijnde wellust der wraak en der overwinning van den beschaafden Europeaan. Het was de gloed der verhitte dweepzucht, die een stelsel vervolgt in een mensch, en die door list heeft overwonnen. Het was de blik, die door alle eeuwen heen de razende ijveraars heeft gekenmerkt, die de Godsvereering in vormen dwingen, en de alomtegenwoordige, de allesvervullende godheid, tot eene pygmee kneden, welke met hunne kinderziel overeenstemt, en die meenen aan dat verwrongen beeld eene welgevallige hulde te brengen in offers van lillend menschenvleesch. De blik, dien de Dagonspriesters wierpen op Daniël; waarmede Saulus Stephanus zag steenigen; die zich duizendmaal herhaalde, en herhalen zal, zoolang het staatkundig en godsdienstig fanatismus bestaat.

Als Courtenay dien blik had kunnen zien, dan zoude zelfs hij gehuiverd hebben.

Devonshire bleef zwijgend vóór Maria staan, alsof hij zich scheen te beraden op hetgeen hij zeggen wilde, of wel, alsof zijne overspanning hem stem noch adem liet; maar zelfs zijn zwijgen was schrikwekkend. In het verhitte rood van zijne wangen en voorhoofd brandde een vreeselijker vuur dan dat van den toorn; in zijne hoogopgezwollen aderen en in het krampachtig samenklemmen der handen, waarin hij zijne barret stuk wrong zag men dat het geen gewone oorzaak kon zijn, die hem zoo bewoog.

Maria zag hem aan en sidderde. Zij *hoorde* zijne ademhaling.

‘Bij de goede Heilige, wier naamdag wij heden vieren! wat scheelt u, Graaf?’

‘Niets Mylady!’

‘Niets? en uwe wangen gloeien, en ik zie dat gij beeft. Gij wildet mij spreken en gij zwijgt; en gij wendt uwe oogen af, nu ik u aanzie? Lijdt gij weder aan een aanval van die vroegere ongesteldheid?’

‘Dat is het niet,’ antwoordde hij met eenen glimlach vol minachting.

‘Hemelsche goedheid, wat is het dan?’ vervolgde zij, hem naderende, ‘waarlijk, gij moest gaan zitten.’

‘Ik heb geene rust noodig, mevrouw!’

Het is ongeloofelijk hoeveel eene minnende vrouw verdragen kan van het voorwerp harer liefde. Hij moge haar verguizen, verschoppen, van zich stooten; hare voorkomendheid met koelheid afwijzen, hare belangstelling met spottende minachting vergelden: zoolang zij nog slechts eene flauwe hoop heeft op zijn hart, zal zij zich aan hem blijven hechten als de oester aan de schelp, als het boominsect aan het blad dat het voedt. Mishandeling van den geliefde is haar wellust, in tegenstelling van onverschilligheid.

Wee den gewetenlooze, die misbruik maakt van die zwakheid der vrouwelijke ziel, waarin toch zooveel sterkte ligt; van die aanhankelijkheid, zoo vol zelfverloochening; van eene liefde, die zóó weet op te offeren!

Maar ook wee over de rampzalige, die de verachting heeft verdiend van den edelen man, dien zij liefheeft!

Met tranen in het oog om eene stugheid, die zij zich niet verklaren kon, wendde zich Maria tot Devonshire:

‘Spreek, Mylord, is er iets dat u hindert? Spreek slechts en ik zal het wegnemen; begeert gij iets, ik zal het u schenken, als de wereld het opleveren en Engeland het betalen kan;’ terwijl zij dit zeide, bracht zij de hand aan zijn voorhoofd, als wilde zij zijne sombere luim wegvagen dan, hij week driftig terug met den uitroep:

‘Laat af van mij, tijgerin! Aan die hand kleeft bloed: zij brandt als eene vlamme.’

Verstomd van ontzetting bleef zij hem met strakke blikken aanstaren, terwijl zij langzaam naar den armstoel terugging, waaruit zij was opgestaan. Nu eerst kwam zij eenigszins tot zich zelve.

‘Jezus Maria! gij spreekt als een ijlhoofdige. Dat is krankzinnigheid, Graaf! Dat moet krankzinnigheid zijn.’

‘Neen, Maria, ik ben volkomen bij mijn verstand; ik weet wat ik zeg, en om het u te bewijzen zal ik u eene geschiedenis vertellen; luister, het is eene geschiedenis, zooals gij ze gaarne hoort, vol bloed en tranen.’

Zij luisterde met angst want zij geloofde aan zijne verstandsverbijstering.

‘Ik reed hier heen, met vreugde in de ziel. Met een hart, vervuld van eerbied en dankbaarheid voor u. Ik had u eene gewichtige bekentenis te doen. Ik wilde uwe goedheid inroepen voor dierbare belangen. Ik haakte naar het oogenblik, dat er geen geheim meer tusschen ons zijn zoude. Ik had u tegen naderende stormen den krachtigen steun van mijn arm, en al de macht van mijn invloed wallen aanbieden, met al de trouw van een ijverig onderdaan en de oprechtheid van een waren vriend. Dat is nu voorbij, Mylady! Uwe overleggingen kunnen voortaan niet meer samenstemmen met mijne denkbeelden, noch uwe daden iets gemeens hebben met mijne handelingen. Mijn weg voerde mij langs St. Pauls. Daar, op het plein bij het Godsgebouw, had zich eene groote menigte samengeschoold. Eene angstige stilte, als die der verwachting bij zulk eene talrijke schaar wekte mijne nieuwsgiersgheid. Ik mengde mij onder hen. En ik zag....’ - een edele toorn deed hier zijne oogen fonkelen - ‘ik zag een vlammenden brandstapel, en in het midden der vlammen een man... naakt aan een staak gebonden. Als sissende slangen omkronkelden hem de knetterende vlammen. Ik kwam te laat om hem te redden!....’ Hier werd Courtenays gelaat, zelfs zijne lippen, van afgrijzen wit. ‘Enkelen uit de volksmenigte riepen mijn naam. Toen hief de gemartelde de oogen naar mij op, drukte de verzengde stomp, die zijne hand geweest was, aan het hart, wees daarop naar den hemel, die van alles getuige was, en boog toen het hoofd als wilde hij zijn leven niet langer aan het vuur betwisten. - Die man was onschuldig! Men verweet hem geene misdaad, dan die van ketterij. Ketterij! Wie zal vermetel beslissen hoe de hooge Godheid het liefst wil gediend zijn! Wie zijn de menschen dat zij zullen straffen wat God zelf toelaat! Rondom die houtmijt stonden tien schreiende kinderen. Tien kinderen, die men den eenigen steun door den Hemel gegeven, willekeurig ontroofde. Hunne tranen zullen paarlen zijn aan den martelkroon van hun vader; maar wat zullen ze voor u zijn, Koningin? Neen, Maria! ontzet niet; blik trotsch omhoog; verbleek niet om uw eigen

werk, want het was *uw* werk; het waren *uwe* priesters die daar rondom stonden; *uwe* beulen die het vonnis uitvoerden; en het was *uwe* hand, die het onderschreef!'

Maria was diep getroffen door Courtenay's voorstelling; zijn verhaal had haar geroerd. Zij huiverde bij zijne vraag. Zij had haar halve koninkrijk willen geven, dat niet juist *hij* van dit alles getuige had moeten zijn. Het woord bekentenis had hare aandacht getrokken; zij had daaraan de gunstigste uitlegging voor hare eigene wenschen gegeven; maar zij sidderde bij de vastheid van stem, waarmede hij haar zulke harde verwijtingen deed. Zij wist, dat de hartstocht zóó niet spreekt, en dat een koel besluit alléén zulke woorden kon ingeven. Toch gaf zij hem niet verloren; zij hoopte nog alles te kunnen herwinnen. Zij was echter te veel overtuigd van de verdienste harer daad, om die ongedaan te wenschen. Gardiner en haar biechtvader hadden haar verstand zoo goed verschanst tegen elke redeneering, haar hart zoo goed geharnast tegen elken strijd, dat zij zich beschouwde als eene geloofsheldin, die de eerste schrede gedaan had op het pad der glorie, en in het bloed, dat er vergoten was, een eerste zoenoffer zag voor de groote schuld van hare voorgangers, Hendrik en Eduard.

'Courtenay!' sprak zij, 'gij gispt mij met hardheid over eene daad, die uwe goedkeuring verdient, en al ware dat niet: is het edelmoedig van u, dat gij der vrouw, die tegen u geene andere wapenen heeft dan hare tranen, zooveel bitters zegt om eene gerechtigheid, die de Koningin moest uitoefenen? Hebt gij mij niet doen sidderen door uwe taal? Mij niet bedreigd met uwe verachting? Gij zoudt er mij toe gebracht hebben mij zelve te verachten, indien ik niet door het geloof gesterkt ware tegen uwe verwijtingen. Gij zoudt mij zwak en schuldig maken, zoo de Heiligen mij niet hulp schonken van boven.'

'Uwe Heiligen zijn de Kanselier en uw biechtvader! De raadslieden die u sterken, zijn omgekochte priesters van Rome, die naar Engelsch bloed dorsten!'

'Eduard! om Jezus' wil, houd op met uwe beleedigingen! De Koningin mag ze niet hooren, en de vrouw kan ze niet wreken. Ik kan uwe verwijtingen niet dragen. Gij woedt tegen eene

vrouw, die zich niet verdedigen kan; die slechts ééne zwakheid heeft en die zwakheid is liefde voor u! Want ik bemin u, Courtenay; ik weerhoud niet langer eene bekentenis die gij op mijne trekken leest, die in ieder mijner woorden ligt, die uit elke mijner handelingen spreekt. Ja, ik bemin u! gij zijt de zon van mijn leven, de lichtstraal van mijn hart! Zonder u is alles duister en doodsch: met u alles licht en zaligheid! Ik aanbid u naast de Godheid die mij hoort, naast de Heiligen die mij beschermen Zie, uwe Koningin ligt aan uwe voeten; spreek een enkel woord en zij is uwe slavin, en zij zal roemen in haar geluk! Maar geene beleediging meer, wat ik u bidden mag! Om uw zelfs wil, geene beleediging meer! Het is eene leeuwin die gij tergt, die in u hare eigene ingewanden verscheuren zou.'

Courtenay was de man niet, die onbewogen kon blijven bij de tranen en klachten van eene vrouw, waaraan hij zooveel te danken had, of om koel te zijn bij eene bekentenis, met zooveel hartstocht uitgebracht. Dan, het afgrijselijke schouwspel lag hem nog te diep in het geheugen om met innige deelneming op haar te kunnen zien; en de minnaar van Elisabeth kon slechts flauw getroffen worden door de smart van Maria. Toch hief hij haar met kalmen eerbied op, terwijl hij met meer zachtheid zeide:

'Zoo gij mij waarlijk bemint, Mylady! waarom dan in mijn afwezen lieden, die ik bescherm, zoo bloedig vervolgd?'

Gij weet niet hoe schuldig mij die man werd voorgesteld; gij weet niet welke zijne misdaad is! Staat gij mij dan niet toe, mijn leven en de rust van mijn rijk te beschermen? Beiden zijn in gevaar. Er bestaat tegen beide eene uitgebreide samenzwering. Het zijn Lutheranen en andere ketters, die deze gesmeed hebben en tot uitvoering zullen brengen, en mijne zuster, mijne afschuwelijke zuster! die getracht heeft mij te blinddoeken met een brief vol gehuichelde onderwerping, staat aan het hoofd van dit schandelijk complot! Mijne getrouwe Kanselier, dien gij miskent, heeft alles ontdekt. Daar, lees zelf.' En zij wees hem eenige der papieren aan, welke Gardiner had laten liggen.

'Elisabeth aan het hoofd der samenzwering? Dat is een verzinsel, eene verfoeielijke leugen! Zij is de reinste, heiligste en onschuldigste van alle vrouwen! Zij de rust des rijks verstoren?

zij, die zelfs uwe onzusterlijke tirannie geduldig draagt, slechts vertrouwende op God en hopende op betere dagen!'

'Bij St. Katharina! Graaf van Devonshire! gij vergeet dat gij iemand verdedigt, die *ik* u als hoogverraderes aanwees!' riep Maria in woede.

'Neen, Koningin! ik bescherm slechts de onschuld tegen lage aanranding. Zij is valsch die aantijging; bij St. Joris en mijne riddereer, zij is valsch! Met mijn bloed zal ik hare trouw bewijzen!'

'Men zal zich van haar persoon verzekeren om alles te voorkomen; de bevelen daartoe zijn reeds gegeven, en ik herroep ze niet, want ik blijf gelooven aan hare schuld, in spijt van uwe verzekeringen, die ik niet meer vertrouw. De riddereer van een man, die met mijne vijanden heult, is mij geen genoegzame waarborg!'

'Bij God, den Almachtige! Maria,' riep hij, in eene drift die hij niet meer meester was de hand aan zijn zwaard slaande; 'gij twijfelt aan mijne riddereer.... Wee u, zoo gij geene vrouw waart....'

'Neen, neen, neen!' riep Maria, in tranen uitbarstende.

Hare liefde had blijkbaar geworsteld tegen misnoegen en trots, en nogmaals de overwinning behaald.

'Neen, Courtenay! die toon moet niet heerschen tusschen ons. Zoo vreeselijk moet alles niet eindigen. Eduard! laat ons al het gesprokene vergeten. Nog is het niet te laat! Nog niet. - Bemint gij mij waarlijk niet? Kunt gij niet een weinig liefde voor mij hebben? Niet zooveel om mijn gemaal te worden? Neen, antwoord mij nog niet! Niet zoo spoedig,' vervolgde zij angstig, ziende dat hij spreken wilde. 'Beslis niet zoo spoedig over ons beider lot. Na uw antwoord zal alles voorbij zijn. Bedenk wat ik u aanbied: een troon, den heerschersstaf over Engeland, eene oneindige liefde, of eindeloozen haat!'

'Vrouw, die aan mijne eer hebt getwijfeld, ik bemin u niet! Moordenares van Bealow, ik heb u nooit bemind! Vervolgster van Elisabeth, verneem het tot uwe ontzetting, tot uwe straf, *zij* alleen bezit onverdeeld mijn hart! Zij is mij dierbaarder dan al wat mij kan worden aangeboden. Van haar alleen hangt mijn geluk of mijne ellende af. En zoo ik dezen hartstocht verborg,

was het niet uit lage vleierij voor u; maar omdat zij zelve het van mij geëischt had.'

Bij zijne eerste woorden was Maria opgestaan met de laatste overmacht van den wil op het geschokte zenuwgestel. Ook bereikte zij den zetel niet waarop zij zich wilde nederzetten. Met den uitroep: 'bedrogen!' die slechts een enkele gil was, zonk zij neder.

Gardiner, op alles voorbereid, had de aangrenzende zaal niet verlaten en trad binnen met Williams.

Hij richtte de Koningin op, die bleek, hijgend, trillende, met op elkander geklemde lippen, den arm naar Courtenay uitstrekte, en met de uiterste inspanning slechts stamelen kon: 'Uw.... gevangene.... Williams!'

De bevelhebber der hellebaardiers aarzelde.

'Iemand als Mylord! Zonder eenige bepaling....'

'Doe uw plicht, Williams!' sprak de Kanselier. 'Ik ken zijne misdaad.'

'Daar hebt gij mijn degen, Sir!' zeide Courtenay met vastheid. 'En gij, Kanselier! gij kent mijne misdaad; maar een machtiger dan wij allen kent alle de uwe! Kom, Williams, gaan wij!'

En toen zij in de voorzaal kwamen, stonden daar reeds Benefield en Darley, als lieden die dit oogenblik verbeid hadden. De page sloeg de oogen neder en wendde het hoofd af, toen zijn bloedverwant hem met de hand groette. Benefield zag Devonshire aan met een lach en een blik, die zoo kwaadaardig hoonend waren, dat Williams luid tot zijn gevangene zeide: - 'Als gij het goedvindt, edele Lord! zullen wij de onbeschaamde blikken vermijden van de laaghartigen, die alleen moed hebben tegen een ongelukkige!'

De Graaf drukte den jongeling met diep gevoel de hand; deze voerde hem daarop in een afgelegen vertrek, waar zij eene nadere beslissing der Koningin zouden afwachten. Deze toefde niet lang. Het bevel om Courtenay naar den Tower te voeren, volgde spoedig.

In zijne eigene, prachtige, met al zijne wapens versierde bark, die voor het watertochtje naar Greenwich gereed lag, werd de

Graaf naar de vestinggevangenis heengevoerd. Williams en twee hoplieden der lijfwacht vergezelden hem.

De Lord Gouverneur van den Tower, de ons bekende Chandos, nog van alles onbewust, had zich, uit vertwijfeling aan Arabella's trouw en liefde, in zijn somber gebied afgezonderd. Hij ontving met de hoogste verbazing en schrik de strenge bevelen omtrent den Graaf van Devonshire. Het was hem niet vergund dezen eene behoorlijk verblijf te geven, nog veel minder hem eenige der vroeger daar genotene voorrechten toe te staan; een vochtig onderaardsch hol alleen, een kerker, zelfs voor den laagsten misdadiger, die aan de Maatschappij den dood verdiend heeft - een te groote verzwaring van straf - moest hij den broeder zijner Arabella aanwijzen! Hij was een slaaf van zijn plicht en van zijn eed, en hij hield zich overtuigd, dat zij, die eene zoo vreeselijke uitkomst hadden bewerkt, tevens zouden weten te waken dat hunne aanwijzingen werden opgevolgd. Hij zuchtte en sloeg de handen moedeloos ineen.

Courtenay bemerkte zijne bekommering: ‘Laat ons mannen zijn, Chandos!’ voegde hij hem toe. ‘Ik ben hier immers geen vreemdeling!’ En tot den onderbevelhebber, die hem naar het gevangenhok leidde, en in wiens oog een traan blonk, sprak hij: ‘Kom, Drawing, ontneem mij den moed niet; wij zijn immers oude kennissen!’

‘Ik wenschte liever, Mylord!’ antwoordde de man, ‘dat ik tien nieuwe gasten ontvangen moest, dan een oude, als uwe Lordschap, zóó te moeten huisvesten.

.....

.....

De Kanselier, vast besloten om niemand bij de Koningin toe te laten, voordat hij zijn doel geheel bereikt had, gaf zich geene moeite om hare opgeruide hartstochten tot bedaren te brengen, of in haar geest het evenwicht te herstellen, dat haar alleen als redelijk en zelfstandig wezen konde doen handelen. Hij moest nog te veel partij trekken van hare woede, die zich op eene razende, ik zou bijna zeggen, op eene gewelddadige wijze uitdrukte. Hare stem was soms gillend en luide, dan weder heesch en rauw. Zij sprak ruwe verwenschingen uit. Zij

verbrijzelde en verscheurde alles wat haar toevallig onder de handen viel. Nu eens eischte zij, met wilde gebaren, dat men Courtenay en Elisabeth terstond ter dood zoude brengen; dan weder zwoer zij, bij de nagedachtenis harer moeder, het verderf van alle ketters, de vrienden van Devonshire, de medestanders van Elisabeth. Er waren oogenblikken waarin zij alles ontkende, al het voorgevallene logen noemde, of van een akeligen droom sprak, die haar het hoofd verwarde, en dan riep zij haar neef Devonshire om haar te troosten! Ieder ander dan de Bisschop-Kanselier, die koel bleef als de onwrikbare zuil van een Gothisch gebouw, zoude geroerd zijn geworden bij het aanschouwen, hoe deze anders zoo sterke vrouw zich heen en weder slingeren liet door de vlagen van hare driften, en wegzonk in het stof harer eigene zwakheid.

Eindelijk kwam zij tot eene zekere kalmte, maar zij bleef bij het besluit, dat de Graaf en hare zuster beiden sterven zouden.

‘Wat Elisabeth aangaat,’ sprak de Kanselier, ‘er zijn bewijzen tegen haar die veel, die alles wettigen. Maar ik bid Uwe Majesteit, wel te overwegen wat men tegen den Graaf aanvoeren zal. De misdaad, waarvan Uwe Majesteit hem zoude moeten aanklagen, maakt hem niet schuldig voor de wet.’

‘Bij St. Katharina, Mylord! welke misdaad bedoelt gij?’ vroeg Maria heftig.

De moeielijkste vraag voorwaar, die een hoveling ter beantwoording kon worden voorgelegd, want hoe was het mogelijk om tot eene vrouw als deze te zeggen: ‘Hij schonk eene andere de liefde, die gij van hem hebt afgesmeekt.’ Ook zweeg de Bisschop een oogenblik.

‘Bij de kroon van mijn vader, Kanselier! neemt gij aanleiding uit het gedrag van anderen om mij niet meer te gehoorzamen? Toch zweer ik u, dat ik voortaan wil gehoorzaamd zijn. Spreek; ik begeer uw antwoord!’

‘Laat ons geen naam geven aan een misdrijf tegen het vrouwelijk gevoel, waarvan de herinnering met den misdadige verdwijnen moet,’ hernam de listige staatsman. ‘Alleen dit, *als* wij een middel aangrijpen, moet het zeker zijn.’

Maria liep driftig heen en weder. Daarop bleef zij vóór Gardiner stilstaan, alsof zij zich iets herinnerde.

‘Kanselier! de Sterrekamer straft zelfs eene beschuldiging van hoogverraad, zonder bewijzen. Is er dan in die papieren niets, dat een vermoeden tegen dezen man opwekt?’

‘Geen schijn daarvan zelfs, Mylady, en van de leden der Sterrekamer zijn wij ditmaal niet zeker. Hij heeft zich zoovele vrienden gemaakt, dat het in deze hachelijke oogenblikken niet raadzaam is, hunne trouw jegens Uwe Majesteit in verzoeking te brengen. Slechts na eene gestaafde beschuldiging zullen zij hem laten zinken.’

De Koningin rukte van ergernis haar paarlsnoer los, zoodat de kostbare kralen als schitterende hagel nedervielen.

‘Indien ik Uwe Majesteit stellige bewijzen in handen gaf, die hem schuldig spreken aan Wyatt's verraad?’

‘Gij zoudt mijn goede engel zijn!’ riep de Koningen, en voegde er in één adem bij: ‘Maar waarom mij dan niet vroeger gewaarschuwd? Waarom mij prijsgegeven aan den duivel, die mij betooverde en mij krankzinnig maakte?’

‘Eerst heden verkreeg ik zelf er de zekerheid van. De kleine Darley, zijn page, heeft met jongelings-onbedachtzaamheid gesnapt. Benefield, dien zijne list wist te verwijderen, kon met zekerheid zeggen dat de Graaf reeds op den dag na zijne bevrijding eene misdadige samenkomst met Elisabeth had, dat zij beiden toen reeds met Wyatt die godtergende samenzwering ontworpen hebben. De arme Benefield heeft wel altijd gepoogd Uwe Majesteit te naderen, om haar alles te ontdekken, dan vergeefs; de groote vooringenomenheid....’

‘Geen woord daarvan, Mylord.’

‘Zijne laatste poging mislukte, zooals Uwe Majesteit zich herinneren zal, gedeeltelijk door mij en door mijne onbekendheid met zijn geheim. Het was Courtenay zelf, die waarschijnlijk eene verdachte bijeenkomst had met dien ketter, dien Bea....’

‘Zwijg van dat alles; ik wil dien Darley en dien Benefield zien.’

‘Zij wachten in de voorzaal. En nu nog iets, mijne dierbare meesteres! Veroorloof een getrouwen onderdaan, ik durf het zeggen, een waren vriend, den eenigste, die u vroeger tegen den huichelaar

waarschuwde, een ernstigen raad. Het volk heeft zich ongelukkig zekere ongerijmde denkbeelden omtrent den onwaardige in het hoofd gezet, en Uwe Majesteit heeft zich nooit verwaardigd ze op eenigerlei wijze te weêrspreken....'

'Welnu?'

'De menigte, die nooit doordringt tot het wezen der zaak en een opgevat vooroordeel niet licht varen laat, zal in de rechtvaardige straf van zekeren misdadiger niets zien dan....Mylady, spaar mij het woord!'

Zij knikte slechts dat zij hem begreep, daarop zeide zij fier:

'In 't eind, wat bekommert mij het oordeel der menigte?'

'Met verlof, Uwe Majesteit! die menigte, dat is uw volk, dat is Engeland, dat is Europa, en dan die man zelf....'

'Ja, bij God, gij hebt gelijk! Hij moet weten hoe weinig.... riep Maria, en barstte in een hartstochtelijk schreien los. "O, Gardiner, mijn getrouwe vriend! Ik ben zeer te beklagen!"

"Gij zult het minder zijn, mijne dochter, indien alles spoedig gelogenstraft wordt. Kunt gij tot eene verhevene poging van zelfbeheersching besluiten? Het eenigste besluit dat Maria Tudor, dat Katharina's dochter waardig is!"

"Wat wilt gij dat ik doen zal, Kanselier?"

"Nog heden het contract teekenen, dat u met Philips verbindt, zoodat men zie en wete, hoe gij nooit een ander voornemen hadt."

"Het zij zoo. Dan is ook voor hém alles onherroepelijk verloren!".....

.....

Aan den avond van dien eigen dag werd de huwelijksakte in tegenwoordigheid der wederzijdsche gevolmachtigden geteekend.

Darley heette voortaan Sir Henry Darley van Monkstone, naar eene hem geschonken bezitting, Benefield, in zijne betrekking hersteld, vertoonde weder zijne plompe figuur aan het Hof, met niet wreinig aanmatiging op gedane diensten, en met al den trots der gerechtvaardigde onschuld. De listige aanslag van den Kanselier, op diepe menschenkennis gegrond en volkomen naar de karakters der daarin betrokkenen berekend, was nog boven zijne verwachting gelukt. Hij had dat vreeselijke struikelblok op des Graven weg gelegd. Zeker, dat diens meewarige menschen-

liefde in gloeienden toorn zoude ontbranden, en dat de verontwaardiging hem sterkere bewoordingen in den mond zoude geven, dan een beraden nadenken goedkeuren kon. Maria's hevigheid, hare standvastige volharding op dat ééne punt, dat Courtenay juist zoude aanvallen, moesten het overige doen, en meer had Gardiner niet noodig, om met gerustheid hare achterdocht op te wekken. Wij hebben gezien, dat dit niet meer noodig was na de noodlottige vriendschapsbreuk, door de botsing van beider hartstochten veroorzaakt.'

Van dien oogenblik dagteekende de bloedige vervolging tegen de onroomschen, waardoor Maria's regeering wordt gezegd te zijn geweest: Een gestadig oprichten van kruisen en galgen.

Hoofdstuk XII. Een onverwachte bondgenoot.

Een luid klaaggeschrei weêrgalmde door de ruime zalen en bochtige gangen van het kasteel Ashridge. Angstig, verward, verbijsterd liepen de bewoners daarvan dooreen, als weêrlooze vogels, uit wier midden de valk zijne prooi heeft gekozen. Handenwringend stond Geertruid Hokarth bij het verlaten rustbed, waarop hare meesteres niet meer rusten zou. In sprakelooze mismoedigheid staarde de oude Sawers over het grillige hekwerk van een der kleine torentjes, dat een vergezicht over den heerweg naar Londen aanbood. Zijne grijze haren fladderden in den wind: hij voelde den wind niet. Een dichte koude regen viel neder op zijn ontbloot hoofd en droop af van zijne schouders: hij voelde den regen en de koude niet. Zijne gansche ziel lag in zijn oog. Het was ook, om nog eenige oogenblikken op eene stip te staren, die hij zich verbeeldde de draagkoets zijner meesteres te zijn, dat de man met zijne stramme leden de steile torentrap opgewaggeld was. De verslagenheid van die goede lieden was te rechtvaardigen. De maatregelen waarvan de Koningin tot Courtenay had gesproken, waren maar al te zeker genomen en maar al te stipt uitgevoerd. Onder het geleide van drie edellieden, vergezeld van twintig hellebaardiers der lijfwacht, voerde men de Prinses naar Londen.

Met meer ruwheid dan misschien hun last aanwees, waren de Baron Hastings, en de Ridders Cornwall en Southwell in

Elisabeths kamer gedrongen, ondanks den moedigen doch zwakken tegenstand Tan Sawers en de overige bedienden. Bij hun binnentreden was hunne verrassing misschien even groot als die der Prinses. De vrouw, tegen welke zij met gewapende krijgslieden waren uitgetrokken; de gevaarlijke samenzweerster, die het rijk in oproer zoude brengen, lag machteloos, zwoegend, met een koortsachtig rood op de wangen en eene doffe matheid in het oog, op haar ledekant. Zij vonden bij haar geene andere wapenen dan geneesmiddelen, en geen andere wachters dan een arts en enkele vrouwen, die zwijgend en ontdaan rondom haar stonden. De Prinses leed aan eene ongesteldheid. Dat was voor hen eene teleurstelling. Ook wilden zij niet gelooven aan die krankte; en toch kon niets meer waar zijn dan deze. Reeds terstond nadat Courtenay en Arundel vertrokken waren, had Elisabeth de gevolgen ondervonden van de verschillende schokkende aandoeningen, die hare ziel bestormd hadden. Eene zenuwachtige rilling overviel haar. Een sombere angst beklemde haar. Zij had zich nog vermand tot eene schijnbare kalmte, dan, eene doodelijke afgematheid was op die inspanning gevolgd, en zij had zich eindelijk te bed moeten leggen, terwijl de arts haar daarna aanbeval dit vooreerst niet te verlaten.

Niettegenstaande dit alles had Hastings haar zijn bevelschrift getoond en de vordering durven uiten, dat zij hem onverwijld volgen zoude. Men heeft in Elisabeth eene machtige tegenwoordigheid van geest in gewichtige oogenblikken bewonderd, en deze verliet haar ook nu niet. Zij was, ja, ontzet bij het binnendringen der edellieden; maar zij had zich in haar bed opgericht en hun met gematigdheid en gepastheid geantwoord.

‘Ik erken de macht mijner Koningin,’ had zij gezegd, ‘ik onderwerp er mij aan en zal haren wil gehoorzamen; maar zij is onbewust van mijn tegenwoordigen toestand en zij kan niet willen, dat mijne gehoorzaamheid mij het leven kost. Daarenboven, Sir Hastings, verklaar ik mij onschuldig aan elke misdaad die men mij zou kunnen ten laste leggen, om een zoo strengen maatregel te rechtvaardigen. Het moet een misverstand zijn. Ik heb nooit anders dan den diepsten eerbied gehad voor den naam mijner gebiedster, en ik heb nooit nagelaten dienovereenkomstig

te handelen. Ik geef het u in overweging, u, Baron Hastings, en u, edele ridders die van deze verklaring getuigen zijt, of gij het zult kunnen verantwoorden, eene bloedverwante en trouwe onderdane der Koningin, wier onschuld weldra blijken zal, met onnoodige gestrengheid te hebben behandeld.'

De edellieden hadden daarop eenige minuten met elkander en met den arts geraadpleegd, en besloten een tweeden geneesheer te ontbieden, die beslissen zoude of de zieke vervoerbaar was. Die geneesheer was nog in den nacht aangekomen - en de Prinses had des anderen daags 's morgens in een draagzetel de ruwe geleiders moeten volgen. Zij hadden voor haar geene andere inschikkelijkheid, dan dat men langzaam voortging. Wij verbeelden ons licht haar vreeselijken gemoedstoestand in den laatsten nacht te Ashridge en gedurende dien tocht. Van de duizend gissingen, die in hare ziel oprezen bij dit plotselijk opontbod, dat geheel het voorkomen had van eene volkomene ongenade, was wel deze de grievendste, dat eene onbedachtzaamheid van Courtenay er de oorzaak van zijn mocht. Met eene mengeling van bittere spijt en weemoedige teederheid herdacht zij zijn laatste bezoek en verweet zich zelve dat zij onvoorzichtig den slagboom had opgeheven, die zijne hartstochtelijke rondborstigheid tot hiertoe nog bedwong. Maar dan ook weder herinnerde zij zich zijne verhevene liefde, die slechts aanbad en niets eischte, zijne kiesche teederheid, zijn lijden dat hij geheel alleen moest dragen, en zij vond dan iets pijnlijks zoets in het denkbeeld van ook voor hem iets te lijden. Zij wilde hem dan ook toonen, dat zij standvastig en moedig wist te zijn in elk leed, haar om zijnentwil aangedaan. Soms bestormden vreeselijke angsten hare ziel, als zij zich voorstelde dat de jaloezie Maria zoo streng tegen haar deed handelen, want ze begreep dat zij alleen daarvan het slachtoffer niet kon zijn; dan bad zij in stilte voor den geliefde, en besloot met de uiterste omzichtigheid elk woord, elke vraag terug te houden die hem zoude kunnen schaden. Hare sombere gemoedsstemming werd door niets afgeleid, voordat zij de hoofdstad in het gezicht kreeg. Toen verhieven er zich stofwolken. De hoefslagen en het brieschen van een aantal paarden werden hoorbaar, en toen de stofnevel week, ontwik-

kelde een talrijke stoet van edelen en ridders, in het schitterend romanesk kostuum van dien tijd, zich statig op den breeden heerweg, en drong door tot in hare nabijheid, en omsingelde de draagkoets der jonge Vorstin onder luide betuigingen van deelneming en genegenheid, eer nog de barsche geleiders van hunne verwondering bekomen en het eens geworden waren, of zij deze hulde moesten toelaten of niet.

Een bleek jongeling, uit wiens vermagerde trekken eene diepe zwaarmoedigheid sprak, reed aan het hoofd van den stoet. Hij steeg af, en den openen draagstoel naderend, waarin de prinses in liggende houding zat, boog hij de knie ter aarde en smeekte haar goeden moed te hebben en te vertrouwen op de rechtvaardigheid harer zaak.

Die jongeling was Williams.

In de zaal waar hij zich met Courtenay, na diens gevangenneming, alleen bevond, had deze zich Elisabeths naam met een angstigen zucht laten ontvallen, en toen de Bevelhebber der lijfwacht hem daarop vragend aanzag, had hij op smeekenden en smoorenden toon gezegd: ‘Bescherm haar!’ Het waren de eenigste woorden die hij gesproken had. De jonge Williams, in wien wij uit enkele trekken een vereerder van Elisabeth gissen, had zich spoedig met alles wat haar betrof bekend gemaakt, en toen hij wist dat men haar van Ashridge ging afhalen, had hij van de Koningin vergunning weten te krijgen om de Prinses met eenige zijner vrienden naar Whitehall te geleiden, en de Kanselier had dit niet ontraden, omdat het zaak was de oogen van het volk door eene schijnbare onpartijdigheid te verblinden. Door de grootste helft der jeugdigen onder den Engelschen adel vergezeld, had hij zich op weg begeven om Elisabeth openlijk zijne hulde toe te brengen. Ook bleef hij tot aan de poort van Whitehall naast haar rijden, terwijl zijn stoet haar als eene eerewacht omgaf en de ruwe krijgslieden van Hastings afweerde. Hoe meer zij Londen naderden, des te sterker werd de aandrang der menigte, die zich langs den weg schaarde, zich om haar draagzetel verdrong en in luide, hartgrondige bewoordingen, met al de oprechtheid van den volksgeest die zich openbaart, grooten angst voor haar lot te kennen gaf en innige gehechtheid aan

hare persoon. De overlevering spreekt van meer dan tweehonderd welgekleede lieden die haar door het park heen naar het paleis vergezelden. Welk een indruk moet deze ontvangst op de diep verslagene Prinses gemaakt hebben? Op haar, die zooveel aan volksgunst hechtte, die er zich later zoo goed van wist te bedienen, en voor wie deze bewijzen van hartstochtelijke verkleefdheid bijna een waarborg waren voor hare toekomstige grootheid, zoo zij slechts de stormen, die haar nu bedreigden, gelukkig doorstond en met voorzichtigheid de kiel, die hare fortuin droeg, in dit noodweêr voor volslagen schipbreuk wist te behoeden. De omstandigheid dat eene aanzienlijke partij in het midden der hoofdstad zich openlijk voor de Prinses had verklaard, schijnt Maria's eerste gewelddadige oogmerken gematigd te hebben. Het was niet te wagen, Elisabeth eenige onwaardige behandeling aan te doen, nu de aandacht des volks geheel op haar gericht was; ook vergenoegde men zich met haar eenige vertrekken in Whitehall aan te wijzen en hare vrijheid streng te beperken, terwijl men voorgaf dat Donnington-Castle, werwaarts zij zich begeven wilde, niet veilig was tegen de oproerige bewegingen, die reeds in het Kentsche waren uitgebarsten. Te vergeefsch echter was hare bede om bij de Koningin te worden toegelaten. Men antwoordde haar dat zij zich eerst moest zuiveren van de zware verdenking die op haar rustte, zonderdat zij recht wist waarin die verdenking bestond. Niet zeer lang bleef zij in die onzekerheid. Er werd inderhaast eene rechtbank samengesteld van twintig rechters, die hare zaak zouden onderzoeken. Gardiner was er de voorzitter van. Zij vervoegden zich bij Elisabeth in haar vertrek, en legden haar eene beschuldiging voor, van deelneming in de samenzwering van Wyatt, Carrew en Suffolk. Geen woord daarin van Courtenay, geen schijn zelfs dat men kennis droeg van eenige verbintenis tusschen hen beiden. De Kanselier had geoordeeld dat zij zich veel eerder eene bekentenis zoude laten ontlokken, indien de geliefde er niet in betrokken was. Ook wilde hij al zijne wapenen tegen haar niet op eenmaal gebruiken. Met eene standvastigheid, die zich niet liet ontmoedigen door de bedreigingen der rechters, noch verschalken door de strikvragen van Gardiner, ontkende zij elke

deelneming aan ontwerpen, waarvan zij in sterke bewoordingen haar afkeer te kennen gaf. Zij ging zelfs te ver, want zij verklaarde volstrekt geen kennis te dragen van het bestaan eener zoodanige samenzwering, en toen zij daarbij voor den doorborenden blik des Kanseliers, die van het tegendeel overtuigd was, de oogen nedersloeg, maakte deze hieruit op, dat zij werkelijk zoo schuldig konde zijn als hij haar had voorgesteld. Zoo liep dit gehoor ten einde.

Uit kinderlijke lichtzinnigheid en moedwil had Arthur Polus vroeger den ridder Benefield beleedigd. Met boosaardige haatdragendheid had de man van rijpe jaren, die nu aan het Hof eene zekere onderscheiding genoot, zich daarover op allerlei wijzen en onder allerlei soort van aanklachten trachten te wreken. Nadat Arthur Polus dientengevolge een paar malen eene berisping, een hard woord of eene kastijding had moeten verduren, was zijne lijdzaamheid ten einde. Zijn jeugdig bloed, zijne vertroetelde opvoeding, noch zijn moedwillige aard gaven hem eenig denkbeeld van christelijke vergevingsgezindheid, waarvan hij buitendien zoo zeldzaam een voorbeeld zag. Hij meende zich op geene meer schitterende en afdoende wijze voldoening te kunnen verschaffen, dan door partij te trekken voor des ridders vijanden. Toen kieschheid den Graaf van Arundel drong, zich niet verder bekend te maken met de geheimen der Koningin, en zij hem het kabinet deed verlaten bij Courtenays eerste woorden, had Arthur, die minder schroomvallig was, recht van harte zijne nieuwsgierigheid bevredigd; hem was dus niets ontgaan van al wat er tusschen Maria en haar gunsteling voorgevallen was. Zich aan te sluiten aan Elisabeth, de geliefde van Courtenay, scheen hem eene geschikte wraak tegen Benefield, die hem mishandeld, en tegen de Koningin, die hem ditmaal niet beschermd had. Het viel hem licht, zich kleine diensten te laten opdragen, die hem vergunden de Prinses te naderen, en zoo bevond hij zich in haar vertrek, kort nadat de rechters haar verlaten hadden. Met zijne gewone vermetelheid naderde hij haar, en zich, hoewel zij alleen was, tot haar oor buigende, fluisterde hij: ‘Mylord Courtenay laat u groeten!’

Elisabeth verbleekte. Dat hare betrekking tot den Graaf, die

zij nog voor allen een diep geheim achtte, een gewone, bekende zaak zijn zoude voor een knaap, die zoo weinig bescheidenheid toonde, scheen haar eene onmogelijkheid toe. Zij meende dat men haar zocht te verschalken; dus deed zij moeite om hare ontroering te verbergen en zeide ernstig:

'Ik weet niet wat gij bedoelt, jonkman!'

'Dat zou den goeden Graaf spijten, Mylady! die zooveel voor Uwe Genade heeft opgeofferd.'

'Opgeofferd!' riep Elisabeth met ontsteltenis. 'Mijn God! gij weet dus alles?'

Ja, Mylady! en met eerbied gesproken, uwe Ladyschap weet nog niets. Maar gij zult van mij alles hooren. Veroorloof mij zoo dicht mogelijk bij u te staan, want hiernaast zijn lieden, die niets hooren moeten. En nu leunde hij met beide armen op haren stoel, en begon haar alles mede te deelen, wat er met haar ongelukkigen minnaar was voorgevallen. Zijn praatzucht spaarde haar niets, en hij gaf zijne opgekropte spijt tegen de Koningin daardoor lucht, dat hij alles waarover deze te blozen had, aan hare mededingster bekend maakte.

'Wij zijn dus beiden verloren!' had de jonge vorstin uitgeroepen, met de gelatenheid der uiterste wanhoop.

'Daaraan kan ik niets verhelpen, Mylady! De Graaf toonde eigenlijk meer liefde dan overleg, maar nu ik uwe Ladyschap gezien heb, nu weet ik dat de edele Lord niet anders kon. Zoo het uwe Genade troosten kan,' vervolgde hij met goedhartigheid, toen hij hare sprakelooze droefheid zag, 'aan den Graaf te schrijven, dan belast ik er mij mede, die brieven veilig en zeker over te brengen.'

'Ik zoude u dankbaar zijn, indien gij dat werkelijk kondet doen; maar kind... ik kan...'

'Mij niet vertrouwen misschien, Mylady? O! zie mij aan ik heet Arthur Polus; meent gij dat ik u verraden zoude, en dat aan eene Koningin, die den verwenschten Be..., doch daarvan niet bij u! Geloof mij, wat een schrandere page doorzetten wil, dat gebeurt; en ik wil uwe Genade van dienst zijn. De Graaf woont zeker achter dikke muren, maar waar eene muis door kan, daar kan ook een brief door, en het heeft nog nooit in eene ge-

vangenis aan muizen en ingesloken briefjes ontbroken. Ik zweer u, bij mijne dame! dat ik geene list onbeproefd zal laten om den Kanselier en den roerdomp Benefield eene poets te spelen!'

Onder dit gesnap had Elisabeth zich ernstig beraden.

Zij nam des pages diensten aan, en zóó werd deze een gewenscht middel van gemeenschap tusschen haar en haar ongelukkigen minnaar.

Hoofdstuk XIII. Wyatt.

Wij hebben den Graaf van Devonshire in een te treurigen toestand achtergelaten, om hem te lang uit het oog te verliezen.

Dat sombere kerkerhol, waar iedere steen eene herinnering van lijden was; waar de muren slechts zuchten en tranen uitwasemden, aan vroegere lijders ontperst; waar nacht en koude hem omgaf; waar morsig, troebel water van uit den grond opsijpelde om het hol met stank en vochtigheid te vervullen; waar niets schitterde of blonk, dan het glinsterende spoor van de slak die verder kroop - dat kerkerhol was eene afspiegeling van het zielelijden des Graven. Toen hij Maria's verklaring beantwoord had, was zijn eerste gevoel dat van rust en verlichting geweest. Sedert langen tijd voor het eerst, had hij geheel gesproken zooals hij werkelijk dacht; nu van dat drukkende geheim ontlast, was het hem of eene zware beklemdheid van zijn borst was weggenomen. Bij kalmer nadenken begreep hij evenwel dat hij zich bevond in den toestand van iemand, die om een zwaren schuld af te doen zijne gansche bezitting verkocht heeft, en nu, ja, zich vrij bewegen kan, maar voor het volgende uur niets heeft overgehouden. Hij had, dit moest hij bekennen, zich geen sprankje van Maria's genegenheid bespaard. Met schrik peilde hij den afgrond, waarin hij zich met onbedachtzame overijling gestort had, en die schrik verstijfde tot kille ontzetting als hij er aan dacht, dat hij ook eene andere

daarin medegesleept of ten minste het haar reeds dreigende gevaar onvoorzichtig vertienvoudigd had. Dat was het, wat hem terneder drukte en wanhopig maakte; dat was de veelhoekige dolk, dien hij zelf ronddraaide in de bloedende wond; dat was het, wat hem ter aarde boog en verpletterde. In den roes der snelle, schrikkelijke wisseling van zijn lot, had hij met een soort van instinctmatigen moed eene vaste en waardige houding aangenomen; had hij nog een glimlach gehad voor Chandos en een vriendelijk woord voor zijne wachters. Maar de Graaf van Devonshire was evenmin stoïcijn als staatkundige. Toen de doodsche stilte van zijn kerker hem, als het ware, uitlokte om tot zich zelven in te keeren, had hij zich geheel aan zijne bittere gewaarwordingen overgegeven. '*Zij* wordt het slachtoffer van mijne roekeloosheid en van haar vertrouwen, dat ik slechts gebruikt heb om haar in het verderf te storten!' kermde hij, en sloeg zich met de vuist tegen het schoone voorhoofd, en kromde zich als een vertrapte worm op den killen vloer. 'Elisabeth, vergeving, o vergeving!' riep hij soms, 'waar zijn nu die schoone plannen, met zooveel vuur ontworpen, met zooveel geestdrift aanvaard? Mijne taak is afgedaan, eer ik haar begonnen had. Maar kon ik dan anders? Kon ik eene vrouw, die ik veracht om haar bloeddorst en dweepzucht, die ik haat omdat zij *u* vervolgt, kon ik die vrouw dan zeggen dat ik haar liefde toedroeg; had ik dit kunnen doen met een onbeschaamd voorhoofd, zonderdat daarop het woord leugenaar gegriffeld stond? Dan, dan voorzeker had ik u en mij zelven behouden, maar dan ware ik ook de verachtelijkste onder de menschen, de laagste onder de ridders geweest; men had mijn blazoen moeten verbreken en mij de stukken in het aangezicht moeten werpen, doch gij waart gered geweest!' - En dan verviel hij weder in stomme vertwijfeling, en zond tot God en de Heiligen een vurig smeekgebed op, dat alle ellenden alleen op *zijn* hoofd mochten nederkomen.

Zijn jammer was een schouwspel, zoo deernis waardig om aan te zien, dat zelfs Maria, de diepgekrenkte vrouw, met deze wraak zoude voldaan zijn geweest, als zij er getuige van had kunnen zijn. Zelfs zij zoude dan den ongelukkige uit zijn smart hebben opgericht.

Chandos bezocht hem niet. Hij konde den man, die nog voor weinige uren het kostbaarste vertrek in het prachtigste der vorstelijke paleizen van Engeland als zijn eigendom in bezit had kunnen nemen; den man, gewend aan de uitgezochtste verfijningen der weelde, en die zich omringd had gezien van al, wat bijna vorstelijke rijkdom en macht aan het leven aangenaams en luisterrijks kunnen bijzetten; den vertroetelden afgod van een gansch volk en van eene machtige vorstin, niet in deze vernedering, niet in die ellende zien! Nog denzelfden dag zond hij den ridder Gage, een zijner luitenants, naar Whitehall om, zoo mogelijk, andere bevelen omtrent Courtenay te verkrijgen, maar deze wendde zich alleen tot Gardiner - men begrijpt met welk gevolg.

Daarop had de Lord van den Tower zijn tegenzin overwonnen om in deze oogenblikken ten hove te gaan. Hij kwam te Whitehall. Elisabeth was toen reeds daar. Maria nam hem ter zijde. Met eene belangstelling, die zij niet geheel overwinnen kon, vroeg zij hem naar zijn gevangene. - Hij haalde de schouders op. - ‘De bevelen hem betreffende,’ zeide nu de Koningin, ‘zijn met te veel overhaasting gegeven; ik wil niet hopen, dat hij onvoegzaam gehuisvest is, of niet overeenkomstig zijn rang behandeld wordt.’

‘Als ik mij houden moet aan de mij gegeven orders, sta ik niet in voor des Graven gezondheid en leven!’

‘Dus moet het niet zijn, Mylord! Bij God, een edelman die aan ons verwant is! Hoor, Mylord, gij zult dat alles beter inrichten, geheel naar uw goeddunken: ik ken u als een man van eer. Alleen blijft gij mij met uw leven borg voor uw gevangene en moogt gij hem geene briefwisseling veroorloven, met wie het ook zij.’

‘Zelfs met zijne eenige zuster niet, Uwe Majesteit? Dat is toch hard.’

‘Geene briefwisseling, Mylord Gouverneur!’ herhaalde Maria, ‘hebt gij mij verstaan?’ En daarop wendde zij zich van hem af.

Chandos moest zich hiermede tevreden houden. Van nu aan was echter Courtenays lot voor het uiterlijke verbeterd. Zijn vriend huisvestte hem in de vertrekken die hij vroeger bewoond had, gaf hem gelegenheid zich op de galerijen lucht en beweging te verschaffen, zorgde voor alles wat tot veraangenaming van zijn

toestand strekken kon, en liet drie zijner bedienden bij hem toe, zoodat hem in waarheid niets ontbrak dan de vrijheid. De Graaf kon voor dit alles niet onverschillig zijn; doch het meest nog verheugden hem de berichten die Chandos hem omtrent Elisabeth mededeelde. Hij wist nu dat zij, hoezeer dan ook van hare vrijheid beroofd, tegen een geweldadigen aanslag beveiligd was, daar zij in de liefde des volks, openlijk en op zoo ontzag inboezemende wijze betoond, vooreerst een schild had gevonden tegen Maria en hare raadslieden, en het was juist de eerste drift der Koningin, die hij meer vreesde dan hare overlegde wraak. Chandos bracht nu vaak geheele uren bij hem door; eens vroeg de Graaf hem naar tijding van zijne zuster.

De Lord Gouverneur zag voor zich en zweeg.

‘Ik smeek u, mijn vriend,’ sprak Courtenay; ‘verlaat mijne zuster niet. Zij heeft nu geen beschermer en ik vrees dat zij meer dan ooit bescherming noodig heeft: bescherming tegen haar zelve!’ En daarop volgde een wederzijdsch vertrouwen. Chandos maakte hem deelgenoot van zijne liefde en van Arabella's zonderling gedrag, Courtenay sprak hem van zijne gissingen en van alles wat hij op Sterny-House bijgewoond had. En zij kwamen tot de overtuiging dat Arabella op een vreeselijken dwaalweg was en uit zeer gevaarlijke strikken gered moest worden. De lankmoedige Chandos nam op zich, nog ditmaal voor haar belang te waken. Ook begaf hij zich spoedig naar hare woning, doch vond slechts hare bedienden in angstige onrust over haar plotseling, onverklaarbaar verdwijnen. Bij Lady Sterny was alles raadsel. Chandos spaarde zijnen vriend dezen nieuwen kommer. Hij verzweeg hem alles.

Men heeft zich misschien verwonderd, dat het volk, zoo hartstochtelijk aan Courtenay verkleefd, dezen als een weêrloos slachtoffer naar den Tower had laten voeren. Ook zoude dat niet gebeurd zijn, zoo de goede burgers toen slechts de waarheid hadden kunnen gissen. Zijn wegvoeren in zijne eigene boot, al bevonden zich daarin ook Williams en eenige officieren der lijfwacht, was den weinigen wier aandacht het getrokken had eene spelevaart op de rivier toegeschenen. Zoo verre was men verwijderd van het denkbeeld der mogelijkheid zijner ongenade

Toen zich echter des anderen daags het gerucht verspreidde van de onderteekening der huwelijksakte met den Infant, begon zich onder protestanten en katholieken beiden onrust en vrees te verhelfen, want dit huwelijk werd door allen verfoeid, en onder de angstig samengeschoolde menigte rees natuurlijk de vraag op: ‘En de Graaf van Devonshire?’ Toen had zich het volk in troepen naar zijn huis begeven, en werd daar spoedig met zijne gevangenneming bekend.

Nu waren gemor en verbittering algemeen. En alle bijzondere veeten vergat men om te zamen te treuren en te zamen te handelen bij die twee groote grieven, der natie aangedaan: een Spanjaard tot Koning, en de meestbeminde telg uit het bloed der Yorks... in den Tower! Dat was mede een der groote redenen, waarom de ontvangst van Elisabeth kort daarop zoo luisterrijk was. Onder het volk is vaak iets ruchtbaar en een openlijk praatje, wat aan het Hof nog met een sluier van geheimhouding overtogen is. Zoo was ook de liefde van de beide doorluchtige personen reeds bekend, en men vertelde zelfs dat zij aan elkander verloofd waren; ja sommigen, die nog verder gingen, noemden hen reeds heimelijk gehuwd. Nu had zich de algemeene geestdrift voor beiden in het verwelkomen van Elisabeth lucht gegeven, en ware deze minder door hare droefheid afgetrokken geweest, dan zeker had zij in de kreten, die zich verhieven, haar naam vereenigd gehoord met dien van den geliefde. Twee dagen later bezocht Maria de *city* aan het hoofd eener trotsche cavalcade en vergezeld van den Spaanschen Gezant; doch geene vreugdekreten klonken haar tegemoet; de deftigste burgers sloten zich op in hunne huizen; onder het volk, dat mokkend bijeenschoolde, heerschte een dof stilzwijgen. Er ligt iets ontrustend sombers in die zwijgende afkeuring eener gansche bevolking, iets vreeselijks in die norsche stilte van eene anders woelige menigte, die geen heilwensch, geen juichtoon voor haar Monarch ten beste heeft. Iets dat dreigend tot het geweten der vorsten spreekt. Ook was de kalmte en vaste houding, waarmede Maria zich vertoonde, niets meer dan een masker, door haar wil aan haar gevoel opgedrongen; maar een masker waaronder het zwoegde - de leeuwin had geleden, toen zij in hare

eigene ingewanden wroette, maar zij wilde niet dat men het haar zoude aanzien, al moest ook hare pijn daardoor verdubbeld worden. Nooit was misschien de toestand van eenige vorstin hachelijker, noch een volk meer eensgezind ontstemd. Het is waar, eene geduchte samenzwering was ontdekt; doch de samengezworenen daarom noch niet uiteengedreven! Het is waar, men kende de onruststokers; maar de opstand was daardoor niet gedempt! Het is waar, een der hoofden, Suffolk, had men in zijne macht; maar de vreeselijkste van hen, Wyatt, was nog vrij en aan het hoofd eener ontzagwekkende krijgsmacht, die hij goed wist aan te voeren, en had nog geen zijner ontwerpen opgegeven! Die bewegingen waren ten gunste der protestanten, en de grootste helft des koninkrijks was der hervorming toegedaan. De protestanten zagen zich beleedigd in Elisabeth, en in het voorgenomen Spaansche huwelijk; de katholieken verafschuwden die verbintenis evenals zij, en beide partijen zagen in Courtenays ongenade eene dierbare hoop teleurgesteld; de eersten hadden in hem reeds een gematigd Koning gezien, een beschermer tegen de dweepzucht der Koningin; de laatsten hadden in hem een katholieken Vorst gewacht, die tevens een echt Engelschman zoude zijn; en beiden beminden in hem het bloed der Yorks. Bij Maria, die de Spaansche stroefheid harer moeder overgeërfd had, was nooit de gedachte opgekomen, zich te doen beminnen waar zij zich konde doen gehoorzamen. Het opene Engelsche volkskarakter, vol nationalen trots en onafhankelijkheid, streed met hare begrippen van Koninklijke macht. Zij zag liever slaven dan onderdanen om zich, en de minste Engelschman noemde zich burger. Zij was niet bemind, en het volk aanbad hare gehate zuster. Welk een toestand voor eene vrouw, die bovendien zoozeer in hare dierbaarste wenschen gekrenkt was!

Men wordt onwillekeurig gedrongen om de zelfstandigheid en den moed dezer Koningin te bewonderen, die door duizende dreigende aangezichten zich niet liet afschrikken om door te zetten, wat zij eens noodzakelijk had geoordeeld. Voorwaar, Maria heeft niet minder mannengeest aan den dag gelegd dan Elisabeth! Deze heeft nooit met zooveel volkshaat te kampen gehad, en het is te bejammeren, dat de Koningin niet wat meer

gematigdheid heeft weten te gebruiken, en dat een Gardiner en hare eigene hartstochten haar tot bloedige daden verleid hebben, die over hare groote hoedanigheden een treurig floers hebben geworpen. De protestanten hebben in haar niets willen zien dan eene bloeddorstige dweepster, en de katholieken hebben haar te flauw en met verkeerde wapenen verdedigd.

Bij het terugrijden naar Westminster, werd Maria voor een oogenblik in haren tocht belemmerd. Eene oude vrouw had zich met ongeloofelijke inspanning tot dicht bij de Koningin voortgewerkt, en greep nu met hartstochtelijke woede den toom van haar paard, terwijl zij met eene krijschende stem uitriep: ‘Waar is Courtenay. Wat hebt gij met den Graaf van Devonshire gedaan? Volk van Londen, zult gij het rustig aanzien dat zij onzen Graaf, dat zij den braafsten heer van Engeland in de gevangenis laat ombrengen?’ - ‘Neen, nimmer! nimmer!’ gilden verscheidene stemmen. - ‘Geef Courtenay de vrijheid!’ ving de vrouw weder aan. ‘Koningin, het volk wil gerechtigheid en vrijheid voor den Graaf!’

En daar tusschen hoorde men weder de kreten van enkelen: ‘Leve Courtenay! Leve Elisabeth! Weg, weg met den Spanjaard! Oud-Engeland boven! Weg met Philips!’ En die kreten vonden eensklaps weêrgalm bij duizenden, die ze steeds luidruchtiger herhaalden.

‘Ongelukkige! wat wilt gij?’ riep Maria heftig, terwijl zij den toom van haar telganger losrukte en de pages en edelen, die haar te hulp schoten, met de rijzweep toewenkte zich onzijdig te houden. ‘Wie zijt gij, vrouw?’ voegde zij er zachter bij, ‘om zooveel belang te stellen in dien man?’

‘Zijne min, Maggie Snowpust! Hij heeft mijne melk gedronken en hij zal mijn bloed drinken, als hem dat heil kan aanbrengen!’

‘Om 's Hemels wil, laat ons voortgaan, Uwe Majesteit!’ sprak Egmond, die naast de Koningin reed, ‘hoort gij die vreeselijk dreigende kreten? Het is ongeoorloofde vermetelheid van uwe Ladyschap, zich aan de woede van een razende volkshoop te wagen. Bij ons in Vlaanderen...’

‘Vrouw Snowpust! ik vergeef u,’ riep de Koningin, de stem

verheffende om door allen gehoord te worden, ‘neem dit,’ en zij wierp Maggie een harer armbanden, toe, ‘ik vergeef u, maar gij, burgers van Londen, u allen vergeef ik niet!’ En zij vervolgde haar weg, terwijl de opeengedrongen menigte als door tooverkracht getroffen, ter wederzijde met eerbied terugweek. - Zonderling overwicht van vastheid en moed op hartstocht en blinde woede!

Een onverklaarbare eerbied overmeesterde die menigte. De naastbijstaanden, die hare grootmoedigheid jegens de min aanschouwd hadden, begrepen als bij instinct de grootheid van den wil, die op zulk een oogenblik kon vergeven, en zij juichten luide: ‘Vivat Maria! God zegene de Koning!’ Bij eene woelende volksmenigte is de overheerschende macht van het voorbeeld de eenige die zij erkent en die allen wegsleept. Zij, die nog zooeven ‘Leve Devonshire!’ riepen, zwegen eensklaps stil, en stemden weldra met den aangeheven juichtoon in. Toch werd vrouw Snowpust, die van uitputting nedergevallen was, door eenigen uit den woesten hoop naar huis gebracht. Doch het arme schepsel had te veel geleden onder den schok van hare hartstochten: zij had de weinige levensolie, die hare lamp nog bevatte, tot een enkelen gloeienden lichtstraal verbruikt... en toen die lieden haar op de legerstede nederlegden, was zij een lijk.

Toen de Koningin op Whitehall teruggekomen was, zeide zij:

‘Ei zoo, mijn goed volk van Londen, gij wilt geen Spaanschen Prins tot Koning!.... Graaf van Egmond, schrijf uwen meester, uit onzen naam, dat hij spoed make met zijne overkomst. Wij verlangen ons huwelijk voltrokken te zien!’

Des anderen daags zag men twee gegoede kooplieden der *city*, die in het gewoel zich ten voordeele van Devonshire en Elisabeth hadden uitgelaten, te Charingcross aan de kaak gesteld en met de ooren aan den schandpaal vastgespijkerd!

De achtingswaardige Nicolaas Ridley, Bisschop van Londen, werd terzelfder tijd in hechtenis genomen en vooreerst in een der afzichtelijkste gaten van den Tower geworpen. Men wist hem van geene misdaad te beschuldigen, dan dat hij der hervorming toegedaan was.

Wederom werd er een brandstapel opgericht, Het was Johan Hooper, Bisschop van Glochester, die dezen beklimmen moest. De Kanselier, die daarbij tegenwoordig was, zeide tot een der raadsheeren: ‘Wij houwen heden wel een tak af van den grooten boom der ketterij; maar wij laten den stam staan, die weder andere voortbrengen zal!’

Hij doelde op Elisabeth.

Inmiddels rukte Wyatt met snelle dagmarschen op Londen aan; dat was het werk van Arabella Sterny. Al zeer spoedig was de tijding van Courtenays val tot haar doorgedrongen. Lady Arabella was een van die karakters, welker veerkracht zich verheft en de krachten toenemen doet in oogenblikken van gevaar; karakters die zwak en weifelend schijnen in het gewone leven, maar die zich oprichten, waar anderen den moed verliezen. Lady Arabella was echter tevens eene van die vrouwen, welke meer geestdrift dan beradenheid bezitten en meer overijling dan nadenken gebruiken, die eerst uitvoeren en later overwegen. En zoo wikte zij ook niet de gevolgen van den stap waartoe zij besloot om haar broeder te redden. Zij zag slechts Courtenay, en dien in gevaar, en elk middel om hem te verlossen was haar welkom. In het eerste oogenblik vroeg zij er niet naar, of dat middel ook de onrust en de verdeeldheid in haar vaderland konde verergeren, of de ellende en verwoesting van eene gansche stad na zich slepen!

De ongesteldheid, welke haar het bed deed houden na den brand van haar huis, was meer eene ziekte der ziel dan van het lichaam; ook was het laatste haar niet in den weg om de besluiten der eerste uit te voeren. In het midden van den nacht stond zij op van haar leger, een vertrouwd bediende wachtte haar in eene kleine bark, met vlugge roeiers bemand, en zoo stak zij over naar den zuidelijken oever van de rivier. In het Kentsche, dit wist zij, had Wyatt zijne macht bij eengetrokken. Zij volgde de aanwijzing, vroeger van de samengezworenen ontvangen; en onder duizend gevaren, ontmoetingen en angsten van allerlei aard kwam zij eindelijk in het versterkte slot aan, waar de partijganger Wyatt zich ophield, en zijne plannen regelde. Zij zelve zocht nu den man op, wiens tegenwoordigheid

zij meer dan den dood vreesde; maar aan zich zelve had Lady Arabella niet gedacht, voordat zij tegenover hem stond. Toen eerst huiverde zij. Hij ontving haar met eene zekere goedwilligheid. Zij deelde hem de gebeurtenissen in Londen mede. Zij smeekte hem om hulp voor haar broeder, en bood zich aan tot elken dienst, die hij van haar vorderen wilde. Hij beloofde haar zijn bijstand, maar droeg haar op te trachten, de Londensche burgers voor zijne ontwerpen te winnen, en zoo mogelijk hem van eenig vast punt in de stad te verzekeren, van waar hij zijne macht in de *city* ontwikkelen en tegen Whitehall aanvoeren kon. Zij beloofde hem alles en keerde in haast terug, eenige zijner volgelingen, als bedienden vermomd, met zich voerende. Nu opende Sterny-House zich opnieuw voor bezoekers. Hoe vreemd deze omstandigheid ook schijnen mocht na het ongeluk haars broeders, toch noodigde de schoone geestrijke Lady geen gast tevergeefs. Niemand vatte een zweem van wantrouwen tegen haar op. Het was bekend dat zij zich nooit met partijschappen ingelaten had, en men meende dat zij zich door Courtenays gevangenschap van een ernstigen bestrijder harer grillen ontslagen zag.

Kort daarop liet zij Wyatt van de stemming der Londenaren bericht geven, die nooit gunstiger voor zijne ontwerpen had kunnen zijn. Weldra verspreidde zich het gerucht, dat deze tot dicht bij de hoofdstad was voortgerukt. De Koningin zond de kern der Londensche krijgsmacht tegen hem af. Met haar aanvoerder ging deze tot de oproerlingen over. Maria was woedend en in de uiterste verlegenheid. Zij hield in de hoofdstad geen ander krijgsvolk over, dan de hellebaardiers, lansknechten en boogschutters der lijfwacht, doch ook deze waren grootendeels protestansch en er viel niet veel op hen te rekenen. De edelen, toenmaals gewoon hunne Souvereinen in zulke oogenblikken met gewapende manschap bij te staan, waren verdeeld en op niets voorbereid. Dáár klonk op eens krijgsrumoer in het midden der hoofdstad! Wyatt was met zijne lieden tot in Londen doorgedrongen. Een deel der weerbare burgers van de *city* viel hem bij. Aan het hoofd zijner benden rukte hij in Westminster; met een woest krijgsgeschrei vielen zij het paleis

aan; dan, hier vonden zij een duchtigen tegenstand. Aan de spits der hellebaardiers, door zijn voorbeeld der Koningin getrouw gebleven, streed Williams met leeuwenmoed; de overige troepen der lijfwacht, mede door hunne bevelhebbers aangevuurd, en door de edelen, die zich bij hen voegden, ondersteund en gesterkt, dachten aan geen wijken - en Wyatt, hoewel hij met meer dan menschelijke krachtsinspanning streed en dikwijls alléén geheele drommen weerstond, zag zich teruggeslagen! Nog niet ten volle ontmoedigd, week hij achteruit tot bij eene der poorten, waarvan hij meester meende te zijn: hier wilde hij versterking wachten van Carew, die nog met de Cornwallers komen moest, en op wien hij gerekend had. De poort was niet meer in de macht der zijnen, zij was achter hem gesloten! Nog hield hij moed en liet onderzoek doen naar de andere uitgangen. De boden, die hij had uitgezonden, kwamen allen terug met de tijding dat ze gesloten waren, dat de krijgslieden der Koningin ze bezet hielden.

‘Wij zullen er ons doorslaan,’ zeide hij, onbewogen en moedig, ‘en ons buiten met Carew vereenigen.’

‘Reken niet meer op Carew,’ riep hem een jeugdig krijgsman toe, die aansnellen kwam, en van vermoeidheid nederstortte, ‘hij heeft zijne lieden ontslagen en is op de vlucht naar het Noorden.’

Dat was de harteslag voor het opperhoofd der oproerlingen; de zijnen hoorden nauwelijks deze tijding, of zij verlieten hem allen. Zij hielden hunne zaak voor geheel verloren en elk hunner dacht slechts aan zelfbehoud. Ze drongen zich in de huizen der burgers, waar zij zich verscholen; zij maakten zich meester van de booten, die op de Theems lagen, en roeiden naar de overzijde; sommigen, die geen vaartuig konden bereiken, trachtten over de rivier te zwemmen; doch de boogschutters der Koningin lieten die overtochten niet ongemoeid, en het meerendeel werd gevangen of gedood. Wyatt zag zijne volgelingen vluchten. Hij stond alleen, gansch alleen. Hij knerste op de tanden van spijt en teleurstelling. Een maandenlang beraamde aanslag, waarvoor hij alle krachten van geest en lichaam en fortuin had uitgeput, waarvoor hij elke deugd, elken plicht, elke trouw had van zich geworpen; waarvoor hij elke aanspraak op

rust en geluk had opgegeven - in een enkelen dag mislukt! Twee groote tranen van opgekropte woede stonden in zijne oogen; maar hij drong ze weg, hij gunde zich de verlichting der tranen niet. Hij wilde wijken noch voortgaan. Hij leunde op den getrokken degen, en staarde met brandenden blikken en te zamen geklemde lippen doelloos voor zich heen. Al ware hij werkelijk de in steen gebeeldhouwde ridder geweest, op wien de stoïsche onverschilligheid zijner houding hem deed gelijken, hij had geen meer onbeweeglijken stand kunnen aannemen.

Daar naderde eene bende lijfwachten. Williams, alles rondom Whitehall veilig ziende, had de vluchtende oproerlingen vervolgd en uiteengedreven, en zocht nu met zijne lieden den aanvoerder. Zij waren nog slechts op twintig schreden afstands van den ridder, die hen zag en op wiens gelaat geen trek verwoog.

‘Hier vindt gij bescherming,’ klonk eene stem boven zijn hoofd.

Hij zag op. Het was Arabella. Het toeval had gewild, dat het juist de muur van Sterny-House was waartegen hij geleund stond.

‘Sir Thomas!’ hervatte zij, drie schreden van hier is eene kleine zijdeur geopend, ga haar binnen en gij zijt gered.’

De krijgslieden naderden.

‘Gered! nu alles verloren is,’ riep hij met zijne diep doordringende stem, waarin meer dan wanhoop lag, ‘gered door eene Sterny, bescherming van eene vrouw! Dit ontbrak er aan om mij te verpletteren,’ - en hij stapte recht op de krijgslieden toe.

Het kruisraam boven hem werd met drift gesloten.

Hij sprak Williams aan.

‘Bevelhebber der lijfwacht, daar is mijn degen; Ik ben Thomas Wyatt. Ik geef mij gevangen. Ik wil niet dat een uwer lieden zich beroeme mij tot eene daad genoodzaakt te hebben, waartoe ik uit vrijen wil besluit.’

Williams boog zich verrast. Hij kon zijne bewondering niet onthouden aan den geestkracht van dezen man.

Binnen weinige uren bevond zich Wyatt in de staatsgevangenis van den Tower, en zoo werd de groote opstand der protestanten gedempt! Men hoorde niet meer van samenzwering of oproer, en zoo er evenwel ontevredenen bleven, zij zwegen en verkropten voortaan hun misnoegen in stilte.

De burgers die zich schuldig kenden aan medeplichtigheid dezer muiterij, sloten zich op in hunne huizen, angstig afwachtende wat volgen zou en sidderende voor den wrekenden arm der zegepralende Koningin. Die liet zich niet lang verbeiden. Zestig bekende deelnemers werden in de meest bezochte wijken der stad opgehangen en hunne lijken niet weggenomen. Een half jaar lang strekten die afgrijselijke overblijfselen tot een waarschuwend voorbeeld tegen elken aanslag. Hierbij bleef het niet. Behalve Wyatt en velen zijner lieden, die in het oproer waren gevangen geraakt, werden de kerkers gevuld met ware of gewaande schuldigen. Een gestild oproer, eene mislukte samenzwering laat een ruim veld open voor algemeene of bijzondere wraakoefening. En menigeen werd er onder de schuldigen begrepen, die nooit deel of kennis had gehad aan de misdaad der anderen. De lang uitgestelde rechtspleging der ongelukkige Johanna Gray werd nu voltrokken. Haar gemaal, Guilford Dudley, zag zich in haar val medegesleept. Het proces van haar eerzuchtigen vader werd spoedig uitgewezen. Allen vielen onder de bijl des scherprechters. Een huiveringwekkend verschiet voor alle anderen, die Maria's achterdocht en wraak te duchten hadden! Ook rilde Elisabeth, die men opzettelijk van deze schriktooneelen niet onkundig gelaten had, toen zij kort daarna den Bisschop-Kanselier met twee zijner raadslieden opnieuw tot een verhoor bij haar zag binnentreden.

‘Wyatt en sommigen zijner medeplichtigen hebben, in een scherp verhoor, uwe Ladyschap en den Graaf van Devonshire als deelnemers aan hun verraad genoemd, en ik vermaan u om niet langer hardnekkig uwe schuld te blijven ontkennen, maar veeleer de goedertierenheid der Koningin in te roepen. De Graaf Courtenay heeft u hierin een voorbeeld gegeven; hij heeft zijne dwaling bekend en zijn heil alleen gezocht in de genade zijner Vorstin.’

‘Ik geloof niet, Kanselier!’ sprak Elisabeth, met moed en vastheid, ‘dat de Graaf ooit in staat is geweest, iets tegen het koninkrijk of tegen de Koningin te ondernemen; ik ben er integendeel van verzekerd, dat hij steeds in elk zijner daden en woorden den diepsten eerbied voor Hare Majesteit heeft aan den

dag gelegd, en het is dus niet mogelijk, dat hij een zoo groot vijand kan zijn van zich zelven en van zijn eer, om zich van eene misdaad te beschuldigen, waaraan hij nooit heeft gedacht. En wat mij betreft, ik betuig, voor God en bij het heil mijner ziel! nooit deel te hebben gehad aan eenige onderneming tegen het gezag mijner wettige Souvereine. Dat de verrader Wyatt mij geschreven zoude hebben, zooals men in mijne beschuldiging zegt, kan waar zijn; dat een mijner lieden met zijne zendelingen gesproken heeft, is mogelijk - maar dat is buiten mij: de vermetele had hetzelfde tegen uwe Hoogwaardigheid kunnen ondernemen; en God moge mij eeuwig straffen!' deze energieke uitdrukking gebruikte de Prinses werkelijk - 'zoo ik mij ooit met hem heb willen inlaten. Iedere poging om mij eene andere verklaring te ontlokken, zal dus vruchteloos zijn, dit zweer ik u, Mylords, bij de nagedachtenis van mijn vader, die uw Koning was! Ik beveel mij alleen aan in de genade van den Eenigen Kenner der Harten, die de onschuld te zijner tijd rechtvaardigen zal!'

'St. Stephaan behoede ons!' riep de arglistige priester uit, 'Mylady Elisabeth erkent geene Heiligen meer!' En nu beproefde hij haar door strikvragen, beloften en bedreigingen eene bekentenis af te troonen. Doch Elisabeth, ofschoon in blankheid aan de lelie gelijk, was geene zwakke bloem, die zich door iedere ruwe windvlaag laat heen en weder slingeren op haar stengel; zij volhardde bij hare eerste woorden. Op het laatst zond zij den verzoeker van zich met deze ernstige taal:

'Ik kan mij niet begrijpen, Mylord! dat een man als gij, die aan het hoofd staat van de rechtspleging des koninkrijks, die de onschuld behoorde te verdedigen tegen onderdrukking, zoo strijdig kan handelen met de plichten van zijn ambt, dat hij mij verleiden, ja bijkans noodzaken wil tot het bekennen van een misdrijf, waaraan ik mij plechtig onschuldig heb verklaard, bij mijne eer en bij mijn geweten!'

Toen boog Gardiner zich en maakte een eind aan eene ondervraging, waarbij hij meermalen had moeten blozen, indien de schaamteblos zich nog had kunnen hechten op een gelaat, dat de wankleurige livrei droeg van dweepzucht en zwartgalligheid.

Hoofdstuk XIV. Gevangenschap.

Het was een sombere, regenachtige zondagmorgen. De straten van Londen waren als ontvolkt. Een streng bevelschrift der kanselarij noodzaakte elken burger op dit uur de mis te hooren, en zij, die den moed hadden zich aan dit bevel te onttrekken, waagden zich toch niet in het openbaar. Er lag nog eene andere bedoeling in dat bevel des Kanseliers, dan allen tot het waarnemen der uiterlijke godsdienstplichten te nopen: er moest eene volksbeweging voorkomen worden. Een der koninklijke barken gleed over de rivier alsof zij door een vijandelijk fregat vervolgd werd. In die bark zaten twee edellieden, de Graaf van Sussex en een heer van minderen rang. Zij schenen de geleiders te zijn van eene jonkvrouw, in een eenvoudig, zwart satijnen kleed gehuld, en die met ernstige aandacht in een gebedenboek las. Die jonkvrouw was doodsbleek, hare trekken teekenden diepe zwaarmoedigheid, en toch lag er op haar gelaat eene uitdrukking van vastberadenheid en moed, die eerbied inboezemde en tevens diep roerde: hare goudgele lokken kwamen slechts steelsgewijs te voorschijn van uit de donkere huive die ze dekte. Twee bejaarde dames, met strenge gelaatstrekken, zaten op eenigen afstand van haar en spraken onderling al fluisterend. De vrouwen droegen rozekransen en kruisen. De jonkvrouw was prinses Elisabeth, die men naar den Tower voerde; de beide matronen waren staatsdames der Koningin, tot haar dienst bestemd. Dat was Gardiners antwoord op haar ernstig verwijt bij hun laatste gesprek!

Een tweede bark volgde, en bevatte hare bedienden, door den Kanselier zelven gekozen uit de lieden der Koningin. Slechts twee van hare eigene vrouwen bevonden zich daarbij, en ook de oude Sawers had zijne gevoelens zoo goed weten te verbergen, dat hij onder de gekozenen was opgenomen. Men naderde de noodlottige watertrappen; bij dien trap welke naar de *traitorgate* (verraderspoort) leidde, deed men de sloep stil houden. De Graaf van Sussex bood der Vorstin de hand, om haar in het uitstijgen behulpzaam te zijn. ‘Voer mij niet door deze poort, Mylord!’ riep zij verontwaardigd, ‘ik ben geene verraderes, en ik wil niet als zulk eene behandeld worden. Dat kan niet zijn met voorkennis der Koningin!’

‘Onze bevelen zijn niet anders,’ sprak Sussex droog weg. ‘Wees zoo goed mij te volgen, Mylady, en vergun mij uwe Genade mijn mantel om te hangen, als eene beschutting tegen den kouden regen.’

‘Gods Chr....., weg met dat vod!’ hernam Elisabeth, terwijl zij hem ruw op zijde stiet, ‘eene onschuldige hindert de regen van den hemel niet!’ - Zij bleef onder elke omstandigheid de dochter van Hendrik Tudor! Zonder hulp steeg zij uit de bark, beklom de trappen zonder wankelen, en zeide, toen zij aan wal was gekomen, op plechtigen toon: ‘Hier landt eene onderdane der Koningin als gevangene, die zoo getrouw en zoo onschuldig is als de beste die dezen bodem betrad; ik verklaar hier voor God, dat ik van geen menschelijk wezen hulp verwacht, maar slechts bouwe op Hem alleen!’ Niet zonder eenig ongeduld te laten blijken, sloeg zij de langwijlige en nietsbeduidende formaliteiten gade, bij het ontsluiten der poort en het in ontvangst nemen van haar persoon. Zij zag twee rijen hellebaardiers ter wederzijde geschaard en wilde weten wat dit beteekende.

‘Het is gebruikelijk een gevangene van rang zoo te ontvangen,’ werd haar geantwoord.

‘Zendt hen mijnenthalve gerust weg; dat is eene eerebewijzing die mij niet vleit.’

Deze menschen betoonden haar zooveel bewondering en medelijden, dat zij des anderen daags uit hun dienst ontslagen werden.

Aan de eerste binnenplaats gekomen, zette zij zich op eene

steenen bank neder. De ridder Gage, onderbevelhebber van den Tower, die haar ontving, waarschuwde haar tegen de koude en het ongunstige weder.

‘Ik zit hier wellicht beter dan elders,’ antwoordde zij, ‘want God weet waar gij mij brengen zult!’

De oude Sawers, die met de andere lieden was aangekomen, kon zich toen niet langer bedwingen. Hij viel op de knieën neder en schreide.

‘Bij God, Sawers!’ sprak de Prinses, uwe kleinmoedigheid is dwaas! Gij weet dat mijne zaak niet zoo slecht staat om er over te weenen. Gij weet dat ik, als er gerechtigheid in het koninkrijk is, niets te vreezen heb!’ Dit zeggende, zag zij de edelen, die haar vergezelden, veelbeduidend aan. Toen stond zij op en volgde hen met vasten tred. Knarsend op hare hengsels sloot zich thans menige donkere, lage poort achter haar, van welke zij niet wist, of die zich ooit weder voor haar openen zoude. De Graaf van Sussex, toen reeds haar vriend zooveel zijne strenge opvatting van plicht het veroorloofde, gaf haar, tegen het gevoelen van zijn ambtgenoot, gelegenheid om aan de Koningin een brief te schrijven, waarvan zij echter nimmer eenig goed gevolg ondervond. Twee vertrekken in den westelijken vleugel van het gebouw, dicht bij de kapel, werden haar toegewezen.... eene armzalige bekrompenheid, waaraan de dochter van een Koning zich gewennen moest! De vensters van die vertrekken bleven altijd gesloten; geene afleiding van buiten mocht de arme Vorstin genieten, evenmin als troost van bevriende wezens haar daar binnen gegund werd. De stroeve staatsdames der Koningin, verdrietig misschien van met haar opgesloten te zijn, strekten haar meer tot naargeestige opzichteressen, dan tot gezelschap. De ridder Gage, die bij de ongesteldheid van Chandos het opperbevel voerde in de staatsgevangenis, was een werktuig van Gardiner en had last om hare gevangenschap zoo droevig mogelijk te maken. Ook onthield hij haar de vrije lucht, het balsemende zonnelicht dat nog iets koesterends heeft zelfs voor de wanhoop, en eene gepaste lichaamsbeweging, waarvan het gemis een zoo schadelijken invloed uitoefent op de ziel, dat het deze als met een

valen nevel van somberheid en duisternis overspreidt, en haar drukt met eene looden zwaargeestigheid, waarvan zij zelve de oorzaak niet kent. De gedachte, dat zij dezelfde lucht inademde als Courtenay, zoude voor Elisabeth misschien iets zoets gehad hebben, zoo niet de zekerheid van hem nooit te zullen naderen, van nooit zijne zuchten te zullen hooren, van nooit hare tranen met de zijne te kunnen vermengen, haar die denkbeeldige nabijheid tot eene grieve te meer had gemaakt. Bij haar eerste ontbijt bracht een hellebaardier haar een mandje met eieren; hij had met onbescheidenheid hare bedienden teruggewezen, en haar naderende, wees hij met den vinger een ei aan, lichtte even den zwaren baard op, en Elisabeth herkende het schalke gelaat van Arthur Polus. Zij nam het ei, en zag hem vragend aan. Eene harer dames kwam binnen. ‘Dientengevolge,’ sprak de jongeling met gevatheid, ‘zal de ridder Gage zorgen, dat uwe Genade elken ochtend in hare kamer de mis kan hooren.’ En hij verwijderde zich met een krijgsmansgroet.

Het ei, door Elisabeth in een onbewaakt oogenblik geopend, bevatte geen dojer; maar een briefje van Courtenay, met groote, wanstaltige, roodgekleurde letters geschreven. Het luidde aldus:

‘God en zijne Heiligen mogen u behoeden, geliefste! Dit is het laatste wat Arthur u van mij brengen zal; de afstand die ons scheidt, wordt nu te groot. Men zendt mij naar Fotheringay-Castle. Laat bekommering over mijn lot het uwe niet verzwaren. Al ware het hard, dan had ik het verdiend door de roekeloosheid, waarmede ik u in gevaar heb gebracht! Dan, gij hebt het mij willen vergeven; uwe goedheid heeft mij getroost en ik heb moed voor hetgeen volgen zal. Ik ben aan edele handen toevertrouwd. Darley, die mij gisteren bezocht, vergezelt mij. Blijf toch standvastig ontkennen; uwe onschuld zelve zal uwe woorden kracht geven, en men zal nooit het ergste tegen u durven ondernemen, zoolang uwe eigene bekentenis niets wettigt. Zonderling is het, dat men mij nog niet heeft ondervraagd! Ik weet niet eens met welke beschuldiging tegen mij de Koningin hare wraak omkleedt. Chandos is ziek. Gage, die hem vervangt, ontnam mij mijn schrijfgereedschap. Ik bezig de punt van Arthurs fijnen dolk; eene kleine wond geeft mij inkt. Vaarwel! Laat ik

hier nog eenmaal die verzekering mijner oneindige liefde nederschrijven, waaraan gij hebt willen gelooven. Dit briefje brengt u duizend groeten, en duizend omhelzingen van u - Courtenay.'

Elisabeth ware geene vrouw geweest, indien dit schier onleesbaar gekrabbel voortaan geen plaatsje had gevonden aan haar hart, en zoo de dierbare inkt niet duizendmaal ware gekust geworden. Zeventien dagen lang verduurde de Prinses de verguizende behandelingen van den onhoffelijken Gage lijdzaam en met waardigheid. Toen was Chandos hersteld. Ook hij leed zielesmart. Zijn gelaat droeg den stempel van diep verborgen kommer. Den gunstigen invloed van zijne tegenwoordigheid ondervond Elisabeth spoedig.

Hij verkreeg van het Hof de vrijheid haar te mogen huisvesten in de vertrekken, die de Koninginnen van Engeland betrokken als zij zich bij enkele gelegenheden in de torenvesting ophielden. Deze vertrekken waren rijk in smartelijke herinneringen en diepe leeringen voor de jeugdige Vorstin. Dààr had hare moeder gewoond, omgeven van alles wat een vurig minnaar, tevens een machtig Vorst, den afgod van zijn hart had kunnen aanbieden. Daar had zij gewoond, de vroolijke, lichtzinnige Anna Boleyn, in wolken van wierook, haar door vleiende hovelingen toegezwaaid, in afwachting van de kroon, die haar zou worden toegereikt door dezelfde hand, welke haar later aan den dood der misdadigers prijs gaf: de hand van haar gemaal, Elisabeths vader, dien Westerschen Sultan, dien Blauwbaard der geschiedenis! Daar hadden achtereenvolgens al de vrouwen van Hendrik gehuisd, wier hoofden hij met een kortstondigen luister omgaf, om er later zooveel schande en zooveel ellende op te doen nederdalen, dat zij het lot der geringste burgervrouwen hadden te benijden. Hier herinnerde nog menig stuk huisraad aan de zachte Johanna Gray, de vrouwelijke wijsgeer; zoo gematigd, zoo nederig op den hoogsten trap van rang; zoo gelaten, zoo moedig in de diepste vernedering. Hare voetstappen waren om zoo te spreken, nog versch op den grond waar Elisabeth de voeten zette; met weemoed dacht deze aan die vriendin harer gelukkigste levensjaren, aan die gezellin harer letteroefeningen, hare mededingster in kennis en wetenschap, wier bloedig einde in den schoonsten

bloei des levens wel een schrikkelijk voorspel konde zijn van hetgeen haar zelve wachtte. Het viel haar soms in, hoe ook Maria hare zuster, die nu.... doch neen! wij hebben niet als zij, den tijd tot bespiegelingen, wij moeten tot ons verhaal terugkeeren!

Elisabeth werd nu zoo streng bewaakt dat zelfs Arthur Polus, al had Courtenay hem iets kunnen doen toekomen, er niet in geslaagd zoude zijn om het haar in handen te spelen. Hij, die toch vroeger onder duizend voorwendsels zich van het Hof had verwijderd, onder allerlei soort van vermomming in den Tower geslopen en den Graaf genaderd was! Chandos, die voor zijn vriend nog eenige toegevendheid had kunnen gebruiken, werd nu zelf met Argusoogen bespied en zoozeer in zijne handelingen beperkt, dat alleen de vrees om de Prinses, die hij hoogachtte, geheel in de macht harer vijanden te laten, hem bewoog de smartelijke plichten van zijn ambt te blijven vervullen. Het was hem gelukt voor Elisabeth de vergunning te verkrijgen om somtijds in den tuin van de vesting eenige frissche lucht en beweging te genieten, doch dan was deze zoozeer met wachten en verspieders bezet, dat elke zweem van landelijke vrijheid voor haar werd weggenomen. De vensters van de kamers, die op het park uitzagen, werden dan alle gesloten, opdat geen der gevangenen een blik van medelijden of genegenheid zoude kunnen slaan op dit voorwerp van staatkundigen haat en vrouwelijke ijverzucht. Eene kleine vreugde wachtte daar toch enkele malen de Prinses. Een aanvallig kindje van een der lagere beambten huppelde haar soms tegemoet, stak de mollige handjes naar haar uit, bracht haar versch geplukte bloemen, roemde met kinderlijke naïveteit hare schoonheid, en gaf haar allerlei vriendelijke woordjes. Dan drukte zij vele kussen op het blonde krulkopje, en dartelde met het knaapje tot de vader het terughaalde. Deze kleine afleiding bleef niet onopgemerkt, de loerende argwaan putte er vergif uit. Dat kind kon een middel van verstandhouding zijn met hare vrienden. Eens rukte men haar den reeds ontvangen ruiker uit de hand en werd het knaapje onzacht op zijde gestooten. Zooveel belang werd er gehecht aan de eenvoudige liefkoozingen van een vierjarig kind, dat een der Lords van den Staatsraad het in eigen persoon ondervroeg, en ondanks

de treffende onschuld zijner antwoorden, het verbood Elisabeth weder te naderen. De lieve kleine kon dit niet best verkroppen. Op zekeren dag stak hij het blonde hoofdje door de opening eener heg en riep haar schreiend toe:

‘Ze willen niet dat ik u bloemen breng, lieve Lady Betty, nooit meer!’

Toen werd de vader van dit kind uit zijne bediening ontzet.

Het verder verblijf der Prinses in den Tower, meermalen verontrust door de boosheid harer vijanden, was te eentonig om ons bezig te kunnen houden; alleen wete men nog, dat men haar eene soort van vergelijkend verhoor liet ondergaan met een der vertrouwelingen van Wyatt, wien men - misschien wel op de pijnbank - bekentenissen tegen haar had afgeperst, doch die niettemin eindigde met hare onschuld te betuigen. Wyatt was nog niet veroordeeld. Zijn proces, met hevigheid doch zonder overhaasting gevoerd, om hare zaak in de zijne te betrekken, bracht slechts de vergeefsche pogingen der hofpartij aan den dag; en Throgmorton, later in haar dienst zoo bekend geworden, aan wien men beschuldigingen tegen haar ontlokken wilde, riep luide uit, dat het net niet enkel voor kleine, maar wel degelijk voor groote visschen scheen uitgeworpen te zijn, en verzette zich tegen elke verdraaiing zijner woorden ten nadeele der Prinses. De moedige gezworenen spraken hem vrij, en moesten daarvoor verdrukkingen ondergaan. Het verdriet en het ongeduld der Koningin over deze mislukte uitkomsten was zoo groot, dat de Kanselier haar tot matiging vermanen moest. Zij wilde er een eind aan maken met hare mededingster; Courtenay moest het weten, dat Elisabeth door hem verloren ging, en over schuld of onschuld wilde zij, die de macht in handen had, zich niet langer bekommeren; doch Gardiner zeide haar:

‘Het is niet genoeg zulk een daad te volbrengen, wij moeten die ook voor Engeland kunnen rechtvaardigen. Het is niet genoeg dat ons geweten een gewelddadigen maatregel goedkeurt, anderen moeten dien ook billijk kunnen vinden. Maar troost u, Mylady! en wees gerust. Het proces van Devonshire, dat wij nu gaan aanvangen, bevat bouwstoffen voor twee veroordeelingen.’

Hoofdstuk XV. Broeder en zuster.

Een aanzienlijk en hoogwaardig gerechtshof hield zitting in de groote zaal te Westminster. Het was kennelijk aan den meer dan gewonen ernst der pairs, aan de sombere deftigheid der maarschalken en sheriffs en zelfs aan de gewichtige houding en het strakke gelaat der deurwachters, dat het geene gewone zitting over eene gewone misdaad kon zijn. Dat was zelfs merkbaar in de schikking der zaal. Die grootsche Gothische hal, bekend in de geschiedenis door menig belangrijk feit dat er plaats vond, was met toortsen en lampen verlicht, want het was avond. Het glanzen van die lichten op het gebeeldhouwde steen der zuilen; de ernstige pracht van die donkerbruine, rijk uitgesneden eikenhouten gestoelten, bekleed met purperlaken en versierd met de wapens des koninkrijks en die van het regeerend Huis, of met de zinnebeelden van gerechtigheid en godsdienst; die ééne stoel tegenover de rechters, bedekt met geel, toen nog de kleur van rouw en misdaad; - dat alles had een aanzien van statigheid en vervulde de ziel met angstige verwachting. De beschuldigde was ook een doorluchtig persoon. Toen men hem binnenleidde, bloosden sommigen zijner rechters en zagen vóór zich neder, als schuwden zij zijn blik. Voor velen hunner was het ook een weldoener, dien zij gingen vonnissen. De voorzitter alleen zag hem in de oogen. Er lag te veel zegepraal in dien blik van den rechter op den aangeklaagde, dan dat men op onpartijdigheid mocht rekenen.

Met vasten stap trad hij voorwaarts en sloeg met een fier hoofdschudden den zetel af, dien de voorzitter hem aanwees. Die voorzitter was de Kanselier, Aarts-Bisschop van Winchester, Steven Gardiner; die beschuldigde was Eduard Courtenay, Graaf van Devonshire, Markies van Exeter, ridder van den Kouseband, voormalige Groot-Stalmeester der Koningin.

Hij was zeer prachtig gekleed. Hij droeg violetkleurig fluweel, met gouden boordsel en borduurwerk. Men merkte op, dat in den strik van zijne sjerp, in plaats van een gesteente, een geborduurde vrouwenhandschoen met een diamanten gesp was vastgemaakt. Hij was zeer bleek. Zijn gelaat teekende geene gemaakte, koude, gevoellooze, terugstootende onverschilligheid, en evenmin eene blijmoedigheid, die in zulk een oogenblik niets dan leugen is, en waartoe sommigen zich misschien zouden gedwongen hebben; maar droeg den stempel van zachte waardigheid en kalme berusting. Daarin lag iets van den ridder en iets van den Christen. Hij scheen zich geene moeite te geven om het kenmerkend zwaarmoedige zijner trekken voor zijne vijanden te verbergen. Hij gevoelde te veel innerlijken, echten moed, om aan den schijn daarvan te hechten. Darley, die met hem binnenkwam en wien hij zijne barret overreikte, verliet de zaal.

De punten van beschuldiging werden hem voorgelezen.

Zij waren deze:

1º. Bekendheid met de plannen van Suffolk, Wyatt en Carrew.

2º. Medeplichtigheid aan hunne samenzwering, in vereeniging met Prinses Elisabeth; en

3º. Aan het begin van uitvoering dezer ontwerpen, belet door omstandigheden onafhankelijk van den wil des beschuldigden.

De misdaad, waarvan men den Graaf beschuldigde, werd genoemd: hoogverraad tegen de Koningin, en tegen de rust des Koninkrijks.

In mannelijke en bedaarde taal verdedigde Devonshire zich zelven. Met de roerende, ongezochte welsprekendheid der waarheid, gaf hij zijn afschuw te kennen van elke onderneming, waardoor de inwendige vrede van het vaderland verstoord en het gezag der Koningin aangerand werd. Hij wees op zijne bekende grondbeginselen, op zijn afkeer van elke bloedige en

onnatuurlijke daad, waarbij burgers tegen burgers werden aangevoerd. Hij sprak veel en lang, doch zonder merkbaren indruk op de meesten zijner rechters teweeg te brengen. Hoe had hij ook lieden kunnen overtuigen, die besloten hadden blind en doof te zijn voor elk bewijs van, of beroep op onschuld? - lieden, wier eigene belangen het hoogste gevaar liepen, zoo zij het waagden anders te beslissen dan hun was aangewezen!

'Gij hebt ontkend, Graaf!' zeide de voorzitter, 'eene misdadige verstandhouding gehad te hebben met Lady Elisabeth; maar ziehier kopieën van brieven, die gij haar geschreven hebt, ziehier hare eigenhandige antwoorden. Deze brieven zijn altijd bezorgd geworden door zekeren Staunton, een Schot, aan uw huis verbonden, en zij bewijzen dat gij die Lady met uw raad en met uw vermogen hebt ondersteund, dat gij haar zelfs zeer aanmerkelijke sommen voorgeschoten, of geschonken hebt. Durf gij met een eed bezweren, dat deze brieven niet, of niet zóó door u geschreven zijn!'

'Wie van ons beiden had een verrader om zich heen?' - dacht Courtenay, doch hij antwoordde:

'Ik zou de kopieën moeten lezen, om daarover te oordeelen; intusschen wensch ik te weten, wie deze getuigenis heeft ingebracht.'

De voorzitter deed den eersten getuige binnenkomen. Sir Henry Darley van Monkstone naderde, met den listigen blik boosaardig op zijn bloedverwant gericht, in de houding van iemand die zeer tegen zijn wil tot een moeielijken plicht genoopt wordt. Het was bedroevend, op dat fijne, bijna kinderlijke gelaat, waaraan de blonde lokken iets vrouwelijks gaven, zooveel satanische zegepraal en gluipende list uitgedrukt te zien. Zóó kan men zich den gevallen engel denken, toen hij den eersten mensch gevangen zag in zijn strik. Darley moest zich nu geheel ontmaskeren. Hij bezwoer de onvervalschtheid der kopieën en de echtheid der origineelen, waaraan trouwens niet te twijfelen viel: het karakteristieke schrift van Elisabeth was te bekend. Hij deelde, kennelijk naar waarheid, de middelen mede, waardoor hij zich die bewijzen verschaft had. Hij had den toegang geweten tot de geheimste bewaarplaatsen van zijn meester. Geen brief, door Staunton medegenomen, waarvan hij

niet vooraf den inhoud geweten en afgeschreven had. Geen woord, aan Courtenay over dit onderwerp ontglipt, was hem ontgaan. Zijn geheugen verleende hem de schandelijkste diensten. Hij had zelfs de onbeschaamdheid als bewijs aan te voeren de gramschap van den Graaf, die hij uitgelokt had op dien eigen avond, dat deze hem met hulpvaardigheid voor een gevaarlijken val behoedde. Hij eindigde met nogmaals de waarheid van zijne getuigenis te bezweren, en hij voegde er bij, dat alleen trouw aan de Koningin, die hij door den Graaf schandelijk verraden zag, hem tot het bespieden van diens daden had gedrongen.

Toen waren er onder de pairs, die met minachting op hem zagen.

Courtenay had geene woorden om zijne verontwaardiging en verbazing uit te drukken voor zulk eene helsche schelmerij, met zooveel voordacht ondernomen en met zooveel geslepenheid uitgevoerd. Hij hief de oogen ten hemel, en riep als in zich zelven uit: ‘En toch heeft Uw donder hem niet verplet! Daarop wendde hij zich tot Darley en zeide: ‘Dat gij van mijn bloed zijt, grieft mij, en St. Joris vergeve het mij, dat ik U ridder heb willen maken!’

‘Ik ben het reeds, Mylord, door de gunst mijner Koningin,’ sprak de page met trots. ‘Weet, dat mijn vaders zoon u alleen gediend heeft om hooger loon dan uwe bescherming!’

‘Gij zijt beneden het dier, Darley! De luipaard lekt nog de hand die hem voedt, en gij hebt de hand doorvlijmd die u ondersteunde.’

‘Geene afwijkingen, beschuldigde!’ sprak de president. ‘Wat antwoordt gij omtrent die papieren?’

‘Ik wil geen logen spreken; ze zijn echt! Maar dat bewijst nog niet, dat mijne betrekking tot de Prinses, die het mij grieft hier te moeten noemen, misdadig geweest is tegen de Koningin, of tegen de rust van het rijk. Mijne brieven waren niets dan de uitstortingen van mijn gevoel en van mijn hart, dat slechts eerbied en liefde kent voor Lady Elisabeth, en hare antwoorden zijn niets anders dan bewijzen, dat hare goedheid zich niet beleedigd achtte door mijne vermetele wenschen. Van staatkunde of partijschap was tusschen ons nooit sprake.’

‘Wij hebben *bewijzen* van het tegendeel. Reeds den tweeden dag na uwe bevrijding uit den Tower hebt gij de Lady te Ashridge bezocht. Gij hebt uw bezoek voor het Hof geheim gehouden, onder den schijn van ongesteldheid. Dat was eene beraamde samenkomst met Wyatt, waarbij hij voor het eerst zijne plannen heeft blootgelegd.’

Courtenay begreep dat hij dit punt niet toestemmen mocht; Elisabeth was er in betrokken, daarom zeide hij:

‘Indien ik de Prinses somtijds bezocht heb, niemand kan bewijzen, dat ik er geweest ben in vereeniging met Wyatt, dien Elisabeth niet kent dan door eene vluchtige, gansch niet gewenschte verschijning, en van wiens plannen ik geene andere kennis draag, dan die, welke ik der Koningin heb trachten mede te deelen.’

‘Gij zijt dus niet te Ashridge geweest, gelijktijdig met Wyatt?’ herhaalde de Kanselier, met nadruk ieder woord uitsprekende. ‘Gij en de Prinses wisten dus niets van zijne ontwerpen? Ik betreur het, dat ik zoovele betuigingen zoo op eenmaal tegenspreken moet! Laat de andere getuigen voorkomen.’

Benefield trad voor, vergezeld van vier mannen, die Courtenay niet kende.

Benefield betuigde met een eed dat hij den Graaf op St. Lukas-dag, den tweeden na diens bevrijding, ontmoet had in het bosch van Ashridge, dat hij dezen, ondanks eene zonderlinge vermomming, die hij beschreef, had herkend, en dat hij om zich te overtuigen den mantel des Graven had opgelicht, en zijne kleuren onderscheiden had. Dat verder een bediende, die Devonshire volgde, zich beklaagde dat men zijnen heer eene beurs had afgezet.

Toen verbleekte Courtenay.

‘Die beurs bevindt zich in handen van dezen man,’ vervolgde Benefield en wees op een der lieden, die bij hem waren. De Voorzitter begeerde de beurs te zien. Men gaf hem het sierlijke voorwerp in handen. Met gouddraad en paarlen was op de eene zijde Elisabeths naamcijfer gewerkt, en op de andere haar devies: *Semper idem*.

‘Herkent gij dit voorwerp als het uwe, Graaf?’

‘O, mijn God!’ zuchtte Courtenay.

‘Neem dan uw eigendom terug, Mylord,’ hernam Gardiner met een boosaardigen glimlach. ‘Het moet u smartelijk gevallen zijn zulk een pand te missen: men kan zien dat het opzettelijk door de Lady voor u vervaardigd is. - En gij, vriend! hoe kwaamt gij in het bezit van dit voorwerp? Zijt gij een straatroover, hoe zijt gij dan Tyburn ontloopen?’

‘Bij St. Dunstan! genadige Lord-Kanselier, beurzensnijder is mijn handwerk niet, en deze heeft die graaf dáár, mij zelf gegeven; zij was toen vol goede goudstukken. Ik had daarvoor niets te doen, dan het devies aan Sir Thomas Wyatt, mijn meester, te toonen en hem te zeggen dat hij verwacht werd.’

‘Waar is dat voorgevallen?’

‘Op St. Lukas, in het bosch van Ashridge, waar ik dezen Lord ontmoette.’

‘En waar vondt gij Sir Thomas Wyatt?’

‘In eene pachthoeve, op eenigen afstand van den heerweg. Ik wist dit, want, met verlof gezegd, was ik toenmaals in zijn dienst. Ik wil dit alles bezweren en mijne kameraden hier kunnen de waarheid er van bevestigen.’

Men ziet dat de man zijne les goed onthouden had; ook zag zijn leermeester, Benefield, met zelfvoldoening in het rond.

‘Dat is onwaar, volstrekt onwaar!’ riep Courtenay hevig. ‘Die lieden zijn omgekocht. Men heeft mij deze beurs met geweld ontroofd. Ik zweer dat alles valsch is!’

‘Evenzeer misschien, Mylord, als dat gij Wyatt te Ashridge gezien hebt. Want zie, het blijkt uit een brief van hem zelven, dat hij u daar heeft ontmoet.’

Hij hield hem Wyatts brief aan Suffolk voor.

Nog had Courtenay niet allen moed verloren; nog verdedigde hij standvastig zijne onschuld.

‘Men heeft die bewijzen tegen mij met overleg bijeengebracht. Welaan, zoo ik geweigerd heb te erkennen den verrader Wyatt bij dat bezoek gezien te hebben, dan was het omdat ik de moeielijkheid inzag van u te doen gelooven aan onzen afkeer, om tot zulk een schandelijk doel gemeene zaak te maken met een man als deze; ik vreesde dat mijne woorden niet krachtig genoeg al de verachting zouden kunnen uitdrukken, die de

Prinses aan den dag legde bij de voorstellen welke hij ons deed, en dat gij geloof zoudt weigeren aan de bijna gewelddadige wijze, waarop ik hem het stilzwijgen heb moeten opleggen. Maar nu gij het weet, Mylords! gelooft nu het woord van een edelman, op wiens naam geen smet kleeft; gij gelooft wel de eeden van schelmen. Wyatt is op dien avond met geweld in het vertrek der Prinses gedrongen, en nadat wij hem ernstig afgewezen hadden, heeft hij nimmer zijne pogingen tot gemeenschap met ons herhaald. In zijne papieren zult gij de waarheid mijner woorden bevestigd vinden. Zelfs deze brief, dien gij als getuigenis tegen ons aanhaalt, bewijst onze schuld niet. Het zijn slechts ongegronde veronderstellingen en onzekere verwachtingen, opgerezen in den verhitten geest eens oproerlings, en welke niet hebben kunnen beletten, dat de Prinses en ik zijn blijven leven en sterven zullen als de getrouwste onderdanen van Hare Majesteit.'

'Wij verzoeken u, voor u zelven te spreken, Mylord! Tegen Lady Elisabeth hebben wij nog andere bewijzen.'

Dat woord ontzette Devonshire. Hij had gehoopt door iedere beschuldiging, tegen hem ingebracht, te wederleggen, tegelijk háár te redden. Dat had hem moed en tegenwoordigheid van geest gegeven.

'En nu nog het laatste, Mylord!' hervatte de Kanselier. 'Zendelingen van Wyatt, waarvan er nog voor den opstand één gevangen werd genomen, hebben met u eene samenkomst gehad ten huize uwer zuster, Lady Arabella Sterny. Wyatt en Suffolk hebben beiden verklaard daar te zijn geweest. De door een toeval ontstane brand heeft hen gedeeltelijk in hunne ontwerpen verhinderd; maar, blijkens enkele bekentenissen, moesten de toen aanwezige gewapenden zich in de gewelven van Sterny-House verbergen tot den volgenden dag, wanneer, zooals later gebeurd is, een gedeelte der burgermacht zich bij de verraders gevoegd zouden hebben. De naam van Lady Arabella wordt nergens genoemd; zij schijnt alleen voor eene bijeenkomst, van wier doel zij geen kennis droeg, een gedeelte van haar huis aan haar broeder te hebben afgestaan. Hare bedienden hebben verklaard, dat zij zich vroegtijdig heeft afgezonderd, en bij uwe komst, die omstreeks tien ure des avonds

heeft plaats gevonden, u niet heeft gezien. Duizend omstandigheden ontheffen ook haar, die nooit aan partijschappen heeft deelgenomen, van elke verdenking.'

'Ik weet niets verder van Wyatt, of van zijne samenkomsten, ik heb mijne zuster in den nacht van den brand bezocht, ik had het geluk haar te redden; maar ik wist niet wat er in haar huis omging. En indien daar iets misdadigs heeft plaats gehad, zal het ongetwijfeld geweest zijn tegen Arabella's wil, en zonder dat zij het verhinderen kon.'

Gardiner wenkte Darley nogmaals tot zich.

'Ik zelf heb Mylord met gewapende lieden zien spreken, die een liedje zongen, dat hen als partijgangers van Wyatt kennen deed, en die naar zijne bevelen luisterden als naar die van een opperhoofd.'

'Het waren plunderaars, die zich bij den brand van sommige kostbaarheden zochten meester te maken, en die ik met bedreigingen heb verwijderd.'

'Verschoon mij, Graaf! een enkel man verdrijft geene gewapende plunderaars met bedreigingen, en Uwe Lordschap zal zich herinneren mij verhinderd te hebben hen te volgen,' zeide Darley.

'Wat hebt gij hier tegen in te brengen, beschuldigde?' vroeg de voorzitter.

Courtenay zag dat men het voornemen om hem te verderven niet opgeven wilde, en dat de wraak der Koningin en de haat zijner vijanden vrijen loop moesten hebben. Ook begreep hij, zich hier niet te kunnen verdedigen zonder zijne zuster verdacht te maken, en hij wilde dit te meer vermijden, daar hij haar niet onschuldig hield aan het komplot. Elisabeth was hierin niet genoemd, dit punt kon hij dus beter overlaten dan eenig ander; 'zoo men een voorwendsel zoekt voor mijn dood,' dacht hij, 'laat het dan dit zijn.'

Hij antwoordde dus:

'Ik wil niets meer tot mijne verdediging zeggen. Gelooft daarvan, Mylords, wat gij zelf wilt. Zoo ik mijne onschuld verdedigd heb tegen eene onverdiende aanklacht, was het niet om mijn leven te betwisten, dat waarlijk ongelukkig genoeg

geweest is om er niet veel aan te hechten; maar alleen om mijne eer en die van anderen tegen valsche aantijging te handhaven. De Koningin was steeds mijne weldoenster, en het is nooit in mij opgekomen haar gezag aan te randen. Ik had geen belang om dit te doen, en ik deed het niet. Het is waar, ik deelde Hare Majesteit de plannen van Wyatt in het eerst niet mede, omdat ik ze voor de hersenschimmen hield van een opgewonden geestdrijver; maar toen ik begon in te zien, dat ze tot uitvoering konden komen, heb ik er kennis van gegeven. Die berichten zijn ongelukkig in zeer verkeerde handen gevallen, en tot mijn nadeel uitgelegd geworden. Verder laat ik het aan het oordeel van deze edele Lords over, of zij naar plicht en geweten mij op zulke gronden kunnen veroordeelen, en verlaat ik mij op God Almachtig en den Heiligen Joris, mijn patroon!' Hij zette zich neder, en zag ernstig en rustig op zijne rechters.

De doodstraf, zooals zij toen toegepast werd op de misdaad van hoogverraad, was eene der verschrikkelijkste martelingen, door de scherpzinnigheid der menschen uitgevonden om zich zelven of de maatschappij te wreken; eene straf, zelf barbaarsch in die barbaarsche tijden en voor een volk, nog zoozeer met bloedige tooneelen gemeenzaam. Zij was de straf waartoe Essex veroordeeld werd[1)], die Balthazar Gerards onderging.

Courtenay wist dit, en men mag veronderstellen, dat hem het moedige hart sterker klopte, toen hij van de lippen der rechters het 'schuldig' hoorde lispelen. Met allen stemden zoo. Er waren nog edele, moedige mannen onder hen, die zelfstandig durfden zijn, ook onder de oogen van den Kanselier; doch zij hadden de meerderheid niet. En de voorzitter stond op het punt het laatste beslissende woord uit te spreken, toen iemand met luider stem eischte binnengelaten te worden, in den naam der Koningin en der gerechtigheid. De Maarschalken geleidden nu een man binnen. Het was Chandos.

'Ik heb een ernstig woord aan u, Mylord, president!' zeide deze. 'De gevangene Wyatt heeft zijn vonnis ondergaan, maar

1) Veroordeeld, doch hij onderging haar niet, maar werd in den Tower onthoofd.

nog in den kerker elke beschuldiging herroepen, die zijne papieren tegen den Graaf van Devonshire en tegen Mylady Elisabeth inhielden, of welke hij zich bij een zijner verhooren mocht hebben laten ontvallen. Hij heeft die verklaring herhaald op het schavot, ten aanhoore van het gansche volk, dat hij daarbij ten getuige geroepen heeft, en Hare Majesteit zendt mij om Uwe Hoogwaardigheid en den edelen Pairs te verzoeken deze verklaring bij uwe verdere overwegingen niet uit het oog te verliezen.'

'Alles dwaasheid, Mylord Chandos!' zeide Gardiner, gloeiend van ergernis dat de strikken, waarin hij den Graaf zoo onherroepelijk meende verward te hebben, op eens los vielen. 'Er moeten schriftelijke bewijzen zijn. Aan eene verklaring als deze, onder de galg gedaan, kan geen gewicht gehecht worden.'

'Gij meent dus, Mylord!' sprak Chandos met vuur, 'dat een mensch, die op het punt staat zich voor zijn Oppersten Rechter te verantwoorden, den moed zal hebben met een leugen, als laatsten ademtocht op de lippen, voor Hem te verschijnen; en dat alleen uit zucht om nog eenmaal de menschen te bedriegen! Gelooft gijlieden dat, waardige Lords van dit gerechtshof?'

'Zoo vermetel is geen sterfelijk mensch!' riepen sommige rechters luide.

'Wyatt was een schelm, en zijne verklaring is valsch!' riep de voorzitter, met meer drift dan met zijne waardigheid bestaanbaar was, en een vlammenden blik rondom zich slaande, voegde hij er bij: 'Men heeft het verstand der Koningin voor een oogenblik weten te benevelen, en daarvan op deze wijze partij getrokken; maar wij, rechters, moeten ons niet laten misleiden; ik houd den aangeklaagde voor schuldig; wie uwer durft het tegendeel....'

'Neen, neen, weerhoud mij niet! Hierheen moet ik! Naar binnen, naar binnen! ik draag de waarheid bij mij; ik moet hem redden!' klonk het op eens door de voorzaal, en tegelijk drong zich met wilde gebaren een vrouw in de gerechtszaal. Hare kleeding was in eene vreeselijke wanorde. De gitzwarte lokken, ten deele door eene gebrokene haarnaald opgehouden, hingen sluik en ordeloos over borst en schouders; het prachtig

fluweelen kleed, bespat, morsig, gescheurd en aan flarden, droeg de duidelijkste sporen van sterke of geweldige lichaamsbeweging. De kostbare sluier, tweemaal om haar hals geslingerd, en die zich nu naar iedere harer hartstochtelijke bewegingen plooide, gaf nog iets schilderachtigs aan de haveloosheid van haar gewaad.

Toen Devonshire die vrouw gewaar werd, bracht hij de hand aan het voorhoofd, als werd hij door schrik en smart getroffen.

Zij naderde schielijk het gestoelte der rechters.

'Mylords! ik ben Arabella Courtenay van Sterny! Mijn broeder dáár is onschuldig.... Wilt gij schriftelijke bewijzen daarvan?... Hier zijn ze. Zij zijn eigenhandig van Wyatt; ze waren reeds vroeger in mijn bezit. Zoo er nog een medeplichtige moet gezocht worden, ben ik het. Ik heb gewapende Kentsmannen in mijn huis opgenomen. Ik heb Suffolk en Wyatt mijne kamer geleend tot eene bijeenkomst. Ik heb den eed van deelgenootschap aan hunne ontwerpen afgelegd! Mijn broeder kwam mij bezoeken toen zij bij mij waren, mijne bedienden hebben hem van mij afgehouden op mijn bevel; hij wist van niets. Zoo hij het tegendeel gezegd heeft, was het om mij te sparen; eerst toen mijn huis brandde en de samengezworenen het verlaten hadden, ijlde hij in wanhoop mij ter hulp; ik verborg hem alles, want ik kende zijne deugd en zijne trouw!' - Hier eerst haalde zij adem, en na eene poos zwijgens vervolgde zij: 'Smart, schaamte, wroeging en angst hebben mij na den opstand uit Londen gedreven. Ik heb omgezworven als iemand op wien de banvloek der Heilige Kerk rust. Eerst heden hoorde ik, dat men den Graaf beschuldigt van mijne misdrijven. Ik snelde herwaarts. Men heeft mij gesleurd, verdrongen, mishandeld; maar, de Heilige Maagd zij gedankt! ik heb deze plaats bereikt, en ik verlaat haar niet voordat ik weet dat Eduard gered is!' Zij leunde, hijgend van vermoeidheid, tegen een der pilaren.

'Hoe kondet gij in verstandhouding zijn met Wyatt, zoo het niet ware door uw broeder?' vroeg de voorzitter met hooge verwondering, terwijl hij de Lady scherp aanzag.

'Gij hebt gelijk, Mylord! dit vergat ik. En thans moet ik voor gansch Engeland, neen, voor de edelsten en besten der natie, mijne schande, mijne dwaasheid blootleggen!' riep zij

smartelijk. ‘O, mijn God! mijn God! hoe zwaar straft Gij mijne lichtzinnigheid.’ Toen hernam zij bedaard: ‘Ik moest Wyatt bijstaan, hij had recht hulp van mij te eischen; ik mocht hem niet verraden, want.... hij was mijn gemaal!’

Een schelle kreet van verbazing deed haar omzien, Chandos, dien zij nu eerst bemerkte, trad op haar toe. Hem ziende, gaf zij een gil, en zij zoude nederge vallen zijn, indien men haar niet op eene zitplaats geholpen had.

‘Arabella, dat alles kan geen waarheid zijn! Mylords, gelooft haar niet, zij is krankzinnig!’ riep Courtenay, met sidderende stem, ‘mijne arme, ongelukkige zuster!’

‘Neen, Eduard, ik was het, toen ik mij aan dien vreeselijken geweldenaar verbond. Maar ik was toen een onnadenkend kind, dat hij beheerschte door... doch neen! ik heb hem vergiffenis geschonken.... Mylord voorzitter, ziehier mijne huwelijksakte: de vreeselijke huwelijksakte, die mij de keten aanlegde, welke ik nu reeds vijftien jaren torsch! Zie dan toch de bewijzen in voor de onschuld van mijn broeder!’

De voorzitter sloeg een blik in de akte; op eens trilden zijne vingers zichtbaar; hij werd doodsbleek, boog zich voorover en riep uit: God wil het!... Die bewijzen zijn echt!’ Dat was zoo goed, als de Graaf onschuldig te verklaren; ook ontbond hij spoedig daarop met bevende stem het gerechtshof, en verliet de zaal zoo snel als zijn weifelende en onzekere gang het hem toeliet; er moest eene zonderlinge omkeering in dien anders onwrikbaren man hebben plaats gehad!

Ook hij boette nu eene vroegere schuld. Vóór vijftien jaren had Pater Steven Gardiner zich laten omkoopen, om een ridder met een meisje in den echt te verbinden, zonder naar eenige bijzonderheden te vragen. Hij had geweten dat men dat meisje misleidde. De namen waren hem ontgaan na zoovele jaren van allerlei beslommering, en het gansche voorval had hij vergeten onder duizenderlei staatsbezigheden en kuiperijen. En nu gebeurde het, dat hetzelfde meisje het middel werd om een ontwerp in duigen te werpen, waaraan hij zoo langen tijd, zoo onafgebroken, met inspanning van alle krachten had gearbeid. - Die huwelijksakte was van zijne hand!

‘Neen, neen, Chandos! weg van mij!’ sprak Lady Arabella schreiende tot dezen, ‘ik ben uwer niet waardig, ik ben de gade en de medeplichtige van een verrader!’

‘Den hemel zij dank, zijne weduwe!’ antwoordde de Lord van den Tower, ‘kom, Arabella, kom met mij aan de voeten der Koningin; zij is eene vrouw, zij zal medelijden hebben met de zwakheid eener zuster.’

Courtenay had sedert de laatste woorden zijner zuster het gelaat van haar afgewend en niets meer gesproken.

Hoofdstuk XVI. Ongelukkige hartstocht.

Ricot was een bevallig landhuis in Oxfordshire. In de pronkzaal van dat landslot was een avondmaaltijd aangerecht, met al de weelderige verkwisting van het midden der 16de eeuw, en zoo smaakvol als de toenmalige denkbeelden van goeden sier het toelieten. Er waren spijzen opgezet, die men nu niet meer voor eetbaar zoude houden, en weder andere, zoo vermomd onder de vreemdsoortigste bereiding, dat men ze toen evenmin herkennen kon, als wij thans de bestanddeelen weten te onderscheiden van eene *farci* of eene *sauce à la maître d'hôtel*. Daar waren confituren en suikergebak, die voor de pronkstukken van onze *artistes confiseurs* niet behoefden onder te doen; met één woord, daar was alles wat er in den jare 1554 zijn moest. De zaal zelve was met bloemfestoenen versierd. Er stond een kostbaar buffet met zwaar verguld en zilveren vaatwerk. Er brandde reukwerk dat zich vermengde met den geur der frissche bloemen. Aan het boveneinde der tafel stond een zetel met lichtblauw fluweel bekleed en waarboven zich tusschen bloemkransen naast het wapen der Tudors, de maagdelijke ruit vertoonde met het devies: *semper idem!* Verder was er aan het lage einde voor talrijke gasten gedekt.

Drie bedienden waren nog bezig met kleine schikkingen, toen een persoon in krijgsmansgewaad driftig kwam binnenstuiven; een tweede volgde met een valies.

‘Dat is halt tot morgen!’ riep de eerste, ‘maar verdoemd, jongen, alles heeft hier het aanzien van een feest! Zie, tapijten op den vloer! Bij God! wacht uw meester gasten?’

De drie bedienden omringden den vreemden indringer.

‘Drommels! dat is een vreemd binnenkomen in eene feestzaal,’ mompelde een hunner.

‘Stil, John!’ fluisterde een ander, ‘het is zeker een edelman van het geleide.’

‘Met uw welnemen, Sir! Lord Williams, onze edele meester, is zooeven aangekomen met eene zeer aanzienlijke dame, die hier vernachten zal, en zoo gij niet tot het gevolg behoort....’

‘Ei zoo, 't is dus voor Lady Betty, dat men zooveel omstandigheden maakt! Maar wat spreekt gij van tot haar gevolg te behooren? Ik zeg u, zij behoort veeleer tot het mijne. Ik kom later dan de anderen, omdat mijn paard een hoefijzer verloren heeft. Maar nu, dunkt mij, konde men zich aan tafel zetten. Verwittig de anderen, ik zal middellerwijl plaats nemen.’

‘Nu, bij den hemel! die is onbeschaamd,’ riep John, terwijl hij heenging.

‘Gij plaats nemen! Om uwentwil de gasten roepen!’ hernam zijn makker verontwaardigd, ‘terwijl onze meester en Mylady, zijne moeder, in de aangrenzende kamer wachten tot de dame, die hunne gast is, gereed zal zijn; dat is wat fraais! Hebt gij veel in adellijke huizen verkeerd, Sir?’

‘Ik ben Benefield, Gouverneur van Woodstock,’ zeide deze, die inderdaad niet beter had kunnen antwoorden. ‘Weet gij wel, snaak, dat ik de vertrouweling ben van Hare Majesteit en van Zijne Grootwaardigheid den Kanselier! Gij zijt onbeschofte schurken, en uw meester is een gek, die wèl zoude doen met mij te vriend te houden.’

‘Ik kan dat niet beoordeelen, heer Gouverneur!’ hernam de bediende, die maar half aan deze groote woorden geloofde, spotachtig, ‘maar daarom behoeft gij niet zoo op het tapijt te stampen met die morsige laarzen en uwe scherpe sporen.’

‘Bij God! knaap, help ze mij dan uittrekken; ze zijn mij lastig genoeg. Wench!’ vervolgde hij tot zijn dienaar, ‘geef andere laarzen uit het valies,’ en nu wierp hij zich ruw neder

op den prachtigen zetel, die voor de vrouwelijke gast gereed stond.

‘Neen, dat gaat te ver, Sir! Dat gaat waarachtig te ver,’ riep de bediende, ‘u de laarzen te laten uittrekken in deze zaal, in den armstoel, waarop Mylady zelve niet zoude gaan zitten!’

‘Ben ik dan niet zoo goed als mijne gevangene, man? De vrouw die Williams zoo onthalen wil, is Lady Elisabeth, de bastaardzuster van onze genadige Koningin, die tegen Hare Majesteit samengezworen heeft, en die men naar Woodstock geleidt om daar onder mijn opzicht te blijven.’

‘Prinses Elisabeth in zulke handen!’ riep de bediende, in zijne verbazing niet eens opmerkende dat Benefield met zijne sporen het prachtige voetbankje verhavende.

‘Ridder Benefield! gij zoudt wèl doen u voegzaam te gedragen in een huis waar gij als gast wordt opgenomen!’ klonk het eensklaps op strengen toon door de zaal, en eene statige vrouw, bij wier bijna mannelijke houding en harde trekken de sleep en de stijve halskraag, die zij droeg, zoo goed voegden, vertoonde zich.

Benefield werd vuurrood, stond op en ging haar tegemoet.

‘Ik wist niet.... Mylady Williams....’

‘Gij hadt toch moeten weten. Mijnheer! Ik rade u, mijn zoon niet tot het uiterste te brengen; er is in de jongste gebeurtenissen reeds veel dat hem hindert; hij is vurig, jong, dapper, er zijn punten waarop hij weinig verdragen kan.’

‘Vergeef mij, Mylady! Uw zoon is voor het minst zeer overdreven en gansch niet voorzichtig. Nog kortelings, te Richmond, toen hij den geheelen nacht met zijne manschap voor Elisabeths kamer heeft gewaakt, geloof ik dat de Koningin zich daaraan geërgerd heeft, en zoo ik de ontvangst alhier aan het Hof doe weten....’

‘Zorg gij zelf, Mijnheer! dat men zich niet over u te beklagen hebbe. De plompe wijze, waarop gij uwe zoo kiesche taak aanvangt, kon wel eens oorzaak zijn om u die niet langer toe te vertrouwen.’

Benefield zweeg. Hij wist dat moeder en zoon een grooten invloed hadden op de Koningin, die niet weinig toegenomen was, sinds de laatste met zoo goed gevolg het paleis verdedigd

had, en hij kende de oude dame als iemand, die het nooit bij bedreigingen blijven liet.

Nu opende zich de dubbele hoofddeur der zaal, en verscheidene edellieden met hunne dames, allen feestelijk uitgedost, traden binnen.

Benefield sloop weg met zijn dienaar, om zich ten minste het uiterlijk van een edelman te geven.

Nu trad Elisabeth in de zaal, aan de hand van Williams. Zij bloosde van verrassing, toen zij de deftige rij van edellieden en vrouwen gewaar werd, die haar met teekenen van diepen eerbied en genegenheid verwelkomden. Met welgevallen liet zij het oog rusten op de eigenaardige versiering der zaal, en blik en glimlach dankten Williams nog meer dan haar mond, toen zij zeide: ‘De eerste verademing na vele maanden van lijden ben ik u verschuldigd, Mylord! en God verhoede dat ik het ooit vergeten zoude.’ Daarop vroeg zij met hoffelijke belangstelling naar de namen der genoodigden, zeide allen iets vriendelijks of vleiends, en liet zich toen eerst door Williams naar hare zitplaats geleiden. De gastheer verzocht nu ook de overigen hunne zetels in te nemen. Hij zelf nam plaats aan hare linkerhand, op eenigen afstand, en zij deed Mylady Williams aan hare rechterzijde nederzitten, - Benefield, die goedgevonden had tegenover Williams plaats te nemen, zeide tot dezen:

‘Bij den hemel, Mylord! hare Ladyschap in aanraking te brengen met zooveel menschen.... zult gij dit kunnen verantwoorden?’

‘Ik weet wat ik doe, Sir! In mijn huis moet en zal hare Genade behoorlijk ontvangen worden!’ Dit zeggende gaf hij een bediende een wenk en kort daarop deed zich eene liefelijke muziek hooren.

Wij vinden hier Elisabeth in eenigszins veranderde omstandigheden weer. Om dit op te helderen gaan wij eenige schreden terug.

Op den morgen na het verhoor van Devonshire, had zich onder de geslotene vensters van Elisabeths slaapkamer in den Tower een ongewoon gerucht van krijgslieden en wapenen doen hooren. Spoedig daarna kwam haar kamermeisje Mary met een ontsteld gelaat melden, dat er honderd man landsknechten met een bevelhebber waren binnengerukt, ‘en ach! genadige Lady,’

voegde zij er schreiende bij, ‘dit geldt u!’ - Nog nimmer had een plotselinge schrik Elisabeth zóó aangegrepen, en nooit had zij zóó weinig hare ontsteltenis kunnen bedwingen.

‘Wees mij dan genadig, o hemel!’ riep zij. ‘Zeg mij de waarheid, Mary! Het schavot van Lady Gray staat nog opgeslagen, is het zoo niet?’

‘Neen, dierbare meesteres! dat is afgebroken; vrees dat niet, het is alleen.... men weet niet, waar die man u heen voeren zal?’

‘Zie dan Mylord Chandos te spreken, Mary! en smeek hem, uit mijn naam, dat hij spoedig hier kome!’

Daarop trad er een man in hare kamer, die zich als de Gouverneur van Woodstock bekend maakte, en haar een bevelschrift vertoonde, waarbij zij aan zijn opzicht werd overgegeven. In zoo ruwe en norsche taal en met zoo weinig inachtneming zelfs van den gewonen eerbied, aan haar rang verschuldigd, beduidde hij haar dat zij zich gereed moest houden hem te volgen, dat de Prinses het ergste van hem meende te kunnen verwachten. Zij liet hem echter geene zwakheid blijken, maar antwoordde met ernst en hoogheid, dat zij gehoorzamen zoude aan het bevel der Koningin, hoe stuitend ook de wijze mocht zijn, waarop het werd medegedeeld, en dat zij, om zich voor te bereiden, alleen wilde wezen.

Chandos kwam haar spoedig opzoeken.

‘O, mijn God, Mylord!’ zeide zij, ‘is er dan geene redding meer? Moet ik aan dien man overgeleverd worden? Wat is dat voor een man, die gouverneur van Woodstock! Zoude hij in staat zijn mij in stilte te vermoorden?’

‘Hoe hard het mij ook valt, Mylady! ik moet u aan dien man toevertrouwen. Ik geloof dat hij uwe Ladyschap naar Woodstock voeren zal. Die Benefield is een lomp, ruw mensch, maar tot zulk eene daad acht ik hem niet bekwaam, en ik ben wel verzekerd, dat hij daartoe geen bevel heeft.’ - Chandos wist dit niet, doch hij wilde haar niet ontijdig verontrusten.

‘Daarenboven, ik sta onder de hoede der Voorzienigheid, maar als die man dacht dat ik te eeniger tijd mijne vrijheid herkrijgen, of weder in mijne rechten treden kon, dan zou

hij mij zóó niet durven behandelen als hij nu gedaan heeft.'

'De hemel geve, dat voor uwe Ladyschap de horizon zich evenzeer verhelderen zal, als thans voor den Graaf van Devonshire!' begon nu Chandos, die, als een verstandig trooster, liever eene afleiding maakte door eene blijde tijding, dan te blijven staan bij eene zwarigheid, die niet konde weggenomen worden.

'Is hij gered?' vroeg Elisabeth, en hare oogen schitterden van blijdschap.

'Zijne onschuld is ten minste gebleken, Mylady, voor een gerechtshof van pairs, dat in zijne zaak benoemd was. Eene schriftelijke verklaring van Wyatt heeft die ten volle bewezen. Men heeft hem, wel is waar, naar Fotheringay teruggevoerd, en hij is niet openlijk vrijgesproken, maar hij is evenmin veroordeeld en men kan hem met geen schijn van recht het ergste aandoen.'

'Nu, daarvoor dank ik den hemel! dat geeft mij rust!'

'Zijne zuster, de ongelukkige Lady Arabella...,' begon de Lord weder.... doch de vrouwen der Prinses kwamen binnen. Zij moesten toebereidselen maken tot haar vertrek, en hij was genoodzaakt haar te verlaten.

Met diepe bekommering zag Chandos haar iets later vertrekken, onder geleide van Benefield, die de onhoffelijkheid had, haar met zijn krijgsvolk te omsingelen als ware zij een krachtvolle oproerling geweest, tot elke wanhopige daad besloten. Hare vrouwen en Sawers mochten haar vergezellen. Dit zal wel een van de bangste oogenblikken haars levens geweest zijn. Hare zielsgesteldheid blijkt genoegzaam daaruit, dat zij herhaalde malen aan hen, die haar omringden, vroeg, wie toch die Benefield was en waarheen hij haar voerde. Vragen, waarop niemand met zekerheid antwoorden konde. Nog dien eigen avond kwamen zij te Richmond, een der koninklijke lusthuizen aan den oever van de Theems. Met eene gewaarwording van vreugde hoorde Elisabeth, dat de Koningin zich daar bevond. Zij smeekte dat men haar zoude toestaan hare zuster te zien. Dan, de ridder verwittigde haar, dat zij daarop niet te hopen had, en ook geen gemeenschap zoude hebben met het hofgezin. Van de kamer, waarin hij haar bracht, bezette hij den toegang

met zijne wachten, en het gekletter hunner wapenen klonk haar van tijd tot tijd in de ooren. Eene enkele lamp verlichtte het holle, sombere vertrek, waarin zij zich bevond. De meubelen waren van zwart ebbenhout en meestal uitgesneden in grillige, grijnzenden gedaanten, of schroef- en slangsgewijze gedraaid. De hooge, boogvormige zoldering van stukadoorwerk, de onbehangene muren en de steenen vloer, waarop slechts biezen uitgestrooid lagen, galmden elk woord dat er gesproken, elke zucht die er geslaakt, elken voetstap die er gedaan werd herhaalde malen als eene echo terug. Er ligt iets akeligs in dien weêrklank der menschelijke stem op eene slecht verlichte plaats, en onder omstandigheden die beangstigen. Elisabeth leefde in een tijd, dat men nog zeer vatbaar was voor zulke aandoeningen, en ze grepen haar des te geweldiger aan, daar alles wat haar omringde haar schrik inboezemde, van het woeste en onstuimige gedrag haars geleiders tot de half gesmoorde klachten der treurende vrouwen, die zich angstig om haar heen drongen; want allen, zelfs de streng katholieke staatsdames der Koningin, hadden haar lief gekregen. Eindelijk vroeg zij naar Sawers. Hij kwam. ‘Beste Sawers!’ zeide zij, ‘en gij allen, bidt voor mij en met mij; want deze nacht is die van mijn dood!’ Allen troostten haar zoo goed zij konden; doch de oude man verwijderde zich met de woorden: ‘Ik zal voor u een beschermer vinden.’

En nu deed hij onderzoek naar Williams. Deze was te Richmond. Het gelukte hem den Lord te spreken te krijgen. Hij deelde hem de onrust der Prinses mede, en zijn besluit om met zijne makkers haar leven tegen elken heimelijken aanslag te verdedigen.

‘God verhoede,’ antwoordde Williams, ‘dat men zoo iets schandelijks ondernemen zoude! Eer dat gebeurde, zoude ik met al mijne lieden aan hare voeten sterven.’ En hij wist te bewerken, dat Benefield de wachten terugtrok, en waakte zelf den ganschen nacht met zijne hellebaardiers voor hare deur.

Des anderen daags werd Elisabeth verrast door een bezoek van Arundel. Deze edelman was, toen hij met hare betrekking tot Devonshire bekend werd, zeer ontevreden over de achterhoudendheid door haar te Ashridge aan den dag gelegd. Hij

had gewild dat zij een oprecht vriend, zooals hij, vertrouwd zoude hebben. Hij had, in zijne verbittering, eerst geloof geslagen aan de aantijgingen harer vijanden, en weinig lust gevoeld om zich opnieuw voor haar in de bres te stellen. Dit had hem in de gunst der Koningin doen rijzen, en deze had niet geaarzeld ook hem te benoemen tot een der rechters van Devonshire. De onwaardige behandeling, die de dochter eens Konings onderging, had hem echter diep gegriefd, vooral toen de latere gebeurtenissen hem van hare onschuld overtuigd hadden, en hij had nu volgaarne een last op zich genomen, die hem gelegenheid gaf haar te naderen. Het was een zonderling, en in deze omstandigheden zeer verrassend aanbod, dat hij haar doen moest, namelijk, dat zij onmiddellijk hare vrijheid terug zonde erlangen, indien zij den Hertog Emanuel Philibert van Savoyen de hand wilde reiken.

Wij willen niet nasporen, in wiens brein dit ontwerp het eerst was ontstaan; maar zeker is het, dat de Kanselier daarin het middel zag, om zijne gedeeltelijk mislukte plannen tegen de Prinses tot eene uitkomst te brengen, die met zijne oogmerken strookte. Het was bijna ondoenlijk, nu de onschuld der Prinses zoo goed als openlijk bekend was, haar met een zweem van recht tot levenslange gevangenschap of tot den dood te verwijzen. Een openlijk proces konde er niet meer tegen haar aangevangen worden; want de beschuldigingen waren uitgeput, wederlegd, en niet bewezen, en nooit had men er haar toe kunnen brengen, zelfs niet door hoop op vergiffenis, om eenige schuld te bekennen. Het mocht dus korter of langer duren, zij moest in vrijheid gesteld worden. Het Lagerhuis was niet te bewegen geweest om baar van het recht der erfopvolging uit te sluiten, en als Maria kinderloos kwam te sterven, gelijk haar leeftijd en haar gestel reden gaven te verwachten, ook al kwam het huwelijk met Philips tot stand, dan zou de gevaarlijke ketterin, krachtens hare rechten en tevens door de liefde des volks, tot den troon geroepen worden. De met zooveel bloed en list onderdrukte hervorming zoude dan weder het hoofd opheffen; alles wat Gardiner en Maria opgebouwd hadden, zoude ineenstorten en Engeland ging voor Rome verloren! Dat zag de Kan-

selier altijd voor zich, dat ontrustte des nachts zijne droomen, dat vergiftigde hem bij dag elke vreugde, dat verteerde hem het gebeente, dat maakte hem ziekelijk en uitgeput; want hij liet zich niet bedriegen door de schijnbare gematigdheid der Prinses of door het stipt nakomen der oude kerkwetten, waarmede zij toenmaals de katholieken misleidde en hare zuster hoopte te winnen. Hij wist dat de geest van het pausdom niet in haar was, niet zijn kon in de tweede dochter van Hendrik, onder zijn oog en in zijne begrippen opgevoed, en evenmin in de geliefdste zuster van Eduard VI. Haar door het lokaas van een huwelijk hare aanspraken te doen verbeuren en heen te bannen naar een klein hertogdom, ver van Engeland, in het echte klimaat van geestelijke macht en dweepzucht, en door afwezigheid het volk van haar te vervreemden, was wel een zeer geschikt en zeer gematigd middel om zich van haar te ontdoen. Een middel dat de meesten niet zouden doorzien, en dat, meende hij, gretig moest aangegrepen worden door een jong meisje, zonder raadsman, aan zich zelve overgelaten, van alle kanten beangst, gedrongen, verdrukt, gedreigd en vernederd; een meisje dat men gestadig voor haar leven deed sidderen, en dat eene harde gevangenschap tegenging. Opzettelijk was haar toestand daarom zoo troosteloos gemaakt. Dan, Elisabeth liet zich niet misleiden. Zij was de zwakke jonkvrouw niet, die persoonlijke veiligheid en verlichting voor het oogenblik koopen wilde ten koste van rechtmatige verwachting op toekomstige eer en geluk.
‘Devonshire’ - dacht zij bij zich zelve - ‘heeft meer opgeofferd, en zoude ik zijn voorbeeld niet volgen? Zoude ik hem, bij alles wat hij reeds lijdt, zóó diep grieven? Als ik het leven slechts behoud, red ik mij een troon, en ik wil zulk een schitterend vooruitzicht niet wegwerpen voor eene zoo flauwe zekerheid noch de hoop van een geheel volk, dat op mij staart, teleurstellen om eenige kwade jaren van mij af te weren. Het volk moet zien, dat het in mij eene moedige en welberadene Koningin te wachten heeft, die zich niet beangstigen laat of tot wanhoop brengen al sleept men haar, door krijgsvolk omringd, van plaats tot plaats voort.’

Met vastheid sloeg zij dus het voorstel af, hoewel Arundel,

die dit alles niet doorzag, haar dringend bezwoer zich door het aannemen daarvan te redden.

Toen was het beslist dat men haar naar Woodstock voeren zoude, onder het harde toezicht van Benefield. Williams had zich, onder persoonlijke verantwoordelijkheid, tot haar geleider aangeboden, en de Koningin, die zijne trouw kende, had dit aanbod aangenomen. Hij had echter moeten beloven haar onbewust te laten van alles wat er met Wyatt en Devonshire was voorgevallen. Arthur Polus had haar evenwel daarvan ingelicht, en dat gaf Elisabeth moed om de bekende regels op een der glasruiten te griffelen.[1)]

Wij kunnen niet veel zeggen van hare reis door Oxfordshire, die echter door vele blijken van de liefde des volks en van de verkleefdheid harer vorige bedienden vertroost werd.

Ricot lag op den weg naar Woodstock, en Williams vond goed haar daar te ontvangen, zooals wij gezien hebben. Wij moeten haar thans weder in zijne pronkzaal opzoeken.

De maaltijd was afgeloopen. Elisabeth was de beminnelijkheid en de bevalligheid zelve geweest. Zij had willen behagen en voor zich innemen, en men weet dat zij daarin slagen konde. Zij was blijmoedig, opgeruimd, geestig, vleiend zelfs. Evenals later kon zij ook nu het genoegen niet verbergen dat zij er in vond zich bewonderd te zien. Zij leende zich gaarne tot iedere kiesche galanterie; zij moedigde die zelfs aan, en het was misschien voor zijne rust zoo kwaad niet, dat de hartstochtelijke Courtenay achter zware muren zat. Bij deze gelegenheid had Elisabeth hare gewone eenvoud in de kleeding eenigszins verzaakt, en het gouden borduursel van haar lichtblauw satijnen kleed omgaf als eene schitterende lijst den onovertrefbaar blanken hals; eerst later, toen pracht haar schoonheid moest schenken, droeg zij den stijfgeplooiden kraag. Bij het nagerecht werd er door de koorzangers der Oxfordsche hoofdkerk eene soort van tooneelvoorstelling gegeven, waarin de Christelijke Heiligen en de helden der fabelkunde op de zonderlingste wijze met de gewone stervelingen in betrekking gebracht werden.

1) ‘Gelooft wat gij wilt, maar rein als goud sta ik.’ - Elisabeth.

Die eerste voortbrengselen der opkomende dramatische kunst waren toen zeer in zwang, en werden te meer toegejuicht, omdat zij bijna alleen gelegenheid gaven om geestelijke of burgerlijke ergernissen en fouten te hekelen en aan te wijzen. Daarna had Lord Williams zijne gast een geparfumeerd servet aangeboden, en zelf de schaal gehouden, waarin zij hare handen waschte. Eindelijk was zij opgestaan, nadat zij den gasten uit den gouden eerebeker een afscheidsdronk toegebracht had. Door de moeder van den gastheer naar haar slaapvertrek geleid, had zij daar niet lang vertoefd, of zij hoorde onder haar venster, dat op een binnenplein uitzag, diepe zuchten, en weldra klonk haar een aandoenlijk lied in de ooren, door eene guitaar begeleid. Meer het roerend zwaarmoedige der tonen, dan de beteekenis der woorden drong haar tot luisteren. Zij kon niet meer twijfelen; het was Williams. Haar venster was van buiten gegrendeld; zij kon hem geen ander teeken harer erkentelijkheid geven, dan eene buiging. Het onopgesmukte lied hield in, dat er troost, hoop, redding en medelijden was voor elke smart en in elken angst, alleen niet voor eene ongelukkige liefde die zwijgend lijden moet. En elk couplet eindigde met de klacht van den zanger: *But pity is not mine!* (Maar men beklaag mij niet). Het zacht klagende van deze tonen trof de jeugdige Vorstin zoodanig, dat zij eindelijk uitriep: ‘Gij wordt beklaagd!’ waarna zij zich van het venster verwijderde. Op de verdere reis vermeed zij elke toenadering van Williams; de zwaarmoedige jonkman merkte het op, en zuchtte .....

.....

Wie kent Woodstock niet? Dat oude jachtslot der Koningen van Engeland, door Alfred I gebouwd, door Hendrik I hersteld, en waar bijna ieder van Albions vorsten een gedenkteeken van zijn smaak of wansmaak heeft achtergelaten. Wie kent Woodstock niet? Die onregelmatige massa van steen, met dat ommuurde park, en de wildrijke bosschen? Wie kent Woodstock niet? met dat diepe dal en die beroemde echo, die gansche hexameters herhaalde, en die nu verdwenen is met allen die hunne stem door haar lieten teruggeven? Wie kent Woodstock niet uit de schriften van Scott, met den Koningseik en de Rosa-

munds-bron, en de liefde-ladder? Welnu, daarheen had men Elisabeth gevoerd. Daar zat zij in de koninklijke vertrekken, uit wier vensters men tot diep in het park opzag, vanwaar zij zich verlustigen kon in het aanschouwen van den waterval, die nederstortte in den vierkanten vergaarbak, terecht of ten onrechte, *fair* Rosamunds-bron genaamd. Die vertrekken waren van al het noodige en van vele sieraden voorzien, want ze werden bij elk jachtseizoen voor de koninklijke eigenaars in gereedheid gehouden en men had ze voor de ontvangst der Prinses niet veranderd. Toen Elisabeth de statige eikenlaan was doorgereden, en zij, nadat men het zware hek geopend en haar van het paard geholpen had, door de kleine nevendeur in den met geschutpoorten voorzienen doorgang trad; toen de sterke valpoort achter haar nederviel, en zij de hal doorging waar levende en gebeeldhouwde wachters haar om het zeerst aangrijnsden, toen werd het haar weder zoo angstig en zoo beklemd om het hart, toen werden de zachte tafereelen weder voor haar uitgewischt, toen dankte zij den hemel, dat haar oog toch nog rusten mocht op een vriend, op Williams, die haar als een goede engel omzweefd en Benefield van elke ruwheid teruggehouden had. Maar dat zoude nu van korten duur zijn. Den tweeden dag na hunne aankomst trad Williams in hare kamer. Hij zag er bleek en ontdaan uit, zijn oog stond dof en flauw.

‘Zoo uwe Ladyschap nog iets te bevelen heeft, of een wensch koestert dien ik bevredigen kan,’ zeide hij, en zijne stem weifelde hoorbaar, ‘dan bid ik haar *nu* te spreken.’

‘Mylord! Ik ben u reeds te veel verschuldigd, mij ontbreekt niet veel, alleen de vrijheid;....doch waartoe deze vraag?’

‘Het is omdat ik u vaarwel kom zeggen,’ sprak hij met inspanning.

‘Dat grieft mij, Mylord! Waarlijk, dat grieft mij, want met u verlaat mij de laatste vriend.’

‘Zoo ik u door woord of daad mocht beleedigd hebben,’ vervolgde hij, ‘smeek ik u vergiffenis;.... dat was nooit mijne bedoeling.’

‘Mij beleedigd? God beware mij zoo iets te zeggen! Gij waart mij een trouwe vriend, een broeder, zorgend als een vader!’

‘Hebt gij niet....een woord .... van goedheid voor mij....

eer ik ga?' stamelde hij, terwijl hem de oogen vol tranen stonden.

'Goede Williams! gij zijt niet gelukkig,' zeide zij bewogen.

'Niet gelukkig, Mylady!' herhaalde hij bitter, en er lag eene onbeschrijfelijke uitdrukking van lijden op zijne trekken, 'ik ken slechts één gelukkige op de wereld: de Graaf van Devonshire. Ik benijd hem!'

'Die arme!' zuchtte Elisabeth, 'hij, die zooveel lijdt om mijnentwil.'

'Is het dan geene zaligheid voor u te lijden? Mylady! hoor mij een oogenblik aan, nu, voordat ik van hier ga, in dit laatste uur dat ik u zie! Zoo ik zeggen mocht, wáárom ik langzaam sterf, mij dunkt dat zou verlichting geven. Is er iets wreeder dan een lijden dat niemand kent, waarin niemand deelt, waarvoor niemand medelijden heeft? Dat lijden is pijnlijk als eene vergiftigde wond, en ongeneeslijk als de kanker. Vertiendubbel de ellende van eene gestoorde liefde, Elisabeth! en gij zult dat nog wellust noemen bij den hopeloozen hartstocht, dien ik voedde met de krachten eener voorheen hoopvolle jeugd, met het beste van mijn bloed, met alles wat sterk en goed in mij was; een hartstocht, die zich nooit heeft mogen uiten, door geen gebaar zich verraden, door geene klacht zich verlicht heeft; die zich nooit verkwikt zag door een traan van medegevoel of door een woord van vertroosting! Dat is de hartstocht waarmede ik bemin, waarmede ik u bemin, Elisabeth!'

En hij lag snikkend aan hare voeten.

'O zwijg, om 's hemels wil, zwijg, beklagenswaardige!'

'Ik weet het, mijne liefde is waanzin. Ik weet dat zij geen zweem van beantwoording te wachten heeft, maar het is mij een bitterzoet genoegen met u de kwellingen van mijn leven te doorloopen. Ik beminde u sedert het eerste oogenblik, dat mijn hart zich opende voor het gevoel. Toen zag ik, bij mijn eerste bezoek aan het Hof, u, de aangebedene, de verhevene dochter des Konings, in den vollen glans van vorstelijken luister, als de geliefde zuster van Eduard VI. Na dien tijd was uw beeld met mijne gedachten samengeweven; ik stelde in niets belang dan in hetgeen u betrof, ik luisterde slechts dan, als men van u sprak. Ik wist, dat geene andere uitkomst mij wachtte dan vertwijfe-

ling, en dat krenkte mijne gezondheid, van toen af dagteekenen die jammerlijke toevallen, waaronder mijn lichaam zich soms nederbuigt. Toch gloorde er wel eens een sprankje van hoop. Toen Seymour u met zijne liefde vervolgde, meende ik dat zoo een Williams zich tot den rang van een Seymour verheffen kon, hij dan toch de minst onwaardige zoude zijn; en ik werd eerzuchtig! Northumberland verdrong de Seymours, en gij daaldet af van uw rang als vermoedelijke troonopvolgster.[1)] Ik juichte in eene vernedering die u mij nader bracht. Mijne moeder, die mij doorgrondde, raadde mij, u niet te naderen, voordat ik aanspraak konde maken op uwe dankbaarheid. Ik wierp mij toen in ondernemingen, die... doch dat is voorbij; Maria besteeg den troon, en verstiet u. Ik wilde mij uw vriend toonen. - Spaar uw invloed, - sprak mijne moeder, - de vorstin kan dien later meer noodig hebben. - Ik gehoorzaamde, maar ik heb onder dat alles geleden! Niet zonder oorzaak zijn mijne wangen bleek en ingevallen, niet zonder oorzaak is mijn voorhoofd gegroefd in den bloei des levens, niet zonder oorzaak zinken mijne oogen weg in hunne holten, en zijn zij dof en tranenloos. Ik heb elke razernij uitgeput en mij aan elke uitbarsting van smart overgegeven, niets veranderde, niets! Niets baatten mijne klachten! gij bleeft immer even ver van mij. Ik was als de mensch die eene ster tot eigendom begeerde. Toen werd het ruchtbaar.... dat Devonshire.... en dit heeft mij vernietigd! En toch, juist toen heb ik mij opgeheven uit het stof, mijn hart was dood in mij; maar ik wist dat ik sterk moest zijn om u te kunnen dienen. Ik wilde u een lichtstraal zijn in de duisternis, eene bloem in uwe doornenkroon, een oasis in de woestijn, een zacht tapijt voor uw voet, dat gij vertreden mocht, zoo gij het goed vondt. Mijne taak is nu afgedaan. Ik heb moeten beloven niet verder te gaan dan tot hier. Hier eindigt ook alles voor mij. Ik moet nog blijven leven, omdat gij leeft, omdat gij een vriend noodig hebt in het midden uwer vijanden. Hebt gij niet een enkel woord om

1) Northumberland wist Eduard over te halen, om zijne beide zusters van de troonopvolging uit te sluiten, ten voordeele van Lady Gray, die met zijn zoon gehuwd was.

mij dat leven dragelijker te maken? Ik vraag geene liefde; gij hebt de uwe weggeschonken, en, ik weet het, men bemint niet tweemaal! Maar is er niets, niets voor den bitter lijdende tot verademing? Al hebt gij dien andere rijk gemaakt, zóó arm is uw hart niet, dat het geen troost meer heeft om een tweede leven te bezielen. Elisabeth, om Gods wil, een antwoord!'

'Arme, arme Williams!' snikte de Prinses, die hem schreiend had aangehoord.

'Tranen!' zeide hij, nog altijd knielend, 'o! dank, oneindigen dank! Tranen zijn beter dan lachjes; zij zijn de dauwparelen van het gevoel, die oprichten wat versmachtte! Laat ik ze opvangen, die kostbare schatten van het medelijden. Ik dank het mijnen Beschermheilige dat ik heb mogen spreken zonder te bezwijken; ik ben sterk geweest in mijne zwakheid en ik ben beloond geworden!' Toen stond hij op, gesterkt en moedig.

'*Compone Lacrymas!* mijn vriend,' hernam Elisabeth. 'Ik schrei niet om eigen rampen; uwe smart heeft mij tranen ontlokt; zij zullen voortaan een band zijn tusschen ons. Maar verval niet tot onmannelijke wanhoop; ik wil het niet, hoort gij, Elisabeth wil het niet, en zij is voortaan uwe vriendin, die een medegevoel heeft voor elke uwer klachten! En nu, Williams, vaarwel! God schenke ons beiden sterkte en heil!'

Zij reikte hem hare hand, die hij kuste, zooals een Williams die kussen moest; zij maakte snel een harer armbanden los, gaf hem dien tot een aandenken, en liet hem toen gaan.

Nu eerst gevoelde zij zich recht alleen, nu eerst recht gevangene in de handen van Benefield.

Hoofdstuk XVII. Een monnik.

In de gewone gelagkamer van de vermaarde herberg De Gekroonde Handschoen, te Woodstock, welker uithangbord met het beroep van de meeste inwoners overeenstemde en den kastelein niet weinig klanten lokte, zat eenige maanden later, op een zondagmiddag van het jaar 1554, behalve de gewone drinkebroers, die er in de ale of cider hun huiselijk verdriet gingen vergeten, maar de ellende van hun huisgezin vermeerderden, of de betere burgers, die er na eene week van drukken arbeid eene geoorloofde uitspanning namen, een monnik aan een afzonderlijk tafeltje, met de hand onder het hoofd. De hoogwijze staatkunde der burgers, op luiden, beslissenden toon uitgebracht, en het twistend geschreeuw der anderen schenen hem te vervelen en te ergeren, en men las het op zijn verdrietig gelaat, dat hij naar het oogenblik haakte, waarop hij de krassende geluiden en de onreine dampen, die hem omgaven, in de vrije lucht zoude kunnen vergeten. Vermoeidheid en de regen alleen schenen hem te doen vertoeven. Een houten, met ijzer beslagen kistje, dat hij voor zich nedergezet had, trok de opmerkzaamheid van twee mannen, die evenmin gewone bezoekers der herberg konden zijn. Zij hadden een ruw en woest uitzicht, en hunne verhavende krijgsmanskleeding wees aan, dat zij behoorden tot de slecht bezoldigde krijgslieden, die alleen in tijden van nood rondom een standaard vereenigd

werden, en verder een losbandig en zwervend leven leidden en den armen boeren vaak tot last waren. Zij sloegen begeerige blikken op het kistje; de monnik was een Franciskaner, en het bevatte waarschijnlijk opgebedelde gelden voor zijn klooster; doch toen hij hen scherp aanzag, keerden zij het hoofd af, gelijk eene kat zich van de begeerde prooi afwendt.

'Hier is gezelschap, Sir! en vuur, Sir! Een warme haard is altijd wenschelijk, Sir! al is men slechts nat van een zomerregen!' Met deze woorden leidde de herbergier een vreemdeling binnen, die bij zijne hoogst eenvoudige kleeding iets zoo gebiedends in zijne houding had, dat de meester des huizes hem gerust dien titel durfde geven, ook al was hij zonder bediende aangekomen.

De vreemde nam zwijgend plaats ter zijde van den schoorsteen, tegenover den monnik.

'Geef mij een beker sack, master,' zeide hij, ziende dat de andere op eene bestelling wachten bleef.

Toen hem het gevraagde gebracht was, en hij den kastelein daarvoor een goudstuk had toegereikt, meende deze den titel te moeten verbeteren, en noemde hem Mylord.

De vreemde glimlachte en zag zwijgend voor zich.

Niet alzoo deden de overige gasten, wier luide gesprekken slechts eenige oogenblikken gestoord waren geworden.

'Ja, waarachtig!' riep een hunner, met verheffing van stem, 'ik ben in die dagen te Londen geweest. Ik zeg u dat de intocht van de Koningin met haar gemaal zoo prachtig was als dat behoorde. De Koning is niet leelijk voor een Spanjaard, maar steil als een lansstok en wat stroef van uitzicht.'

'Nu, Goddam! zooveel te beter past hij bij de Koningin!'

'Juist, die anderen zouden een beter paartje gegeven hebben hé!'

'Wie van u heeft den Koning te Hamptoncourt zien eten?'

Allen zwegen.

Ik!' zeide toen met veel gewicht een eerzaam burger, die tot hiertoe niet veel gesproken had. 'Het was wel aardig te zien, hoe die Spaansche en Vlaamsche heeren moesten achterstaan, en de Engelschen alleen hem bedienden.'

‘God zegene Oud-Engeland!’ riepen sommigen. ‘Philips moest de Spanjaarden maar met de schepen teruggezonden hebben.’

‘Ik heb gehoord dat ze hem niet kronen zullen; zou dat waar zijn, master Crowbie?’ vroeg een handwerksgezel.

‘Waar, ja!’ antwoordde de eerzame burger; ‘maar rechtvaardig, neen! De Koning heeft niets gedaan om zulk een hoon te verdienen. Hebben niet eenige honderde burgers, die in het Wyatt-proces betrokken waren, door hem vergiffenis gekregen?’

‘Het waren ook maar geene harde voorwaarden! Als misdadigers, met stroppen om den hals, en blootsvoets genade te komen smeeken! Wie doet dat, als hij nog een greintje eer in het lijf heeft?’ sprak een opgeschikt jongeling, die zeker bij het boogschieten eens den prijs behaald had, en voortaan enkel van eer droomde.

‘Wat! is het dan meer vereerend als de strop toegehaald wordt?’

‘Hoort, vrienden! de Spaansche Vorst is geen Koning voor ons. Ik ben nog kortelings te Londen geweest, om leer op te doen,’ hervatte de meest geachte handschoenmaker van het stadje. ‘Hij sluit zich in Whitehall op als in eene gevangenis. Wie heeft er ooit van gehoord, dat de Engelschen hun Koning niet vrij naderen mochten!’

‘Ha, ha, ha!’ schaterde het uit een anderen hoek der gelagkamer, waar het veel wilder toeging, ‘nu verdoemd, dat was verraders loon!’

‘Wat spelen ze daar?’ vroeg master Crowbie deftig.

‘Als gij ons voor eene kruik ale vrij houden wilt, zal ik het u vertellen, rijke master Crowbie! Maar eerst het bier; want het liedje is lang en maakt dorstig.’

De eerzame burger, door het bijvoegelijk naamwoord meer nog overgehaald dan door zijne nieuwsgierigheid, nam de voorwaarde aan.

Een jonggezel klom op eene bank, aan het achtereinde van het vertrek, en begon:

‘Vrienden! zoudt ge het van Dick Devel, den vreedzamen messenmakersgezel in den winkel van master Hunsdon, wel willen gelooven, dat hij nog kort geleden een voorvechter was onder de winkeljongens van de city? En waar is het toch! Ik

was in de laatste dagen drukker op straat dan bij de uitstalling; er was ook te veel te zien om te staan suffen; mijn meester en ik kregen woorden, het liep hooger dan mijn geduld toeliet, en ik begreep dat er elders ook brood te verdienen was, als men goede handen had, en zoo kwam ik te Woodstock. Ik zeg dit maar, om te bewijzen dat ik wel te Londen geweest ben ten tijde van het voorval dat ik nu verhalen zal. Het is een van de levendigste straatfeesten, die wij in de goede *city* zoo dikwijls hebben, dat wij er aan gewoon zijn, maar die voor u landbewoners ....'

'Ter zake, ter zake, Dick!' riepen allen.

'Nu dan: heeft iemand uwer ooit van den Graaf van Devonshire gehoord?'

'Bah! houdt gij ons voor domkoppen en Hooglanders! Zouden wij niets van den *grooten* Graaf weten!'

De heer bij het vuur hield de hand voor de oogen en scheen te slapen.

De monnik las in zijn getijboek.

'Goed dan, maar gij weet niet dat hij een page heeft gehad, een neef, een bastaard van zijn vader, of zoo iets; met een gezicht als een meisje en listig als Kitty, mijn meesters dochter; met handen die hij nooit door werken bedorven heeft, en die een boosaardige verrader was, een Judas, die den goeden Graaf - die hem liefhad als eene adellijke dame haar schoothondje, en die hem gekleed heeft in zijde en fluweel, als de zoon van een Hertog - maanden lang bespied heeft om achter zijne geheimen te komen, en dat het hem haast gelukt zoude zijn den Graaf op het schavot te brengen in de bange dagen van het Wyatt-proces, zoo niet de oproerling zelf diens onschuld aan den dag gebracht had, waarvoor God hem loone!'

'Neen, dat wisten wij niet! Die booswicht! Die schelm!'....

'St.... st.... Het rechtsgeding van den edelen Courtenay waarin die verwenschte satan zijne rol speelde, was wel in stilte afgeloopen, maar de verrader, die Darley, werd toch bekend, en ieder aan de *city*-zijde van Templebar wist welk een lievertje hij was, al zag hij er nog zoo fraai uit, als hij in het gevolg der Koningin door het park reed!'

De monnik nam zijn kistje en wilde gaan.

‘Pater, gij moest nog wat wachten!’ zeide de vreemde heer, ‘zoo aanstonds vertrek ik ook; wij konden dan samen gaan; mijn goed zwaard kon u van dienst zijn;’ hier wierp hij een sprekenden blik op de glurende soldaten.

‘Ik dank u, heer! De hemel beschermt de zijnen, en mijn weg is niet ver meer. Ik ga slechts tot het kasteel;’ antwoordde de monnik en hij stapte driftig weg.

De andere haalde de schouders op, en zette zich weder in zijne vorige houding.

Dick vervolgde:

‘Op zekeren avond in de schemering zag ik Darley alleen door Bondstreet slenteren, dwars oversteken, en eene zijstraat inslaan; die gaat op avontuur, dacht ik, en volgde hem. Ik was niet de eenigste die hem herkend had. In die smalle, kronkelende, morsige dwarsstraten wonen velen, wier handen harder zijn dan hunne harten, en bij wie het aandenken aan Courtenay even levendig was, als hun afkeer jegens zijn verrader. Ook duurde het niet lang, of luide stemmen lieten zich hooren, die hem geen vriendelijke namen toevoegden, vooral toen hij een wijf, dat hem eens duchtig in het gezicht keek, om te zien, zooals zij zeide, of hij nog zijne oogen zoo zacht kon nederslaan, met een ruwen stoot van zich afduwde. Toen namen de mannen, juist knechten van het vleeschhouwers-gild, die hunne bijlen op zijde hadden, partij voor die vrouw. Van alle kanten, uit alle kronkelsteegjes schoten mannen, vrouwen en kinderen toe, die zich met een luid gejouw om hem heen drongen, want het waren zijne vrienden niet die aankwamen, daar een half woord van de anderen hun den algemeenen vijand aanwees. Hij hield zich moedig, dat moet ik zeggen. Ik zag wel dat hij angstig was, want de oogen puilden hem half uit het hoofd, en het zweet gutste neêr van zijn voorhoofd; maar hij trok toch zijn degen, zwaaide dien om zich heen, en wilde zich een weg banen, eerst had hij hard geloopen, maar dat werd hem nu belet. Hij wilde iets zeggen, dan het geschreeuw der vrouwen en de vuisten der mannen sloten hem den mond. Eindelijk riep een der vleeschhouwersgezellen: Het volk heeft Courtenay niet kun-

nen bevrijden; laat het volk nu Courtenay wreken! Wij zullen de straf uitvoeren. - Dat was het doodvonnis van den page. Naar de Theems met hem, naar de rivier met den Judas! klonk het als uit één mond, en nooit waren zooveel wilde hoofden het zóó eens geweest. - Laat ons hem doen, wat hij zijnen heer had toegedacht! gilden de vrouwen, die altijd verder gaan dan de mannen, en krachtige armen begonnen nu hem aan te grijpen, en ik zag hoe hij van angst ineenkromp. Toch scheen er een oogenblik nog redding voor hem te zijn. Hij had zich weten los te wringen door de handen der aanvallers te verwonden, was eenige schreden vooruit geraakt en klopte aan een huis, dat er nog al niet slecht uitzag: het huis waarheen hij zijn avondwandeling gericht had. Hij klopte zoo driftig, alsof het de poort van het paradijs was. Het was ook om zijn leven dat hij klopte! Een alleraardigst jong meisje deed open. Ik hoor nog de akelige stem, waarmede hij riep: - Eva! laat mij binnen! - dan te laat! Zijne vervolgers waren tusschen hem en de deur doorgedrongen, en grepen hem met kracht bij de keel, juist toen hij wilde binnensluipen. - Heks! wildet gij den verrader van Courtenay helpen! schreeuwden ze het meisje toe. - Verrader!... Courtenay!... gilde de arme deern, en viel met opgeheven armen op den stoep neder. De slachtersknechts sleepten Darley voort. Ik had geen lust verder te volgen; ik had meer zulke bokspartijtjes gezien; ik wist hoe het afloopen zoude, en het meisje, dat in zwijm lag, wekte meer mijne nieuwsgierigheid! Ik bracht haar zoowat tot zich zelve, en zag dat zij met eene zuster woonde, die jonger en veel mooier was. Ik stelde haar, zoo goed ik kon, gerust omtrent Darley, dien ik wel zag, dat de oudste liefhad; maar zij wilden beiden verder niets van mij weten: het waren verwenschte nuffen!'

'En Darley?' vroeg de vreemde heer met drift.

'Darley, Sir! wel dat spreekt vanzelf, des anderen daags zag men de stukken van zijn lijk op de Theems drijven.'

'Afgrijselijk!' klonk de diep gesmoorde stem van den vreemde, terwijl hij haastig vertrok, 'het volk is als de wilde dieren!'

'Wat zeide hij daar?' riepen de overigen, die gedurende het

verhaal met open mond geluisterd hadden, en nu zich op eens lieten afleiden.

‘Dieren!’ zeide Dick, terwijl hij zijne ale dronk, ‘als de Vorsten niet rechtvaardig zijn, moet het volk het wel wezen; maar zoo gaat het! Die *gentlemen* trekken altijd partij voor de zijden wambuizen!’

De soldaten hadden het einde van Dick's verhaal niet afgewacht.

‘Genade! Barmhartigheid, laat mij! dat is geen goud. Ik ben een arme dienaar der Kerk, die eene stervende gaat vertroosten.’

‘Uw goud, monnik! dat kistje!’ krijschten twee kerels, in welke wij de soldaten herkennen. Zij dreigden met hunne hartsvangers den Franciskaner, die zich tegen hen trachtte te verdedigen. Daar stoof in vollen galop een ruiter uit een zijlaan te voorschijn, sprong van zijn snuivend ros, en bevrijdde met krachtige hand den kermenden geestelijke. Het is waar, de beide schelmen vereenigden zich nu tegen hem, dan, zijn degen was van het beste staal, en zijne geoefendheid overtrof verreweg de hunne. Een der soldaten viel doodelijk getroffen; de tweede, wien het wapen uit de hand geslagen was, vluchtte, en de ruiter wendde zich nu tot den monnik, die dankend aan zijne voeten zonk.

‘Sta op, pater! Dit ongeval ware u niet overkomen, zoo gij het geleide aangenomen hadt, dat ik u in de herberg te Woodstock aanbood; maar gij hebt u willen verwijderen; dank het uwen Beschermheilige, dat wij één weg hebben.’

‘Ach, edele heer!’ antwoordde de monnik en sloeg de oogen naar den grond, ‘dat komt omdat.... er zijn plichten die.... Ik heb eene zending.... Ik moet voort naar het kasteel van Woodstock,’ voegde hij er haastig bij, zich bezinnende.

‘Jezus, Maria! ik sterf!’ steunde de gevallen soldaat. ‘Monnik, hoor mij aan, en geef mij de absolutie!’

De pater naderde hem.

‘Eerwaarde vader, dat is mijn eerste misdaad niet! Terwijl ik hier lag, heb ik dien edelman dáár herkend. Zoo waarachtig ik van de verdoemenis wensch vrij te zijn, zoo waarachtig is dat de Graaf van Devonshire!’

‘Devonshire!’ herhaalde de monnik, en zag naar dezen om.

En werkelijk, in de nog altijd bevallige trekken van dat bleeke, belangwekkende gelaat, konde men den edelen Courtenay herkennen; doch de monnik had hem nooit gezien.

‘Kom nader, Mylord! Ik bid u, kom nader!’ zeide de stervende booswicht. ‘Tegen u heb ik eens zwaar misdaan; ook gij moet mij vergeven, zoo ik gerust van hier zal gaan. Ik heb.... maar wat doet niet een arme schelm, die niets te eten heeft - ik heb eens een valschen eed tegen u gedaan, tegen u, en tegen eene groote Lady, de Prinses Elisabeth! Herkent gij niet den man, die eens uwe beurs....’

‘Reeds hier vergelding!’ riep Courtenay ontroerd, ‘ongelukkige, ik vergeef het u, en opdat God het u ook vergeve, zal Zijn priester voor u bidden?’

‘Elisabeth!’ zeide deze, als bij zich zelven, ‘is dat niet de Lady te Woodstock....’

‘Ja; maar.... de.... ab.... solutie.... ik st....erf.’

De geestelijke bewees hem de laatste diensten, zoo goed als het oogenblik het gedoogde, en de Graaf legde hem troostend de hand op het voorhoofd toen hij den geest gaf.

‘Hij is minder schuldig dan zij die hem hebben verleid,’ zeide Devonshire half luid.

‘De Voorzienigheid zelve toont mij een uitweg, ik wil niet handelen tegen hare aanwijzing,’ sprak de monnik ernstig. ‘St. Franciscus vergeve mij, zoo ik mij schuldig maak tegen mijne overheid.... Graaf van Devonshire,’ vervolgde hij, ‘als ik mij niet bedrieg, stelt gij belang in Prinses Elisabeth?’

‘Er is voor mij geen hooger belang dan het hare!’

‘Leid dan uw paard bij den toom en volg mij; ik heb u veel mede te deelen.’

‘Bovendien is mijn weg de uwe,’ zeide Courtenay, naast hem gaande. ‘Ik heb, wel is waar, belooft haar niet weder te bezoeken; maar ik wilde nog eenmaal op de vensters staren, waar achter zich mijn levensgeluk verbergt.’

‘Mylord, ik ben een Vlaming. Overtuigd van de verdiensten eener geheele toewijding aan God en de Kerk, koos ik sedert jaren den geestelijken stand. Door den Legaat Polus onderschei-

den, ben ik hem naar Engeland gevolgd om in een der herstelde kloosters geplaatst te worden. Onze Prior, die dit ambt aan den Bisschop-Kanselier dankt, zond mij naar diens paleis, met last mij geheel tot zijne beschikking te stellen. Daar werd mij bevel gegeven....; maar beloof mij, op uw woord als edelman, nooit misbruik te zullen maken van mijn vertrouwen ten koste van hen, die ik u noemen moet om iets vreeselijks te voorkomen!'

'Ik beloof het u, en ik heb mijn woord nooit gebroken. Vervolg.'

'Men zond mij naar Woodstock om den Kapelaan te vervangen, en eene vrouw, Lady Elisabeth genaamd, die de Kanselier eene hardnekkige ketterin noemt, voor te bereiden tot sterven.'

'Tot sterven? om Godswil heeft men haar dan.... O! dat ware....'

'Nog niet, Mylord! maar mijne aankomst is haar dood. Er is iemand in het kasteel, die haar vergift zal reiken; die man zal handelen als ik aangekomen ben; men verwacht veel van mijn overleg, want alles moet snel en zoo heimelijk gaan, dat zelfs hare vrouwen niets vermoeden. Toen ik zeide, dat mijne aankomst haar dood was, doelde ik op een langzaam sterven, want eene ziekelijkheid van eenige maanden zal de wereld verblinden, en haar tijd gunnen om te denken op het heil harer ziel! Ja, Graaf! gij huivert niet zonder reden. Het is een afschuwelijk plan; het verwondert mij niet, dat uwe lippen verbleeken van toorn en schrik over dit weefsel van boosheid, dat men mij geheel ontwikkeld heeft, en waarbij men op mijne medehulp rekent. Heilige Franciscus! het is door zulke middelen, dat men den godsdienst denkt op te bouwen? Is het niet juist om het heiligste tot een gruwel te maken voor de menschen? Was het ook met vergift en dolk, dat de Heiland zijne leer predikte? Mijn ijver voor de ware Kerk; mijn afschuw van alle scheurzieken; mijn ernstig bidden voor hare eenheid; mijn stipt nakomen van elk harer voorschriften misleidde hen, en hebben hen bewogen juist *mij* een last op te dragen, dien men mij als een verdienstelijk werk afschilderde. Heilige Maagd, kan sluipmoord dan verdienste zijn!'

‘Zeg mij of gij dat op u genomen hebt, monnik!’ viel Courtenay hem heftig in de rede.

‘Gij kent den regel onzer orde: blinde gehoorzaamheid. Had ik geweigerd, men zou een ander genomen hebben, en zij was niet minder verloren! Hoe meer echter het oogenblik naderde, hoe angstiger het mij werd. Zóó kan men niet zijn, als men een godgevallig werk volbrengt, dacht ik, en ik peinsde op middelen om het kwaad af te wenden; dan, ik vond ze niet, want, ik beken het, ik heb geen moed tegenover mijn Prior; en zoo het ontwerp door mij mislukt ware, en ik terugkeerde....’ de monnik sidderde; na eenige oogenblikken herstelde hij zich. ‘Wat er in dit bosch voorviel, is mij een wenk van hooger hand. Niet tevergeefs zonden de Heiligen u op mijn pad; niet tevergeefs moest een stervende booswicht tegen zich zelven getuigen; niet tevergeefs moest hij vallen als een toonbeeld van de vergelding des Hemels! Neen, ik aarzel niet langer. Wilt gij die vrouw redden, Mylord? Hebt gij moed mijne rol te spelen? Kunt gij iets uitvinden om de boosheid te keeren? Neem dan mijne pij, ziedaar mijn lastbrief. Geef mij uw paard, ik vlucht naar een afgelegen hoek der aarde om levenslang boete te doen voor het schenden der trouw aan mijn gelofte. Ik was dit den redder van mijn leven verschuldigd. Ik geloof dat ik handel zooals ik handelen moet.’

De Graaf had reeds mantel en zwaard afgeworpen; hij zonk aan de voeten van den Franciskaner, die hem met eerbied oprichtte.

De verwisseling was spoedig geschied. Wel niet zeer ridderlijk, maar toch niet in 't oogloopend slecht zat de monnik in Courtenays kleeding te paard.

En de houding van den Graaf, zich bukkende onder de pij, gaf hem, toen de kap over het bleeke gelaat was nedergeslagen en het ongewone schoeisel zijn gang bemoeilijkte, al het uiterlijke van een wereldschuwend kloosterling.

‘Neem toch uw zwaard terug, Mylord! ik kan mij daarmede niet verdedigen, en gij kunt het noodig hebben.’

‘Laat dat blijven, niets moet mij kunnen verraden. Maar dit kistje....’

‘Verschoon mij, Graaf, dat houdt de gewijde voorwerpen van mijn priesterambt in!’

‘Daar is goud voor uwe reis; maar noem mij uw naam, opdat ik dien immer met eerbied gedenke.’

‘Mijn kloosternaam is Johannes van het Zwarte Kruis; maar ik ben uwe aandacht niet waardig. God en de Heiligen zegenen u, mijn zoon!’ - en de monnik reed weg.

Hoofdstuk XVIII. Philips als koning van Engeland.

Wij kennen thans de geduchte, doch welverdiende straf van Darley, de invrijheidstelling des Graven van Devonshire, het voltrokken huwelijk der Koningin, en de stemming des volks; want het gevoelen der goede burgers van Woodstock was niet oorspronkelijk genoeg om iets meer te zijn dan een afdruksel van het groote geheel. Het huwelijk dan van den Infant met Maria, door Gardiner na duizenderlei zwarigheden te Winchester gesloten, en met al die ledige pracht en niets bewijzende volksfeesten gevierd, welke deze gebeurtenis eischte, had ten deele de verwachting van alle partijen teleurgesteld. De Koningin had het doorgezet, omdat zij het wilde, omdat zij bezigheid en afleiding zocht, omdat zij zich meende te wreken, en omdat zij niet langer alleen wilde zijn op den troon. Koele stugheid in den Gemaal, van wien zij dankbaarheid had verwacht, en die in haar schoonheid noch aanvalligheid vond, maakte haar, nadat de eerste roes der bedwelmende feesten voorbij was, naargeestig en bitter. Op haar leeftijd verzet men de krenkingen niet met de luchtigheid der jeugd. Meer dan ooit overgegeven aan hare dweepzucht en aan de leiding van Gardiner, vervolgde zij alle niet-roomschen met des te meer woede, daar om hunnentwil de eerste noodlottige stoornis in haar schijngeluk ontstaan was. En bovendien, het was immers een verdienstelijk werk, dat uitroeien der ketters, dat zich zoo goed met hare wraakzucht vereenigen liet!

De Koning vond de weinig gunstige voorwaarden, waarop zijn huwelijk gesloten was, des te harder, nu de slechte stemming van het volk hem weinig hoop overliet om die te verbeteren, en de ronde vrijmoedigheid der Engelschen, welke maar al te dikwijls ontevredenheid en kwade luim uitdrukte, krenkte hem, die aan den slaafschen eerbied der Spaansche hofvormen gewoon was. Hij begreep echter de gunst van dat stugge, verachte volk te moeten winnen, om toch, bij de mogelijkheid dat zijne gemalin hem geene vadervreugde schonk, na haar dood eene hand te houden aan de kroon, die hij zoo gaarne op zijn hoofd bevestigd zag. Daarom nam hij, het meerendeel der natie als hervormingsgezind kennende, een schijn van godsdienstige gematigheid aan, die hem nooit eigen was. Monniken, door hem medegebracht predikten verdraagzaamheid!

Maar de Engelschen, denkende aan het spreekwoord: ‘Als de vos passie preekt,’ enz. mistrouwden hem; te meer daar de Koningin middelerwijl met hare bloedige daden voortging; hij moest dus kracht bijzetten aan zijne woorden, en verkreeg van Maria, die hem genoeg achtte om zijne wenschen te eerbiedigen en die zelfs zijn hart wilde winnen, dat hij eene lang gewenschte staatkundige vergiffenis mocht verleenen. Zoo redde hij eenige honderden burgers en menigen edelman, die, omdat zij deel gehad hadden aan de troonsbeklimming van Johanna Gray, of wel omdat ze gewikkeld waren geweest in Wyatt's samenzwering, tot hiertoe in den kerker versmachtten. Zoo redde hij menigeen die, reeds ten vure of tot den strop gedoemd, als een schitterend toonbeeld van zijne goedertierenheid aan de maatschappij teruggegeven werd. Deze arglistige goedheid, welke niet zonder uitwerking bleef in de harten des volks, ergerde den Kanselier, die gehoopt had, dat de Koning met kracht en ijver de laatste hand zoude leggen aan het groote werk, dat hij zelf voor het beste doel des levens hield. Maar de priester vergat dat eene gouden koningskroon nog schooner in de oogen schittert, dan de zilverlichte heiligenglorie. De Spaansche loot, met zooveel moeite op Engelands troon geënt, bracht ook hem dus niet de verwachte vruchten, alleen werd de banvloek der Kerk opgeheven, en dit verhelderde nog somtijds het gelaat van den Kanse-

lier. Spoedig echter vond Philips goed iets te ondernemen, dat evenwel tusschen hem en den eersten staatsdienaar zijner gemalin eene bijna openlijke vredebreuk teweegbracht, en dezen het gewelddadig middel deed aangrijpen, door den monnik aan den Graaf van Devonshire geopenbaard. De Koning wilde zijne overwinning op de gemoederen der Engelschen voltooien, en de lieveling der natie, Courtenay, herkreeg door hem zijne vrijheid. Het schijnt dat Maria, na een zoo schitterenden sluier geworpen te hebben over eene zwakheid en eene wond van haar hart, na de ontvangen krenking aan Courtenay vergolden te hebben door vernederend lijden, en overtuigd van het weinig misdadige zijner handelingen, sedert lang van de uiterste wraakneming had afgezien, en nu met drift het verzoek van haar gemaal aangreep als een voorwendsel om hem te ontslaan, zonder op het voorgevallene terug te komen.

De Kanselier, die Devonshire slechts vervolgd had als middel om een andere te doen vallen, stelde niet één hinderpaal in den weg; doch toen de Koning nu ook ten gunste der Prinses zijn invloed aanwendde, en daarin reeds bijna geslaagd was, eer Gardiner aan tegenwerping had kunnen denken; toen de Koningin op zijn driftigen uitroep, ‘dat met de vrijheid van Elisabeth Engeland een groot onheil dreigde,’ slechts een flauw en koel antwoord gaf; toen de Legaat-Kardinaal Polus, met godsdienstige wapenen tegen haar uitgezonden, door de fijne wendingen harer antwoorden in het onzekere gebracht, en door de wegslepende betoovering van haar vernuft en bevalligheid gewonnen, met de verzekering terugkwam dat de Prinses ten minste eene even goede katholieke als protestante zou kunnen worden - toen greep de Bisschop, verbijsterd, teleurgesteld in plannen, die hij gekoesterd had als een moeder haar troetelkind, al meer en meer verward in zijne eigene netten, al meer en meer opgewonden door eene dweepzucht, die bij het gedurig staren op één punt tot razernij steeg, en hem belette de zaken anders te zien dan in de somberste kleuren, terwijl zijne ziel slechts indrukken ontving van een ziekelijk lichaam - toen greep Gardiner het laatste, het ontzettende, misdadige middel aan, zooals de razende speler, die have noch goud meer heeft,

zijne eer en zijne zaligheid zetten zoude op een laatste worp. Benefield had reeds bevel ontvangen zijne gevangene voor het eerst toe te staan aan hare zuster te schrijven. Wat die brief moest uitwerken was reeds bepaald; de Prinses zoude ten gehoore bij de Koningin toegelaten en daartoe naar Whitehall vervoerd worden; bij de bemiddeling des Konings en de behendige buigzaamheid van Elisabeth was de uitslag daarvan niet meer onzeker - en Gardiner berekende dat eene ongesteldheid alleen verhinderend tusschenbeide konde treden.... dat die ziekte doodelijk zoude zijn, daarvoor, meende hij was op de zekerste wijze gezorgd.

Bij de invrijheidstelling van Courtenay bleef over zijne schuld of onschuld een zonderling halflicht verspreid. Hem werd alleen de verklaring afgevergd, dat hij nooit iets had willen, of voortaan zoude ondernemen tegen de rust van het rijk; een flauwe afloop voorwaar van eene met zooveel hevigheid aangevangen vervolging! Toch werd hem als voorwaarde opgelegd, elke gemeenschap met Prinses Elisabeth af te breken: eene voorwaarde waaraan hij zich misschien niet zoude onderworpen hebben zonder een brief van haar zelve, door Arthur Polus gebracht. Deze had zijn broeder, den Legaat, naar Woodstock vergezeld, Elisabeth van alles onderricht en zich aangeboden om haar antwoord over te brengen, waartoe de slimme knaap gelegenheid vond door zich te voegen bij de twee edellieden, welke den Graaf zijn degen gingen terugbrengen.

In deze brief smeekte Elisabeth haar verloofde dringend, de aanspraak die hij had op hare hand in deze oogenblikken niet te laten gelden. Zij sprak er van, dat hare hoop op vrijheid daarmede in verband stond, en raadde hem, daar zij beiden, omringd door een drom van verspieders, in elke handeling belemmerd zouden zijn, liever voor eenigen tijd het vaderland te verlaten, dan zich bloot te stellen aan telkens hernieuwde aanvallen van teleurgestelde vijanden.

‘Wijders,’ zoo schreef zij hem, ‘dank ik God met vuur voor uwe redding. Gij hebt veel, zeer veel voor mij opgeofferd; ook ik zal standvastig zijn, en, zoo de Hemel het wil, zijn wij slechts voor een tijd gescheiden om later een groot geluk met elkander te deelen. Mijn toestand is voor het tegenwoordige kommerlijk

genoeg, doch er schemert een vroolijker uitzicht, en ik stel mij voor, nimmer af te wijken van de voorzichtigheid, die mij redden zal uit deze klippen en afgronden. Wacht en hoop! dierbaarste Graaf! mijn Eduard, *chi ha tempo ha vita!* Blijf gelooven aan mijne liefde, en aan het bittere gevoel van smart, dat mij bezielt bij het denken aan onze scheiding! - Dit is een vaarwel; maar troost u, geen vaarwel voor eeuwig, van

Uwe Elisabeth.'

Den wensch zijner Elisabeth te kennen en daaraan te voldoen, was voor Courtenay hetzelfde; zelfs zijn verstand raadde hem die verwijdering aan. Het verlof om zich buitenslands te begeven, verkreeg hij zonder moeite. Hij wilde Londen niet weder zien om het gejubel van het volk en nieuwe achterdocht zijner vijanden te ontgaan. Hij verzocht Chandos zijne zaken te regelen, en begaf zich met een klein gevolg op weg naar Exeter. Men had hem niet van zijne bezittingen beroofd; hij wilde het vruchtbare Devonshire weder zien, zijn Markgraafschap bezoeken, nog eens een blik slaan op het oude kasteel zijner voorvaderen, en zich dan over het oord zijner ballingschap beraden. Het was een heerlijke zomerochtend, toen hij voor het eerst zijn kerker verliet: een van die zoele, schoone dagen waarin de natuur zich uitput in bevalligheid en weelde en poëzie; eene poëzie die niet schildert met woorden, maar met zonnestralen. Levenslust en levenskracht ontgloeiden en sterkten opnieuw de borst van den nog jeugdigen man, van den gevoelvollen Courtenay, voor zachte gewaarwordingen zoo vatbaar. Zich vrij te bewegen in de ruime, heerlijke schepping; zich verkwikt te voelen door het zachtverwarmende zonlicht; den onmetelrjken hemel boven zich te zien, die schitterde van azuur, waarop enkele witte wolkjes als donzige vlokjes zweefden - wat moest dat alles zijn voor den man, die een derde van zijn leven in den kerker had doorgebracht, en die, nu voor het eerst ontslagen van een hatelijken dwang in elke zijner handelingen, nog eene rijke toekomst van geluk en vrijheid voor zich zag! Want zijne Elisabeth had hem immers hoop gegeven. Zij zoude immers de zijne blijven; zij had het plechtig beloofd, en hij wist dat zij moed had woord

te houden. De jaren, die nog lagen tusschen de belofte en de mogelijkheid der vervulling zouden wel lang zijn, maar de tijd heeft vleugelen, ook voor den treurende; hij kon immers in dat andere vaderland geluk en vreugde rondom zich verspreiden, en wie anderen gelukkig maakt, is toch zelf ook niet geheel zonder troost! In zulk een vroolijk en glanzig licht stelde hij zich zijn volgend lot voor, nu hij met iederen ademtocht versche lucht en nieuwe hoop indronk. - Eene zachte zwaarmoedigheid, waarin zich niets bitters mengde, bezielde hem, toen hij op weg toog. Zijne reis leidde door Oxfordshire. Naarmate hij verder kwam en de oorden naderde waar zich zijne Elisabeth ophield, kwam het onwederstaanbaar verlangen in hem op, om het kasteel Woodstock te zien; om al ware het dan slechts in de verte, een blik te werpen op die sombere muren, en onder de statige eiken door te rijden, die misschien schaduw wierpen in haar vertrek. Het was immers geene onmogelijkheid dat een der vensters kon uitzien op den rijweg.... zij kon.... hemel! bij die gedachte voelde hij zich het hart zóó onstuimig kloppen, de polsen zóó driftig jagen, het bloed op eens als vloeibaar vuur door de aderen gutsen, dat hij zijn paard om wendde, zijnen lieden beval tot Oxford voort te reizen en hem daar af te wachten.... en snel op het stadje Woodstock aanreed. Hoe hij daar eenige oogenblikken eene schuilplaats zocht tegen den regen, en opnieuw met een aanslag bekend werd, die hem tot handelen noopte, hebben wij gezien.

Ook van Lady Arabella moeten wij iets zeggen. Zij werd de gemalin van Chandos, en vond eindelijk rust na de duizende angsten waarmede zij eene eerste dwaasheid boette, die haar de schoonste levensjaren vergiftigd had, die beste jaren van den jonkvrouwelijken staat, welke de ingetogene, de reine van harte zoo argeloos doorhuppelt, waarin de blos der zedigheid de eenige nevel moet zijn die het kalme voorhoofd bewolkt, en waarin het hare doorvlijmd was van knagende bekommering en schokkend harteleed, omdat zij zich eenmaal had laten aantrekken door het dwaallicht van het buitengewone, omdat zij de verbeeldingskracht niet had weten te onderwerpen aan de rede, omdat zij zich eenmaal verheven had boven de schroomvalligheid harer sekse.

Jeugdige lezeressen! Ik ben geene stugge zedenpreekster, maar gelooft mij, de verbeeldingskracht is een gevaarlijk vuur, dat gij, vestalinnen der onschuld, liever moet laten smeulen dan voeden; de ingetogenheid der maagd is de beste waarborg voor het geluk der vrouw.

Chandos en Gardiner hadden zich lang tevergeefs vereenigd om van Maria vergiffenis voor Arabella te verkrijgen, want ook de Priester voelde zich gedrongen eene ongelukkige op te richten, tot wier verderf hij misdadig de hand had geleend. Doch eindelijk was het uitgesproken geworden, dat woord der koninklijke genade en onder de leiding van den verstandigen gemaal, die nooit met overijling handelde, viel haar een kalm en rustig levenslot ten deel. Haar broeder had niet begeerd haar weêr te zien; hij had haar zijne verwijtingen willen sparen, want haar gedrag had hem diep gegriefd, en hij betreurde het dat de dochter zijner moeder zijpaden had bewandeld, die zijn hooggestemd gevoel van eer beleedigden. In een brief aan Chandos had hij haar zijn vaarwel toegeroepen, toen hij Fotheringay-castle verliet. Hij schonk haar Devonshire-house, dat zij voortaan bewoonde.

Hoofdstuk XIX. De laatste opoffering.

‘Men komt niet meer ongeroepen in de voorzaal, Mylord! en gij staat niet op de lijst dergenen die ontvangen worden,’ sprak de Baron Hastings tot den Graaf van Devonshire, die, door de hellebaardiers herkend en binnengelaten, reeds tot de eerste voorzaal doorgedrongen was, en nu gehoor vroeg bij den Koning. ‘De Graaf van Devonshire hier!’ riepen sommigen hovelingen, die met onbescheiden nieuwsgierigheid nader drongen om hem te zien, doch zij traden terug voor den zonderling bevelenden blik, waarmede hij hen ter zijde wees, waarin nog iets meer lag dan de trots van den gevallen hoveling, die geen verguizing duldt, en het ‘welkom’ verstijfde op de lippen, zelfs voor hen die hem spottend genaderd waren, toen zij het akelig doodsche zijner trekken, en den onnatuurlijken gloed op zijn gelaat gewaar werden.

‘En toch *moet* ik den Koning spreken!’ antwoordde hij, en zijne stem klonk dof, als die van iemand, wiens ademhaling te kort schiet.

‘Het is onmogelijk, bij den plicht van mijn ambt, het is onmogelijk!’ herhaalde de Kamerheer.

Een bevallig jonkman trad binnen; in een oogwenk was hij bij den Graaf, nam diens handen, kuste ze met vuur, en trok hem met zich voort.

‘Lieve Graaf, volg mij maar, buiten op het terras.

‘Neen Arthur, neen! ik moet den Koning....’

‘Welnu, Mylord! gij zult, gij zult... wij zijn immers te Windsor. De Koningin doet eene morgenwandeling, en de Koning, zal zoo aanstonds... Kom dan toch,’ en hij voerde hem mede.

De Graaf kan niet beter doen. - ‘Die knaap is tegenwoordig meer dan ooit de lieveling der Koningin, die, naar het schijnt, wel altijd een York[1)] voortrekken wil!’ mompelde Hastings.

Het terras van Windsor die belommerde wandeldreef, als een tweede hangende tuin opgericht tegen de muren van een paleis, was in de dagen van Maria uitsluitend ten gebruike der koninklijke eigenaars bestemd, wanneer zij er zich ophielden, en Philips, die zich ongaarne door het volk omringd zag, had zelfs de toegangen, die uit het park daarheen leidden, door zijne wachten laten bezetten. De Koningin, die er wandelde, had hare dames van zich gezonden en bevond zich dus alleen. Zij schiep een zeker welbehagen in die ongestoorde afzondering, in die onbespiede eenzaamheid, welke tot mijmering uitlokt; haar gemoed geraakte in zachter stemming dan gewoonlijk; als in gepeins leunde zij tegen een tengeren boomstam. ‘Het moet toch schoon zijn,’ dacht zij, half overluid, ‘niet Koningin te wezen, niets te wreken te hebben; zoo voor zich zelve heen te leven; met de boosheid noch de listen van anderen te kampen; slechts te genieten met hen, die... doch neen, dat is een onzinnig denkbeeld! En toch was er een tijd, dat ook ik een hart had, een tijd....’ - zij sloeg een blik om zich heen, als zocht zij iets, hare oogen stonden vol tranen. - En daar vóór haar, slechts op eenigen afstand, stond hij, aan wien zij onwillekeurig dacht; maar niet zóó als zij hem het laatst gezien had, niet als de overmoedige gunsteling, die fier en scherp de koninklijke hand terugwees, welke zich naar hem uitstrekte, die tot haar gesproken had als de rechter tot de schuldige, die haar rekenschap gevraagd had van hare daden: neen als een beeld van zielesmart en lijden, met gebogen hoofd, en trekken, waaruit een verpletterd hart sprak, stond hij dáár, aarzelend om te naderen, en toch haar

1) De Polussen werden Yorks door hunne moeder, gelijk Courtenay het door zijn vader was.

zoekende. Zij moest zich vasthouden, om niet te wankelen, zoo sidderden hare knieën.

Arthur Polus kwam op haar toe. Hij wierp zich neder en kuste de zoom van haar kleed. ‘Geen misnoegen, genadigste gebiedster! Een ongelukkige smeekt een oogenblik gehoor.’

Zij haalde diep adem en zweeg.

‘Mag hij komen?’ vervolgde de page.

Zij boog het hoofd toestemmend; het was haar niet mogelijk te antwoorden.

Arthur wenkte, en de Graaf lag aan hare voeten. Hij was meer geroerd dan hij zelf verwacht had. Ook hij konde niet spreken. Arthur ging eerbiedig ter zijde.

‘Alles is voorbij; het is u vergeven, Graaf!’ sprak Maria met moeite, ‘wat wilt gij meer?’

‘Ik had schuld, genadige Vorstin! Mijne vermetelheid... mijne drift... mijne geheimhouding... gij waart mijne weldoenster; maar, vergeef mij, uwe genade en mijn berouw voeren mij thans tot u! Er is kwaad geschied, Mylady! doch niet met uwe voorkennis; ik weet het, gij zijt te groot om eene heimelijke misdaad te willen!’

‘Bij St. Katharina! waar moet dat heen. Nog een tooneel zooals vroeger?’ sprak Maria niet zonder bitterheid.

‘Dat verhoede God, Mylady! Ik zal bedaard zijn; maar ik smeek u, hoor mij aan.’ En hij verhaalde haar het ons bekende plan ter vergiftiging van Elisabeth.’

‘God, mijne zuster!’ riep de Koningin ontzet, ‘en hoe is dat afgeloopen, Mylord! Hoe hebt gij dat voorkomen? Gij noemt mij wel de misdaad, maar niet de bewerkers, die het wagen durfden, zonder eenig bevel...’ hier verbleekte zij en sidderde. Zij herdacht, hoe zij eens, in een oogenblik dat Gardiner en haar biechtvader haar buitengewoon opgewonden hadden, zich iets dergelijks had laten ontvallen. Zij begreep, dat men thans zou kunnen zeggen dat zij het zoo gewild had.

‘Het is voorkomen!’ zeide Courtenay, en op zijn gelaat lag een adel en eene zelfvoldoening, die niet van deze wereld waren. ‘De boosheid verkeert in het denkbeeld, dat haar de schanddaad gelukt is, dat moest zoo zijn om onmiddellijke her-

haling af te weren; er moest iemand zijn, die zich opofferde, en... het is geschied. Ik gaf mijn woord van eer de bewerkers niet te noemen; Uwe Majesteit kan ze gissen. Zij zijn machtig, en daarom stel ik voortaan in uwe handen wat duur gered is. Ik spreek thans in den naam van een te hoog belang om die woorden te kiezen, waarmede men de Majesteit der Koningin pleegt te ontzien, ik ben als een stervende, mijne schreden naar het graf zijn geteld; mijn oog wendt zich naar het hemelsche, en ik heb de hartstochten der aarde afgezworen. Ik heb de kracht gehad *haar* te zien en mij niet te noemen, want ik had het beloofd, en ik moest haar sparen. Ik durf dus tot u zeggen: - Maria, het leven van uwe zuster is een schat, dien ik u te bewaren geef, waarvan gij rekenschap zult doen voor God, die ons beiden tot verantwoording zal roepen. Zweer mij, Maria, dat die schat u heilig zijn zal!'

De Koningin was diep getroffen. Zijn oog, dat schitterde en vast op haar rustte; de hemelsche uitdrukking van zijn gelaat vol kalmte en vol ernst tevens; de diep treffende stem die thans zoo indrukwekkende woorden sprak; de hand, opgeheven om haar aan God te doen gedenken; de gedachte dat hij waarlijk een stervende was, en dat een onvoorzichtig woord, in toorn door haar uitgesproken, zijn hoofd getroffen had.... dat alles deed haar huiveren en beven, sidderen tot in het binnenste van haar hart. Zij gevoelde dat de laatste gedachte van wrok wegstierf bij zijne stem; zij dacht voor het eerst weder aan Elisabeth als aan eene jongere zuster, haar ter bescherming aanvertrouwd; zij gevoelde zich weder beheerscht door de betoovering van Courtenays tegenwoordigheid; dan, het was nu geen hartstocht meer, waarmede zij hem beschouwde; neen, een waarachtige bijkans godsdienstige eerbied bezielde haar voor den man, die zooveel had opgeofferd voor een vrouw, en die grootheid van ziel genoeg bezat om de vrouw, die zoo bemind werd, te naderen zonder zijn recht op hare dankbaarheid te laten gelden; haar te naderen als een vreemdeling, en voor haar het leven te laten als een vreemdeling, om hare rust niet te storen en een gegeven woord niet te breken. Ook hief zij plechtig de hand ten hemel en sprak met bewogen stem: 'Bij de zaligheid

mijner ziel zweer ik u haar te beschermen, en voor haar leven te waken! Moge ik sterve zonder biecht, zoo ik het anders meene!'

'Wees gedankt, Koningin! Neem dezen brief van haar, en nu.... vaarwel! De hemel schenke u zegen en zielerust!' Toen drukte hij met diep gevoel de hand, die zij hem toereikte en hij ging van haar om niet terug te keeren.

Courtenay ontmoette een gedeelte van den schitterenden hofstoet van Philips, met den Koning aan het hoofd; maar slechts dezen zag hij, en, de knie buigende, reikte hij hem snel een geschrift over. 'Een woord van dankbaarheid van de Prinses Elisabeth,' sprak hij, en terwijl de Koning, op wiens gelaat zich een glimlach van genoegen vertoonde, dien brief inzag, had hij zich verwijderd.

'Wie was die belangwekkende man?' vroeg Philips.

'De Graaf van Devonshire,' werd hem geantwoord.

Kort daarna nam Elisabeths lot eene betere wending. De Koningin verzoende zich met haar; de Prinses hield op gevangene te zijn, en zoo de argwaan nog over hare daden waakte, was het toch altijd onder den vergoedenden glimp van eerbiedige ontzagbetooning. In 1558 stierf Maria kinderloos en Elisabeth beklom zonder tegenstand den troon harer vaderen. De Graaf van Devonshire werd slechts eene episode in haar lang en woelig leven. In de beslommeringen harer krachtige regeering is zijn aandenken genoegzaam bij haar verflauwd dat zij de Leycesters en de Essex konde toelachen. Doch zou het niet kunnen zijn, - wij ten minste mogen het vooronderstellen - dat de gelofte, in de opgewondenheid der eerste liefde afgelegd, eene der redenen geweest is, waarom zij nimmer tot een huwelijk overging? De Koningin Elisabeth heeft het lijden der Prinses nooit gewroken aan Benefield, dien zij slechts spottend haar cipier noemde, hoewel de edelman bij die scherts wel eens gesidderd zal hebben.

Het ziekelijk lichaam des Kanseliers bezweek onder de ergernis over de redding van Elisabeth, die in hem van haar kwaadaardigsten vijand ontslagen werd.

Op eene heerlijke villa in de rijk gezegende, lachende omstreken van Padua, leefde Courtenay nog twee maanden.

Het is geen zachte dood, dat langzaam sterven aan een gruwzaam vergift, waartegen een krachtvol gestel nog een tijdlang worstelt.

Als men jong is en nog levenslust, nog gevoel heeft voor de schoonheden der natuur, en zich nog laat wegsleepen door de tooverwerken der kunst, dan moet het geweldig en smartelijk aangrijpen, dat denkbeeld: - dit rozeknopje zal ik niet als roos zien; als die vogel van hier trekt, zal ik niet meer leven, die zoetklinkende muziek niet meer hooren; die broze vlinder zal nog heenfladderen over mijn graf! - Zulk een leven, dat bij dagen te tellen is, geeft geen enkele aardsche vreugde meer, want men peinst slechts op de eeuwigheid, en zalig dan nog wie daaraan denken kan, zooals de Graaf van Devonshire, voor wien in de woorden eeuwigheid en vergelding geen schrik lag, maar blijmoedige hoop!

Een zonnige herfstdag - is in Padua niet de herfst lente? - lokte Courtenay onder de bloeiende amandelboomen, om de onnatuurlijke koude van zijn lichaam, die niet af te wenden was, in de verwarmende zonnestralen te matigen. Hij leunde op den arm van Staunton, die uit Schotland tot hem was gekomen. Hij was een grijsaard van acht en twintig jaren, want zijne houding was gebukt, zijn gang slepend en weifelend, zijn vel dor en verschrompeld, zijne stem zwak en afgebroken, zijne oogen stonden mat en diep ingevallen, en toch was de adel zijner trekken niet geheel verloren gegaan onder de verwoesting van zijn lichaam; - die weemoedig vriendelijke glimlach was nòg de zijne; nòg droeg zijn wezen sporen van eene verhevene schoonheid, waarin men zich niet had kunnen vergissen.

Toen hij zich met moeite nedergezet had, zeide hij:

‘Ik zal nu voor het laatst schrijven, Staunton! Het zal spoedig met mij gedaan zijn.’

Met een onderdrukten zucht en een blik van medelijden bracht deze hem schrijfgereedschap.

De Graaf voegde met bevende hand eenige letters bij een half voltooiden brief, trok een ring van zijn vinger, beschouwde dien voor het laatst met kalmen weemoed en sloot hem in het papier.

Toen wierp hij het hoofd terug in Stauntons arm, en gaf den geest.

De trouwe dienaar bracht die laatste letteren aan Elisabeth. Men vindt ze in hare levensgeschiedenis terug. Ze zijn de roerende uitdrukking van een gevoel, dat het gansche leven van den Graaf van Devonshire bezield heeft.

‘En de kinderen van Bealow?’ vraagt misschien een dier lezers, die gaarne alles weten. - De kleinen werden door de zorg des Kanseliers in *Christ's Hospital* opgevoed, en men vormde ze dáár tot goede katholieken; wij hopen dat zij goede burgers geworden zijn. Eva en Francis, door Darleys voorspraak onvervolgd aan haar lot overgelaten, vonden een toereikend bestaan in den arbeid harer fijne vingeren. Francis werd de brave huisvrouw van een gegoed burger in Bondstreet. Eva bleef ongehuwd.

Eene familie-legende uit de zestiende eeuw.

I.

Het kasteel, dat, in 1588, het slot IJselmonde werd genaamd en gelegen was tusschen Rotterdam en Dordrecht aan den oever van de Maas, was geenszins een der oudste adellijke huizen van Zuid-Holland. Het dagteekende pas van de 15de eeuw; had tot stichter Heer Floris Oem van Wijngaerden, die het optrok, nadat het aloude slot IJselmonde, zoowel als het dorp van dien naam, '*door verloop van tijden, veranderingen van rivieren, doorbraak van dijken, wegspoeling van landen, zoodanig was vergaan, dat er zelfs de puin- en steenhoopen niet meer waren overgebleven, waaraan men zou konnen onderkennen waar de plaatse mocht geweest zijn*,' zooals G. van Leeuwen getuigt, hoewel anderen beweren dat de fundamenten zouden zijn te hervinden, diep onder de aarde, in het oostelijk gedeelte van het tegenwoordige dorp IJselmonde. Wie lust heeft moge zich aangorden tot dit onderzoek, aan ons is het niet dit verschil uit te maken. Wij wilden alleen te kennen geven, dat het adellijk huis, waarvan wij te spreken hebben, minder oud was, dan het adellijk geslacht, dat er in 1588 gevestigd was. En men zal het toestemmen, want het werd bewoond door de Merode's van den oudsten tak, die beweerden herkomstig te zijn van zekere Romeinsche patriciërs, die zich te Keulen hadden nedergezet onder Keizer Trajanus. Hoe dat zij, de Merode's hadden andere en min nevelachtige bewijzen aan te voeren voor hunne aloudheid en adeldom; en al wilden zij hunne afstamming van de vroegste Arragoneesche Koningen niet op den voorgrond

stellen, toch zou hunne vermaagschapping met de oudste en aanzienlijkste geslachten van Vlaanderen en Brabant en van het Roomsche Rijk in een tijd, toen eene *mésalliance* meer werd geschuwd dan een *méfait*, reeds genoeg waarborgen zijn voor de oudheid en het aanzien van een huis, dat, in tegenstelling van menig ander, steeds klimmende is geweest in aanzien en eere tot op onzen tijd, op zulke wijze dat in dit huidig oogenblik, in ons Noord- en Zuid-Nederland, niemand, die van de Merode's hoort spreken, eenigen twijfel zal voeden, of hij ook bij voornaam gezelschap wordt ingeleid. Ik zeg niet dat de tafereelen, die ik zal moeten ontrollen, er te liefelijker om zullen zijn.

De fantasie zou vrij spel hebben, zoo zij zich wilde vermeien in eene uitvoerige beschrijving van het slot IJselmonde in 1588, want ook het gebouw van de 16de eeuw bestaat niet meer, en wat de overlevering daarvan tot ons heeft gebracht, is juist genoeg om te verlokken tot eene prachtige schets. Dan wij hebben andere dingen te vertoonen, en daarom leiden wij u in eens binnen in eene der bovenzalen, waar zich dien morgen het gezin vereenigd heeft tot den huiselijken godsdienst, onder de leiding van een jongen theologant, die, in afwachting van eene vaste standplaats, tijdelijk de functiën van huisonderwijzer en huiskapellaan vervult bij de familie de Merode; daar hij slechts eene zeer voorbijgaande en zeer ondergeschikte rol heeft te spelen in ons relaas, doen wij alleen van hem opmerken, dat hij er uitziet als iemand, die den geestelijken stand heeft gekozen als een gewoon ambt, als een fatsoenlijk handwerk, en dat noch zijne gaven, noch zijn ijver oorzaken zullen wezen, dat hij afgunst of vervolging zal hebben te lijden. Lauw en flauw, van eene trage, knechtelijke natuur, schikt hij zich wonderwel in de taak, die hem hier is toebedeeld; eene taak, die voor anderen eene zeer zware zou zijn geweest, maar die hij het talent heeft, zich zonderling te verlichten, tot groote voldoening zeker van zijne kweekelingen, maar tot nog grootere van Mevrouw de Merode zelve, die in hem heeft gevonden, wat te dier tijd eene witte raaf was, een ‘godkundige van singuliere tolerantie,’ en een pedagoog die zijne opvoeding bepaalde bij eenige lesuren. Mevrouw de Merode had een zulken noodig, gij zult hooren waarom. Het wordt tijd, dat

wij van haar spreken, want bij de afwezigheid van haar gemaal Jan Walraet de Merode, Markies van Westerloo, Baron van Petersem, Graaf van Oellen, '*Seigneur de lieux dont j' ignore le nom*,' is zij het hoofd van het gezin, en zij verdient in ieder opzicht de aandacht. Naar het uiterlijke was zij datgene, wat men in dezen tijd eene prachtige vrouw zou noemen; voor wie bovenal het zacht vrouwelijke in eene vrouw mocht wenschen, zou hare gestalte licht te hoog, haar bouw te forsch, hare houding te fier zijn geweest en bovenal de uitdrukking van hare klare blauwe oogen te scherp en te koel. Het statige van haar gang, iets waardigs en gebiedends in hare manieren, kenschetste haar terstond als de heerschende vrouw, die gewoon was hoofd te zijn, en die wist welk een naam zij te voeren had, welk een rang zij had op te houden; maar de betooverende glimlach der bevalligheid speelde niet om haar mond integendeel, groefde eene pijnlijke samentrekking der lippen daar plooien, die de beeldrijke taal van hare eeuw niet zonder recht 'droefkreukels' zou hebben genoemd; zoozeer deden zij meer denken aan verbeten smarte, dan aan ouderdom. Het edel, maar stroef gelaat was ook nog niet dat eener oude vrouw, schoon zij een rijpe vijftig mocht doorleefd hebben; de blos der gezondheid en der frischheid, al was het niet die der jeugd, kleurde hare kaken, afgewisseld door die schitterende blankheid van het hooge voorhoofd, dat zich zoo vorstelijk welfde, als zou slechts een diadeem het voegelijk sieren, in stede van de paarlkroon, der vrije Rijksbaronnen. Die vrouw was trotsch en heerschzuchtig, dat las men uit geheel haar voorkomen bij den eersten blik; maar zij was niet gelukkig, zij droeg verborgen leed, worstelde met geheime kwellingen, en er woelde strijd en onrust om, in haar hoogmoedig harte, dat leerde men inzien bij eene scherpere opmerkzaamheid. Vooral zooals zij daar nu stond, met gefronsd voorhoofd en strakken blik toeluisterend naar de lezing van het Bijbelwoord, de eene hand achteloos leunende op de leuning van haar armstoel, de andere slap nederhangende als in lustelooze verstrooiing terwijl de vingeren, in hun zenuwachtig spel, den geborduurden neusdoek de zonderlingste marteling deden ondergaan. Mocht het gebloemd fluweelen sleepgewaad, de keurs met gouden amanzen, paarlknoppen en diamanten ster-

rekens bezet, het rood satijnen voorschoot, met ruiten en bloemkens doorstikt, de prachtige kraag van *point d'Alençon*, het hoogje van goudkant dat, met diamanten spelden vastgehecht, de opgestreken haarlokken dekte en samenhield, en alle verdere schitterende bijzonderheden van hare kleeding, de bewondering en de benijding uitlokken van menige vrouw die haar spreken hoort: datgene wat op haar gelaat stond uitgedrukt, terwijl het kennelijk was, dat zij het wilde verbergen, was meer geschikt deernis op te wekken dan afgunst.

Zij alleen was staande gebleven, als ware zij pas binnengekomen, nu de morgengodsdienst reeds half ten einde was gebracht, of wel gereed om te gaan, zoo ras luim of gemis aan stichting het haar ingaf. Alle overigen waren gezeten, zelfs de kamerjufferen en andere vrouwelijke bedienden zaten geschaard in gemaakte of werkelijk gevoelde aandacht op de eikenhouten zitten, die aan het beschot waren vastgehecht; meer op den achtergrond stond de huishofmeester met de overige dienaren van het huis, die belijders waren van den Gereformeerden godsdienst of daarvoor wilden doorgaan, in tijden, toen het in Holland, en vooral in de Dordrechtsche kwartieren, ‘kwaad wonen was’ voor andersdenkenden. De twee oudste zonen des huizes waren bij hun vader te Luik, maar Mevrouw de Merode zag zich evenwel omringd door een vijftal kinderen, twee knapen, een achtjarig meisje, Juliane genaamd, en twee dochters Anna en Ghislaine, die reeds ‘houwbare Jofferen waren;’ deze allen waren gezeten rondom Meester Wicher, kennelijk met eenig opzet een eerbiedigen afstand bewarende tusschen hare plaatsen en die van den moederlijken zetel; maar grooter dan de uiterlijke afstand, was die, welke er innerlijk scheen te bestaan tusschen die moeder en hare kinderen: immers er heerschte eene strakke afgemetenheid, die wellicht niets was dan kinderlijk ontzag, maar die ook wel uit iets anders oorsprong kon hebben; want zij bestond hier niet, die teedere, vertrouwelijke aanhankelijkheid die er tusschen ouders en kinderen behoort te bestaan, en door de burgerlijk-Hollandsche uitdrukking: ‘dat men zich ergens voelt als bij moeder thuis,’ zoo juist wordt geschetst. Deze kinderen waren bij hunne moeder, en ze voelden zich toch

niet thuis; de kleinen, die in schuchtere vreeze nauwelijks het hoofd naar de Vrijvrouwe durfden opheffen, beseften het onbestemd; de ouderen, die raadden waarom er geene samenstemming kon heerschen tusschen hen en haar, gevoelden het diep, en droegen het met onrust en smarte. De strenge tucht, die er toenmaals werd geoefend, en waaraan de kinderlijke eerbied zich zonder weerspraak onderwierp, sloot immers geen vertrouwen uit en allerminst achting en liefde; maar hier was meer: hier was wat vertrouwen in achterdocht omschiep, wat de liefde afkeerig maakte, wat de achting zelve ondermijnde.

Meester Wicher had het XII^{de} Hoofdstuk van Lukas' Evangelie bijna ten einde gebracht; de ongelukkige jonkman las met eene droge, ziellooze stem, die alleen bij den aanvang der volzinnen zich schel verhief, om bij het eindigen daarvan redeloos en onoordeelkundig te dalen; hij scheen zijne dagelijksche taak te doen, zonder er iets bij te voelen, of te onderstellen dat anderen er iets bij voelen konden; en toch, hij was hier de uitdeeler van een kostelijken schat van levenswijsheid en levenstroost, hem geschiedde in dien oogenblik de hoogheilige eere van de eigene woorden des Heeren te mogen weergeven; maar hij sprak voor de Vrijvrouwe de Merode, en dàt vooral scheen Mr. Wicher het allermeest te beseffen, want zijne stem nam een schrillen triltoon aan, toen hij, tot het 51ste vers genaderd, lezen moest: ‘Meent gij dat Ik gekomen ben om vrede te geven op de aarde? Neen, zeg Ik u, maar veel meer verdeeldheid; want van nu aan zullen er vijf in een huis verdeeld zijn, drie tegen twee, en twee tegen drie, de vader zal tegen den zoon verdeeld zijn en de zoon tegen den vader, de moeder tegen de dochter en de dochter tegen de moeder.’

Voor wie ingewijd kon zijn in het huiselijk drama, dat er binnen de muren van het slot IJselmonde werd opgevoerd, was de toespeling zoo rechtstreeks, dat Jonkvrouw Anna, als ondanks zich zelve, den blik op hare moeder richtte bij die woorden, terwijl eene diepe verzuchting hare borst ontgleed. Mevrouw de Merode gaf dien blik terug, koel en scherp, maar tegelijk viel zij, zonder omstandigheden, den voorlezer in de rede met te zeggen: ‘Meester Wicher! ik versta niet wat nut er in steekt, de jonge

jeugd met zoodanige onzalige uitspraken de hersenen te vullen.’

Meester Wicher, dus aangesproken, kleurde tot over zijne ooren, en antwoordde halfluid met eene haperende stem, ‘dat hij was vervolgende waar hij gisteren was gebleven, dat voor 't overige, naar zijne opinie, onder welnemen van Mevrouw de Barones, alle woord uit den Bijbel, hetzij Schrift of Testament, Gods woord was, en alzoo nut en profijtelijk moest zijn om te hooren...’

‘Ik oordeel anders, Eerwaarde! en achte 't vrij onnoodig dat gij zoodanige lectuur vervolgt!’ hervatte de Barones beslissend.

Meester Wicher sloeg zijn Bijbel dicht zonder verdere tegenspraak. Jonkvrouw Ghislaine zag hare moeder aan met smartelijke verwondering, en Anna sprak met vastheid: -‘Overweeg toch, Vrouw moeder! dat er hier Christenen aanwezig zijn, die de Schrift in hooge en heilige waarde houden, hetgeen gij daar hebt bevolen zal ergernis geven...’

‘Ik ben niet van meenens, bij mijne handelingen te vragen naar de opinie mijner kinderen en dienaren, Joffer!’ was het bitse en laatdunkende antwoord. ‘Meester! vervorder uw dienst, en eindig met een bekwaam gebed.’

De gehoorzame man zette zich in postuur; of hetgeen hij meende voort te brengen, door anderen dan door Mevrouw de Merode en hem zelven een *bekwaam* gebed zou geacht worden, durven wij niet verzekeren, want hij werd verhinderd het uit te preken. Een Moorsche page der barones, die, in zijne hoedanigheid van ongeloovige, niet verplicht was deel te nemen aan den huiselijken godsdienst, trad in aller ijl binnen, zonder eenige acht te slaan op de stoornis die hij gaf. Alleen wendde hij zich tot de vrouw des huizes met alle teekenen van de diepste onderdanigheid, en de knie voor haar buigende, sprak hij: ‘De Heer rentmeester van Westerloo laat aanzeggen, dat hij uwe bevelen wacht...’ - De barones maakte een gebaar van verrassing; maar haar gelaat verhelderde zich, terwijl zij uitriep: ‘Reeds terug en in welstand, ik ga tot hem!’ Toen zich tot Wicher wendende: - ‘Welwaarde! acht niet op mijne afwezigheid en eindig uw dienst op gebruikelijke wijze;’ daarop, zonder naar hare dochters om te zien, verliet zij het vertrek zoo haastig, als de gewone deftigheid van haar gang slechts eenigszins mogelijk maakte.

Daar het waarschijnlijk is dat Mr. Wicher het overige gedeelte zijner taak zal hebben afgedaan met zijne gewone bekwaamheid en zonder verdere stoornis, gelust het ons niet meer zijne toehoorders te zijn, en volgen wij de barones, die, hoe nauwziende, ook op de eischen van haar rang, toch zoo volvaardig was om een man te woord te staan, wiens titel hem alleen aanduidt als een harer dienaren.

II.

De rentmeester van Westerloo wachtte de barones op in haar *closet*, een vertrek van kleiner omvang dan eene der zalen, doch met fijner weelde gemeubeld, en geheel voor haar bijzonder gebruik ingericht. Dat men hem hier had binnengeleid, bewees hoezeer men overtuigd was van de gunst waarin hij stond en het vertrouwen dat hij genoot, daar het zelfs de dochteren des huizes niet geoorloofd was dat vertrek te betreden, zonder door hare moeder geroepen te zijn.

Toch wisten de meest vertrouwde bedienden niets van hem, dan dat hij op zekeren avond zich had aangemeld op het slot als de rentmeester van Westerloo, in eene boerenkleeding die kennelijk slechts eene vermomming was, dat de barones zich terstond met hem had afgezonderd en in een langdurig onderhoud had verdiept; waarna ook de beide oudste freules tot haar geroepen waren en in het gesprek hadden gedeeld. Van toen aan was hij op het slot gehuisvest, meer als een geëerbiedigd gast, dan als een der dienaren van het huis. Hij had zijne afzonderlijke tafel, schreef zelf de spijzen voor, die hij wenschte te gebruiken, waarbij men opmerkte, dat hij van ongemeene matigheid moest zijn, want hij dronk niets dan water en hij at uiterst zelden vleesch; deed geenerlei diensten in het huis, dan dat hij somwijlen Mevrouw of de Jonkvrouwen op hare wandelingen vergezelde en enkele malen gezelschap hield, als er niemand vreemds was; verliet van tijd tot tijd het kasteel en bleef dan dagen achtereen uit, zonder dat iemand wist werwaarts hij ging, of

wat hij te verrichten had, en gaf alzoo aanleiding genoeg om de nieuwsgierigheid op te wekken van alle huisgenooten. Zijn ambt als rentmeester van Westerloo gaf hem zeker niet veel te doen, want het kasteel van den Baron Petersem was sinds 1584 in handen der Spanjaarden gevallen en geheel afgebrand. Alle bedienden en onderhoorigen, die het bewoonden, waren vermoord of gevangen, en alleen Peter de eerste, ‘camerlingk’ van Mevrouw de barones, beweerde hem op Westerloo in zijn ambt te hebben gekend; maar er was geene groote harmonie tusschen dien man en zijne ondergeschikte betrekking. Evenmin harmonie tusschen zijn zedig burgermansgewaad, dat hem tot strak aan de keel sloot en even een smal linnen hemdsboordje zien liet, bijna als eene monnikspij of boerenwammes nederviel, zonder iets van hozen of neerhozen zichtbaar te laten en de edele waardige manieren van den man die haar droeg. Over dien man zelven was op het uiterlijk aanzien moeielijk een oordeel uit te spreken. Het zou licht ongunstig zijn uitgevallen, en toch moest bij fijner nadenken de vraag opkomen, of het niet gunstig had moeten zijn? Iets dubbelzinnigs, iets twijfelachtigs in geheel zijn voorkomen en wijze van zich voor te doen, zelfs in de wijze van zich uit te drukken, vermeerderde de onzekerheid omtrent zijn persoon, die zoo ver ging, dat het zelfs moeielijk was te bepalen, van welken leeftijd hij was. Bij zijne vlugheid van bewegingen en eene forsche, krachtvolle gestalte scheen hij nog te zijn in de volle kracht des levens en der jeugd; zijne scherpe schitterende oogen van een groen grijs en het zacht ovaal van zijn gelaat gaven dien schijn zekerheid; maar zijne houding was achteloos en gebogen, alsof ouderdom en gebrek aan veerkracht hem neerdrukten, en zijn hoofd helde mat en lusteloos aan eene zijde over, op eene wijze, die aan eenig lichaamsgebrek deed denken, en die oogen vol gloed bleven bijna altijd half gesloten, hieven zich slechts zeer zelden op bij het spreken, als ware het opzet en omzichtige terughouding, die hunne geestige flikkering temperden; naden en rimpels doorgroefden het fijne en schoone gelaat; was het ouderdom of smarte, die ze hadden gegroefd? maar de handen zelfs waren doorploegd met zonderlinge voren, als hadden diepe verwondingen daarop hare onuitwischbare sporen gedrukt. Toch

waren ze blank en welgevormd. Een smalle krans sluik haar van eene lichtbruine kleur, dat reeds hier en daar grijsde, kwam te voorschijn van onder het kalotje van zwarte wolle, dat hem de kruin dekte, toen hij zijn ronden Duitschen hoed had afgenomen, om zich, zoo het scheen, op zijn gemak te zetten; want hij wierp zich zonder omstandigheden op den divan, die een groot deel van het closet besloeg, en bekeek, om den tijd te korten, de prachtige miniaturen van een rijk gebonden legendenboek dat hij naast zich vond liggen. Of eene dame, die van de woorden des Heeren oordeelde, dat zij te hard waren om te hooren, zooveel meer stichting zou kunnen vinden in de wonderlijke avonturen, sommigen Heiligen toegedicht, laten wij in het midden; zeker is het, dat de kleuren schitterend waren, het verguldsel rijk, en dat de rentmeester, bij het binnenkomen der eigenares, het boek van zich schoof met een ironieken glimlach, terwijl hij even de schouders ophaalde. Hij groette de barones met eene volmaakte hoffelijkheid en met al het gemak van iemand, die gewoon is met lieden van rang te verkeeren, maar zonder iets van die diepe onderdanigheid, die men van den onderhoorige tegenover zoo hooggeboren vrouwe zou verwacht hebben. Het bleek echter, dat zij op geene meer ootmoedige begroeting van zijne zijde had gerekend, want zij reikte hem de hand met deftige minzaamheid, terwijl zij sprak:

‘De Heilige Maagd zij geprezen, dat gij weer terug zijt en in volkomen welstand; ik heb veel onrust geleden over u, Adhemar!’

‘Wat perst u toch, Mevrouw! den gezegenden naam der Heilige Maagd zoo luide uit te roepen, als gij zoo pas uwe aandacht hebt gegeven aan eene verrichting in wat al te schril contrast met dier dienst en eere?’ sprak hij op een toon, die eer vragend klonk dan scherp, zonder op hare woorden antwoord te geven. Zij scheen dat fijne onderscheid niet te verstaan, maar boog het fiere hoofd als onder eene scherpe berisping; zij zuchtte. Welras toch hernam zij met hare gewone vastheid: ‘Dat moet nu eenmaal zoo zijn, waardige Heer! gij weet de redenen waarom ik verplicht ben mij aan dit gebruik te onderwerpen, waarin ik voor mij overigens niets zie dan eene overlastige gewoonte! Allerminst in deze dagen kan ik mijn huis in

opspraak brengen, noch eene achterdocht opwekken, waarvan gij zelf het eerste slachtoffer zoudt zijn.'

'Ik ben volkomen overtuigd van uwe edelmoedigheid, Mevrouw! alleen - denk in dit alles het minst op mij. Ik wil geenszins de oorzaak zijn, dat anderen op twee gedachten hinken.' Zij kleurde een weinig en sprak snel:

'Niet gij! - Maar de tijdsomstandigheden zijn daaraf oorzaak. Behoedzaamheid is vooralsnog mijn naaste plicht; maar eenmaal toch zal alles hier anders worden; eenmaal komt de tijd, dat ik niet meer noodig zal hebben mijne opiniën te verhelen, of te leven en te handelen in strijd met mijne wenschen.'

'Is dat wat gij meent in vollen ernst uw hartelijke wensch en verlangen,' vroeg hij, op eens de halfgelokene oogen wijd openslaande en haar doordringend aanziende.

'Maar, Adhemar!' riep zij getroffen, 'hoe kunt gij twijfelen, zulk wantrouwen is hard!'

'Het is geen wantrouwen, edele Vrouw! het is belangstelling, het is ernst, het is liefde. Ik wil niet dat gij, uit aanzien van mijn persoon en ambt, een schijn zult aannemen van liefde en eerbied voor datgene wat gij den rug hebt toegewend. Ik weet het, daar is veel strijds en onrust in het menschelijk gemoed, vermeerder de uwe niet roekeloos en lichtzinnig; is er binnen in u een onwederstaanbare drang, die u terugdrijft naar de Kerk zoo geef dien in 's Hemels naam gehoor, en laat varen alle andere bedenkingen en overwegingen ven wereldzin en ijdelheid, dan zal ik weten wat mijn plicht is, en u brengen waar gij zijn moet; - maar indien niet....'

'Indien niet, - dan trekt gij u ganschelijk van mij af,' viel zij in, op een toon van onwil en gemelijkheid en naar haar gevoelen zijne gedachten inkleedende; 'gij vergt, Heer neef! wat nu niet zijn kan, ik houd niet van zoo plotselinge en onberaden stappen. Ik ga voorwaarts met vrome begeerte, maar met bedachtzamen tred, naar een welberekend doel; gij weet nog niet wat ik al bereide en berame, om zonder opzien te komen waar gij mij zoo onvoorzichtiglijk met een sprong heentrekken wilt; aan mijne zorg voor de toekomst, aan de fortuin mijner kinderen ben

ik die omzichtigheid schuldig, en ik zal daarvan niet afgaan door dwepen en drijven.'

'Gij hebt mij zeer kwalijk begrepen, Vrouw nichte!' hernam hij, op eens van toon veranderende, 'ik dweepte noch dreef, ik wilde u zeggen, dat ik allerliefst niets wilde zijn dan uw getrouwe liefhebbende bloedverwant.'

'Dien wil ik in dezen oogenblik ook het liefste in u zien, al is het dat gij tot mij komt in 't humeur van een streng biechtvader,' sprak zij bevredigd; daarom vertel mij van uwe reize, beste Adhemar! was zij voorspoedig, - hebt gij geene overzware lasten geleden, geene groote gevaren te trotseeren gehad?'

'Wat gevaren belangt, zonder eenigszins het recht te hebben, mij bij den Apostel Paulus te vergelijken, mag ik toch met dezen zeggen, dat ik mij te aller ure in perikel bevinde; doch daarin leve ik best. Alevel heb ik ditmaal last noch leed geleden, dan de gewone. Ik heb echter eene beduidende ontmoeting gehad; ik ben herkend, wezende tot Dordrecht.'

'Adhemar!' riep de Barones verschrikt, zijne hand vattende, 'en gij zegt mij dat zoo koel?'

'Zijt gerust, Mevrouwe! het was door iemand van de onzen, door iemand die desnoods zijn leven zou gelaten hebben, om het mijne te veiligen - en die mij dit pakket heeft overhandigd voor u.'

'Van mijn Heere van Montfoort,' riep zij vroolijk verrast, het opschrift ziende, 'het was dus een bode uit Brussel?'

'Een zijner dienaren, die, als secreete agent van den Prins van Parma, naar de Geuniëerde Provinciën is gezonden en die weltevreden was, dat hij zich van deze correspondentie kon ontlasten aan mij.'

'Door welk een gelukkig toeval trof hij met u samen?'

'Het was geen toeval, het wras zijnerzijds eene dringende zielsbehoefte, die hem aandreef om zich tot een priester te begeven.'

'Een priester! gij hebt u alzoo aan dien man geopenbaard in uwe hoogheerlijke bediening....'

'Ik heb de misse bediend in een onderaardsch gewelf van een verlaten klooster!' hernam hij droog, terwijl hij diep zuchtte en met de vlakke hand over het voorhoofd streek.

'Welk een moed! welk een ijver!' riep zij met vuur.

‘Die lof past niet op mij,’ hernam hij somber; ‘ik deed wat ik mijn plicht achtte, om verdrukte en en beladene zielen het geestelijke voedsel te reiken, waarnaar zij smachten....; doch vergun mij u te herinneren, dat gij vergeet kennis te nemen van de berichten, die mijn Heere van Montfoort u toezendt.’

‘Daaruit ik verlichting wacht van zware moederlijke zorgen!’ hernam zij. Terwijl zij zich zette en aanving hare brieven te lezen, doorliep hij het vertrek met rassche schreden, alsof innerlijke onrust hem pijnigde. Van tijd tot tijd staakte hij zijne wandeling en richtte den snellen blik op de papieren der barones, met de teekenen eener brandende nieuwsgierigheid; maar zij zag niet op vóór zij had uitgelezen, en zelfs daarna bleef zij zitten, in eigene overpeinzingen verdiept; zij scheen nog niet besloten zijn weetlust te voldoen.

‘Welnu! is er dan niets voor mij?’ vroeg hij gespannen, terwijl zijne stem angst en aarzeling uitdrukte.

‘Alles is mij gelukt!’ riep zij met voldoening, ‘de zaak is sneller gegaan dan ik durfde hopen; de onderhandelingen, door mijne zuster aangeknoopt, zijn volkomen geslaagd: Adolf van Montfoort heeft zich bereid verklaard, - men vraagt mijne toestemming! alzoo is Anna de Merode van nu aan zijne verloofde bruid!’

‘Niets voor mij?’ herhaalde hij met eenige bevreemding, doch zichtbaar verlicht.

‘Als ik dàt heb gezegd, neef! dan is 't, dat ik onder de moederlijke blijdschap al het overige vergat, want er wordt zeer veel over u geschreven; men wacht eerstdaags de benoeming van den nieuwen Bisschop van Gent, en er is grootelijks sprake van u; ieder zegt, dat gij al te lang in het duister zijt gebleven, en gansch geene vergoeding hebt gehad voor al uw lijden en strijden.... Gij zijt voorgesteld, en al onze vrienden en verwanten ondersteunen u te Rome.’ - Adhemar hield het hoofd van haar afgewend, terwijl hij haar aanhoorde, eene onhoffelijkheid, die zeker alleen kon worden toegeschreven aan zijne zonderlinge wijze van het hoofd op zijde te dragen, maar die ons in de onmogelijkheid stelt om op zijne trekken te bespieden, welken indruk zoo belangrijke tijding bij hem teweegbrengt. Mevrouw de Merode, die de gewoonte heeft uit hare eigene tot anderer

gewaarwordingen te besluiten, schijnt verzekerd dat de eerste schok der blijdschap hem zwijgen doet, want zij tracht die te matigen door te zeggen: - ‘Er is echter nog geene zekerheid. Mijn cousin van Montfoort schrijft, dat de Bisschop van Roermond door de oude Koningspartij wordt aangeprezen, en dat dit uwe kans natuurlijk verzwakt, doch met wat blijken van ijver uwerzijds’ .... ‘Spreek mij van uwe dochter, Mevrouwe!’ valt hij eensklaps in op een drogen en harden toon, ‘heeft men de toestemming van den baron van Petersem, is men er zeker van?’

De barones haalde even de schouders op, en iets als een trotsche glimlach speelde er om haar mond, toen zij antwoordde:- ‘Maar, cousin! dat weet ge immers, dat mijn Heere vooruit alles heeft goedgekeurd wat ik beschikke en besluite ten oorbaar mijner dochteren; gelijk ik weinig zeggens heb in 't geen de oudere zonen belangt, die hij bij zich heeft....’

‘En Jonkvrouw Anna heeft alzoo toegestemd?’ vroeg hij, plotseling zich omkeerende en haar scherp in de oogen ziende.

‘Mijne dochter heeft alleen te gehoorzamen,’ hervatte de vrijvrouwe.

Adhemar boog even het hoofd als iemand, die te kennen wil geven dat hij volkomen overtuigd is.

‘Toch komt het mij voor, dat er altijd nog eene groote hindernis bestaat: het verschil van religie, of is mijne Heere van Montfoort daarover fluks heengestapt?’

‘Niet gansch en al, hij overziet de zwarigheid die er in ligt voor mij, om Anna, staande haar verblijf op het slot te IJselmonde, als onder de oogen van de scherpziende en bemoeizieke Calvinistische predikanten van Dordrecht en Rotterdam, van hunne sekte afkeerig te maken; ook vergt hij niet vooruit hare wederkeering tot den schoot der Kerke; alleen stelt hij als conditie, dat zijne vrouw Katholiek zal leven...., en eenmaal te Brussel zijnde, en door plicht en eed onder zijne gehoorzaamheid gebracht,. zullen allerlei indrukken en invloeden samenwerken, om haar af te brengen van de kettersche begrippen, die zij heeft ingezogen, en zachtelijk heen te leiden tot de alleenzaligmakende Kerk?’

‘De Kerk alleen zaligt niet,’ sprak Adhemar met eene zonderlinge woordspeling voor een toekomstigen bisschop.

‘Ik vatte uwe meening niet,’ sprak Mevrouw de Merode, hem aanziende met verwondering, als begreep zij niet hoe zij de uitspraak opnemen moest.

‘Ik bedoele, Mevrouwe! dat Jonkvrouw Anna, op deze wijze tot de Kerk gebracht, daaraf geene andere vruchten zal hebben voor hare ziel, dan verzwaringe van den strijd, of hebt gij zelve vrede gevonden bij uiterlijke verandering van religie, zonder instemming des harten?’

‘Gij weet wat ik u op dit punt heb beleden; doch het is hier gansch wat anders; wij voeren Anna derwaarts heen, waar wij weten dat zij ruste kan vinden; ik ... door den dwang der tijden en omstandigheden, dwaalde als eene verlorene dochter verre af van onze Moederkerk: is het vreemd dat ik mij ballinge voele?’

Hij bewoog het hoofd met zenuwachtig ongeduld.

‘Niet vreemd! gansch natuurlijk in u,’ gaf hij ten antwoord, ‘maar Anna vindt ruste in datgene wat zij nu heeft,... denk in, het groote perikel haar dat te ontnemen.’

‘Mits we haar beters geven, en in trouwe, neef! ik had gehoopt dat gij sinds lange genoeg invloed hadt verkregen op den geest mijner dochter, om haar ontvankelijk gemaakt te hebben voor dat betere; de uitkomst, ik erkenne het, stelt mij te leur.’

‘Ik heb gansch geen invloed op den geest uwer dochters, Mevrouwe! Anna is mij in haar harte niet ongenegen; maar zij vreest mij; zij wantrouwt mij, en zal niet licht voor hare gevoelens uitkomen in mijn bijzijn. Ghislaine heeft een beslisten afkeer van mijn persoon en ambt, op zulke wijze, dat ik onophoudelijk tot voorwerp strek harer spotzucht en vervolging....’

‘Dat waagt ze niet in mijn bijzijn; doch ik zal ze daarover bestraffen....’

‘Kwaad middel om een gehaat persoon tot een vertrouwd vriend te maken,’ sprak hij met ironie. ‘Ik bidde u zeer, daarin niets te doen, Mevrouwe!’

‘Wat Anna belangt, dat zij u mijdt en zich voor u verbergt, heb ik werkelijk opgemerkt. Zij is daarbij te stijfzinnig, om zoo snel veel op haar te verwinnen; maar Ghislaine is bij de opvoeding die ik haar heb gegeven, niet dan een simpel kind, ondanks hare achttien jaren, en het slecht exempel harer zuster, dat

kettersche gevoelens en rebellie tegen ouderlijk gezag in haar versterkt; doch door wat dwang met liefelijkheid gemengd, zal men dat licht in haar kunnen overwinnen, en zoo zal men ze voeren waar wij ze hebben willen....'

'Ghislaine moge simpel zijn, Mevrouwe! smijdig is zij niet, en ook niet weerloos: dat ervare ik tot mijne schade, zoo vaak ik mij met haar in strijd begeef,' sprak hij met een glimlach, die toch niet van sombere wraakzucht getuigde.

'Wanneer ik zeg *voeren*' hervatte Mevrouw de Merode, zonder op zijne aanmerking te letten, 'bedoel ik zoowel den eigenlijken, als den oneigenlijken zin; want ik wachte van haar minder opzien tegen de reis naar Brussel, dan bij hare zuster.'

'Gij hebt dan in deze stonde reeds uw plan gevormd om de jonkvrouwen de reize naar Brussel te laten doen?' vroeg hij verrast.

'Dat plan is gevormd, en de uitvoerbaarheid er van rijpelijk gewikt en gewogen, staande de onderhandelingen over het hijlik. Het was te voorzien dat de bruidegom zijne bruid niet zou konnen afhalen uit de ouderlijke woonstede, zonder de allergrootste zwarigheden, zoowel voor de reize als de terugreize met zijne gemalin; dus zijn wij het eens geworden, dat Anna den tocht naar Brussel zal doen onder het geleide van een vertrouwd persoon, en dat Ghislaine haar zal verzellen.'

'Gij scheidt u op denzelfden stond van uwe beide dochters!'

'Ik ben geene zwakke moeder, haar welzijn, haar belang is me meer dan de lust van haar bijzijn. Eene welgeborene Vrouwe mag niet minder doen voor de eere van haar huis en de toekomst van haar geslacht. Als Ghislaine hier blijft, zie ik ze vervallen aan een Calvinistischen edelman van kleine fortuin of soberen adel. Ik ken hier in den omtrek niemand, aan wien ik ze ten hijlik zou konnen geven, zonder te kort te doen aan onzen rang; ja, zoo ik mij niet haaste met de reize, zie ik nog wat anders komen, dat vrij erger is.'

'Wat kan daar ergers zijn?' vroeg hij met iets als ironie.

'Gij weet dat ik mij om redenen niet heb konnen onthouden, van met mijne beide oudste dochters de feesten bij te wonen, die de Grave van Leycester gaf op het Hof tot Dordrecht, of die door den Dordtschen magistraat aan Zijne Excellentie werden

gegeven; daar werd scherp gelet op hen die eigenwilliglijk onderlieten te komen; mijn broeder van Pallant vond raadzaam, dat zijne nichten er niet wierden gemist; de meiskens maakten er kennissen onder de Engelsche Gentlemen, die den Graaf omringden, en ... daaruit zijn gevolgd zekere connectiën die mij gansch niet passen, op zulke wijze, dat ook nu nog, nadat wij van de presentie des Gouverneurs-Generaal ontslagen zijn, sommige Engelsche officieren, die in deze streken hun garnizoen hebben, niet nalaten het slot IJselmonde van tijd tot tijd met een bezoek te begunstigen: eene courtoisie, die mij meer tegenstaat dan de hoffelijkheid en de voorzichtigheid mij veroorloven uit te drukken; terwijl mijne dochters, zonderling Ghislaine, daarin meer behagen scheppen dan mij lief is - gij ziet dus wel, dat de jofferen van hier moeten, en wel met den kortsten.'

'Maar ik zie niet hoe 't geschieden kan, het zal duizend moeielijkheden inhebben en bezwaren, die niet te overkomen zijn; om slechts hoofdpunten te noemen: een vrijgeleide om van het Staatsche grondgebied te trekken naar de Spaansche Nederlanden, en een geleider die volkomen vertrouwd is, en geen van beiden zult gij licht vinden, Mevrouwe!'

'Ze zijn gevonden, waarde cousin! Sinds lang peinzende op den mogelijken nooddwang van zulk een tocht, heb ik, door tusschenkomst van mijn broeder van Pallant, een vrijgeleide verkregen ten behoeve van den rentmeester van Westerloo, om terug te keeren naar Braband met zijne twee nichten.'

'Dat is wonderwel gevonden,' sprak hij droogjes; 'maar de rentmeester van Westerloo denkt er niet aan, Holland te verlaten.'

'Toch zal de bisschop van Gent welhaast geroepen worden, zijn hoogen zetel in te nemen,' sprak zij met een vleienden glimlach.

'Vrouwe! wat hebt gij er aan, de uitgedoofde vonken eener bruisende eerzucht op te rakelen,' viel hij uit; 'men verlokke mij niet, ik ben nu op mijne plaats.... de verdrukte en verstrooide kudde te troosten en bijeen te houden, daartoe kan ik nog goed zijn, niet tot de dingen die gij voor mij wilt.'

'Dat de zoon uwer vaderen met zoo soberen staat vergenoegd

zou zijn, wil niet in mij! Uw Heer grootvader was Grande van Spanje van den eersten rang, Adhemar, Beschermheer van de Keulsche Republiek en erfelijk Schenker van het Hertogdom Gulik.'

'Bij den Hemel, Mevrouwe! wat zeggen mij al die titels, waaraan mijn vader zelfs geen deel gehad heeft, als jonger zoon....'

'De dood, die zoo snel en vaak offers heeft gezocht in uw geslacht, heeft toch dat alles vereenigd op het hoofd van uw oudsten broeder; gij zoudt hem zonderling zeer tegen u ontstemmen, zoo gij moedwillig in de laagte bleeft, waar hij het hoofd zoo hoog heeft opgericht.'

'Hij vergete mij, dat is al wat ik van hem vraag.'

'Hij bewijst het tegendeel door zijn invloed aan te wenden te uwer gunste, en valt u ten deel wat men voor u zoekt, bekleedt gij eens uwen Stoel, dan moge hij zoo hoog staan als hij wil, hij zal genoodzaakt zijn in ootmoed neer te knielen aan uwe voeten, als gij zegenend uwe handen over zijn hoofd uitbreidt; dat verschiet zou mij toelachen, ware ik man en jongere zoon.'

'Gelukkig, barones! zijt gij vrouw geboren,... en nu in Gods naam niets meer van mijne familie, niets meer van mijn verleden; er zijn dingen die mij meer beroeren, dan een Christen past.'

'Nu dan van mijne zaken. Ik vraag u een dienst, die u tevens groote verdienste zal geven bij de Kerk; want is het niet eene daad van moed en trouw, twee dochteren van zulken rang onder hare vleugelen terug te voeren uit het midden van de kettersche provinciën?'

Adhemars sprekend gelaat nam eene zeer dubbelzinnige uitdrukking aan, toen hij antwoordde: 'Ik jage geenszins naar zulke verdienste; wat ik in Holland ben en werk, geeft mij voldoening genoeg.'

'Maar gij kunt niet altijd in Holland blijven,' hernam zij met vastheid, 'met iederen dag nemen de gevaren toe, die u hier omringen en bedreigen. Gij van uwe zijde doet alles om ze te vermeerderen, zeer weinig om ze af te wenden, en zelfs het slot IJselmonde kan u niet duurzaam eene veilige wijkplaats bieden.'

'Gij acht meer op mijne veiligheid dan ik zelf, Mevrouwe!' sprak hij somber.

'Adhemar!' riep zij smartelijk.

‘Ja, Vrouw nichte! zoo ik niet volkomen vertrouwen had op de vastheid en grootmoedigheid van uw karakter, zou ik uit uw spreken kunnen verstaan, dat ik wat al te roekeloos gebruik had gemaakt van uwe gastvrijheid.’

‘Op deze verdenking antwoord ik niet, Heer neef!’ hernam zij fier; daarop ging zij voort met somberen weemoed: ‘Uit aanzien van onze verwantschap zijt gij mij geweest als een zoon, als een broeder; uit aanzien van uw ambt, heb ik u de rechten gegeven van een geëerbiedigd vriend, en ik had u de leiding mijner consciëntie willen toevertrouwen, indien gij zelf mij niet hadt afgewezen....’

‘Ik heb u *niet* afgewezen, Mevrouwe! ik heb u alleen herinnerd zekere onvermijdelijke handelingen van berouw en boete, die moesten voorafgaan, en die u hebben teruggeschrikt.’

‘Erken dat ik zeer weinig aanmoediging heb gevonden bij u in zulke oogenblikken van aarzeling, en dat uwe zonderlinge ongelijkheid aan u zelven daarvan niet de zwakste oorzaak is.’

‘Ik heb u zelf meer dan eens op mijne ongeschiktheid gewezen....’

‘Die ik nooit heb toegestemd; maar hoe ook onze verhouding is geweest, dierbaar en welaangenaam was mij uw verblijf in mijn huis... en omdat ik het u getoond heb zooveel in mij was,... durf ik u nu ook zeggen: Adhemar! gij moet gaan, gij moet een eind maken aan alle zorg en bekommering, die ik voor u heb gedragen en met u heb gedeeld; gij moogt niet tot het uiterste gevaren trotseeren, die u niet meer alleen zouden treffen; en als ik u daar heb bij te voegen, gaande zooals ik het heb aangewezen, zult gij mij een grooten dienst en eene weergalooze weldaad bewijzen,... zult gij dan weigeren?’

‘Ik heb daartoe geene vrijheid,’ sprak hij somber, ‘ik zal gaan wanneer 't belieft, Mevrouwe!... en zóó als 't u belieft; alleen eene vraag: zoudt gij denken, dat het de veiligheid uwer dochters verzekeren zou op dien tocht, als *ik* haar geleider ben... een verdacht en gehaat man, dien men heeft vervolgd en gejaagd in deze provinciën als een wild gedierte?....’

‘Niemand zal u voor dien onderkennen; den rentmeester van Westerloo, reizende met de jofferen van Petersem, is wel overal goede ontvangst en vrije doortocht gewaarborgd, en....’

‘Ik zou dit kunnen toegeven, zoo de jonkvrouwen volkomen vrijwillig reisden; maar waarschijnlijk zal dit niet wezen,... en dan hebben zij maar te verklaren wie ik ben, om mij in groote zwarigheid te brengen....’

‘Dat zullen mijne dochters nooit doen, zij zullen geen bloedverwant verraden.’

‘Het zou gewettigde noodweer zijn,’ sprak hij koel.

‘Wees gerust! ik zal mijne voorzorgen dus nemen, dat zij het niet *kunnen* doen, zelfs als zij het wilden. Voor 't overige, Adhemar! moet ik u zeggen, dat gij mijn goed vertrouwen op uwe cordaatheid bijna zoudt schokken, met al die bezwaren en aarzelingen. Schaam u toch, een man die den moed heeft gehad martelaar te zijn...’

‘Juist, omdat ik het geweest ben, zou ik wellicht het recht hebben, mij zelven voor eene tweede vuurproef te vrijwaren,’ sprak hij met een fijnen glimlach, doch eindigde met vastheid, terwijl een ongemeene gloed uit zijne oogen straalde: ‘Voorbeschikt tot jammer en lijden, is 't ook onverschillig welke soort van martelaarschap ik zal hebben te ondergaan; alzoo is 't afgesproken, Mevrouwe! en u toegezegd: ik zal de geleider zijn van uwe dochteren, en ik zal ze heenvoeren, waar ze zijn moeten... Ik onderstel dat gij de jofferen zult voorbereiden op 't geen haar wacht...’

‘Niet voordat mijne maatregelen getroffen zijn. Mogelijkheid bestaat, dat de bezwaren der religie bij Anna zwaarder wegen dan al de voordeelen van deze luisterrijke verbintenis, en alzoo wil ik ze overrassen met het voorstel op het oogenblik der uitvoering, om haar noch tijd, noch occasie te laten tot wederspraak en wederstreven. Hare opiniën en begrippen te vervormen naar den eisch van haar nieuwen staat, daartoe is het te laat geworden, dat zal ik niet beproeven; maar het is nog niet te laat om haar te doen handelen naar mijn wil.’

Met deze harde uitspraak, waarvan de geestelijke de onherroepelijkheid ten volle scheen te beseffen, eindigde Mevrouw de Merode een gesprek, waarin zij meer eigendunkelijk beschikte over de toekomst harer dochters dan met moederlijk recht, althans met moederlijke liefde bestaanbaar was. Eer wij echter deze

vrouw beoordeelen, moeten wij een blik slaan op haar zelve en op 't geen haar omringt.

Margaretha van Pallant was de derde zuster van Floris van Pallant, die de eerste Graaf van Culemborg is geweest, en, wat meer beteekent dan dit, een der ijverigste en werkzaamste voorstanders van de Nederlandsche onafhankelijkheid in het eerste tijdperk van de worsteling tegen Spanje. De zachte leiding eener moederlijke hand had zij niet gekend, althans niet kunnen waardeeren, - de hare was door eene droeve zielekrankheid van echtgenoot en kinderen gescheiden, nadat zij haar jongste kind het leven had geschonken, en Margaretha werd, zoowel als Floris en de anderen, toevertrouwd aan de zorgen eener moei: Elizabeth van Culemborg, Gravinne van Hoogstraten, die zich als weduwe van Heer Antonis de Lalaing op het slot Culemborg had teruggetrokken. Deze vrouw, in hare jeugd eene der beminnelijkste, verstandigste en gevoeligste jonge vrouwen aan het Aartshertoglijk Hof, was op haar ouderdom geworden een *zonderling exempel van supersticie*, en een werktuig in de handen van geestdrijvende priesters, om de nevelen van het Romanismus te verdikken tegen de indringende stralen van het licht der Hervorming, en de heerschappij des Pausdoms als eene heilige instelling Gods te beschermen tegen de zucht naar vrijheid, die zich alom openbaarde.

Geen wonder alzoo dat de half verweesde kinderen, die aan hare zorgen waren toevertrouwd, in de allerstrengste kerkelijke begrippen werden opgevoed en, om het zoo eens uit te drukken, opgroeiden in de volbrenging van alle uiterlijke kerkplichten. Zonder keuze, zonder onderzoek, maar ook zonder eenigen twijfel, waren zij geworden getrouwe kinderen der heilige Moederkerk, en de mogelijkheid dat zij zich eenmaal uit dien schoot zouden losrukken, kwam wel in niemands hersenen op. Tien jaren echter na den dood van Elisabeth, begaf zich Floris, als een man van gevormd oordeel en gerijpte beginselen, uit volle overtuiging tot een onderzoek van de nieuwe religie, en werd een oprecht en ijverig belijder der Hervorming, nadat hij zich reeds als kampvechter had gesteld voor de vrijheden des Nederlandschen volks tegen de ingrijpende heerschzucht van den Spaanschen meester.

Hetgeen de broeder had gedaan na onderzoek uit vrije keuze, werd niet op gelijke wijze gevolgd door de zuster, hoewel oogenschijnlijk toch nagevolgd. Haar huwelijk met den Graaf van Rennenberg, Heer van Zuilen en Westbroek, dat haar al dadelijk naar de Utrechtsche kwartieren verplaatste, en te midden van de woelingen en den strijd, dien de doordringende Hervormingsbegrippen verhieven tegen het '*oud geloof*,' zag zij zich welhaast gemeenzaam gemaakt met voorbeelden van overgang en verandering, die zij voormaals als onwaarschijnlijke gruwelen zou hebben ontkend. Haar gemaal, een man, die zich, in tegenoverstelling van zijn bloedverwant den befaamden Graaf van Rennenberg, weinig in de geschiedenis heeft bekend gemaakt, heette der Hervorming toegedaan, zonder daarvoor andere bewijzen te geven, dan eene algeheele verwaarloozing van den Roomschen kerkdienst en een diepen zich bij elke gelegenheid openbarenden afkeer en verbittering tegen hare geestelijkheid, die dan ook over 't algemeen zich te dier tijde zulke gevoelens wel waardig maakte. De tolerancie, die Rennenberg voor zich zelven eischte, ging niet zoover dat hij zijner echtgenoote toestond, van hare zijde, hare godsdienstplichten waar te nemen. Hij eischte van haar, dat ze alle relatiën met 'Papen en Pausendienaars afbrak, en hare Roomsche superstitiën naliet,' waaronder door hem zelfs misse en biecht werden begrepen; en waar echtelijke dwang haar wellicht tot wederstand kon hebben opgeruid, deden de spottende uitvallen van een jongen, geestigen, beminden echtgenoot groote kracht. Zij sleepten weg, verleidden tot ontrouw, en wekten als een gevoel van beschaming op over hetgeen haar voormaals als plichtbetrachting was ingescherpt. Men had haar vooroordeelen ingeprent, waarover zij zich nu moest heenzetten, zou zij niet belachelijk zijn in de oogen van den geliefde, zou zij huiselijken vrede hebben met haar echtgenoot - en zij zette er zich overheen; hetgeen maakte, dat zij eigenlijk leefde als 'zonder God in de wereld,' want voor 't geen men haar ontnomen had stelde men niets in de plaats. Zij schuwde en wantrouwde de Hervormingspredikers, evenzeer als de Graaf monniken en priesters, en de Bijbel, hoewel door de omstandigheden onder haar bereik geplaatst, bleef bij haar een gesloten boek, waartegen zij al de

vooroordeelen koesterde, die de Graaf van Rennenberg zelf had opgevat tegen de litaniën en kerkgebeden. Alleen de hooge rang van den Graaf, zijn verblijf in zijn eigene Heerlijkheid, maakte het licht, zulk eene verachteloozing van Kerk en Geestelijkheid straffeloos te plegen, hoewel niet onopgemerkt; wellicht bracht de menigvuldigheid van dergelijke overtredingen ook de onmogelijkheid met zich om de overtreders te straffen; want menigte van lieden, voorname en geringe, leefden desgelijks ten dage der Hervorming, zonder dat men ze zelfs eenigermate kon verdenken van instemming met de opkomende nieuwigheden. In 1561 werd Margaretha's huwelijk ontbonden door den dood des Graven van Rennenberg weduwe zonder kinderen, had zij behoefte aan een mannelijken beschermer, en zij vond dien in Floris van Pallant, haar eenigen broeder, hoewel haar jongere; zij volgde hem waar hij zich ophield, hetzij te Brussel, hetzij te Keulen, hetzij te Culemborg, tot in 't jaar 1562, toen Jan Walraet de Merode, Baron van Petersem, hare hand vroeg en verkreeg.

Nu was zij de gade geworden van een Katholiek Heer, die met Kerk en geestelijken vrede had, en niets zou haar nu belet hebben, op het kasteel Westerloo, of op dat van Petersem, als eene goede Katholieke te leven, en naar het uiterlijke deed zij alzoo; maar, zij voelde het zelve, daar was eene klove tusschen haar en de Kerk, die niet kon worden aangevuld, dan door hetgeen zij miste, een geloovig gemoed en een boetvaardig harte; datgene wat haar in hare jeugd als het ‘geloof’ was ingescherpt, was door nieuwe indrukken verdrongen, en onder alles wat zij had doorleefd en bijgewoond, in de gesprekken, waarnaar zij had geluisterd, bij de handelingen, waartoe zij de edelsten en besten zich zag verbinden, was hare gehechtheid aan Rome en hare priesters geschokt; en... duldde zij voor den vorm een huiskapellaan, hij en zijn dienst beteekenden echter zeer weinig bij haar, vervulden in eigenlijken zin voor haar geene zielsbehoefte, want zij kende te dier tijde geene hoogere behoeften, zij had haar harte gezet op de grootschheid des levens, op de ijdelheden der aarde, en alles wat haar harte voldoening kon geven van die zijde, was haar geschonken. Eere, aanzien, schat-

ten, een gelukkige echt, door tal van kinderen gezegend, verbintenissen en verkeer met alles wat daar schitterde onder den levenslustigen adel van Brabant en Vlaanderen en een gemaal die, door zijn ongemeen zachtmoedig en toegeeflijk karakter, hare zucht tot heerschen vrij spel gaf. De barones van Petersem, Markiezin van Westerloo, Gravin van Oellen, met een fieren blik schitterend van trotsche voldoening, al hare goederen overziende, al hare titels optellende, begreep niet wat zij anders of meer zou te zoeken of te vinden hebben.

De tijd, waarop zij 't zou gevoelen wat zij miste, zou tegelijk die zijn, waarin het voor haar niet meer verkrijgbaar was.

Intusschen hadden de staatkundige en Kerkelijke stormen voortgewoed en veel omgeworpen, veel veranderd, veel verwoest en verward. Haar gemaal, hoewel hij vrede hield met de Kerk, had daarom nog geen vrede met den Koning van Spanje. Bevriend en vermaagschapt aan bijna alle voorname edelen, die de voorvechters waren van Nederlands belangen en vrijheden tegen Filips ingrijpende tirannie: met Egmond - met Treslong - met Brederode - met Pallant-Culemborg - met Bernard de Merode - met Joost van Schouwenburg, - was hij als vanzelven in hun bond getrokken, en had zich in hunne rij geschaard bij 't Verbond der Edelen, bij de Unie van Brussel, bij menigen anderen stap, die als schuld werd toegerekend door Filips. Meer nog, toen Egmonds hoofd op een schavot was gevallen, had hij den edelen moed gehad om der verlatene weduwe met hare elf kinderen gastvrijheid te bieden op zijn kasteel - eene gastvrijheid, die deze twee jaren lang genoot, totdat eindelijk de Koning besloot haar teruggave te doen van de bezittingen en goederen haars gemaals.

In 1579 zien wij den Baron van Petersem geheel aan de zijde van den Prins van Oranje, en het bevel voeren te Maastricht, toen de Hertog van Parma voornam dat te belegeren. Eene der eerste daden van den aanvallenden vijand was eene verrassing van het slot Petersem of (Petersheim), dat ten deele verwoest werd en gansch onbruikbaar gemaakt voor den bezitter. Nog altijd bood het kasteel Westerloo Mevrouwe de Merode en haar kinderen eene veilige wijkplaats; maar in 1584 werd het

belegerd, door den Markies de Roubaix, hetgeen der baronesse verplichtte in de noordelijke gewesten eene schuilplaats te zoeken, en het slot IJselmonde te betrekken, dat, nevens de Ambachtsheerlijkheid van Ridderkerk, een erfgoed was van de Merode's moeder, Françoise van Brederode. Twee zonen, op een leeftijd, die hen geschikt maakte om het krijgsfortuin huns vaders te volgen, bleven bij den baron. Mevrouw de Merode zag welhaast al de bezwaren in van de nieuwe verblijfplaats, die zij had gekozen. Het was geen goed wonen voor eene Katholieke, ten jare 1585, tusschen Rotterdam en Dordrecht, toen de Hervormde Kerk zich daar als de heerschende begon te vestigen en uit te breiden, het volk nog geheel onder den indruk was van de bloedige vervolgingen, door priesters en monniken tegen de afvallige leeken ingesteld, en de ijverende Calvinistische leeraren, het hoofd opheffende na de zware verdrukking, tevens de handen uitstaken om alle ‘reucke van supersticie kraftiglijk uit te drijven,’ en zich alzoo ‘Sonderlinge seer’ bekommerden over de godsdienstige gezindheid en leven dergenen, die zij achtten onder hunne geestelijke jurisdictie te staan. De aanzienlijke bewoneresse van 't slot IJselmonde konde hunne aandacht niet ontglippen, en de Graaf van Culemborg - de moeielijkheden voorziende, waarin zijne zuster zich wikkelen ging, den last en zelfs de onveiligheid, die haar dreigde, zoo men haar en de haren eenmaal als verharde papisten den volke had aangewezen - raadde haar, zich met hare oudste dochter door een der Dortsche predikanten te laten onderwijzen in de ‘gezuiverde leere.’ De gemoedelijke man, zelf ten volle verzekerd van het nieuwe geloof, door hem omhelsd, en onderstellende dat Margaretha, staande hare verbintenis met Rennenberg, Hervormde beginselen had aangenomen en alleen uit noodzakelijkheid zich later aan de vormen der Roomsche Kerk had gehouden, meende met dien raad niets te doen, dan haar te bewegen tot een stap, waarin zij door besluiteloosheid en vroegere belemmeringen was verhinderd geworden; maar zijn raad werd gevolgd, enkel uit overweging der wereldsche bezwaren, die er door werden weggeruimd, en uit lichtzinnige onverschilligheid voor hoogere belangen.

Zonder belijdenis te doen van de Hervormde leere, of zich

eenigszins in te laten met een onderzoek van de waarheden door deze vooropgezet, voegde Margaretha zich uiterlijk naar die gebruiken, woonde enkele malen de openlijke predikatiën bij, stond haar bedienden en huisgenooten het lezen der Schrifture toe, stemde in den wensch der onderhoorigen van hare Heerlijkheid om op nieuws een eigen Predikant te mogen hebben, daar de Pastoor Adriaan Jansz., in 1570, in den Haag om zijne Hervormde gevoelens was verbrand; en om zich tegen de bezoeken en de bemoeizucht der Dordtsche of Rotterdamsche Predikanten te vrijwaren, nam zij een huisprediker aan, die gezegd werd hare kinderen in de ‘gezuiverde religie’ te onderwijzen. Hiermede had ze werkelijk genoeg gedaan, om vooreerst tegen lastigen aandrang en achterdocht beveiligd te zijn, maar niet eens genoeg om voor altijd daartegen gewaarborgd te blijven, en vooral niet genoeg voor eigen zielevrede. Die godsdienst, die zij zoo eigendunkelijk aflegde of aannam als een kleed, dat alleen paste bij zekere gelegenheden, was in 't eind het geloof harer kindsheid geweest, en had dieper indrukken achtergelaten in hare ziel, dan zij zelve wist, en die indrukken zouden zich doen gelden, als de belemmeringen om er zich aan toe te geven zouden vermeerderen. En zij namen toe met ieder jaar wonens op IJselmonde, met het opgroeien harer kinderen en vooral met het rijpen van Anna's oordeel, die, ondanks den atmosfeer vol flauwheid en onverschilligheid, waarin zij ademde, toch al meer en meer zich daaruit voelde opgewekt door eene stemme der consciëntie, die van betere dingen sprak. Zij putte leven en kracht uit hetgeen van Gods Woord tot hare ooren kwam, met hoe toonlooze stem ook voorgedragen. Zij nam zelve den Bijbel in handen en ving een onderzoek aan, dat haar reeds spoedig moed en ijver genoeg gaf, om van hare moeder te begeeren wat deze tegen den raad van haar broeder had verzuimd: de hulp en de voorlichting van een der Dordtsche Predikanten in te roepen tot het doen een er openlijke belijdenis, om zich aan de Hervormde gemeente aan te sluiten. Ghislaine, in alles de deelgenoote van 't geen hare oudste zuster beproefde en besloot, voegde zich bij haar, om dit verzoek aan Vrouwe de Merode voor te dragen, en deze had wel willen weigeren, maar durfde het niet meer. Het was in het laatste

tijdperk van Leycesters bestuur. De Graaf Floris van Culemborg was zelf door den Gouverneur-Generaal in den Staatsraad geroepen, en was een der vurigste aanhangers van diens partij - bijgevolg in gedurige aanraking met de ijverende Calvinistische predikanten. Gedurende zijn verplicht verblijf te Dordrecht bezocht hij meermalen zijne zuster, die om haar rang en betrekkingen evenzeer verplicht was bij den Gouverneur-Generaal ten hove te gaan; en het had Anna dus slechts eene klacht aan haar oom, slechts eene bede aan Leycester te kosten, en, tegen alle moederlijk gezag aan, zou zij haar wensch verkrijgen, terwijl de weigering ontzettend opzien zou baren en al de vruchten van vroegere concessiën voor Mevrouw de Merode doen verloren gaan.

Zij stemde dus toe; zij had nog wel willen tegenwerpen, dat men in dezen de beslissing moest laten aan den Baron de Merode, iets dat bij de moeielijkheid van communicatie met Luikerland, waar deze zich ophield, de zaak op de lange baan zou hebben gevoerd, - maar Anna, zoowel als Culemborg zouden het terstond als eene uitvlucht hebben erkend, daar men wist, hoezeer de Baron, zelf tegenwoordig zijnde, alles aan haar overliet, wat zijne kinderen betrof, en hoe hij allen gewetensdwang haatte: ook hield zij zich terug, als zijnde dit van schadelijk exempel, indien er omtrent anderen belangen tusschen haar en hare dochteren strijd viel.

Zoo waren dan Anna en Ghislaine lidmaten geworden van de Hervormde gemeente, en van dien tijd af was het der Vrouwe de Merode of zij ze als dochters verloren had. Zonder ware belangstelling in hetgeen zij nog altijd als *hare* religie beliefde te beschouwen, had zij altijd een inwendigen afkeer gekoesterd van ‘het nieuwe geloof,’ waaraan zij alle geweld, alle verwarring, alle omkeering toeschreef, die er hadden plaats gehad in de laatste twintig jaren, en die zij als de eigenlijke oorzaak beschouwde van de vernederingen, die haar zelve en hare vrienden hadden getroffen, van de verliezen, die zij had geleden in fortuin en bezitting, van alles waarin zij zich had moeten schikken, en waartoe haar hooghartig gemoed zich niet had geplooid dan met innerlijke verbittering. En dit geloof hadden hare oudste dochters, Ghislaine zelfs, hare lievelinge, openlijk voor het hare

erkend; zij hadden zich dus ook voor de toekomst, wanneer eenmaal de publieke zaken een anderen keer zouden nemen, in de rij harer tegenstanders gesteld; en reeds nu, ofschoon zij zelve voor 't uiterlijke nog een gelijken tred met haar hield, liet het innerlijk verschil, de gesmoorde vijandschap zich reeds bij iedere aanleiding onderkennen. Maar die vijandschap zat bovenal in haar eigen harte. De keuze des harten, door de jonkvrouwen met zooveel vrijmoedigheid tegen alle bezwaren gehandhaafd, was voor haar, die in lustelooze onverschilligheid voortleefde en alleen als maatregel van voorzichtigheid eenige godsdienstige handeling voltrok, een beschamend verwijt. En nog daarbij wekte die keuze, wier oprechtheid zoo duidelijk bleek, en wier vruchten zich toonden in uitdrukking van blijmoedigheid en gemoedsrust onder de huiselijke stormen, die maar al te dikmaals IJselmonde's zalen beroerden, - heimelijk hare benijding, en was oorzaak dat zich in haar binnenste een strijd verhief als zij tot hier toe nimmer had gekend. Hare dochters hadden iets gevonden, dat zij niet bezat, en dat voor haar niet eens verkrijgbaar scheen; want met eene zekere nieuwsgierigheid, wat dan toch anderen zoo kon aantrekken in eene eerdienst zonder eenigen glans, zonder eenige statelijkheid, luisterde zij somtijds met meerdere aandacht naar de predikatiën; maar zij kon het verband niet vatten, ‘dat er bestond tusschen het aanhooren van lange stichtelijke redenen en der zielen zaligheid,’ als zij zich uitdrukte.

Zoo zij Anna op dat punt ondervraagd had, zou deze haar zeker duidelijk hebben gemaakt, dat niet het *aanhooren*, maar het *aannemen* van de boodschap des heils, zooals die van den Gereformeerden leerstoel werd verkondigd, in alle getrouwheid en rijkdom, tot heil der ziele dienstig kon zijn, dat een bonte en woelige ceremonie-dienst, waarbij Heidensche plechtigheden tot Christelijke symbolen werden verpast, meer geschikt was tot den zinnelijken mensch te spreken, en dien te streelen en te kluisteren, dan hem op te leiden tot den waarachtigen dienst naar Gods wil en der Apostelen voorschrift - den dienst in geest en in waarheid; dat in die naakte kerken, zonder kruisbeeld en zonder altaar, de Heilige Geest zijne gezegende werking zou doen op ieder ontvankelijk gemoed, dat zich biddend onder dien

invloed kwam stellen; dat des Heeren nabijheid kon gevoeld en genoten worden door iederen geloovige, op elke plaats, die zijn gebed of zijne schuldbelijdenis tot een altaar heiligde, zonder dat eenig zinnelijk kenteeken van des Heeren tegenwoordigheid noodig was, en al wat haar verder nut was te weten, om met mindere geringschatting op de onaanzienlijke hulpmiddelen van het Protestantisme neer te zien en, naar Christus' eigene waarschuwing, niet op het aanschouwen der oogen te achten.... Maar aan hare dochters inlichtingen te vragen over 't geen haar duister was.... dat verbood haar de trotsche geest, en iets vragen of aannemen van den diep geminachten huisprediker, dien zij als een dienstknecht telde en behandelde - het was haar onmogelijk; aan de stadspredikanten te openbaren hetgeen in haar omging, voorzichtigheid ontraadde het, en fierheid noemde hare stem wijsheid. Had eene waarachtige begeerte naar de waarheid haar hezield, zij zou met dat alles niet hebben geraadpleegd, maar den moed en den ijver hebben gevonden, om zich heen te zetten over iedere aarzeling. Alzoo deed ze niet: zij wendde het hoofd om naar het punt, waarvan zij eerst was uitgegaan, en zij begreep dat het haar dáár beter zou zijn, en dat zij, wezende eene goede en getrouwe Katholieke, zeker dien waren vrede zou vinden, dien zij begon te voelen dat ze miste, doch waartoe zij nu minder dan ooit zou kunnen komen. Waar was hier de Roomsche Kerk? zonder altaar, zonder priester, zonder sacramenten? Hare geestelijken waren afvallig geworden of gevlucht, enkele stoutmoedigen en volijverigen, die gebleven waren, zonder ontrouw te worden, moesten zich verbergen, om zich aan vervolging te onttrekken, en konden nauwelijks onder vertrouwde vrienden eene veilige schuilplaats vinden! Dat waren niet de omstandigheden, waaronder eene vrouw als de baronesse de Merode zich met de Kerk kon hereenigen, met de Kerk kon verzoenen.... Zij wachtte betere dagen af, en zij achtte die nabij, toen de graaf van Leycester naar Engeland was verreisd; toen or sprake was dat hij zijn gouvernement zou neerleggen, of dat alreede had gedaan; toen de mare van den Spaanschen vrede, die al zoo menigmaal haar hart met geheime blijdschap had vervuld, nu wel tot zekerheid zou worden, gelijk uit de diepe

verslagenheid van alle heftige Protestanten was op te maken, die riepen ‘dat het nu gedaan was met de religie!’ Was eens die vrede gemaakt dan was er geen twijfel meer aan de naderende zegepraal der Kerk; dan zou de baron van Petersem zich, ook zonder schijn van bondgenooten af te vallen, met den Koning kunnen verzoenen, en het sequester, waaronder zijne goederen lagen, zou worden opgeheven, en de Barones zou in alle gerustheid naar Braband kunnen terugkeeren, en aan alle dubbelheid, die zij nu moest plegen, zou een einde zijn. Doch Margaretha van Pallant was niet de vrouw om het meest op de wisselvallige uitkomsten der groote gebeurtenissen te rekenen, waar het in hare macht stond veranderingen daar te stellen, die meer nabij waren. Door een schitterend huwelijk voor hare oudste dochter te sluiten, dat tegelijk de verwijdering der beide zusters zou teweegbrengen, beloofde zij zich zelve verlichting van 't geen haar nu drukte en dreigde, bij die samenwoning zonder samenstemming; want de tegenwoordigheid harer oudste dochter die haar gedurig in aanraking bracht met voorname Engelschen, Gereformeerde predikanten en strenge Hervormden uit den adel en aristocratie van den omtrek, maakte het voor haar onmogelijk, haar leven en hare huishouding op die wijze in te richten als zij van nu aan verlangde. Dat de huisvesting, die zij verleende aan een voortvluchtig en vervolgd priester, onder zulke omstandigheden, eene daad was van stoutheid en edelmoedigheid, zooals alleen in fiere en zelfstandige karakters kon vallen, springt in het oog; maar het verplichtte haar tegelijk tot maatregelen van omzichtigheid, die haar al meer en meer begonnen tegen te staan, sinds zij zich hoe langer hoe meer teruggetrokken voelde tot de Kerk, waarvan zij zich had afgewend. Het spreekt dus vanzelf, dat zij minder dan eenige andere moeder zou vragen naar de instemming harer dochter, waar het een huwelijk gold, dat zoo juist aan al hare eischen voldeed, als dat hetwelk zich aanbood met Adolf van Montfoort, voornaam Katholiek Heer, reeds vermaagdschapt aan het huis de Merode.

Men neme daarbij in aanmerking, dat de huwelijken der dochteren van de hoogst aanzienlijke huizen te dier tijde, en wellicht zelfs nog in den onzen, op geene andere wijze werden tot stand

gebracht. De ouders of naaste verwanten wikten en wogen rijpelijk, of alle materiëele voordeelen en *convenances*, die de aan te gane verbintenis aanbood, in verhouding waren tot hetgeen de bruid van hare zijde zou aanbrengen; en was men het op die punten eens, dan was deze toegezegd; men maakte haar bekend met hetgeen over haar was besloten; men rekende vooruit op hare goedwillige volgzaamheid, en men vroeg zeer weinig naar 't geen daarbij in haar harte kon omgaan. Van de lezeressen eener novelle mag men eenige meerdere belangstelling hopen op zoo teeder punt, en het is daarom, dat wij haar eindelijk in aanraking zullen brengen met de jonkvrouw zelve.

III.

Wij vinden de jonkvrouw samen met hare zuster Ghislaine. Zij vormden eene bevallige groep, evenzeer door contrast als overeenstemming, zooals zij daar zaten, op den lagen divan met Utrechtsch trijpfluweel overdekt, de armen ineengestrengeld, terwijl Ghislaine's lief en geestig kopje zich leunde tegen Anna's schouder, wier edele, ernstige trekken en hooger voller gestalte haar reeds terstond kenschetsten als de oudste van beiden, als eene, die den strijd en de zorgen des levens reeds had aangevangen te dragen, of gewoon was dieper op te nemen dan de vroolijke achttienjarige, wier donkere oogen nog tintelden van dartelheid en levenslust, ondanks het waas van droefheid, dat hare trekken benevelde. Niet alzoo Anna, wier gelaat reeds bestempeld was door eene zekere zwaarmoedigheid, niet afhankelijk van den voor- of tegenspoed des tegenwoordigen oogenbliks; maar ook eene ruste, eene stille blijmoedigheid, evenmin door het schrikbeeld der onheilspellende toekomst weg te vagen. Haar diep donkerblauw oog getuigde van al den moed en vastberadenheid harer moeder, maar het sprak tevens die zachte gevoeligheid uit, die men bij Margaretha ten eenenmale miste. Geheel haar voorkomen en houding kenmerkten de erfdochter veler edelen, maar de fierheid was verzacht; de geboortetrots had zich opgelost in die stemmige waardigheid eener hoogere geboorte, die der Christin. Toch waren Anna en Ghislaine zusters, zoowel door 't geloove als naar het bloed, en de innigheid harer vereeniging, de oprechtheid harer samenstemming,

drukte zich uit onder alle verschil van leeftijd en levensopvatting.

‘Maar, Anna! hoe weet gij zoo heel zeker, dat gij onzen cousin van Montfoort nooit of nimmer zult kunnen beminnen, en gansch geheel ongelukkig zoudt zijn, als gij met hem gehijlikt waart?’ vroeg Ghislaine, die half schalk, half meewarig, den levendigen blik naar haar ophief. ‘Gij hebt hem nooit gezien; hij wordt ons geschetst als een minnelijk Heer, van gelijken rang als de onze. Dat hij jong is, weten wij; dat hij rijk en edelmoedig is, bewijst zijn aanbod om geene aanspraak te maken op uw bruidsschat, voordat de Baron van Petersem met den Koning zal verzoend zijn, en in 't bezit van al zijne goederen in Spaansch Braband en Vlaanderen....’

‘Ei, zwijg van die edelmoedigheid!’ riep Anna smartelijk. ‘Ziet gij niet welk een valstrik ons daardoor wordt gelegd? of meent gij, dat Mijnheer onze vader, die als de nobelste en wei-eerlijkste edelman geprezen wordt, juist in dit uitstel niet den scherpsten prikkel zal voelen, om ten spoedigste den zoen met den Koning te treffen? En men weet wel, tot welken prijs Filips II zijne gunsten verleent aan de Vlaamsche edellieden, die zich verbonden hebben ter verdediging van de vrijheden des lands; - voorwaarden, die u en mij en al onze broederen en zusteren onder het juk der Roomsche Kerk zouden brengen, opdat monnik en priester over ons heerschen zouden door consciëntie-dwang, en wij allen vervreemd worden en afgetrokken van de waarheid, die uit Christus is.’

‘Met 's Heeren hulpe, dàt nimmer!’ riep Ghislaine levendig. ‘Maar toch, zusterken! dat is geen antwoord; waarom toch tracht gij het te ontduiken?’

‘Die intentie had ik niet,’ hernam Anna eenigszins strak; ‘maar hoe toch meent ge, dat ik....*ik* gelukkig zou kunnen zijn in een hijlik, waarin alle samenstemming des geloofs wordt gemist, - waar men het over de hoogste behoeften der ziele, die welke het leven eerst tot leven maken, niet eens is, ja zóózeer verschilt, dat hij in mij niets zou kunnen zien dan eene afvallige en verlorene dochter der Kerke; ik in hem een dolende, verwikkeld in een net, door menschelijke willekeur en heerschzucht om hem heen getrokken. Wat zegt mij dat, te hooren

hoe Adolf van Montfoort geprezen wordt als een der beminnelijkste en bevalligste onder de jonge Edelen? Schoonheid en jeugd zijn voorwaar niet de eerste eigenschappen, waarnaar ik zou vragen in mijn echtgenoot.'

'Maar ze zijn, dunkt mij, wel geschikt om genegenheid op te wekken; in het ergste geval kunnen ze toch niet schaden!'

''t Is mogelijk,' hernam Anna, verstrooid, 'voor anderen, maar wat mij belangt, al bestond tusschen Heer Adolf en mij niet het verschil van religie, en al bezat hij alle eigenschappen en voortreffelijkheden, die gemeenlijk het hart eener vrouwe verwinnen, toch, Ghislaine! toch zou ik hem nimmermeer het mijne kunnen schenken....'

'Dan moet het zijn, dat gij het reeds vooruit aan een ander hebt toegezegd,' viel Ghislaine in met gevatheid, en Anna scherp in de oogen ziende, die treurig het hoofd schudde en zwijgen bleef. 'Anna, Anna! waarom verbergt ge mij wat er in uw harte omgaat?'

'Niets gaat daarin om, niets Ghislaine! waaraan ik ook maar eenigszins zou mogen toegeven; en zich uitspreken over hetgeen men met alle kracht moet ten onder brengen, is immers ook toegeven? Het brengt wenschen, het brengt herinneringen voort, die ongeoorloofd zijn; daarbij,' vervolgde zij besloten, 'zijn we nu niet samen om ons in onze eigene fantasieën te vermeien....'

'Voorwaar neen, wij zijn samen om ons te beraden, hoe die onzalige reize te ontgaan.

'Die zal wel onvermijdelijk zijn, Ghislaine! Mijn wensch was, dat wij ons bereiden zouden om met moed en standvastigheid het zonderlinge martelaarschap tegen te treden, dat men ons heeft voorbereid. Wat ons ook overkomen moge, lieve zuster! laat ons vasthouden aan 't geloove, en daarvoor alles derven en vrijwilliglijk overgeven, 't zij onze vrijheid, 't zij ons leven.'

'Lieve zuster! dat is ook wel mijn voornemen; maar ik wil de hoop nog niet zoo gansch verloren geven op eene betere uitkomst en een goed lot....Die reize zal nog wel te ontkomen zijn.'

'Het is een voorrecht van uwe achttien jaren, alle dingen licht te achten. Ik, die al vast mijn zesentwintigste nader, zie geen redmiddel.'

‘Als wij 't zagen, hadden wij 't maar aan te grijpen; nu moeten wij het uitvinden.... en daartoe hebben wij nog tijds genoeg voor ons.’

‘Tijds genoeg! Geen volle acht dagen, noemt gij dàt tijds genoeg om zulk een plan te doen afspringen, als het onze Vrouw moeder is, die het heeft beraamd?’

‘Ik zeg ook niet, dat wij Mevrouwe zullen afbrengen van haar besluit; ik zeg alleen, dat wij niet noodig hebben naar Braband te gaan; of kunnen wij dan de hulp van onzen Heer oom, den graaf van Culemborg, niet inroepen, die zekerlijk niet gedoogen zal, dat men zijne nichten naar den vijand voert?’

‘Naar den vijand! dat is wel het ware woord,’ sprak Anna, met een zwaarmoedigen glimlach; ‘maar lieve! bedenk toch, dat oom van Pallant zich na het vertrek van den graaf van Leycester op zijn slot tot Culemborg heeft teruggetrokken, en dat, al ware 't ons mogelijk, door brief of bode onzen nood hem te doen verstaan, het antwoord en de hulpe toch te laat zouden komen. Ware hij nog te Dordrecht of te 's Hage met den raad van State, dan zou ik niet aarzelen en wel middel vinden om hem kond te doen van onzen toestand; maar nu....?’

‘De graaf van Leycester had ook niet moeten heengaan!’ riep Ghislaine met eene uitdrukking van ergernis en ongeduld op haar lief gezichtje, die bij een onverschillig aanschouwer een glimlach zou hebben opgewekt; maar Anna stemde te zeer in met dien wensch, om niet de verzuchting te herhalen.

‘Ja, ware die hier gebleven, alles zou anders zijn op IJselmonde....; Mevrouwe zou nooit dit plan hebben uitgedacht, of, eer zij het uitvoerde, had ik mij aan de voeten van Zijne Excellentie geworpen, om zijne hulpe in te roepen, die niet zou zijn uitgebleven.’

‘Laat ons dat alevel doen!’ riep Ghislaine levendig. ‘Laat ons naar Engeland vluchten en de bescherming der Koningin Elizabeth afsmeeken....!’

‘Ghislaine! waaraan denkt gij nu? wij vluchten? wij met ons beiden naar dat verre vreemde land....?’

‘Men wil ons toch laten reizen.... en ziet ge, Anna! een cavalier zou zich toch wel opdoen,’ voegde zij er lachende bij.

Anna schudde het hoofd; zij zag al de gevaren, die de onervarene jonkheid harer zuster ontsnapten, maar zij vond het onnoodig die op te tellen, en zij antwoordde alleen: - ‘De cavalier, dien gij kiezen zoudt, me lieve! zou de bezwaren van zulk een tocht slechts vermeerderen....’

‘Wat meent gij? dat Sir Henry Knowles geen hoffelijk, geen goed beraden geleider zou zijn, of.... twijfelt gij aan zijn goeden wil?’

‘Ik twijfel aan niets, zusterken! waar het dezen geldt; alleen komt het mij voor, dat hij wat jong is om ons tot beschermer te zijn.’

‘De jeugd schaadt niet aan de dapperheid, en daarbij, hij is in de twintig, haast zoo oud als gij zelf!’

Anna zuchtte en bleef zwijgen. Hoe oud zij ook scheen in de oogen van een achttienjarig kind, zij wist dat zij nog te jong was om in alles de raadsvrouw te zijn van eene aankomende jonkvrouw, die met den ge vaarlijksten aller hartstochten speelde als met onschadelijk kinderspeelgoed.

‘Gij zucht, Anna! en uw wezen staat zoo ernstig; zijt gij vertoornd, omdat ik u oud noemde...?’

‘Ik ben bedroefd, te ontwaren dat altijd uwe gedachten afzwerven naar die zijde. Sir Henry staat u te veel voor den geest; zijn naam ligt u altijd op de lippen.’

‘Dat komt, omdat ik hem zoo heel hartelijk genegen ben... en... hij mij... maar gij weet dat immers, Anna!’

‘Helaas! maar wat zal er worden van die genegenheid, waaraan gij u dus onvoorzichtiglijk toegeeft? Zal onze Vrouw moeder ooit toestaan, dat gij uwe hand geeft aan een vreemdeling, aan een Engelsen man, aan een Protestant, bij hetgeen zij nu over ons besloten heeft?’

Ghislaine haalde de schouders op en schudde even het hoofd. ‘Niet *ik* weet dat te voorzien; slechts dit weet ik te voorzeggen, dat hetgeen ik voor Sir Henry voele, door tegenstand niet zal zijn te verwinnen.’

‘En 't is daarom, dat gij niet eens onderneemt er tegen te strijden?’

‘Waarom toch? 't Is zoo zoet lief te hebben; men is zoo gelukkig en maakt anderen zoo gelukkig.’

‘Gelukkig? Ik voorzie van dit alles niets dan onheil, smart en lijden, zoowel voor u zelve als voor anderen.’

‘Fij van u, weeprofetesse! maar ik zie 't wel: gij schetst dat jammertafereel, om mij af te leiden van mijn goed ontwerp... dat ik wil gevolgd zien, zusterken! is 't dan, dat ge mijn leidsman wat jong acht, neem er een van uwe keuze: den Kolonel Morgan, bij voorbeeld, - die althans is een man van rijpe jaren en kloek beleid....’

Een donkere blos overtoog Anna's bleek gelaat, terwijl ze trachtte den blik hare zuster te ontgaan, die haar wat spottend in de oogen zag.

‘Dien niet - dien zeker niet...’ hernam zij wat driftig, maar met vastheid.

‘Waarom toch dien niet? omdat hij commandant is van Bergen op Zoom, en zoowel de macht als den wil zou hebben om ons te helpen....en te beschermen?’

‘Dat zou zeker geene reden zijn,’ hernam Anna somber en nadenkend; ‘maar....’

‘Omdat Sir Henry zijn officier is, en omdat gij dezen de jongste niet gunt ons van dienst te zijn,’ viel Ghislaine in met zichtbare spijt, ‘of omdat de Kolonel u op zijne wijze het hof maakt, terwijl gij er uw lust in vindt, hem met hardheid en koelheid terug te zetten....’

‘Omdat de diensten van die beide heeren ons niet passen,’ was nu de uitspraak, waarmede Anna zich ophief uit hare overdenkingen; en de toon, waarop zij dat zeide, had zóóveel van dien, waarop Mevrouwe de Merode zelve gewoon was haar wil te doen gelden, dat Ghislaine wat ontzet op zijde schoof en, een opkomend traantje van spijt wegknippende, zeide:

‘Dat is toch wel jammer, Anna! want in trouwe, ik geloof niet, dat wij op anderen hebben te rekenen; daarom doe of laat gij, wat gij wilt en oorbaar acht, maar dit weet ik voorzeker, dat Henry het niet lijdelijk zal laten doorgaan, dat men mij naar Brussel voert,... om onder de Spanjaarden uitgetrouwd te worden.’

‘Eilieve!... hoe zal hij... die niet eens weten kan wat hier omgaat...?’

‘Ik zal het hem zelve zeggen; want weet... ik heb tijding van hem; zijn Kolonel heeft hem eene zending opgedragen naar Dordrecht, en... bijgevolg wacht ik hem hier.’

‘Onvoorzichtige, zwijg! daar komt Adhemar!’ riep Anna, die in verstrooiing naar het tapijtbehangsel had zitten kijken, waarin zich eene smalle deur opende, die den rentmeester van Westerloo toegang gaf tot het vertrek.

‘De priester!’ riep Ghislaine luid en minachtend terwijl zij het hoofd afwendde.

Anna was doodsbleek geworden; maar hare ontsteltenis overwinnende, trachtte zij zich eene houding te geven, door hem halfweg tegen te gaan en te zeggen: ‘Mevrouwe de Merode is hier niet met ons, Heer neef!...’

‘Ik wist wie ik hier treffen zou, jonkvrouw!’ was zijn antwoord, terwijl hij langzaam naderde, zonder het hoofd op te heffen.

‘Hoe zou 't ook anders kunnen zijn!’ riep Ghislaine bitter. ‘Wie zoo treffelijk den spie speelt, heeft wel nimmer verrassing te duchten....’

‘Uit barmhartigheid, Ghislaine!’ riep nu ‘de priester’ op een zachten, smeekenden toon; ‘gun mij deze ure samensprekens met uwe zuster, zonder mij met uw schimp en scherts te vervolgen.’

‘Ja, het is wel aan u van vervolging te klagen,’ viel zij uit, zonder de barmhartigheid te oefenen, die hij had ingeroepen. ‘De tijd is goed gekozen, waar wij alreede aan u zijn overgeleverd als lijdelijke slachtoffers, als eene bestemde prooi, die gij in triomf kunt wegvoeren, om u daaraf eene zulke verdienste te maken bij die van uwe Kerk, dat ze met bisschopsstaf of Kardinaalshoed behooren geloond te worden.’

‘De aantijging is zoo hard als overijld, jonkvrouw!’ sprak hij, ‘zonderling, daar men haar niet kan bewijzen.’

‘Wij kunnen!’ riep Ghislaine met klimmend vuur. ‘Wij weten alles, wat er sinds uwe laatste thuiskomst tusschen u en onze Vrouw moeder is voorgevallen. Wij weten het van Peter, die door u belast is met de toebereidselen tot de reize.’

‘Zoo blijkt het, hoe hier de bedienden hun plicht verstaan,’ antwoordde hij met een dubbelzinnigen glimlach.

‘Peter was onze getrouwe dienaar, eer gij hier waart om hem

nieuwe plichten voor te schrijven,' hervatte Ghislaine fier; daarop weer den toon hernemende van minachting en verwijt, sprak zij: - 'Schaam u, Adhemar! de dingen, die gij voor hebt, betamen geen edelman, die zich beroemt van ons bloed te zijn, al is 't ook dat hij zich tot dienstknecht der Pauselijke Kerk heeft verlaagd.'

'Wat weet gij van de dingen die ik voorheb, kind!' hernam hij met eenige drift, terwijl hij de schouders ophaalde; daarop zich meer meester, sprak hij met eene kalmte, waaronder zich ironie kon verschuilen. 'Maar sinds gijlieden zooveel geloof hebt gehecht aan Peters vertelling, is het toch wel vreemd, dat gij niet aan uw Heer oom van Culemborg hebt geschreven om raad en hulpe...' en daarbij wierp hij een vragenden blik op Anna, die somber en verslagen, bijna machteloos van schrik, zat toe te luisteren, waar hare zuster, in jeugdige overijling, roekeloos en moedwillig, een man tergde, die, reeds als geheim tegenstander te duchten, allergevaarlijkst moest zijn als openlijk vijand.

'Spreek, Anna! waarom hebt gij dat verachteloosd? waarom hebt gij geen enkelen maatregel genomen, om dat lot te ontgaan, dat u aangezegd is en u tegenstaat?' De geheimzinnige geestelijke deed die vraag aan Anna op een toon van gezag, door innemende minzaamheid getemperd, die haar dus scheen te treffen, dat zij de handen voor de oogen bracht, zonder te antwoorden. Ook voorkwam haar de onversaagde Ghislaine, met te zeggen:

'Wat wij hierin gedaan hebben, Heer neef! houden wij liefst voor ons, en met geen verkapte strikvragen zult gij 't ons ontfutselen.'

'Niets hebt gij gedaan, niets, arm kind! en dat was wel onvoorzichtig en roekeloos; want het is nu te laat geworden,' voegde hij haar toe, meer op een toon van meewarigheid dan van toorn. 'Gij, Anna! wantrouwt gij mij dan in die mate, dat gij mij geen antwoord waardig acht.'

'Ik kon geen geloof geven aan de getuigenis van een bediende tegen mijne moeder; de aantijging scheen mij te grof en te hard om waar te kunnen zijn,' barstte Anna uit. 'Dit was laster. Peter moest u hebben misverstaan; ik kon niet aannemen, dat.... de bevelen, die hij zeide ontvangen te hebben, werkelijk ons moesten gelden. Eerst toen mijne moeder het mij zelve zeide, -

eerst toen ik het uit haar eigen mond had verstaan, wat zij mij toedacht, - eerst toen ik mij tevergeefs aan hare voeten had geworpen, om verandering van haar besluit, eerst toen moest ik voor waar houden, wat de trouwe man mij had aangezegd; - eerst toen ook begreep ik, waarom Mevrouwe zich zoo zonderling zeer had geërgerd aan die profetie van den Heer, waarbij 't ons wordt aangezegd, dat, om Zijns naam wille, de moeder zal verdeeld wezen tegen hare dochter, en de dochter tegen de moeder.... Het is zoo wij hadden al veel strijds met elkander gehad om der waarheids wille, en zij heeft zóó weinig gemeden in den laatsten tijd, anderen ergernis te geven en te ontstichten, dat ik uit die merkteekenen wel onderkennen kon, dat zij voor zich zelve toeneigde naar het Roomsch geloof....; doch wie kon van dat begin reeds besluiten tot zulk een eind? Ik wist sinds lang, dat zij in tweestrijd was met zich zelve; ik mocht niet argwanen, dat zij dus in tegenspraak zou komen met hetgeen zij plechtiglijk had beloofd: ons te laten en te handhouden in de religie, die zij ons toegestaan heeft te belijden.'

'Het huwelijk met den Heer Adolf van Montfoort sluit niet noodzakelijk in: verandering van religie,' antwoordde hij en sloeg haar scherp gade.

'Mijne Vrouw moeder was meer oprecht dan gij, cousin! zij heeft mij de waarheid niet verheeld, ik weet wat mij wacht....; die goede trouw maakt het mij ten minste mogelijk de achting te behouden voor mijne moeder, al is 't ook, dat de kinderlijke liefde een deerlijken schok heeft geleden.... Laas, helaas! dat men dus spreken moet van eene moeder...! doch neen!' hernam zij, terwijl zij nu voor het eerst het oog richtte op Adhemar, 'dit alles is niet uit haar; anderen zijn het, die het in haar hebben opgewekt; een vreemde, noodlottige invloed is het, die haar drijft en o verheert.....'

Adhemar beantwoordde haar blik met volmaakte kalmte, en haalde even de schouders op, terwijl hij zeide: - 'Het komt mij voor, dat Mevrouwe De Merode geenszins van zulken aard is, om zich door eenig mensch te laten drijven of overheeren....'

'Niet door een mensch, maar wèl door een priester!' beet de vurige Ghislaine hem toe.

‘En die Priester... zal *ik* moeten zijn,’ hernam Adhemar langzaam, terwijl hij beurtelings den snellen, levendigen blik vestigde op de beide jonkvrouwen.

‘Maar wie dan anders?’ vroeg Anna. ‘Van den tijd af dat gij hier zijt gekomen, kan ik berekenen dat Mevrouwe veranderd is ten opzichte van de religie, die zij wel nooit grooten ijver heeft toegedragen, doch daarover zij van toen af met kleinachting, met afkeuring somwijlen, is gaan spreken - op zulke wijze, dat de liefde tusschen ons verkoelde, en dat daar gansch geene eenigheid meer was in ons huis. Gij daarentegen, Adhemar! deeldet kennelijk in hare gonst, in haar vertrouwen....’

‘Op zulke wijze, dat zij alles gebraveerd heeft, om u schuilplaats te verleenen, en dat, waar de kinderen des huizes als gebukt gaan onder een zwaar juk, gij hier de éénige meester zijt, en alles op uwe wenken past....’ voegde Ghislaine er bij.

‘Voorwaar, ja! ik ben een gelukkige en bevoorrechte onder de menschen,’ sprak hij met een bitteren lach en zuchtte diep.

‘Ghislaine! zulke verwijten passen niet in den mond eener Christen jonkvrouw. Alles wat Mevrouwe voor onzen cousin Adhemar heeft gedaan of nog zal doen, moet onze volkomene instemming hebben. Als bloedverwant van onzen vader, als gast van ons huis, als vervolgde door onze geloofsgenooten, heeft hij driedubbele aanspraak op alles wat hij hier geniet.’

‘Wie zegt het tegendeel? maar is 't dan aan hem, om misbruik te maken van zijne rechten als gast en bloedverwant, om moeder af te brengen van 't ware geloof en tot de Papistische supersticie heen te trekken....?’

‘Op zulke beschuldigingen, Jonkvrouw nichte! weet ik alleen te zeggen, dat het zeer mogelijk is, dat gijlieden zulke veranderingen hebt waargenomen in de dispositiën uwer Vrouw moeder; ik zelf heb die opmerking gemaakt; alleen gij hebt groot onrecht, *mij* als de oorzaak daaraf te beschouwen, althans met mijn wil en door mijne dwangredenen. Men moet zelf meer overtuigd zijn dan ik het ben, om anderen over te halen....’

‘Neef! de overijver van den Roomschen priester, die voor zijne Kerk heeft gestreden en geleden, is verschoonlijk in mijn oog, niet de intrige, die hare wegen zoekt te bedekken,’ sprak

Anna met eene verontwaardiging, die zij niet wist te bemeesteren, maar die hem niet scheen te treffen; want hij haalde even de schouders op en zweeg.

‘Ziedaar wel de manier van Loyola's volgeren!’ riep Ghislaine met bitterheid.

‘Verschoon mij, cousine! ik behoor niet tot diens orde, noch tot eenige orde in 't geheel; ik ben - wereldlijk geestelijke, of eigenlijk ik ben ook zelfs dat niet; ik ben hier niets dan de rentmeester van Westerloo.... dus minder dan niets, en bijgevolg uw ootmoedige dienaar. Daarom, Mejonkvrouwe! het believe u mijne bede van zooeven gehoor te geven.... sta mij eene ure wapenschorsing toe, zoo gij den vollen vrede niet wilt, dien ik zoo gaarne met u zou willen sluiten.’

‘Adhemar, Adhemar! gij hebt ons verraden; gij wilt ons misleiden; gij zult ons overleveren, en onder dat alles door durft gij ons nog bespotten!’ riep Ghislaine met stijgende drift.

‘Neen, ik zal ernstig zijn,’ hernam hij opstaande, ‘ik zal u het middel in handen geven, om u met één slag over dat alles te wreken. Morgen in den voormiddag komt Sir Henry Knowles uwe bevelen vragen; gij hebt hem dan slechts te zeggen, dat ik de Culemborgsche pastoor ben, die met de Utrechtsche edelen tegen Leycester gemeene zaak heeft gemaakt, en de schrandere Engelschman zal dan wel weten wat hij te doen heeft, om u en hem zelven van een lastigen spie te ontslaan....’ Al sprekende had Adhemar haar arm gevat met een weinig meer klem, dan fijne hoffelijkheid noodig maakte, en haar heengeleid tot aan de kleine tapijtdeur, waaruit hij zelf te voorschijn was gekomen. Hij opende die en deed haar buitentreden, en zij, - evenzeer verrast door zijne woorden als door zijne handeling: misschien zelfs voelende dat tegenstand onmogelijk was, - zij liet zich ter zijde stellen, zonder één woord of geluid van tegenspraak. Hij drukte op eene veer in het eikenhouten beschot, en de terugkeer was afgesneden voor Ghislaine.

IV.

‘Ziedaar den vijand onschadelijk gemaakt, die van geen onderhandelen wilde hooren,’ sprak Adhemar met een glimlach, die echter op zijne lippen bestierf bij het zien van Anna's strakke, verstoorde houding. Als afgemat en overweldigd door aandoeningen, die hij met kracht had onderdrukt, wierp hij zich nu in een stoel, terwijl hij uitriep:

‘Eindelijk zal ik kunnen spreken zonder stoornis. Anna! God alleen weet, hoe vurig ik naar zulk een onderhoud met u heb verlangd.’

‘Dan is het toch wel vreemd, Adhemar! dat gij het zoolang hebt vermeden....; ik zelve, bij de onrust en onzekerheid, die in mij door Peters verhaal was opgewekt, heb menigmaal occasie gezocht u te spreken.... en 't is mij voorgekomen, dat gij met opzet ons bijzijn hebt ontweken.’

‘Dat hebt gij wèl gezien: ik moest alle vertrouwelijkheid met u vermijden, om Mevroawe de Merode geene achterdocht te geven....; daarbij had ik nog eene reden: ik hoopte, dat gij Peter geloof zoudt hebben gegeven en uw oom van Pallant zoudt geadverteerd hebben van 't geen hier omging.... Dat ware voorzienige wijsheid geweest, en daarmede zou alle kwaad voorzichtiglijk zijn voorkomen.’

‘En als de Graaf van Culemborg hier ware gekomen, wat zoudt gij dan gedaan hebben....? die althans is geen vriend van u....’

‘Dat weet ik maar al te goed,’ hernam Adhemer zuchtend; ‘maar toch, ik voor mij heb eene groote begeerte hem te zien,

en ik zou hem deelgenoot hebben gemaakt van mijn diepste geheim... en mij dan op genade of ongenade hebben overgegeven aan zijne discretie.'

'Adhemar! gij toont mij tweederlei gelaat; - gij speelt hier eene valsche rol - wat is het ware? wat is u ernst? ik voor mij weet dit niet te scheiden - ik begrijp u niet.'

'Niet vreemd; ik, ik begrijp nauwelijks mij zelven....' antwoordde hij, de beide handen aan de slapen van 't hoofd brengende en de lichtbruine haren ter zijde schuivende; 'maar ik wil tot helderheid komen, en daarom, Anna! zeg gij mij, of gij nog altijd ten volle verzekerd zijt van de waarheid en de overtreffelijkheid uwer religie?'

De inleiding van 't gesprek was wel vreemd, en Anna begreep niet, waarom haar die vraag werd gedaan, juist in dezen oogenblik; maar toch, zij antwoordde zonder aarzelen en met vastheid:

'Ja, Adhemar! zóó ben ik, en ik wil, op die waarheid gesteund, alle vreugden des levens derven, ja het leven zelf opofferen, als het zijn moet.'

'Al kost ge martelaresse worden, Anna!' viel hij in, ''t zou mij geen bewijs zijn voor de waarheid uwer cause....'

Zij zag hem aan met smartelijke verwondering:- 'Heer neef! wilt gij ontkennen, dat bloedgetuigen....?'

'Ei wat! indien zij iets bewijzen moesten, zou men allereerst moeten erkennen, dat de Roomsche Kerk al voorlang hare preuven heeft afgelegd....; maar zij bewijzen niets.... niets, zeg ik u.... niet eens, dat de dusgenoemde bloedgetuige zelf gelooft!' en de ongelukkige man sloeg zich op de borst, onder het spreken, als iemand die zijne onrust en ergernis door gebaren wil lucht geven.

Anna zag hem aan met smartelijke verwondering en schudde het hoofd.

'En als *ik* het zeg, moogt gij 't aannemen,' ging hij voort, 'want ik spreek bij ervaring! Die van uwe religie hebben mij maanden lang in hunne macht gehad - zij hebben mij gekerkerd en geboeid - zij hebben mij laten hongeren en dorsten - zij hebben mij ten halve geworgd en ten halve verbrand, opdat de priester van iedere doodsmarte ietwat zou smaken, - zij hebben mij den hals verwrongen - de wangen gekorven....'

‘Ik smeek u, Adhemar! staak die gruwelijke optelling! 't Is eene andere torture, die gij mijner ziele aandoet; nimmer zie ik de sporen van die folteringen in uw aangezicht en gestalte, zonder inéén te krimpen van weedom en meegevoel....; doch wijt deze onmenschelijke handelingen van eenige woeste ijveraars niet aan allen, die van de religie zijn, en wil indenken, van welke jammeren zij de noodlottige naweeën waren..., wat er voorafgegaan is, om goede en lijdzame luiden tot zulke furiën te herscheppen.’

‘Die voorspraak is onnoodig bij mij; ik wist, dat het eene natuurlijke wedervergelding was...; alleen dat ze ditmaal ongelukkiglijk geoefend werd op een, die wel voor zijne Kerk had gestreden, maar niet had vervolgd, noch gemoord in haar naam; doch.... 't is niet dat, waarop ik komen wilde. Zoo ik meene, heeft daar staande de martyrisatie niets aan mijne standvastigheid ontbroken, geene klacht, geene wederroeping, geen teeken des afvals hebben zij van mij verworven, of hebt gij het contrarie vernomen?’

‘Neen, Adhemar! zeker neen! Mij geheugt, dat in onze slotkapel op Westerloo een *te Deum* werd opgezongen, tot lof en prijze van uwe vromigheid.’

‘Ook indien ik te dier ure onder de martelingen ware bezweken, zou men naar alle waarschijnlijkheid mijn hoofd hebben omgeven met den glorieuzen straalkrans der martelaren - mogelijk een dag hebben aangewezen in den kalender, om mijns naams gedachtenis te vereeren; en ten laatste hadden zich nog vromen gevonden, die van mijn dor gebeente relieken hadden bewaard..., die.... te eeniger tijd mirakelen hadden gewrocht.... zooals na dat alles hunne schuldigheid was!’

‘Adhemar! ik duizel van uwe redenen; gij spot met uwe eigene religie.’

‘Zoo ziet ge, wat er van een martelaar groeien kan, als men hem 't leven laat; maar bovenal trek er dit bewijs uit Anna! dat ik waarheid sprak, toen ik zeide: ‘“zoo iets bewijst niets!”’ want toen ik dit alles leed, was ik niet overtuigd dan van dit ééne: dat Rome ongelijk had in den strijd, dien zij voerde tegen de nieuwe beginselen van onderzoek en hervorming, en dat de

Kerk niet meer was een heilige tempel God, noch Christi reine bruid, maar een Babel van verwarring, eene vrijplaats voor ondeugd en eigene gerichtigheid, en een gepleisterd graf, waarin bijgeloof en logen eene reucke des doods verspreiden...!'

'Maar met dat luide te betuigen, hadt gij alle marteling konnen ontgaan... Als men zóó denkt, zegt men het, neef!'

'Niet als men edel bloed in de aderen draagt, en het schijn zou hebben, of men uit laf hartige zwakheid en opzien tegen lijden en dood, zijne overtuiging prijsgaf, en datgene verloochende, wat men geacht werd te gelooven. Ik had nog eens zooveel willen lijden, liever dan de waanwijze, opgeblazen predikanten, die mij dagelijks kwamen bezoeken om met mij te redetwisten, in 't gelijk te stellen en een volkomen triomf te geven door mijne wederroeping. Daarbij, hoewel van Rome's fouten en afwijkingen overtuigd, was ik gansch niet van opinie, dat hare tegenstanders zooveel beters hadden gevonden, - zij, die veel goeds en stichtelijks blindelings wegwierpen, simpellijk uit haat en vooroordeel, omdat het was ingesteld door de oude Kerk.'

'Maar toch, Adhemar! eens op dezen weg zijnde, behoordet gij u te begeven tot een rustig en ernstig onderzoek....'

'Ziedaar, wat ik altijd gewenscht heb te kunnen doen; maar de rust, de vrijheid, de occasie heeft mij tot hiertoe ontbroken, en telkens als ik meene ze gevonden te hebben, is het of iets noodlottigs mij terughoudt en afwijst. Toen ik in de macht der Calvinisten was, had ik het vaste voornemen, geen oog te slaan in hun Bijbel, dien zij mij opdrongen, onder pretext van vrij onderzoek; maar de verplichting, waarin ik mij bevond om met de theologanten te redetwisten, deed mij omzien naar wapenen in den strijd, - ik moest ze wel grijpen uit hun eigen arsenaal.

Hoe smartelijk was mij toen ervaring, dat zij, zelfs zij die verklaard hadden in dat boek de bron te zien van alle reine, klare waarheid, liefst zich vermeiden in spitsvondige twistvragen, daaraf in het Evangelie gansch geene sprake was, en, om hunne theologische kennisse te beter te laten uitblinken, menschelijke namen, menschelijk werk en menschelijke stellingen meest op den voorgrond drongen en mij daarmede den geest vermoeiden en verwarden. Het was Calvijn - het was Luther - het was Zwinglius -

het was, ik weet niet wie al; minst van al was het Christus, dien ze lieten gelden. O! ware toen de man tot mij gekomen, dien ik later op mijn weg heb ontmoet, - een man vol des geloofs en des geestes, uitstekend van kennis, en toch geen geleerde, maar wiens verstand was verlicht door de liefde; de liefde van Christus was in hem; hij was zalig in hope reeds op deze aarde; dat is mij zekerheid geworden; het was een man uit den lagen burgerstand, die al zijne kennis en wetenschap putte uit zijn Bijbel alleen, maar die 't beleefde wat die kennis hem voorschreef. Met een zwaar huisgezin, dat hij door handenarbeid te onderhouden had, worstelend tegen den nood der tijden, heeft hij mij, een vervolgd en verfoeid priester van de Roomsche Kerke, weken lang schuilplaats geboden, en ik had niets om hem te vergelden, dan mijn innigsten, vurigsten dank.'

'Wie toch mag dat geweest zijn?' vroeg Anna met geestdrift.

'Zijn naam is Claes Dirksz. - een onbekende naar de wereld; maar ik weet, wat ik in hem te eeren had. Van dezen wilde ik onderwezen worden - met dezen wilde ik onderzoeken, toen - helaas! erken mijn rampzalig noodlot! - toen het hem en mij belet werd door eene gansche verandering van zaken. Hij ook had voormaals vervolging geleden - was in de handen der Inquisitie geweest, en alleen door wonderbare redding den vuurdood ontkomen. Nu woonde hij te Utrecht rustig en veilig - al was het arm en onbekend; - hij had zich gevoegd tot eene sekte, die onder den naam der Duifhuiskerke daar geduld werd, en zelfs hare eigene predikers had; maar de komst van den graaf van Leycester tot het bewind, en de invloed, dien de streng Calvinistische predikanten onder hem verkregen, maakten een eind aan die ruste. Claes Dirksz., die zich als ouderling der gemeente met wat vuur had gesteld tegen hare samensmelting met de triomfeerende Kerk, werd als een onruststoker uit Utrecht gebannen; en ik vermocht niet voor hem, dan... mij van hem te scheiden, om hem nog niet daarenboven in ongelegenheid te brengen door mijn suspect gezelschap. Ik trok naar Wijk-bij-Duurstede, onder bescherming van een Utrechtsch Domdeken en verscheidene edelen, die mede gebannen waren, en die - onder ons gezegd - zich bezighielden met allerlei plannen te smeden

van tegenwerking en opstand tegen het nieuwe gouvernement. Gij begrijpt wel, cousine! dat deze niet de conditiën waren, waaronder ik mij begeven kon tot een kalm en rustig onderzoek naar religiewaarheden!'

'Zeker neen; maar toch, waarom bleeft gij in die conditiën? waarom niet openlijk de Kerke verzaakt, daarvan gij reeds in uw harte waart afwijkende, - en beleden, dat gij u wildet stellen tot een onderzoek van de leere onzer religie...? Het wantrouwen en de vervolging waren dan van zelve voorkomen....'

'Verschoon mij, nicht! in dagen van verdrukking en vervolging valt een welgeboren man de partij niet af, daartoe hij is behoorende. Juist in haar verdrukten toestand had de Kerk een onafwijsbaar recht op de trouw harer dienaren, en de leeken op hunne diensten. Daarbij, de kamp met de Hervorming heeft een gunstigen invloed gehad op onze geestelijkheid; de verdrukking zuivert van gebreken, door conciliën noch pauselijke voorschriften uit te roeien. Armoede, ootmoed, afzien van wereldsche genietingen, heden ten dage door den nooddwang opgelegd, herstellen menige fout in den roes der zegepraal gepleegd, door het gemis dier eigenschappen. Ja, er zijn oogenblikken, waarin het mijn lust en trots is, nog der Kerke ten dienste te zijn - oogenblikken, waarin ik, trots het wakend oog van veroordeel en argwaan, aan eene schamele, schuchter bijeengeschoolde kudde herderzorge bestede en de troostmiddelen der Kerk toereike. Dan komt zij mij voor het ideaal eener zuivere Christelijke gemeente te zijn, en ik dank God, die 't mij ingaf, niet door een roekeloozen en overijlden stap mij zelven en die anderen beroofd te hebben van de middelen om hen te steunen en te stichten. Op andere momenten - en ik erken, het zijn de menigvuldigste, wie zegt me dat het de betere zijn? - valt het mij in tot die saamgevloeide zonen en dochteren van Rome te zeggen: Ik heb geen gezond voedsel voor u - het waarachtige brood des levens staat bij mij niet te geven, - gaat het halen daar, waar het is te vinden - om niet, - laaft u aan de zuivere bronnen van Gods Woord! - maar zie, juist dan is 't, dat de demon van twijfel mij aanblaast on aarzelingen opwekt en twijfelingen influistert.... Voor mij zelven niet verzekerd zijnde, moet ik mij onthouden.'

‘Wellieve neef! gij kunt in dezen toestand niet blijven....’ sprak Anna met zichtbare deelneming.

‘Dat gevoel is sedert lang, en toch....het blijft zoo met mij. Ik kan voor mij zelven tot geene beslissing komen. Toch zie ik uit naar iedere zijde, van waar ik uitkomst wachtte. Weet gij, wat mij naar het slot IJselmonde trok, meer nog dan de veilige schuilplaats, die het mij bood?’

‘Misschien was het gerucht tot u gekomen, dat mijne Vrouw moeder zich had gevoegd tot de Hervormde Kerke?’

Adhemar knikte. ‘Ik wist in hoe streng Katholieke beginselen zij was opgegroeid; ik verbeeldde mij, dat zij tot zulk eene verandering niet zou zijn gekomen, dan op welverzekerde gronden; ik wist, dat zij eene vrouw was van een schranderen, mannelijken geest; ik verbeeldde mij, dat zij, door fortuin en rang onafhankelijk, met niets zou geraadpleegd hebben, dan met hare eigene consciëntie...; ik kwam... gij begrijpt, wat ik zocht - gij weet, wat ik gevonden heb... Mevrouwe is mijne weldoenster en uwe moeder: ik mag haar niet oordeelen - ik minder dan iemand; - want zij ook heeft zich teleurgesteld gevonden in mij - zij strekte de handen uit naar den priester... ik stiet haar terug door eene hardheid en een strengheid, die eene vrouw als deze moest afschrikken.... Had zij die proeve kunnen doorstaan - had ik dus zekerheid gehad, dat haar zielekreet uitging naar Rome - ik had niet geaarzeld, maar haar - ondanks eigene slingeringen - die vastheid getoond, waaraan zij dan behoefte zou hebben gehad; maar ik heb bevonden, dat er nog slechts een oppervlakkig verlangen in haar is ontstaan, geenszins die zielezucht, die voldoening vraagt tot iederen prijs; - zij meent eene goede Katholieke te zijn, omdat zij een afkeer heeft opgevat tegen het Protestantisme; maar zij zou zich ook aan die zijde vreemde gevoelen; haar fiere hals zou zich niet willig bukken onder het zware juk van het geestelijk gezag, en mijne weifelende hand althans zal het haar niet opleggen....Gij ziet dus wel, Anna! dat het niet in mij kon opkomen, de barones naar die Kerke heen te trekken, welke ik willens ben te verlaten, zoo ras ik weten zal waar mij heen te wenden.... Gij ziet dus wel, dat uw vooroordeel tegen mij onbillijk was; mocht ik het voor 't minst nù overwonnen hebben!’

‘Waarom toch niet eerder mij dit vertrouwen geschonken, Adhemar?’ vroeg zij met zacht verwijt.

‘Zoo vaak ik aanving u op het punt der religie te ondervragen, werd ik door u met schuchtere uitwijkingen, door Ghislaine met bitse uitingen van toorn en wantrouwen beantwoord; hoe kon ik komen tot eene volkomene uitstorting des harten?’

‘Vergeef mij! ik zag in u den listigen priester - ik meende, dat gij er op afgericht waart, om door spitsvondige twistredenen mijn geloof te schokken; ik vermeed ze liefst, om bitterheid en strijd te mijden. Kon ik raden, dat zielsbehoefte u tot mij dreef....?’

‘Maar nu, Anna! nu gij betere dingen van mij weet, wilt gij mij nu een rond en eerlijk antwoord geven op alles wat ik u zal te vragen hebben....?’

‘Ik wil: de Heere geve mij kracht en vermogen om wèl te antwoorden!’

‘Adhemar, doe open! om Godswil, doe open!’ smeekte Ghislaine's angstige stem. ‘Mevrouwe komt door de galerij hierheen, en men kan verstaan wat er gesproken wordt.’

Anna en Adhemar schrikten op; de laatste haastte zich om Ghislaine binnen te laten. ‘Als gij mij verstaan hebt en begrepen, kunt gij ook vergeven?’ fiuisterde hij haar toe, terwijl hij haar de hand bood.

‘Niet licht; want gij hebt aan mijn hart, aan mijn medegevoel getwijfeld; nu zult gij zien, of ik ook eene goede bondgenoote ben, al was ik eene lastige vijandin.’ Pas had zij dit gesproken, of men hoorde den statigen tred van Mevrouwe de Merode, die door de groote slagdeur van 't vertrek binnentrad.

Adhemar ging haar een paar schreden te gemoet; de jonkvrouwen deden haar best om eene houding aan te nemen, alsof er niets bijzonders was omgegaan.

‘Welnu, Adhemar! hebben uwe voorstellingen eenigen indruk gemaakt op de weerbarstige bruid?’ vroeg de barones.

De geestelijke scheen niet te willen of niet te durven antwoorden; hij zag Anna aan en zweeg, als zou hare uitspraak zijne verdere handelingen bepalen.

‘Onze Heer neef heeft mij ten minste van dit ééne overtuigd,

dat, zoo de reize onvermijdelijk is, niemand geschikter geleider voor ons kan wezen dan hij zelf,' was Anna's antwoord.

'De reize is onvermijdelijk, Jonkvrouw!' hernam Margaretha, 'en niet het minst voor onzen cousin; want de stad Dordrecht - zeker om blijk te geven van vernieuwde waakzaamheid met het nieuwe jaar - heeft weer strengere ordonnantiën afgekondigd tegen al zulke Roomsche geestelijken, die zich zonder verlof van de Regeering in Holland ophouden, en binnen hare muren de "Paapsche Misse" komen bedienen, zooals die Heeren zich uitdrukken. Nu schijnt onze Heer neef van iets dergelijks verdacht gehouden te worden, - men doet onderzoek naar zijne verblijfplaats, en... ik ben niet volkomen zeker van al mijne bedienden.'

'Dit zoo zijnde, ben ik bereid mij onverwijld naar Dordrecht te begeven, om voor u en de uwen alle verdere zwarigheid te voorkomen.....'

'Gij zult niet neef!' sprak de barones met gezag; 'alleen begeere ik, dat gij u na dezen binnen de muren van het slot zult houden, en dat de reize mijner dochters bespoedigd worde.'

.....

.....

In de schemering van dienzelfden dag stonden de beide zusters arm in arm voor het boogvenster harer kamer; beiden zwegen, in eigene gedachten verdiept, en lieten de blikken weiden over het landschap, dat zich uitbreidde langs den Maasoever, maar het leverde geen vroolijk gezicht op, bij een lauw, mistig winterweer, terwijl eene enkele losse sneeuwvlok mat en vochtig nederviel, als miste zelfs zij die veerkracht en frischheid, door eene scherpe winterkoude aan de gansche natuur meegedeeld.

'Het spant daarbuiten samen met hetgeen hierbinnen omgaat, om ons recht somber te maken,' sprak Ghislaine gedrukt.

'En toch spant het niet tegen ons samen,' merkte Anna aan. 'Als de vorst met haaste inviel en we dicht water kregen, moet onze reis noodwendig over land geschieden, en dan zal Adhemar zijn hoofd volgen.... en dat stort hem in 't verderf, zonder ons van goede hulpe te zijn.'

'Dat laatste geef ik u niet toe, Anna! maar dat is nog geen reden om te doen wat hij ons raadt.'

‘t Is zoo onzinnig een inval, als alleen in zijn avontuurlijken geest kan opkomen.’

‘En dien wij tot geen prijs zoude uitvoeren. Een bloedverwant in zwarigheid brengen, en nog wel een, die te eeniger tijd onze geloofsgenoot zal zijn.... ware hij nog een papist.... ik zeg nog niet....’

‘Neen, Ghislaine! hij mocht zijn wat hij wilde, onze bevrijding zou te duur zijn ten koste van zulk verraad....; hetgeen mij meest bekommert, is zijn opzet om ons naar Brussel te geleiden en daar openlijk voor zijn afval van 't Pausdom uit te komen, alsof hem de macht zou blijven om ons te beschermen!’

‘Weet gij wat zuster! Het komt mij voor, dat hij des levens- strijd en laste moede is, en dat hij een eind zoekt voor zich zelven.’

‘Wij mogen hem in zulke voornemens niet voeden; wij moeten hem redden, ondanks zich zelven....

‘Dat zou wel goed zijn, maar hoe?’

‘Luister, Ghislaine, ik heb mij beraden.... ik denk er nu aan de hulp in te roepen der Engelsche edellieden....’

‘In trouwe, Anna! zijn dan nu alle gevaren, door u vooruitgezien, zoo op eens weggevaagd?’

‘Naar mijn gevoelen zijn ze verminderd, en de nood dringt.... Ghislaine! als gij morgen Sir Henry Knowles spreekt....’

‘Dan mag ik hem onzen toestand mededeelen, niet waar?’

‘Neen, zeg gij hem niets!.... verzoek hem alleen uit mijn naam zijn kolonel te verwittigen, dat het oogenblik gekomen is, waarop ik zijne vriendschap op de proef wil stellen, en dat ik noodig heb hem te spreken.’

V.

Eenige dagen, nadat op het slot IJselmonde de huiselijke tooneelen waren afgespeeld, die wij getracht hebben voor te stellen, werd de stad Dordrecht en geheel Holland ‘in rep en roere’ gebracht door de mare eener woeste en vermetele daad, die zoowel uit aanzien der plegers als ten opzichte van haar aan wie zij gepleegd was, ieder, wien ze in de ooren klonk, met schrik en toorn vervulde. Laat ons hooren, hoe Bor - een eerlijk historieschrijver en tijdgenoot - het geval mededeelt:

‘In desen tijt, noementlijck den 11^{den} Januarij, hebben de oversten Morgan, Gouverneur van Berghen-op-Zoom, en de Ca~ piteyn Knowles, beijde Engelschen, de twee dochteren van den Baron van Petersem, wonende op het huis te IJsselmonde, uijt Dordrecht weggevoert naar Berghen-op-Zoom, daer zij in guarnisoen laghen; sij werden met een oorloghschip vervolgt, dan, niet gecreghen; de moeder heeft haer clachte aan de heeren Staten-Generael ghedaen en recht ende justitie daerover versocht. De saeke wert seer hoogh opghenomen, bijsonder van den adel, die seer riepe over d'Engelschen, en dat men sulcx op de hoochste straffe behoorde te straffen, anderen ten exempel, soo- dat hier over een groot alarm was.’ - Niet vreemd! Mevrouw de Merode kon met te meer gerustheid heel Holland vervullen met hare moederlijke grieve, daar hare eigene voornemens geheim waren gebleven, en de suspecte priester - wiens tegenwoordigheid in haar huis haar wellicht zou belet hebben, de oogen van 't publiek op hare familie-aangelegenheden te vestigen - tegelijk

met de jonkvrouwen uit het slot IJselmonde verdwenen was.

Het verhaal van Bor zal, wat de uiterlijke omstandigheden betreft, wel in alle opzichten naar waarheid zijn geweest; maar onze voorkennis van 't geen er in de familie de Merode gaande was, stelt ons in staat het gebeurde met een ander oog te bezien dan de tijdgenooten, wien het ter oore kwam; en zelfs door deze waren er bijzonderheden op te merken geweest, die de zwarte gewelddaad wel met zachtere kleuren zouden getint hebben, zoo.... Mevrouwe de Merode de oprechtheid had gehad ze mede te deelen. Vooreerst, was er geen het minste geweld gepleegd in de vertrekken door de jonkvrouwen bewoond - een ruim gedeelte van hare garderobe was in alle ruste en oplettendheid mede naar boord gebracht van het Engelsche vaartuig, dat ze uit Dordrecht had weggevoerd, en de jonkvrouwen waren uit eigen vrijen wil naar die stad gegaan, verzeld van Peter ‘den camerlingk’ en als onder het opzicht van den rentmeester van Westerloo, die met goedkeuring van Mevrouwe den tocht had medegemaakt. Eenige bedienden hadden zelfs kunnen getuigen, dat er een afscheidstooneel tusschen de moeder en de dochters had plaats gevonden, en dat deze zeer bekend was met het voornemen der jofferen, om eene reize te doen; dat zelfs de kamerjoffers met vele goederen en pakkaadje al daags te voren naar Dordrecht waren vertrokken en insgelijks scheep waren gegaan, doch in den loop van den 11^{den} onder groote onrust naar IJselmonde waren teruggekeerd met het bericht, dat hare jonkvrouwen niet waren aangekomen; deze waren dus, naar alle waarschijnlijkheid, in een verkeerd schip gestapt:

‘*met wil - of door bedwangh?*’

dat was nu eigenlijk maar de vraag; doch Mevrouwe de Merode vond onnoodig zich met al die explicatiën en bijzonderheden in te laten. Zij slaakte liever alarmkreten en wekte een stads- en landsgeschrei over roof en geweld; en het waren geene tijden, waarin men zich bezighield met zoo nauwkeurig onderzoek van kleine bijzonderheden, als men eene moeder hoorde klagen over verlies van dierbare panden. De Algemeene Staten, de Raad van State en Zijne Excellentie Maurits van Nassau - allen op het hoogste geërgerd over het schendige feit, waarbij zij allen

in zekeren zin belang hadden, vooreerst, omdat het gold de rechten van den Hoogen adel, en verder, omdat het Engelsche officieren waren, die er zich tegen vergrepen hadden - luisterden dus met een oplettend oor naar de klachten der moeder, en besloten in hare zaak te voorzien, door Commissarissen af te zenden, die echter, met de gewone langzaamheid der bewegingen van het toenmalige Staatslichaam, eerst den 28sten Januari te Bergen-op-Zoom verschenen, zonder te overwegen, wat er al in tien of elf dagen door zoo rappe en stoute schakers, als die Engelsche *gentlemen* bleken, tot schimp en schade hunner slachtoffers kon zijn gepleegd. Zij hadden geen recht gehad tot eenige verwondering, als de dames ver en veilig in Engeland waren geborgen; maar de woeste roovers hadden dat zeker *luxe* van voorzorg geacht, en zij waren met hunne prooi rustig en wel te Bergen-op-Zoom gebleven.

Laat ons hen daar opzoeken, om te zien wat er waars is aan de schrikkelijke geruchten, die heel Holland doorklonken; laat ons allereerst naar ‘de slachtoffers’ omzien.

Vooreerst, vinden wij ze niet in eene diepe duistere gevangenis, maar in een der ruimste en deftigste vertrekken, die het kasteel van de sterke vesting Bergen-op-Zoom haar had aan te bieden. Het is gemeubeld, zoo niet met groote weelde, toch met al de *comforts*, waarmede de voorname Engelsche officieren zich destijds in hunne garnizoensplaatsen wisten te omgeven. Eene rustbank met kussens van zijden laken, eikenhouten stoelen met losse kussens van gebloemd trijp belegd, een vroolijk vuur, dat milde warmte verspreidt door heel de kamer, een buffet, wèl voorzien van fijne zoete wijnen en uitgezochte confituren, waarop zilveren kannen en bekers pronkten: - dit alles getuigt, dat de geroofde joffers althans niet aan stoffelijke ontberingen onderworpen zijn. Toch kan hare gevangenschap, zelfs onder zulke omstandigheden, nog hard genoeg wezen, en er kan misbruik van ruwe kracht of zedelijk overwicht tegen haar worden gebruikt, die haar dit aangenaam verblijf tot een bangen kerker maakt. Men zou het geene der beide jonkvrouwen aanzien, zooals ze daar nederzitten - Anna op de rustbank in een levendig, maar ernstig onderhoud gewikkeld met een man, die voor haar staat, zich leunende tegen een

stoel, zonder dien te gebruiken, en die met zichtbare belangstelling naar haar luistert, - Ghislaine aan eene tafel in het midden van het vertrek, en de teere vingeren reppende om eenige fijne ronde lettertjes op het geelachtig papier te stellen, hetgeen ze volbrengt met blijkbaar goeden wil, hoewel niet zonder eenige inspanning.

Als zij eindelijk opspringt onder den vroolijken uitroep: ‘Mijn brief is af! wat zal Henry content zijn!’ wordt er een bescheiden tik aan de deur vernomen, en de jonkvrouw wendt zich schielijk daarheen om te openen en doortocht te geven aan een Engelsch officier, smaakvol uitgedost, al moest hij ‘*by the virgin Queen*’ ten Hove verschijnen, en die blijkt de verwachte Henry zelf te zijn, want Ghislaine houdt hem het geschreven blad voor, terwijl zij zegt: ‘Sir Henry! daar is mijn schrijven aan oom van Culemborg; maar het heeft wat gekost! Hoe denkt ge mij die moeite te loonen?’

‘Met mijn leven lang uw ootmoedigste aanbidder en volvaardigste dienaar te zijn,’ spreekt de jonge edelman, met courtoisie de knie buigende en tegelijk de poging wagende om eene der kleine handen te vatten, die zich echter onbarmhartig terugtrekt.

‘Ghislaine!’ zegt hij, half ernstig, half smeekend, ‘ik sta niet op, voordat gij mij hebt vergund die belofte met een enkelen handkus te bezegelen....’

‘Naar u believen, mijn ridder! gij behaagt mij in dit postuur,’ antwoordt het schalke kind lachend, en voegt zich bij hare zuster, die, hoe ook verdiept in haar discours, toch het oog had gehouden op deze *scène*. Sir Henry, ziende, dat hij gevaar liep belachelijk te worden, stond schielijk op en wendde zich ook tot Anna:

‘Ik vraag u, Mejonkvrouw! of gij dat recht acht, dat eene joffer zoo sobere jonste weigert aan een verloofde?’ sprak hij verdrietelijk.

‘Een verloofde, Sir Henry! gij breekt onze overeenkomst, met u als een zulken te beschouwen, vóórdat er gunstig antwoord is gekomen op de brieven.... die wij meenen af te zenden; en ik twijfel of Kolonel Morgan het zou goedkeuren, dat gij u nu alreede uit dien titel de vrijheid neemt tot zoo druk bezoek...’

Sir Henry beet zich op de lippen en kleurde sterk. ‘Verschoon mij, jonkvrouw!’ sprak hij na eene korte pauze, waarin hij moeite deed eene opwellende drift te overwinnen, ‘is het wel edelmoedig van u, mij te dreigen met de ontevredenheid van mijn overhoofd, daar gij weet, dat de eerste wenk mijner jonkvrouw voldoende zou zijn geweest om mij te verdrijven...?’ En zichtbaar gekrenkt boog hij zich voor Anna, met oogmerk datgene te bewerkstelligen, wat men op het tooneel eene ‘*fausse sortie*’ noemt, toen Ghislaine zachtkens haar arm in den zijnen legde, en hem influisterde, dat *zij* dien wenk immers nog niet had gegeven. ‘Maak uw pays met Anna!’ voer zij voort, ‘gij weet wel dat zij u niet tegen is, maar alleen wat te somber inziet de uitkomst onzer pogingen op den Graaf van Culemborg en Mevrouwe onze moeder....’

‘Zoo is het!’ hernam Anna, ‘ik voorzie geene toestemming op uw aanzoek, en daarom... acht ik het noodig, u Sir Henry! somtijds indachtig te maken op de mogelijkheid eener treurige toekomst, eener scheiding.’

‘Eener scheiding?’ riep hij nu fier en heftig. ‘Wie of wat zal 't vermogen ons te scheiden, die dus innig verbonden zijn naar 't harte, en verloofd naar alle costumen des lands, sinds de jonkvrouw, ten aanzien van getuigen, vrijwillig mijn minnepand heeft aangenomen ten teeken en met belofte van trouwe! Spreek gij hierin, Heer Adhemar de Merode! gij die tegenwoordig zijt geweest bij 't geven en aannemen onzer belofte. Acht gij, dat wij verloofde lieden zijn, ja of neen? Acht gij, dat wij voor God en menschen verbonden mogen geacht worden, dan of familietrots en partijzucht nog het recht zouden hebben ons naar willekeur te scheiden?’

Het was werkelijk Adhemar de Merode, dien wij zoo druk en vertrouwelijk met zijne nicht Anna in gesprek hebben gezien, - tot wien Sir Henry Knowles daze vraag richtte; maar men moest hem hooren noemen bij zijn naam, om in hem den ‘suspecten Priester’ te herkennen met zijn geheimzinnig en twijfelachtig voorkomen, dien wij op 't slot IJselmonde zagen rondsluipen. Vooreerst had hij het half geestelijk, half wereldlijk gewaad afgelegd, dat hem daar reeds kenschetste als een persoon, die niet

voor zijne eigene positie kon uitkomen. Hij was gekleed als een Engelsch officier, hoewel in meer stemmigen toon dan Sir Henry, en zonder dien weelderigen opschik van kanten, knoopjes en goudgalon; maar uit dit verschil sprak meer zijn rijpere leeftijd en de ernst van zijn karakter, dan het verschil van stand; want hij droeg den degen op zijde, en de wijze, waarop hij dien somtijds vatte of in verstrooiing met het gevest speelde, bewees dat hij hem geenszins als een overlastig werktuig beschouwde, behoorende bij eenige nieuwe vermomming, maar wèl als zijn goed eigendom, als een vriend, waarvan hij zich niet dacht te scheiden uit vrijen wil. De doffe nevel bewolkt niet meer zijn schitterenden blik - hij heft zijne oogen fier en vrij op, als hij spreekt, en zijne gelaatstrekken drukken rust en verzekerdheid uit, - en 't is zelfs, of hij het hangend hoofd met veel meer vastheid weet op te heffen, nu de staande halskraag dien stevigt. Zijne bewegingen zijn vrij en lustig, en het is met een zachten, opgeruimden glimlach, dat hij het bevallige jonge paar gadeslaat, dat zich arm in arm voor hem heeft gesteld, zijn antwoord afwachtende.

‘Mijne opinie is, dat gij verloofden zijt, Sir Henry! zoo goed als ooit wrederzijdsche genegenheid en wederkeerige beloften twee jongelieden tot een toekomstig bruidspaar hebben gemaakt. Ook zou mijn raad zijn, u beiden met den kortsten tot echtelieden te maken.’

‘Eilieve, Adhemar!’ sprak Anna halfluid, ‘hoe kunt gij, die uit aanzien van leeftijd, ervaring en stand onder ons allen de voorzienigste en de degelijkste behoordet te zijn, nu de onhandigheid begaan, onze jongelieden in hunne verliefde fantasieën te stijven en aan te moedigen!’

‘Juist in mijn vroegeren stand en ervaring,’ hernam hij ernstig, ‘vind ik het gezag om niet te scheiden, wat zoo wèl bijeenvoegt, dat men veeleer Hemelsche leiding dan menschelijke berekening mag zien in die welvereende harten; maar zeg mij, nicht!’ eindigde hij met gedempten stem en als voor haar alleen, ‘moet ik in die herinnering van mijn stand eene afkeuring zien van den stap nu door mij gedaan, die zoo nauw samenhangt met mijne vaste keuze belangende de religie?’

‘Geenszins meende ik dit, neef! niet alle wegen staan u nu open.’

‘Greene andere dan die ik heb ingeslagen,’ hernam hij levendig. ‘Nu ik eens en voor goed mij hebt vrijgemaakt van den Kerkelijken band, moet ik den degen grijpen om voor mijn geloof te strijden, sinds ik daarin niet genoeg gefundeerd ben om - zooals menigte mijner broederen - den priesterrok met den doctorshoed te verwisselen. Ik heb in mijne jonkheid altijd meer lust gehad in het wapenspel dan in het getijboek; doch jongere zoon en wees, was mijne bestemming al vooruit bepaald. Mijn oom de bisschop had mij tot zich genomen, en, naar het gevoelen van mijn oudsten broeder, was mij de schitterendste toekomst verzekerd, als ik mij tot den geestelijken stand begaf onder deze leiding. Ik had niet te kiezen.... Ik had maar te volgen. God alleen weet, tot welk een leven van strijd en zielskwelling ik voorbereid werd op dien weg....; doch 't is geleden en 't is nog niet te laat geworden om om te keeren....; ik ben acht en dertig jaar, en kan nog tot iets nut zijn, al is 't ook dat ik mij niet bekwaam voele tot het leeraarsambt bij een religie, daaraf ik niet weet of ik haar volkomenlrjk zal kunnen aannemen; al is 't ook, dat ik mij hervormd en herboren voele naar geest en gemoed.... mijn degen zal hierna welsprekend getuigen van mijne waarachtige religie; want deze strijd voor de vrijheid der consciëntie - is een heilige strijd, daarin God de Heer mij geve geen onnut krijger te zijn....’

Terwijl Adhemar op deze wijze voortgaat zijne keuze voor Anna te rechtvaardigen, luisteren wij liever naar onze jongelieden, die zich intusschen wat ter zijde hebben begeven. Ghislaine zegt tot Sir Henry met naïeve mismoedigheid:

‘'t Is wel spijtig, dat neef Adhemars vermogen op mijne Vrouw moeder nu zal verzwakt zijn, als zij verneemt dat hij met Anna den Bijbel onderzoekt en zich hier onder Kolonel Morgan oefent in het hanteeren van den degen!’

‘Zeker is dat spijtig!’ antwoordde de *gentleman;* ‘maar laat hij haar dan mededeelen - wat de waarheid is, - dat er geweld tegen hem is gepleegd, om hem hierheen te krijgen; dan zal Mevrouwe uwe moeder met hem zijn bevredigd en zijne voorpraak....’

‘Zou dan toch wel suspect zijn bij haar en van geen groote kracht voor ons....’

‘Gij hebt gelijk!’ zuchtte Sir Henry, ‘en daarom is't, dat ik, in stede van op anderer voorspraak of toestemming te wachten, best had gedaan naar mijn eigen gevoelen te handelen, en naar Engeland te reizen, om mij aan de voeten te werpen van de Koningin en hare bescherming in te roepen.’

‘Hier in Holland gaat de sprake, dat de Koningin gansch niet inschikkelijk is op het punt van het huwelijk harer officieren....’

‘Maar de Graaf van Leycester zou mij ondersteund hebben, en zijne voorspraak is overwegend op de Koningin. Ook zoo Kolonel Morgan mij geen verlof had geweigerd....’

Adhemar viel hier in met eene vraag, of hij den Kolonel dien morgen reeds gezien had?

‘Nog niet,’ was het antwoord; ‘ik had eigenlijk geene dienstzaken op het kasteel, en de Kolonel is tegenwoordig in zulk een humeur, dat men hem liefst niet opzoekt, als het mogelijk is hem te vermijden.’

‘Zoo schijnt hij zelf te denken over anderen, sprak Ghislaine glimlachend; ‘want mijne zuster en ik hebben hem nog niet bij ons gezien in al de dagen die wij hier zijn.’

‘Waartoe zou dat ook dienen?’ zeide Adhemar; ‘wij zijn immers dagelijks met hem aan zijne tafel....’

‘Adhemar heeft gelijk; de Kolonel bewijst ons zóó edelmoedige gastvrijheid, dat het wel ondankbaar zou zijn van ons, eene klachte te uiten over zijne onhoffelijkheid,’ zeide Anna op een toon, waarin wel eenige spijt trilde voor een scherp toehoorder.

‘Wat mij aangaat, *ik* begrijp me de handelwijze van den Kolonel niet,’ sprak Sir Henry, wien het eindelijk was gelukt Ghislaine's kleine hand te vatten en te kussen; ‘en zoo ik niet vroeger in zijn vertrouwen had gedeeld, en wist hoe hij over uwe zuster dacht, zou ik meenen dat hij berouw had van 't geen hij ondernomen heeft.’

Terwijl Sir Henry nog sprak, kwam Peter - dien wij kennen als den vertrouweling der jonkvrouwen - aandienen, dat de Kolonel Morgan verlof vroeg de *ladies* eenige oogenblikken te onderhouden?

‘Op ditzelfde oogenblik?’ vroeg Anna in zichtbare verwarring.

‘De Kolonel zegt, dat de zaak zeer dringend is; weiger toch

niet, Joffer!' voegde Peter er bij met eene fluisterende stem; 'want....'

'De Kolonel zal welkom zijn,' bracht Anna met moeite uit.

'Dat is gelukkig, jonkvrouw!' sprak de Kolonel zelf, die Peter zóó snel gevolgd was, dat hij het antwoord had verstaan. 'Dat is zeer gelukkig, want bij oponthoud mocht ons de tijd ontschieten, en 't is wichtig wat ik met u te beleiden heb.'

Daarop, na zich hoffelijk, maar stroef tegen de dames gebogen te hebben en den groet van Adhemar te hebben beantwoord, die hem beleefdelijk was te gemoet gegaan, richtte hij een strengen blik op Sir Henry, tot wien hij zeide:

'Ik had niet gewacht u hier te vinden, Sir!' - De norsche toon, de sombere blik, de strakke houding bewezen duidelijk, dat de Gouverneur van Bergen-op-Zoom nog altijd in die stemming was, waarop Sir Henry had gedoeld, en welke te trotseeren hem niet geraden scheen. Toch nam hij moed, hief het hoofd op en antwoordde met zekere vastheid, dat hij het van zijn plicht had geacht, zich van het welbevinden der jofferen te komen verzekeren.

'En staan de *ladies* u dat toe?' vroeg Morgan, Anna aanziende, -die de edelmoedigheid had van te antwoorden, dat Sir Henry haar geene oorzaak had gegeven om zijne bezoeken te weigeren; waarop Ghislaine er meer gul en naïef bijvoegde, dat zij een brief had geschreven, dien zij Sir Henry had laten lezen.

Een glimlach verhelderde even Morgans duister gelaat. 'Zoo wil ik hopen, dat die correspondentie nu is afgeloopen; want ik heb bezigheid voor mijn kapitein.'

'Ik wist niet, Sir! dat het hier de plaats was om dienstzaken te bespreken,' zei Knowles, wien het bijna onmogelijk was zijne spijt en onwil te verbergen.

'Juist daarom moet ik u verzoeken, Sir! mijne orders te gaan wachten in de wapenkamer.' Dit bevel, uitgesproken met al den ernst van het militair gezag, duldde geen wederwoord; ook gehoorzaamde Sir Henry en ging zwijgend, niet zonder door een liefkoozenden blik van Ghislaine getroost te zijn en aangemaand.

'Mijnheer de Merode! ik heb in 't particulier te spreken met Jonkvrouw Anna; zoudt gij de goedheid willen hebben uwe nicht

Ghislaine den arm te bieden.... Het frissche winterweer begunstigt eene wandeling op het terras.'

'Adhemar en Ghislaine voelden het zoowel als Sir Henry: daar ging iets in Kolonel Morgan om, dat men ontzien moest, en dat ieder tegenstreven van zijn wil gevaarlijk maakte. Ook voldeden ze onverwijld aan zijn verlangen, en lieten hem alleen met Anna de Merode. Heftig klopte het harte der jonkvrouw, toen zij zich onder zulke omstandigheden voor het eerst samen zag met den man wien zij eenmaal uit vollen vrijen wil tot zich geroepen had, om hem een dienst af te bidden, die haar geheel in zijne macht had gesteld; bij welke gelegenheid zij echter uit jonkvrouwelijke kieschheid en wijs overleg al het mogelijke had gedaan, om den Kolonel in de onderstelling te brengen, dat alléén de uiterste nood - en geenszins eene geheime toegenegenheid voor zijn persoon - haar tot dien onvoorzichtigen stap had verleid; en de schrandere jonkvrouw was daarin wonderwel geslaagd. De Kolonel Morgan was een van die degelijke mannen, die gewoon zijn te spreken zooals zij denken, en te handelen zooals zij gesproken hebben, en die te goed van vertrouwen zijn om in anderen het tegendeel te verwachten; en voor wie een vrouwenhart als dat van Anna een raadsel was, dat zij hem zelve zou moeten uitleggen, zou hij er ooit de oplossing van vinden. En Anna had zich zelve den strengen plicht voorgeschreven, om alles, wat er in het hare voor hem sprak, diep te verbergen; hij verkeerde dus in de meening, dat de jonkvrouw, voor wie hij een ernstigen hartstocht had opgevat, hem slechts gebruikte als werktuig harer bevrijding van ouderlijken dwang, zonder het voornemen om hem eenmaal hetgeen hij voor haar had gedaan te vergelden, en eene liefde te beloonen, van wier oprechtheid en trouwe zij zoo goed verzekerd moest zijn. Maar Anna was van hare zijde evenmin zeker van die liefde, of eigenlijk, sinds zij gastvrijheid genoot op het kasteel, begon zij er aan te twijfelen, bij de ervaring, hoe hij in den omgang met haar zich bond aan de regelen der stipte hoffelijkheid, zonder dat een tintje van teederheid zijne strakke vormen verzachtte. Zooveel stugheid - na de sprekende wijze, waarmede hij haar het hof had gemaakt, toen zij nog op het moederlijk slot woonde - deed

haar vreezen, dat zij in zijne achting was gedaald, of wel, dat hij berouw had over hetgeen hij op haar verlangen had ondernomen, nu hij gebukt ging onder de verantwoordelijkheid eener daad, die voor hem niet dan slechte gevolgen kon hebben, of onder een toestand, waaraan hij geen einde zag. Daarin was eenige waarheid: hij had dien ochtend kennis gekregen, dat de Commissarissen uit de Staten-Generaal in aantocht waren, en hij wist niet wat hij hun antwoorden zou, als zij de jonkvrouwen kwamen opeischen. Had hij zekerheid van Anna's liefde, - gaf zij hem hoop op hare hand, - dan was het wat anders in zijn oog, - dan was het zijne zaak eene toekomende gemalin te beschermen; maar waar zij niets voor hem was noch wezen wilde, wat recht kon hij daar aanvoeren tegen een bruidegom, tegen eene moeder? - Hij kwam tot haar om het haar af te vragen; maar ongelukkig, in zijne ontstemming, in zijne onzekerheid, leidde hij de vraag zóó zonderling in, dat zij nog meer bevestigd werd in haar gevoelen van ‘hem tot overlast te zijn,’ en er rees tusschen hen bij dit gesprek een misverstand, dat zij onderling niet licht hadden kunnen ontwarren; zoodat Morgan voor zich het eene uitkomst achtte, toen het bange onderhoud door Sir Henry gestoord werd, wien hij ditmaal zijne infractie op de discipline goedwillig vergaf. Het was ook wel het oogenblik, waarin deze twee mannen, die oprechte vrienden en.... medeplichtigen waren, eene kleine oneenigheid moesten overzien, om de handen inéén te leggen tot gemeenschappelijk beraad; want Sir Henry kwam berichten, dat de Hollandsche Commissarissen binnen Bergen-op-Zoom waren aangekomen en verzochten toegelaten te worden op het kasteel, waarbij de jonge, vurige edelman in bedenking gaf, of men niet, ter betere veiligheid der jonkvrouwen, de poorten zou sluiten en de bezetting in 't geweer brengen?

‘Volstrekt niet, Henry! wij moeten die heeren beleefdelijk afwachten en goed bescheid geven - ziedaar wat ons past. Wij worden beschuldigd van *violente* en *sinistre* middelen gebruikt te hebben tot ontvoering der jonge *ladies*; wij kunnen ons van die betichting niet beter zuiveren, dan door de waarheid te zeggen, en de jofvrouwen voorts voor zich zelven te laten spreken. Getuigen zij dan tegen ons,’ eindigde hij met een somberen

blik op Anna, ‘dan zullen wij 't ons getroosten - wij hebben ons devoir gedaan, zooals het edelluiden past.’

‘Maar ik bid u, Sir! overweeg dit: als de Commissarissen weten, dat de jofvrouwen nog hier zijn, zullen zij ze opeischen....’

‘Wat is daartegen te doen? Zoo de heeren van Holland zich aanbieden als de beschermers der *ladies*, zullen die wel zorgen dat ze niet naar den vijand worden gevoerd, noch ontrust over hare religie. Dit nu zijn de redenen geweest, waarom de jonkvrouw Anna mijne protectie heeft ingeroepen en waarom ik die heb geaccordeerd....’

‘Neen, Kolonel! op mijne eer als edelman! zoo laat ik mij Ghislaine niet uit de handen rukken. Zij heeft beloofd te verklaren voor al de wereld, dat zij mij als bruidegom aanneemt, en van mijne bruid laat ik mij zóó niet scheiden.’

‘En ik zal u daarbij steun geven, Henry!’ sprak Morgan; ‘maar dat is wat anders: jonkvrouw Ghislaine is uwe liefste, uwe bruid; maar jonkvrouw Anna is de bruid van Heer Adolf van Montfoort.’

‘Die ben ik niet; die wil ik niet zijn!’ riep Anna, die deze woordenwisseling in de uiterste onrust had aangehoord en die uitbarstte in een vloed van tranen, reeds lang met moeite weerhouden. ‘Moet ik dat van u wachten, Sir William! dat gij mij dus onbarmhartig zult overleveren in de handen van deze vreemde Heeren, die mij zeker naar mijne moeder zullen heenvoeren?’

‘Maar Jonkvrouw! overweeg toch! ik heb geen recht om mij tot uw beschermer te stellen, anders dan in de voorzeide conditiën.’

Anna, in hare verwarring, in hare ontroering, begreep niet.... ‘Welke conditie?’ vroeg zij, de beide *gentlemen* beurtelings aanziende.

‘Luister, schoone *lady!*' sprak nu Sir Henry. ‘Reik even uwe hand aan Sir William Morgan, en ik ben zeker, dat hij het u duidelijk zal maken ...’ Blozend en sidderend volgde Anna dien raad, en Morgan haastte zich die met eerbiedige teederheid te kussen, terwijl hij vroeg: ‘Zoo gij het niet een al te hard lot acht mijne gemalin te zijn....?’

Het antwoord van Anna is niet tot ons gekomen; maar wel geeft Bor ons de verzekering, dat de Commissarissen van de Staten-Generaal, mitsgaders die van Holland en van Zijne Excellentie Graaf Maurits, door den Gouverneur van Bergen-op-Zoom met de meeste beleefdheid werden bejegend en, op hun eerste

verlangen, met de jonge dames werden samengebracht, die op hunne ondervraging gulweg ten antwoord gaven: ‘dat zij niet ontvoerd waren; dat zij vrijwillig met de *gentlemen* waren meegevaren, ja.... dat zij hen ontboden hadden.’ Bekentenissen, die den deftigen staatslieden vrij duidelijk te verstaan gaven, dat zij hier de verdrukte onnoozelheid niet te beschermen hadden; evenwel - om hunne commissie te vervullen - gelastten zij den Kolonel Morgan, de jofferen promptelijk te laten volgen: iets, wat deze in de hoffelijkste vormen weigerde, niet zonder de levendigste betuigingen van spijt, dat hij niet in de occasie was, in dezen de gewone obediëntie te toonen aan de Heeren Staten, daar de jonkvrouwen zich nu eenmaal onder zijne protectie hadden gesteld, met eene uitvoerige vermelding der oorzaken, waarom zij zich daartoe hadden verplicht gezien - iets wat de jofferen, uit kieschheid en om hare moeder niet al te zeer te belasten, hadden verzwegen; dat hij de jofferen alzoo niet in hunne handen kon stellen, tenzij deze zich vrijwillig daartoe lieten verstaan, of wel dat zij zich van henlieden (Morgan en Knowles) gediscontenteerd hielden; - waarop van de zijde der dames zóó voldoend ontkennend antwoord volgde, dat de Commissarissen begrepen zonder verder dringen te moeten aftrekken, nadat ze echter ook Knowles hadden gehoord, die met meer heftigheid dan discretie verklaarde, ‘dat de zaken nu te ver gekomen waren om er verandering in te brengen, en dat Mevrouwe de Merode niet beter kon doen dan berusten, en dochteren en schoonzoons in gunste aannemen, daar de eersten in 't eind niet aan hare minderen besteed waren.’ De Engelsche fierheid hief zich hier misschien wel wat hoog tegenover de hoogheid van de Merode's; maar zijn raad was inderdaad de éénige, dien men met eere kon volgen, on de eenige ook, die eene goede uitkomst beloofde.

De *gentlemen* lieten het intusschen aan beleefdheden en onderwerping niet ontbreken jegens allen, die hen in dezen tot voorspraak konden dienen. Zij schreven brieven van verontschuldiging aan de Staten-Generaal - aan den Raad van State - aan Maurits en aan Mr. Johan van Oldenbarneveld, wier voorspraak zij inriepen. De bijzonderheid van het heenvoeren naar den vijand en de consciëntie-bezwaren der jonkvrouwen op het punt der

religie wogen zwaar in een tijd, toen men - zelfs al dacht men er voor zich zelven licht over - toch niet lichtvaardig over zoo iets kon heenstappen in 't openbaar. De Advocaat van Holland - wat men hem later op dit punt ook mag hebben aangedicht - had zeer besliste, antipapistische gevoelens en toonde het bij meer dan ééne gelegenheid. - De verontschuldigingen en wenschen der jongelieden vonden dus ‘faveur’ in zijne oogen en in die van andere lieden van aanzien, die men had ingeroepen. De Graaf van Pallant-Culemborg zal ook wel zijn woord hebben gesproken in 't belang zijner nichten - genoeg... ‘*Sij deden so vele dat de saek ten laetsten met groote moeijte daarbij bleef*.’

Wij ook zullen de zaak hierbij laten blijven; wij willen hopen, dat Mevrouwe de Merode hare Engelsche schoonzonen in genade heeft aangenomen; zij is althans niet van smarte gestorven over het gebeurde met hare dochters; want zij leefde nog tot in 1613, en daar zij op het slot IJselmonde is blijven wonen, moet men onderstellen, dat zij zich niet openlijk met de Roomsche Kerk heeft verzoend. Daar de Commissarissen niet belast waren, naar de verdwijning van Adhemar de Merode onderzoek te doen, bleef deze buiten het spel, en na gezorgd te hebben, dat men in Brussel van zijne besliste keuze zekerheid had, trad hij voor goed in Engelschen dienst en bewees zijne trouw en moed in de verdediging van Bergen-op-Zoom tegen de Spanjaarden. - Als iemand ons nu vraagt, wat dit alles bewijst, dan zeggen we, dat wij niets hebben willen bewijzen, dat wij alleen wilden vertellen; - en als een ander wil weten, of we het gedrag der jonkvrouwen de Merode onbepaald goedkeuren, dan zeggen wij: neen, maar wij hebben het ook niet ter navolging aanbevolen; wij willen het alleen eenigszins verontschuldigen uit aanzien van den drang der omstandigheden en strijd van plichten - in een tijd, waarvan een oud liedje zegt, dat:

> ‘Men vocht om van den hals te weren brand en roof;
> Men vocht voor Godes Woord en voor het waar geloof,’

en waarin hetgeen openlijk den Staat verdeelde, als vanzelf de huizen was binnengedrongen, om de ouderen te verdeelen tegen de kinderen en - de kinderen tegen de ouders.

De Alkmaarsche wees.

Met eene gewaarwording van vroolijke voldoening, doch door weemoed getemperd, zet ik dien titel boven hetgeen ik ga nederschrijven. Voldoening, omdat ik spreken mag van dien eerbiedwaardigen karaktertrek onzer vaderen: zorge en liefde voor het verlatene; trouwe en teêrheid voor het weeskind. Weemoed, omdat de instelling, die ook in onze stad van dien karaktertrek getuigde in mijn tijd heeft opgehouden te bestaan, voor onze Protestantsche weezen; omdat ik niet zonder een blik van benijding en van bewondering, die ik gaarne wil uitspreken, mijne Katholieke stadgenooten uit eigen fondsen en ten koste van welke offers dan ook, zich dat voorrecht zie verzekeren, waarop het menschelijk hart en het vaderlandsch gevoel grooteren prijs hadden behooren te stellen dan zij getoond hebben te doen, die zulke offers te groot hebben geacht. Hunne redenen te wegen of te doorgronden is noodeloos en hier niet oorbaar; maar de klachte, die mij op 't harte lag, moest ik lucht geven: Geen Gereformeerd weeshuis meer in dàt Alkmaar, dat zich toch niet de mindere toont, als er beroep wordt gedaan op hare goeddadigheid, en dat eene der bloeiendste wordt geacht onder de zeven Westfriesche steden! Dat was het reeds in 1611, als men Schagen en anderen gelooven mag, en .... wat voor ons zijne belangrijkheid heeft, toen bestond er een weeshuis.

Het was Zondag: er is iets eigenaardig aandoenlijks in, op zulken heiligen dag des Heeren, de weezen te zien opgaan naar het huis van Hem, die het gezegd heeft, dat Hij hun Vader wil zijn; er is iets liefelijks in hen te zien komen en gaan in lange statige rij, allen ordelijk en stemmig voortgaande, twee

aan twee, de kleinsten vooruit, soms nog wel aan de hand geleid, de grooteren volgende, de plaatsvervangende vader en moeder met de leermeesteressen den trein sluitende: het geeft u zoo goed een denkbeeld van de stilheid, de aandacht en orde, die de vrome godsdienstige zin met zich brengt. Ik weet wel, dat ze niet daarom den Heer in 't harte hebben, omdat ze door strenge tucht tot uiterlijke stemmigheid zijn gedwongen: maar toch, hunne opvoeding leidt hen tot vromen zin. Uit het midden vaak van een verwaarloosd gezin worden ze opgenomen en tot den Heere gebracht, of ze hun hart voor Hem openen wilden, en op menig zacht en deemoedig gezichtje, in menig helder oog leest men bij hen iets, dat van die ontvankelijkheid des harten getuigt. Mij althans heeft het zien van zulke weezen altijd gesticht en opgevoerd tot Hem, in wiens naam en ter wiens liefde hun zoo trouwe verzorging gewordt. Maar de Zondag is voor den wees niet enkel een dag aan stichting gewijd, het is ook een feestelijke, het is ook een dag van uitspanning; de regelen van 't Huis zijn streng en stipt, de uren van iederen werkdag zijn er onverzettelijk aangewezen voor iederen plicht, voor iedere taak, en die van de uitspanning zijn niet vele, en worden niet genoten in volkomen vrijheid; maar des Zondags is dat anders: des Zondags mag de wees uitgaan, en geen bijna is er zóó verweesd, zóó alleen of hij vindt nog hier en daar in de stad zijne verwanten, of hunne vrienden, of de verwanten zijner medeweezen, waar hij open deur vindt om er de vrije Zondags-uren door te brengen, en opene harten om ze hem te vervroolijken. Zondags zet zich de wees aan de tafels der rijken, of zelfs der armen, die dan toch een schotel extra hebben, want ze hebben een wees te gast.... zie, het is niet enkel medelijden en zorge, het is voorliefde die zich toont in 't oud-Hollandsche karakter, aan wie ouderliefde missen moeten op aarde. Het was althans zeker dat die stemming heerschte in een gezin te Alkmaar, aan welks disch wij op een Zondagmiddag van 't jaar 1611 een wees zien aanzitten, uit de andere jongelieden wel te onderscheiden door de kleeding die hij draagt, de grove lakensche stoffe met de roode bies op den schouder. Men heeft het somtijds eene hardheid genoemd, dat de weezen de stadskleuren droegen of eenig merk

of wapen, dat hun als tot livrei strekt hunner verlatenheid; maar is dat in 't midden van een volk, dat juist voor die verlatenheid zooveel medegevoel heeft, niet als een beroep op ieders goeden wil en voorkomendheid? Ja, zoo worden ze onderkend en onderscheiden, het is waar, maar niet te hunner vernedering, slechts tot hunne aanbeveling aan elks meêwarigheid. Hoe menigte van spreekwoorden zijn er niet in onze taal, die getuigenis geven, wat men voor 't weeskind voelt, hoe men er over denkt, hoe men er jegens wenscht te handelen; en dan....zou de onderscheiding hun schade brengen of schande? Ik geloof wel, dat de bedoeling onzer vrome vaderen eene andere was.

De kring, in wiens midden wij onzen wees aantreffen, is lang niet schitterend; de omgeving is niet alleen eenvoudig, maar zelfs armelijk; en 't is niet te verwonderen: de gastheer is een lakenwever, daarom bewoont hij het kleine schamele huisje in de *Ramen*, waar de droogrekken voor 't laken aan de weverijen hun gerief bieden; hij heeft veel kinderen en 't weversloon is te dezer dage niet groot, want de Leydsche lakens beginnen boven de Alkmaarsche geprezen te worden, en er wordt veel gewerkt fluweel gedragen en zware zijden stoffaadjen, die het laken in geringschatting brengen.

Toch, al is de tafel maar van wit geschuurd hout, zij draagt een betrekkelijken overvloed. Een kan hartig bier, dat in de bekers schuimt, kaas en wittebrood, zooveel elk lust; de sneden krentenbrood geteld, doch ieder kan een deel bekomen; de weversvrouw duwt intusschen den wees, die naast haar zit, een dubbel deel toe, dat de laatste onder de tafel door aan het oudste meisje wil toesteken, die het echter niet aanneemt.

‘Mits gij de helft voor u houdt, Wollebrandt,’ zegt ze.

‘Straks komt Frans hier, geeft het hem, Antje!’ antwoordt Wollebrandt smeekend.

‘Ge zoudt het weten, Wollebrandt, ik mag hem niet,’ zegt de vijftienjarige, die reeds hare voorkeur heeft.

‘En mij wel! dat weet ik,’ herneemt hij goêlijk maar zonder teederheid.

Wollebrandt is pas in zijn dertiende jaar en hij is nog een knaap; zijn uur om lief te hebben heeft nog niet geslagen, of

wel hij heeft in Anna Jochems, zijne nicht, nooit iets anders gezien dan eene zuster: zij daarentegen onderscheidt hem reeds van hare broeders.

‘Frans heeft zijne ouders en zusters om hem lief te hebben,’ lispelt zij: ‘gij, gij hebt niemand dan ons.’

‘Lacy!... ja, zoo ik mijne ouders nog had, zou ik een gansch anderen weg gaan,’ zuchtte Wollebrandt.

‘Geen ondank, mijn jongen!’ roept Pieter Jochems, de huisvader: ‘als Gleijms de Jonghe nog leefde, zou 't je vrij slechter vergaan. De man heeft nooit zijn brood kunnen winnen; mijne arme zuster zaliger is van kommer bezweken, en armoê was er troef, toen uw vader kwam te vallen. In 't Huis ben je voor honger en koû geveiligd; dank er den Heere God voor!’ en de man lichtte de muts eerbiedig van 't hoofd.

‘Zoo doe ik Pieter-oom! alleen, vader had mij een beroep naar mijn wil laten kiezen, terwijl de Regenten....’

‘Ei wat! ze hebben je tot driemalen toe op een ander ambacht gedaan, en nu ze ten leste ten einde raad zijn, is 't wel niet vreemd, dat zij u in de kleêrmakers-kamer op de leer deden.’

‘De snijders-tafel voor een borst van mijne statuur!’ zuchtte Wollebrandt.

‘Omdat gij bij vreemde bazen niet oppassen wildet, en de meester-kleêrmaker van 't Huis u op deze manier onder de oogen heeft,’ voegde Jochems hem toe, hoofdschuddend over den ondankbare, die de lankmoedigheid, jegens hem gebruikt, niet scheen te waardeeren. Wij zouden gaarne Pieter Jochems van laster beschuldigen; maar de overlevering is dáár om tegen den wees te getuigen; lezen, schrijven en rekenen had hij vrij goed geleerd; maar tot daartoe beperkte zich de mate van zijn goeden wil of van zijne goede vermogens, en tot het aanleeren van een beroep scheen hij volkomen ongeschikt. Bij wijlen wuft, dartel, zonder omdenken, scheen hij een hoofd te hebben waar zich niets liet inbrengen, en handen, tot de eenvoudigste handgrepen van werktuigelijken arbeid ongeschikt; dan weêr schenen traagheid en loomheid zijne overheerschende ondeugden. Wel verzette hij zich niet tegen de taak die men hem opleidde, maar hij deed haar niet af; dan scheen de kracht der

traagheid zijne éénige kracht, maar zij matte door hare taaiheid af, wie er zich tegen verzette; zijne hardnekkigheid ging tot de verstomping der strafheid toe.

‘'t Is een suffert!’ spraken meesters en kameraden, als ze hem dof en schijnbaar wezenloos zagen nêergebogen over zijn arbeid, zonder te werken.

‘'t Is een woesteling,’ zeiden weêr anderen hoofdschuddend, als ze hem op anderen tijd, in zijne vrije uren, in boomen zagen klimmen of op daken wandelen, als waren zulke praktijken niet tegen alle regelen van orde in 't Huis. Die ongelijkheid aan zich zelven maakte, dat niemand hem begreep, en dat niemand zich ook bijzonder veel moeite gaf om over hem te denken. Zijne wildheid gaf hem den titel van ‘dolle woesteling’ door het gansche Huis, en zijne ongeschiktheid tot werken, daarbuiten, stempelde hem als een suffenden luiaard. Zijn voorkomen hielp mede tot de veroordeeling. Het was hem aan te zien dat hij nog zijn groei moest krijgen; breed geschouderd, log van bouw, grof van gebeente, was hij toch kort en dik, dat hem iets dwergachtigs, iets onbehouwens gaf, en iets onbehagelijks, dat vooral uitkwam omdat zijne bolheid geene gezondheid scheen, een weekelijk ziekelijk bleek overtoog zijne ronde wangen: zijne sterke wangbeenderen en breed voorhoofd duidden toch op eene krachtige bewerktuiging, die deze ziekelijkheid (zoo zij bestond) tot iets onnatuurlijks maakte, en het fonkelen van de donkere levendig blauwe oogen gaf somtijds zulk eene uitdrukking aan dit gelaat, dat men, na die opgemerkt te hebben, hun slaperig wegduiken tusschen de oogleden niet meer als stompzinnigheid opnemen kon. Zulke opmerkers intusschen hadden onzen Wollebrandt tot hiertoe niet gadegeslagen, en hij bleef gebukt onder zijn kwaden naam, dien hij dan toch in zeker opzicht verdiende. Regenten, weesvaders en meesters hadden lang geduld geoefend en toegevendheid gebruikt, eer zij tot den maatregel besloten, waarvan gesproken is, en die Wollebrandt zoo noode onderging; en Pieter Jochems zelf had gewoonte te zeggen: ‘ware hij mijn zoon, hij zou er van lusten!’ dan, hij was zijn zusters zoon, en wees: en de goede man gaf hem geen kwaad woord, maar het beste deel van zijne tafel, zoo vaak hij er aanzat. Zijne vrouw

en oudste dochter hadden den armen neef lief, zooals vrouwen kunnen liefhebben, waar zij mededoogen voelen met een onbekend lijden, dat zij toch als bij ingeving raden, en de jongere kinderen, meest jongens mochten hem lijden, zooals een grooten makken huishond, waarmede zij sollen konden en stoeien zooveel hun lustte, zonder vrees van door hem gebeten te worden.

Terwijl wij over onzen wees voortgepraat hebben, zijn twee personen binnengekomen, die door het grootste deel van 't gezin met vroolijk gejuich zijn verwelkomd, vooral door Wollebrandt, die den één, een knaap van zijn leeftijd, vroolijk de hand drukt, terwijl hij uitroept: ‘Wat een blij weêrzien, Frans! nu zal je me van Oost-Indië vertellen?’

‘Certeyn zal ik!’ herneemt Frans: ‘maar hier breng ik je mijn oom, die je van andere dingen kan spreken dan ik.’ Die oom droeg de kleeding van een gewoon matroos: 't was een dier wakkere rappe zeelieden, die de rechterhand zijn van den eersten stuurman en de trots van den kapitein.

Frans was een knaap van Wollebrandts jaren, zelfs de jongere, maar niemand zou het hem hebben aangezien. Lang, slank en toch forsch, vlug en door de zonnehitte verschroeid, scheen hij reeds een volwassen jongeling, waar de ander nog een knaap was; reeds een mensch waar de ander nog kind, heette; reeds een persoon die zijne plaats had in de maatschappij, waar men nog niet wist wat er van den andere zou moeten worden: en 't was zeker die overweging, die Wollebrandt plotseling met diepen, pijnlijken weemoed deed uitroepen:

‘Gij reeds naar Oost-Indië geweest, en ik, die uw oudere ben, ik zit nog op eene snijders-tafel te suffen!’

‘Wel, jongen, je suft *omdat* je op de snijders-tafel zit!’ sprak op eens oom de matroos, met het eenvoudig gezond verstand, dat onbevangen zijn oordeel uitspreekt, ‘je moest bij ons op het schip zijn, daar zouden je de leden wel uit malkaâr raken; je zoudt een groote ferme jongen worden; dat zou een leven wezen dat je aanstaan zou!’ en de goede man begon met al de vooringenomenheid, den zeeman eigen, de zoetheden van 't zeemansleven te schetsen, waarvan de lieden op 't land gemeenlijk niet begrijpen kunnen dat het zoetheden zijn; maar

Wollebrandt begreep, Wollebrandt voelde in zich iets wakker worden en tot bewustheid komen, dat lang had gesluimerd en dat zich toch door onvoldaanheid met al het andere had getoond.

De gevaren, de krachtsinspanningen, de afwisselingen van het zeemansleven trokken hem aan; de wonderen van de vreemde landen, van de nieuwe wereld, waar de vertellingen van den ouden zeeman hem inleidden, spraken helder en bezielend tot zijne verbeelding. Zijne oogen schitterden, zijne wangen kleurden zich met hoogen gloed, zijn gelaat kreeg eene geheel andere uitdrukking dan die van een goêlijken suffer. Anna sidderde door eene ingeving dier teêrheid, die gevaren of scheiding voorziet. Vader Jochems schudde het hoofd, Frans drukte zijn jongen vriend de hand, en de oude zeeman fluisterde hem in: ‘Je moest zien dat je de naaste reis met ons deedt: over drie weken zeilen wij uit!’

‘O! als de Regenten het wilden,’ zuchtte Wollebrandt.

Maar.... de Regenten wilden het niet, hetzij ze den gedurigen wisselzin van Wollebrandt wantrouwden of de zucht naar de zee hun slechts de wensch toescheen om vóór den tijd van hunne tucht ontslagen te zijn, of wel uit zeker vooroordeel tegen dien stand, dat heerschende was onder stille deftige lieden; zij weigerden.

Een paar maanden lang verkropte Wollebrand zijn spijt, en verpijnde zich op zijne werktafel in machtelooze wenschen en onuitvoerbare hersenschimmen; toen sprak hij bij zich zelven: ‘Ik kan zwemmen, ik kan klimmen; de gracht is niet al te breed, de muren waren mij nooit te steil... de vensters niet te hoog....’ hij beproefde het waagstuk op zekeren nacht: het gelukte. Hij vluchtte, hij werd niet achterhaald.

‘Ik heb het altijd gevreesd dat hij een kwaad einde zou nemen,’ sprak vader Jochems weifelend tusschen smart en toorn; moeder en Anna schreiden in stilte; Frans van Befteren, toen hij keerde, bemoeide zich tevergeefs met haar te troosten, en de oude zeeman zeide: ‘maak je niet moeielijk over dien jongen, vrouwtjes! al hoor je in jaren lang niet weer van hem. Ik zeg het je, die keert nog als Admiraal.’

En werkelijk hij keerde als Admiraal. Zeker niet zonder

eenige tusschenpoozen en overgangen; want alleen dat hij eerst na een dertigjarig tijdsverloop dus keerde, bewijst het tegendeel, maar toch de waarheid is: De Alkmaarsche weesjongen Wollebrandt Gleijms de Jonghe is tot Admiraal gestegen.

Tot hiertoe heb ik hem gegeven, zooals de overlevering en de fantasie hem mij voorstelden: hetgeen volgt is geschiedenis, hoewel door mij ingekleed. Al is zijne levensgeschiedenis niet in het gebied der Vaderlandsche Historie opgenomen, hij kon er toch zijne plaats hebben, zooals hij reeds zijne plaats heeft in de geschiedenis mijner vaderstad.

In de maand Augustus 1648 trok er een stoet de stad Alkmaar binnen, die er zeker nogal wat opziens zal hebben verwekt. 't Was een aanzienlijk personaadje met een gevolg van bedienden en negerslaven, en met al den omslag van goederen en pakkaadje, dien rang en fortuin tot behoeften maken; en de kastelein, waar hij zijn intrek nam, was voorzeker niet weinig trotsch op zulken gast; maar deze bracht hem welhaast in groote verlegenheid, door hem te bevelen den presideerenden Regent van 't weeshuis te laten uitnoodigen om onverwijld tot hem te komen.

De Regenten van 't weeshuis waren notabele lieden, meestal te gelijk leden der Regeering; en hoe aanzienlijk de vreemdeling ook zijn mocht, hij was in 't eind de Stadhouder Frederik Hendrik zelf niet, en de stad of hare regeerders hadden zeker geene bevelen van hem te ontvangen; maar de toon des bevels, waarop de eisch werd gedaan, was zoozeer die van iemand, gewoon zijn bevelen onverwijld gehoorzaamd te zien, dat de kastelein ook geene tegenspaak waagde, daarbij de Hollandsche bedienden, die de heer bij zich had, noemde hem ‘Ammiraal,’ en voor een Admiraal zou al licht de Burgemeester zelf zich in beweging stellen. De presideerende Regent van 't weeshuis, hoewel niet weinig verwonderd over den wensch van den onbekenden reiziger, maakte dan ook geen bezwaar dien te vervullen.

Bij den vreemdeling binnengelaten, zag hij een man van hooge gestalte en forschen bouw, met sterke trekken, die van vastheid en moed getuigden, en oogen, die zich wel niet wijd

openden, maar die van levendigheid en schranderheid fonkelden, terwijl de donkere gelaatstint getuigde, dat hij keerkringshitte en zonnebrand had doorgestaan. Zijne kleeding was prachtig, groen zijden damast met gouden bloemen doorwerkt; hij droeg eene breede kanten bef; een gouden koord sloot het wambuis om de middel; menigte van ringen sierden zijne vingers, en aan eene zware gouden keten, dubbel over de borst neêrhangende, droeg hij eene medaille, die zeker van eenig schitterend eerbewijs getuigde. Een kort breed zwaard, dat het midden hield tusschen een Spaanschen degen en eene Oostersche kris, hing aan een bandelier, en de goudlakensche mantel, dien hij geheel van de schouders liet afglijden, en die in breede plooien nederviel, werd door twee negers opgehouden, terwijl hij daar stond nevens de tafel, waarop schrijfbehoeften geplaatst waren, en waar, naast Oostersch rooktuig, de admiraalstaf was nedergelegd ten teeken zijner waardigheid. Zijn hoofd was gedekt met een ronden, breedgeranden filthoed, met gekleurde pluim, dien hij echter afnam toen de Regent binnenkwam, wien hij terstond aansprak bij zijn naam.

‘Ik begrijp niet, hoe het zijn kan, dat ik bekend ben bij U Hoog-Edel-Gestrenge,’ riep de Regent verbaasd.

‘Mij verwondert het minder, dat gij mij niet herkent, waardige heer!’ Daarop, na eenig stilzwijgen, waarin de andere tevergeefs zich die trekken trachtte te herinneren, vervolgde de Admiraal:

‘Ik ben uw oude pupil, het kind dat het liefdebrood uwer barmhartigheid heeft gegeten, en die het versmaadde uit trek naar wondere avonturen, die hem ten leste tot eene fortuin hebben gebracht, daaraf hij en gij niet hebben gedroomd. Om in één woord het al te zeggen, al herkent ge mij niet, het geval met den weesjongen Wollebrandt Gleijms de Jonghe zal u niet gansch uit de memorie zijn gegaan, en hier staat hij voor u, na meer dan dertig jaren afzijns! dank zij Gods genadig bestier, die zich over den roekeloozen knaap ontfermde.’

Men kan zich de verbazing en verwarring van den Regent voorstellen, toevallig na zulk een tijdsverloop nog in 't zelfde bestuur, die nu werkelijk sporen van deze gelijkenis begon op te merken.

‘Wollebrandt Gleijms!’ herhaalde hij eindelijk, ‘wat een man zijt gij geworden, beide in fortuin en in statuur!’

‘Ja, niet waar? de plompe luiaard, die 't bij u in 't Huis te makkelijk had en niet werken woû, is onder zware vermoeienissen, hongerlijden, moeite, en het doorstaan van allerlei perikelen, tot eene ferme grootte opgewassen.’

‘God lof! dat het zoo met u is afgekomen; wij dachten u verloren, naar ziel en lichaam.’

‘Door den Heer bewaard en geholpen!’ hernam de Admiraal, terwijl hij de hand nam van den Regent, en die hartelijk schudde. Beide mannen hadden de tranen in de oogen.

‘Zoo 't niet te onbescheiden is, verhaal mij een deel uwer avonturen,’ zeide de Regent.

‘Volgaarne 't geheel later op ons gemak, als gij mij de eer zult doen aan mijne tafel te spijzen.... nu heb ik zaken te bespreken, die haast hebben om afgedaan te worden.’

‘Aan uwe tafel spijzen.... gij meent u dus in onze stad te vestigen?’

‘Als gij 't mij vergunt.’

‘Mijne vergunning zal u daartoe wel vrij onnoodig zijn.’

‘Zoo noodig, dat ik mij hier huis noch hof zal koopen, vóór ik eerst mijne vrijheid heb gekocht van u.’

‘Van mij! wat gaat u door 't hoofd, heer Ammiraal?’

‘Van u en van de andere Regenten, of om duidelijker te spreken, vóór ik mij losgekocht heb van het weeshuis, dat ik verlaten heb als een beschonken losbol de herberg, zonder het gelag te betalen; nu ben ik een man van fortuin en van orde, en wil dus geene schulden hebben, en zonderling deze met den meesten spoed afdoen.’ In 't belang van het gesticht had de Regent geen recht, tegenwerpingen te maken. Het spreekt vanzelf, dat er niet op den losprijs werd afgedongen, die terstond voldaan werd, waarop eene voorloopige akte van voldoening volgde.

‘Ziezoo!’ sprak de Admiraal, ‘nu ben ik vrij man, en ga welhaast naar een huis omzien; ik heb vastelijk besloten mij te Alkmaar te vestigen. En nu, mijn goede heer! kunt ge mij veellicht ook eenige narichten geven omtrent sommigen mijner verwanten, en allereerst omtrent het gezin van Jochems?’

‘De oude man is overleden; eeniger zijner kinderen zijn getrouwd en hebben zelfs weêr kinderen; doch 't zijn meest arme luiden; de weduwe leeft met de oudste dochter, die ongetrouwd is, en trekt uit de armenkas.’

‘Dat zal ophouden van nu aan!’ hernam Wollebrandt; daarop bleef hij eene wijle in weemoedig gepeins verzonken, en zeide toen halfluid:

‘En Anna ongetrouwd gebleven! zij heeft mij altijd lief gehad .... hoe ze zusterlijk met mij deelde, als zij iets te geven had; nu, ze heeft haar broeder weer - wonen ze nog....?’

‘In 't oude vermolmde huisje in de *Ramen*, daaraf nauwelijks meer eene kamer staat.’

‘Dat zal beter worden; ik ga ze opzoeken, en al de verdere familie die ik hier hebben mag.’

‘Gun mij een goeden raad, Ammiraal! uit aanmerking mijner vroegere kwaliteit. Zult gij die luiden allen plotseling rijk maken?’

‘Certeyn neen! zulke plotselinge overgang mocht hen naar ziel en lichaam schaden. Ik zal onderzoeken, wat ieder hunner 't meeste dient.’

‘Dat was mijne bedoeling.’

‘Ik ben zelf ook niet in één sprong tot Raad van Indië geklommen.’

‘Gij zijt ook Raad van Indië?’ vroeg de Regent nieuwsgierig.

‘Mitsgaders Kommandeur en Directeur in Perzië, waar ik goede communicatie hield met den grooten Mogol, diens conterfeitsel ik met mij brenge. Nu ben ik gekeerd als Ammiraal eener retourvloot der Compagnie van twaalf schepen, daaraf ik dezen gedenkpenning drage, waarop de vloot is afgebeeld.’ Hij deed den Regent de medaille bewonderen, die nu sprak:

‘En dat alles omdat gij 't weeshuis ontvlucht zijt....’

‘Neen! niet alzoo,’ hernam de Admiraal: ‘'t is waar, op de snijders-tafel had ik dit alles niet verkregen; maar toch, zoo ik in 't Huis niet het noodigste geleerd had, ik ware nooit van vóór de groote mast weggekomen .... en dit herinnert mij een ouden kameraad mijner jeugd, mede een Alkmaarder, die al vroeg op zee heeft gezworven: hoe het Frans van Befteren mag vergaan zijn?’

‘Frans van Befteren? dat is een rustend zeekaptein, en woont nog hier ter stede.’

‘Dat volmaakt mijne blijdschap!.... Het is hem dan in 's Lands dienst niet zoo goed gelukt als mij in die der Compagnie.’

‘Ik beeld mij in, dat allen die van 't weeshuis zijn, daar trotsch op wezen zullen, dat een hunner tot zulken rang is geklommen.’

‘Ik zal zorg dragen, dat zij er nog lang blij over wezen zullen,’ hernam de Admiraal: ‘en tot aandenken voor deze stad zal ik mij doen conterfeiten zooals gij mij hier ziet, in vol kostuum, opdat ieder na dezen het weten moge en gedenken, dat een Alkmaarsche weesjongen het gebracht heeft tot Ammiraal.’ En de Admiraal heeft in dit als in het anderen woord gehouden. Zijn onderzoek naar de familie Jochems en anderen, aan wie hij verwant was of bevriend, blijkt niet zoo voldoende uitgevallen te zijn, dat het den welberaden man lust gaf hen uit den stand, waarin zij leefden, op te heffen, op eene enkele uitzondering na: zoo iemand van de kinderen van vader Jochems lust mocht hebben zich tot de studie der H. Theologie te begeven, werd hem een jaargeld voor die studie toegelegd. Uit zijne latere uiterste wilsbeschikkingen blijkt het zelfs dat hij, hoewel voor allen zorgende, echter geen hunner de bezorging zijner eigene zaken heeft aanvertrouwd. Zijne vriendschap met Frans van Befteren is vernieuwd geworden, en deze laatste, goed bedacht in zijn testament, werd onder de uitvoerders daarvan door hem aangewezen.

Ik zou nog vele bijzonderheden kunnen aanvoeren uit dit testament, maar het zal genoeg zijn te zeggen, dat daaruit overal de vrome, billijke, schrandere en voorzienige man is te herkennen, die bijkans geheel vrij is van die zonderlinge fantastische invallen, die menigmaal *parvenus* kenmerken, vooral die welke hunne verbeelding hebben verhit door het volle genot van Oostersche weelde. Alles kenmerkt den nuchteren degelijken Hollander, die de waarde van het geld kent, die in overvloed voor wie hij liefheeft gevaar ziet, maar die hunne en hunner nakomelingen stoffelijk belangen verzekert tot in de verre toekomst, tot op 150 jaren na zijn dood.

Men begrijpt vanzelve, dat wees- en diakenhuis door hem niet werden vergeten.

Het blijkt, dat hij te Alkmaar zich niet alleen huis en hof zocht, maar zelfs verscheidene eigendommen in die stad zelve en in den omtrek heeft aangekocht.

Voor een zijner huizen aan de zuidzijde van de Langestraat schijnt hij bijzonder zwak gehad te hebben. Hij heeft er zelf gewoond, is er in gestorven, en heeft het tien jaren lang aan een zijner oude bedienden als woning verzekerd. In eene der kamers moesten de uitvoerders van zijn testament hunne vergaderingen houden, ten overstaan van zijn portret, dat aan 't boveneinde van de tafel werd geplaatst, als om zooveel het zijn kon, nog door den indruk van zijne tegenwoordigheid hun hunne verplichtingen te herinneren. Dit portret in vol kostuum, benevens een ander in eenvoudig burgergewaad, en eene afbeelding van de retourvloot, bevindt zich nog in de woning van den Koster der Groote Kerk te Alkmaar, in welke kerk de nobele Admiraal begraven ligt.

Eene vrij groote zerk dekt zijn graf, dat een wapen draagt (zeker geïmproviseerd na zijne verheffing) en tot opschrift voert zijne titels en waardigheden, en verder: ‘en is binnen Alkmaar *gerust* den 28sten Januarij 1679, oud 80 jaren.’

Hij heeft dus wil gehad van zijn rang en fortuin, hoewel hij niet altijd werkeloos schijnt gebleven sinds 1648, daar er scheepsjournalen van hem bestaan van lateren datum.

De eere-medaille, die hem gewerd, wordt gevonden in het Koninklijk Penning-Kabinet te 's Gravenhage.

Zij voert het volgende naïeve opschrift:

In 't Vreede Jaer belant
Dees Vloot door Wollebrant
Van Oost-Indies rycke Cust
In 't Lieve Vaderlant.

Een nacht in een armstoel.

‘Het kapsel van Mevrouw de hertogin is voltooid!’

‘Heel goed, Saint Jean!’

‘Nu schielijk de pluimen, Mejuffrouw Brigitte!’ vervolgde de kapper.

‘Onmogelijk,’ hernam de *caméristе*, ‘de pluimen moeten nog uit Parijs komen; ze kunnen eerst in den ochtend hier zijn.’

‘Zoo zal ik u wijzen, waar ze moeten geplaatst worden. 't Is eene kleine moeite, die morgen in te zetten; en de kapper voegde de daad bij het woord.

Toen Brigitte genoegzaam was ingelicht, sprak Saint Jean met eene buiging tot hare meesteres:

‘Heeft Mevrouw de hertogin nog iets te bevelen?’

‘Niets, Mr. Saint Jean! ik dank u.’

‘Dan zal ik de vrijheid nemen mij te verwijderen. Ik moet morgenochtend zeer vroeg te Versailles zijn; daar treft toevallig zoo veel samen; en ongelukkig kan men er niets doen zonder mij.’

De dame knikte toestemmend met een fijn half ironisch glimlachje, en in het volkomen bewustzijn zijner onmisbaarheid verwijderde zich de belangwekkende kunstenaar. In waarheid als men op het voltooide kapsel zag, kon men hem dien titel niet meer weigeren; en al zijn wij minder dan ooit gezind, den schoonheidszin van de 18de eeuw hulde te doen, een kapsel in het laatste tijdperk van die eeuw was een kunstwerk, zoo al niet van goeden smaak, dan toch van geduld en vindingrijkheid dat te meer verdienste had, daar het altijd slechts bestemd was voor zeer kortstondig bestaan. Het uitvoerigste kapsel, waaraan van zes tot acht uren lang gewerkt was, tot welks opbouw soms een

halve dag was besteed, schitterde slechts één of twee dagen, en er waren slechts weinig dames, die moed hadden het keurigst en kunstigst gebouw langer dan twee dagen in ongeschonden luister te bewaren, hoewel de hechtheid er van weken zou hebben verduurd.

Ik zeg den moed. Want er hoorde moed, er hoorde lichaamskracht, er hoorde vastheid van wil toe, om een last als deze langer dan eenige uren te dragen, om niet te bezwijken voor de verzoeking, dien met eene snelle en heftige beweging van ongeduld uiteen te rukken. Men zegt, de dames van de 18de eeuw leden aan *vapeurs* en migraines; maar ik verzeker u, en dat is door feiten te bewijzen, dat ze noch zwak, noch zenuwachtig zijn geweest, ten minste niet zij, die de gewoonte hadden zich te laten kappen; want om niet eens te spreken van de somme geduld s en sterkte van hoofd, die er noodig was, uren achtereen, het opbouwen van zulk hoofdtooisel te ondergaan, en het daarna in volle zwaarte te torsen met opgeheven hoofd, zonderdat de hals zich kromde onder de zwaarte van dien last terwijl het puntig keurslijf de ademhaling belemmerde onder de knelling van het balein, en de hoepelrokken, hoe lastig ook, volstrekt noodig waren, om het evenwicht tusschen het hoofd en de gestalte eener vrouw eenigszins te bewaren, terwijl zij balanceeren moest op de puntige hooggehielde schoentjes - om van dat alles alleen ter herinring te spreken, - was er nog veelmalen eene voorwaarde tot het ongeschonden houden van het kapsel, die, als marteling en als afmatting van geest en lichaam beide, al het andere overtrof: een kapsel, dat zooveel uren tijds nam, kon niet ten allen tijde worden volbracht, vooral niet omdat de kapper, die *en vogue* was, de éénige dien eene dame van rang gebruiken kon, zich niet kon vertienvoudigen, en dus soms den eenen dag een kapsel moest maken dat eerst den volgenden zou gebruikt worden; den tusschentijd dan, ware het zelfs een nacht, die er tusschen lag, moest de martelares van de kunst en van de mode zich niet enkel beperken tot hare kamer, tot onbewegelijkheid, maar kon zelfs de rust van den slaap niet genieten dan in een armstoel! Mij dunkt, zoo ooit lieve zusters van de 19de eeuw! hebben wij reden dankbaar te zijn, dat wij onze eenvoudige vlechten, en

zelfs onze sierlijke *anglaises* zelve kunnen maken; niet enkel in natuurlijkheid, maar ook in levensgenot hebben wij er veel bij gewonnen. Gelukkig waren de armstoelen van dien tijd voor bovengemeld gebruik gansch niet ongeschikt; wellicht waren zij er een weinig op ingericht, en had de noodwendigheid, dat ze soms het rustbed vervangen moesten, er de *oreillettes* en de mollige *coussins à dos* aan toegevoegd.

Het lot, waarvoor wij uw medelijden inroepen, stond de aanzienlijke jonge vrouw te ondergaan, in wier *boudoir* wij u inleiden; het was elf ure, toen de kapper van haar ging; haar kapsel moest dienen voor een *déjeuner*, dat zij den volgenden morgen op haar kasteel zou geven, en waarbij zij hare gasten uit Parijs en Versailles wachtte, en dus bleef haar niets over, dan den nacht door te brengen op eene wijze, die waken noch slapen kon heeten.

Die toestand scheen voor onze hertogin toch niet een gewone te zijn, want zij sprak tot Brigitte: ‘Ik wenschte, dat ik mijne *dormeuse* reeds weder op kon zetten, of een van die gemakkelijke kapsels die gij zelve maakt.’

Maar, Mevrouw de hertogin! het gebeurt zoo zelden, dat gij u voegt naar de eischen van uw rang.’

‘Voor mijne rust en genoegen nog altijd te veel, Brigitte! maar gij weet, het is ditmaal iets anders; het is op verlangen van den hertog....’

‘En daar dit wel de eerste maal is, dat Mijnheer de hertog iets van zijne gemalin wenscht,’ hervatte de kamenier, wel een weinig spotachtig....

‘Spreekt het vanzelf, dat ik er mij naar voeg,’ viel de meesteres in, met zekere hoogheid. ‘Het is maar,’ vervolgde zij, levendig en meer gemeenzaam, ‘dat ik mij dezen nacht jammerlijk vervelen zal; want - slapen kan ik in zulken toestand niet.’

Mevrouw moet zich troosten met het denkeeld, dat vele andere dames van tijd tot tijd uit vrije keuze zich dit lot laten welgevallen; en wellicht nog in dezen eigen nacht....’

‘Zich vrijwillig die marteling opleggen. Ik begrijp niet, hoe men zoo dwaas zijn kan!’

‘Maar andere dames scheppen zich verstrooiingen, die haar den tijd spoedig helpen doorbrengen.’

‘Ja, ik weet het, zij laten zich voorlezen, maar ik lees zelve den halven dag.’

‘'t Is niet juist dit wat ik meen,’ hernam de *caméristе* schalks.

‘Ach ja, ze laten zich bewonderen en zoetheden zeggen door hare vleiers....’

‘En meent Mevrouw de hertogin, dat dit den tijd niet kort?’

‘Het is wel mogelijk, maar zulke tijdkortingen staan *mij* tegen.’

‘Mevrouw de hertogin is ook volstrekt niet als eene andere.... Wat dunkt u van muziek? Ik heb eenig talent op de guitare.’

‘Om de goede lieden op het kasteel, die den ganschen dag bezig zijn geweest, in hunne eerste sluimering te storen; daarbij, gij hebt zelve uwe rust noodig. Bedenk wat anders, Brigitte!’

‘Ik ben uitgeput, Mevrouw! - Maar wat betreft mijne rust, bekommer u daarover niet; toen gij ziek waart, heb ik zoo menigen nacht bij u gewaakt, en mijne kleur is er niet bleeker om geworden.’

‘Toen was het noodzakelijk, Brigitte! nu....’

‘Is dan verveling niet zoo erg als eene ziekte, Mevrouw?’

‘Dat is waar, Brigitte! maar toch, als ik alleen ben, kan ik de verveling ontgaan door.... te denken.’

‘Denken, Mevrouw? Maar dat is toch wel het somberst tijdverdrijf, dat er is uit te vinden. Zie maar de heeren, die zich philosofen noemen, en die den heelen dag niets anders doen dan denken; ze zien er zoo strak en zoo oudsch uit, dat men twijfelen moet, of ze wel ooit jong zijn geweest.’

De hertogin glimlachte: ‘Ja, maar, ziet gij, Brigitte! ik zou mij het hoofd niet vermoeien met de philosofie: ik zou denken aan.....’ Zij kleurde even.....‘aan mijne jeugd; aan..... mijn geluk, toen ik nog vrij en vroolijk was.’

‘Maar Mevrouw de hertogin heeft nog niets van dat alles verloren. Vroolijk, dat is waar, vroolijk heb ik u nooit gezien; maar gelukkig! is het mogelijk, dat niet te zijn, als men zoo schoon is, zoo rijk, zoo aanzienlijk?....’

De hertogin zuchtte.

‘En vrij, - welke gehuwde vrouw is meer vrij? Sinds een jaar lang, dat gij getrouwd zijt, volstrekt meesteres van uwe daden.’

‘Waartoe dient mij die vrijheid?’ vroeg de dame.

‘Omdat gij er geen gebruik van maakt! Maar dat belet toch niet, dat gij haar bezit! En jong - Mevrouw de hertogin maakt, dat ik glimlachen moet, - kan men zich jonger wenschen dan gij het zijt, ten ware men kind wilde wezen?.... Twintig jaar.’

‘Ik word morgen een en twintig, Brigitte!’

‘Dat is waar, Mevrouw! maar ik vraag u: is dat een leeftijd, om over ouderdom te klagen?’

‘Dat bedoel ik ook niet; voorheen voelde ik mij jonger - ik had meer opgeruimdheid van gemoed.’

‘Ik meende juist, dat Mevrouw de hertogin eene droeve, gedrukte kindsheid had doorleefd; de goede dame Berthaud, uwe oude gouvernante, liet zich wel eens uit, alsof....’

‘Ach, de goede Berthaud! dat zij nog leefde! - met haar althans zou ik nog kunnen spreken over .... over het verledene, dat mij met al zijn leed toch nog zoo dierbaar was.’

‘Ach, waarom ook niet met mij, Mevrouw? 't Is waar, ik ben jonger dan uwe Berthaud; - ik ben ook slechts uwe kamenier, en niet uwe opvoedster; maar toch - toch durf ik zeggen, dat ik u trouw ben en liefheb, zoo goed als iemand anders.’

‘Ik weet dat, Brigitte! ik heb er ondervinding van; maar toch is het beter, dat ik niet spreke.....’

‘Ik zie wel wat het is: Mevrouw wil alleen zijn, en... denken,’ sprak Brigitte, half schalks, half ernstig.

‘Neen, neen, Brigitte! dat het allerminst; dat zou mij ernstig maken, en ernst is nog gevaarlijker dan dwaasheid.... blijf bij mij, en ga voort met praten, dat zal mij afleiden.’

‘Vindt Mevrouw de hertogin goed, dat ik intusschen het *boudoir* zoowat in orde breng, en alles gereed maakt voor uw toilet van morgenochtend?.... Het kleeden neemt veel tijd, als men het blanketten en aanleggen van de *mouches* mede rekent, en de gasten zullen wel vroeg hier zijn.’

‘Maar de hertog heeft mij doen weten, dat hij hier zou zijn, om ze te ontvangen.’

‘En mevrouw rekent daarop?’ vroeg de *caméristе* spotachtig.

‘Zonder eenige twijfel,’ hernam de dame ernstig.

‘Mevrouw is wel goed....’

‘Brigitte!’

‘Neen, Mevrouw! met dien blik predikt gij mij geen geloof aan Monseigneur, na zooveel redenen tot ongeloof.’

‘Hoe meent gij dit? 't Is de eerste maal, dat de hertog gezegd heeft op het kasteel te zullen komen.’

‘Ja, dat is ook zoo; maar een bruidegom die niet eens komt op den dag van de huwelijksplechtigheid!’

‘Dat kon niet anders. De hertog de Choiseul, de eerste Minister, belastte hem plotseling met eene zending naar Petersburg.’

‘Dat was heel ver van Parijs,’ sprak de kamenier, met een kluchtig hoofdschudden.

‘Ook werd de plechtigheid niet uitgesteld, maar bij volmacht voltrokken.’

‘Bewijs, dat de bruidsgift niet versmaad werd.’

‘De familie-belangen eischten het huwelijk.’

‘En aan de jonge vrouw, die men in eenzaamheid achterliet, werd niet gedacht.’

‘Integendeel, haar werd het prachtigste hôtel van Versailles tot woning gegeven; maar zij verkoos de eenzaamheid op het land en van dit kasteel.’

‘Waar de hertog vergat haar te bezoeken, toen hij te Parijs terugkwam.’

‘Omdat hij haar *rendez-vous* had gegeven te Versailles.’

‘Waar hij intusschen niet verscheen.’

‘Omdat Mijnheer de Choiseul hem een gezantschap opdroeg naar Madrid.’

‘Mijnheer de Choiseul had waarlijk eene *manie*, om Monseigneur van het Noorden naar het Zuiden te jagen.’

‘Niet waar, het trof ongelukkig!’

‘Bijzonder ongelukkig; en vooral omdat de hertog er zoo op gesteld scheen, dat hij nog drie dagen *incognito* te Parijs bleef eer hij vertrok.’

‘Hoe weet gij dat, Brigitte?’

‘Ik heb de zekerheid er van door zijn kamerdienaar, die.... die voor mij geene geheimen heeft.’

‘En zonder mij te Versailles te bezoeken! Dat is toch vreemd!’ hernam de hertogin peinzend.

‘Ik zou het wreed noemen. En nu - nu vraag ik of men

er op rekenen kan, dat de hertog zich morgen hier zal vertoonen.... ten minste zoolang Mijnheer de Choiseul nog buitenlandsche gezanten noodig heeft.... En dan vraag ik, of dat natuurlijk is... een jong man, die zoo weinig verlangen toont om te weten hoe zijne gemalin er uitziet?'

'Gij hebt gelijk, Brigitte! dat is niet natuurlijk; maar helaas! er is in mijn leven veel, dat niet gewoon is,' en de arme jonge hertogin liet zich meêvoeren door de gedachten, in haar opgewekt door dit woord. Zij vergat zich zelve en haar toestand zelfs zoozeer onder dit gepeins, dat zij het hoofd op de gemakkelijkste wijze liet rusten tegen haar armstoel, zonder aan haar prachtig kapsel te denken.

Brigitte achtte zich verplicht haar dit te herinneren.

'Hemel, Mevrouw! wat doet gij? Gij verplettert uw *chignon* en de *guirlande*, die er tegen rust!'

''t Is waar, Brigitte! en 't is goed ook, dat gij er mij aan denken doet, ik vergat dit - ik vergat mij zelve - ik .... ach, mijn kind! ik ben zeer, zeer ongelukkig!....' en de arme jonge vrouw barste los in een stroom van tranen.

Brigitte naderde haar met deernis, en kuste hare hand met teedere belangstelling. 'Mijne goede meesteres! zou het u niet verlichten, zoo gij u uitspraakt tegen mij?'

'Neen, Brigitte; neen!' riep de dame met zekeren afschrik, 'dat kan, dat mag niet zijn!'

'Ik ben ernstiger dan Mevrouw de hertogin mij gelooft, en voor u - voor u zou ik alles kunnen doen, zelfs zwijgen.'

De hertogin schudde het hoofd, maar bleef zwijgen en schreien.

'En zie nu toch, daar gaat gij den ganschen nacht doorbrengen in tranen, uwe oogen dof maken, uwe oogleden rood; en dat tegen een feest, waarop gij in volle schoonheid moet schitteren. - Bedenk toch, uwe eerste samenkomst met den hertog!'

'Met mijn gemaal! Ja, gij hebt gelijk,' hernam de dame met schrik. 'Deze tranen doen hem onrecht, en ik voel het, deze mijmering is mij gevaarlijk, Brigitte! weet gij dan niets te bedenken, om mij afleiding te geven!'

'Zeker, ik weet iets; daar valt mij iets in, terwijl ik deze *casette* verplaatst.... Herinnert zich Mevrouw de hertogin, dat

ik in den korten tijd, toen wij te Versailles waren, meer dan twintig *billets doux* en *bouquets* voor u ontvangen heb, om niet te spreken van al die andere kleinigheden, waardoor onze galante heeren hunne hulde aan eene vrouw trachten te brengen?....'

'Gij weet, ik heb niets daarvan aangenomen, noch gewild, dat gij het deedt.'

'Men moest de adressen kennen, om ze terug te zenden en gij hebt niet één geopend.'

'Dat is waar,' hernam de dame met een glimlach.

'Wel dan, zoo wij het nu deden?'

'Die dwaasheid; - ik zal toch niets daarvan gelooven.'

'Zooveel te rustiger kunt gij hooren.'

''t Is een zotte inval, Brigitte!' riep de dame weifelend.

'Juist daarom;... als het ernst ware... zou het u niet afleiden.'

'Gij hebt gelijk, en gij zegeviert. Open alles wat gij vindt, en lees; misschien geeft het mij verstrooiing.'

De kamenier liet zich dit bevel geen tweemaal geven. Oprechte bezorgdheid voor hare meesteres en een mengsel van nieuwsgierigheid en loszinnigheid, aan haar stand en karakter eigen, dreven haar aan. Zij opende; zij las; zij schertste; zij maakte critiek, en zij althans had opwekking en uitspanning gevonden voor eene gansche nachtwake. Maar de hertogin was niet eene van die vrouwen, bij wie zulke middelen werkten; eene enkele maal eene flauwe glimlach, meest van minachting, was alles, wat Brigitte's hulpmiddel op haar wrocht; ten laatste luisterde zij niet eens meer, en sprak eindelijk met de matte stem der uiterste moedeloosheid, en als tusschen eene weêrhouden poging tot gapen of zuchten: 'Houd toch op, Brigitte! ik walg van die zotheden. Hebben de mannen van onzen tijd dan noch vernuft, noch hart, dat ze eene vrouw niets weten te zeggen, dan ongerijmdheden en overdrevene uitroepingen?'

'En deze dan, Mevrouw! die spreekt van feiten; 't is de Vicomte de Martillac, naar de onderteekening luidt. Hij biedt u aan, met al de danseressen van de Opera te breken in ruiling van een glimlach van u.'

'Dat is niet zeer edelmoedig van Mijnheer de Martillac tegenover de dames van de Opera,' hernam de hertogin, even de

lippen bewegende. ‘Maar genoeg, Brigitte: ik wil van dit alles niets meer hooren.’ En toen zij zag, dat de *camériste*, ondanks dit bevel, toch nog een der geparfumeerde biljetten wilde openbreken, sprak zij vast en met zekere beduidenis: ‘Brigitte! ik meen het ernstig.’

‘Nog dit enkele, Mevrouw!’ hernam de vermetele plaagster. ‘In tegenstelling van de andere, riekt het niet naar *poudre de jasmin;* wie weet, of het van binnen ook niet anders is,’ en zij hield het hare meesteres voor, opdat deze zich zelve van de eerste bewering zou overtuigen.

‘Nu, goed, goed, plaagster!’ hernam de hertogin, terwijl zij er met een verstrooiden blik naar heen zag. ‘Maar zie, 't is van mijn notaris! Dat kan merkwaardig wezen,’ en zij moest toch glimlachen bij deze onderstelling.

‘Nu, Mevrouw! 't zou wel kunnen zijn, tegenwoordig met de verlichting en de gelijkheid van alle menschen, als de philosofen zeggen, dat bijgeval uw notaris ook een gevoelig hart had. En waarlijk, hij begint niet als een zaakmensch; want op de tweede enveloppe staat enkel: “Voor Antoinette.” Zou 't wel wezenlijk voor Mevrouw de hertogin zijn?’

‘Misschien niet. Het is waar, ik heet Antoinette; maar wie zou mij zoo noemen, en dan nog als opschrift van een brief?’

‘Als ik wel zie, zijn die woorden van eene andere hand dan het couvert. Zie slechts, kent gij de hand, Mevrouw?’

‘Neen,’ hernam deze heel koel, er op neêrziende; ‘lees gerust, Brigitte! want ik ben nu toch ook nieuwsgierig....’

Brigitte las. Die brief was geheel de uitdrukking van den teedersten en eerbiedigsten hartstocht; de stijl was los en levendig, de gedachten diep en frisch. Het geheel schetste den man van vernuft, van fijn en innig gevoel, van een edel hart, en vrij van vooroordeelen en kleingeestigheid, maar lijdende onder den smartelijken druk van eene hopelooze liefde, en het teederst en bewegelijkst afscheid nemende voor het leven van haar, die hij zijne Antoinette noemde.

De hertogin luisterde toe met de uiterste bevreemding, maar niet zonder eenige gemoedsbeweging; het was blijkbaar, dat die uitdrukkingen van het hart en van fijn en kiesch gevoel

haar onwedersprekelijk zoet waren te hooren; maar zij luisterde als eene, die ze neemt niet als aan zich gericht, maar als een roman, dien zij hoorde lezen, waarvan de ontwikkeling en inkleeding haar roerde en spande.

‘Maar, Mevrouw! ik durf nauwelijks voortgaan,’ sprak Brigitte, zelve afbrekende; ‘dat zou een geheim kunnen zijn, en....’

‘Neen, Brigitte! 't is onmogelijk. Ik ken niemand, die mij zóó kan schrijven.... De éénige, die eenmaal zoo tot mij had kunnen spreken, en die zich misschien, schrijvende, dus zou hebben uitgedrukt,.... kan dit.... niet geschreven hebben.’

‘En waarom toch niet? Waarom zou het niet.... van hem zijn?’

‘Het is onmogelijk.’

‘Hij leeft niet meer?’

‘Dat weet ik niet, maar ....’

‘Hij weet niet, waar gij u bevindt?’

‘Ook dat zeker.... maar er bestaat eene andere reden, eene meer droeve. - Hij kan niet schrijven!’

‘Niet schrijven? Vergeef mij de onbescheidene vraag, Mevrouw! maar is dan zijne opvoeding verwaarloosd?’

‘Zijne opvoeding was zoo goed als die zijn kon voor hem.... maar .... hij was....’

‘Geen edelman wellicht?’

‘Ik geloof niet, dat hij edelman was; maar dit zou *hem* niet gehinderd hebben alles te wezen wat hij wilde. Er was eene belemmering, die niet kon worden overwonnen - mijn ongelukkige vriend was blind!’

‘Blind?’ herhaalde Brigitte met oprechte deelneming. ‘Mijne arme meesteres! Daarom dus hebt gij u van hem moeten scheiden?’

‘Noch dit, noch iets anders zou mij weêrhouden hebben alles voor hem te zijn, en hem mijn leven te wijden, maar er lag zooveel tusschen ons, zoo vreeselijk veel....’

‘Uwe familie dwong u tot eene verbintenis met den hertog?’

‘Zoo is het; maar toen die voltrokken werd, was ik reeds voor altijd gescheiden van mijn armen, geliefden Edgar.’

‘o Mevrouw! het moet belangwekkend en treffend zijn, u dat te hooren verhalen.’

‘En ik... ik zou behoefte hebben het eenmaal uit te spreken,’ hernam de hertogin met tranen in de oogen. ‘Ik zal u mijn vertrouwen schenken, Brigitte! maar vooraf, eindig den brief, dat ik ten minste wete, wie dus aan mij schrijft. Of.... daar valt mij iets in; misschien heeft hij een vriend gevonden, dien hij volkomen vertrouwt, en wien hij deze regelen in de pen kon geven. Vandaar wellicht enkel mijn doopnaam.’

‘Neen, Mevrouw! dat is het niet. Die Heer schrijft zelf, luister slechts naar het vervolg. “En toch, ik moest dankbaar zijn, Antoinette, nu mijn lot, mijn leven een keer heeft genomen, zoo ongewacht, en naar het uiterlijk zoo gunstig, dat het mij zelf een wonder schijnt; maar geen van die voorrechten geniet ik in waarheid, omdat ik ze niet deelen kan met u; omdat ik niet weet, wat het leven voor u is - zonder mij.”’

‘'t Is van hem! Het kan niet zijn dan van hem!’ riep op eens de hertogin, en greep hartstochtelijk het geschrift uit Brigitte's handen. Werkelijk was de onderteekening die van Edgar; maar een paar zinsneden maakten het duidelijk, dat hij haar vroeger had geschreven, en dat hij haar met de bijzonderheden zijner genezing en lotwisseling bekend achtte.

‘En dien brief heb ik niet ontvangen!’ zuchtte de Hertogin, ‘wellicht had die mij moed gegeven tot wederstand, om eene verbintenis aan te gaan met een man, die mij versmaadt.... en voor wien zij evenzeer een last schijnt, als voor mij....’ Doch op de dagteekening ziende, sprak zij smartelijk: ‘Deze is geschreven, juist toen ik te Versailles was op het verzoek van mijn gemaal.’

‘En toen zich Monseigneur niet eens verwaardigde tot u te komen.’

‘Ach, Brigitte! verbitter mij niet tegen dien man; gij weet niet hoezeer mijn hart hem aireede veroordeelt.’

‘Zie, Mevrouw! als dit zoo is, vergeet dan liever den hertog, die u vergeet, en denk aan dien anderen, die u niet vergeten kan. Dat is in onze dagen te groot eene zeldzaamheid, om er geen acht op te geven.’

‘O, maar onze liefde was ook niet als die van anderen - oordeel zelve, Brigitte! Mijne allereerste jeugd was uiterst ge-

drukt en treurig. Ik leefde met mijne moeder op het oude kasteel de Sombreuil bij eene ongehuwde tante, die er eigenares van was. Naar ik uit de gesprekken der bedienden opmaakte, onthield zich mijn vader voortdurend te Parijs, en waren de echtgenooten in onmin gescheiden, nadat zij in weinig samenstemming hadden geleefd. Met behulp van mijne goede Berthaud, zorgde mijne moeder zelve voor mijne opvoeding. Men zou gedacht hebben, dat ik als het éénige voorwerp harer zorgen en harer liefde, als hare éénige verstrooiing in de eenzaamheid op het land .... in de hoogste mate hare moederliefde zou ondervonden hebben; maar daarvan was niets. Zij had mij niet lief; en daar eene moeder niet onverschillig kan zijn voor haar kind, was het afkeer en onwil, dien zij tegen mij had opgevat: en zonder het te willen, of te weten waardoor, wekte ik telkens haar toorn op, en mijn gezicht alleen scheen haar somwijlen pijnlijk aan te doen of smartelijke herinneringen in haar op te wekken. Al wordt zulk eene antipathie niet met daden uitgesproken, een kind *voelt* haar - en de woorden, die haar geweigerd worden, de liefkoozingen, die zij mist - en waarop zij als bij instinct weet recht te hebben, zijn haar als zoovele pletterende hagelslagen, waaronder de bloesem reeds in knop verdort. Onze omgeving was niet schitterend, maar voldoende, - het was zichtbaar, dat het meer ontstemming van gemoed was, dan gebrek aan fortuin, die mijne moeder tot deze afzondering dwong; men kleedde mij prachtig; al mijne kinderlijke wenschen en behoeften werden voldaan, zelfs voorgekomen - maar.... mijne moeder had mij niet lief, en dit benam mij juist het éénige, wat ik noodig had, om gelukkig te kunnen zijn. Juist was mijn hart zoo vrij van kinderlijke zelfzucht, dat ik met vreugde het mooiste speelgoed zou hebben opgeofferd, zoo ik de oorzaak van den tegenzin mijner moeder had kunnen uitvinden, zoo ik hare genegenheid had kunnen winnen. Maar toen ik het beproefde, ondervond ik, dat iedere poging er toe haar onwil vermeerderde, dus liet ik af, en werd ik schuw en schuchter. Ik benijdde de dochter van den tuinman, die soms door hare ouders werd mishandeld, die men slecht kleedde en slecht voedsel gaf, die veel moest werken, en weinig kon spelen, maar die toch van tijd tot tijd

door haar vader met een hartelijken kus werd omhelsd, of die aan de hand harer moeder zingende en huppelende naar den veldarbeid ging. Mijne moeder, altijd norsch, altijd ingetrokken en streng, zeide mij nooit een woord van goedkeuring, nooit een woord, dat mij aanmoedigde haar te naderen, of moed gaf haar ie liefkoozen. Eens scheen zij mij met meer zachtheid aan te zien dan anders; ik bleef een half uur met haar samen, zonderdat zij mij van zich wegzond; maar onnadenkend en zonder berekening, liet ik mij door eene kinderlijke nieuwsgierigheid verlokken; ik vroeg haar naar mijn vader. Plotseling zag ik haar duisteren blik vlammen, hare wangen verbleeken, haar mond zich samentrekken; zij stiet mij met koude hoogheid van zich af - zij schelde. ‘Breng Mejonkvrouw de St. Var naar hare kamer,’ was haar bevel aan den kamerdienaar. Zij werd gehoorzaamd. Ik bleef dagen aanéén opgesloten zonder ander gezelschap dan Berthaud, en daarna zag ik Mevrouw de St. Var niet weder dan aan tafel, in tegenwoordigheid mijner tante. Eene wijle bedelde ik om de genegenheid van deze; maar hoewel ik geloof, dat zij mij liefhad zij meende, dat strenge ernst tegenover kinderen tot de eischen eener goede opvoeding behoorde, en de strakheid harer manieren, de bekrompenheid harer denkbeelden, het gebrek aan tact, aan gevoel in geheel haar wezen, maakte het mij onmogelijk, haar liefde te winnen, of haar de mijne te schenken.

Begrijp dus wat het mij was, toen ik die vond bij een wezen, dat, naar het uiterlijke, onuitsprekelijk beklagenswaardig was, en dat ik toch benijdde, want hij genoot in ruimte juist dát, wat ik miste: men had hem lief. Men twistte onderling, wie hem de meeste teêrheid zou bewijzen. Ten minste zoo scheen het mij toe; maar het was slechts medelijden, dat men voor hem gevoelde; medelijden, dat zich dikwijls met grofheid uitte, doch dat sprak van een gevoel, hetwelk niemand voor mij wilde hebben, en waaraan ik toch zooveel behoefte had. Het was Edgar, het was de blinde, van wien ik spreek.

‘Hij hoorde niet op het kasteel tehuis; hij hoorde eigenlijk nergens 't huis. Te vondeling gelegd op een pachthoeve in de nabuurschap, werd hij door de vrouw van den pachter een jaar

lang verzorgd en opgekweekt, maar toen stierf de arme, en haar weduwnaar, zelf gebukt onder de lasten van een talrijk huisgezin, dacht er aan, zich van het kleine pleegkind te ontslaan, toen de jonge vrouw van den jager, die kinderloos was, aanspraak maakte op het voorrecht zijner verzorging. Zij was de eerste, die de opmerking maakte, dat hij blind was; en toen zich dit gebrek bij zijn opgroeien meer en meer bevestigde, vermeerderde zich het medelijden, dat men reeds had voor den armen vondeling. Maar de meesten waren niet in staat, het door sprekende bewijzen te toonen. De jager stond zijne vrouw toe, het kind voor het leven kost en onderhoud te schenken, inzooverre zij het zelve hadden; daarbij nog voor de kleeding zorgen konden zij niet. Ieder der boeren van het dorp bracht daartoe iets van het zijne bij; maar als een der pachters naar de stad was geweest, of eene goede winst had gemaakt, vergat hij nooit Edgar *biscuits* en andere lekkernijen mede te brengen.

Naar mate men goed voor hem was, geloofde men voor zich zelven grooter recht te hebben op den zegen des Hemels, en het bijgeloof had er zich zelf zóó mede gemengd, dat men niet gaarne het dorp uitging, zonder een groet en een woord van dank ontvangen te hebben van Edgar, die doorgaans bij eene beek zat te droomen of te zingen; want hij zong, de arme misdeelde; - hij zong de eenvoudig weemoedige liederen die zijne pleegmoeder hem had voorgezongen, en hij had eene zekere vaardigheid, op de hobo, waarop hij door den orgenist van de dorpskapel was onderwezen. Hij zong mede in het koor dier kapel, en dit bracht hem nader onder de aandacht van den pastoor, die hem onderrichtte in alles, wat door de stem tot het geheugen kon gebracht worden, en de goede pastoor was verwonderd over zijne vlugge bevatting, over zijne vaardigheid in het uitspreken van namen en cijfers, die hij enkel door klanken kon kennen, over zijn scherpzinnig oordeel en ijzer vast geheugen.

‘Het was in dien tijd, dat ik mij het meest met hem samenvond, en mij, voor anderen althans het nauwst aan hem vasthechtte; want, dat ik den kleinen schamel gekleeden knaap, die liefdegiften zat op te vangen bij de beek, ieder mijner vrije oogenblikken schonk, wist men niet op het kasteel, en de dorpe-

lingen, die het wel wisten, vonden zooveel edelaardigheid in die vriendschap van mijne zijde, dat zij zonder afspraak een verbond van geheimhouding sloten.

‘Het zal de jonge Gravin de St. Var goedgaan, omdat zij voorden armen blinden Edgar zoo welwillend is,’ spraken zij onderling.

‘Zij wisten niet, dat ik mijn geluk, mijn eenigste levensgenot reeds vond in de betrekking tot Edgar zelven. Zijne levendige verbeelding, zijne zonderlinge dichterlijke opvatting van alles, zijne vreemde denkbeelden over de dingen, die niet onder het bereik van zijne zintuigen waren, zijne hartstochtelijkheid, zijne vatbaarheid om lief te hebben, zijn hart, dat zich opende voor iederen indruk, en zelfs zijn gebrek, dat hem hulpbehoevend maakte, - bij al zijn wensch om mij te dienen, trokken mij zoodanig aan, dat nooit eenig jong edelman, onder al de schitterende en bevallige, die ik later heb leeren kennen, in mijne schatting den jeugdigen blinde is nabij gekomen. Maar ik zou u spreken van ons samenzijn bij den pastoor. Zoo haast ik wist, dat deze zich zijner had aangetrokken, wist ik mijne goede Berthaud te bewegen mij met zich te nemen, zoo vaak zij een bezoek bracht aan diens huishoudster. Wij kinderen bleven dan samen, vrij wel vergeten door de beide matronen, die harer praatzucht lucht gaven, en Edgar deelde mij mede, wat hij geleerd had, ik, wat ik geleden had; - hij weêr, hoe menig woord van liefde en goedheid zijn oor had getroffen, ik, hoezeer ik gesmacht en gehoopt had op een enkelen blik mijner moeder, maar zonder dat die mij geschonken werd, en hij mij vergoeding belovende, en die werkelijk gevende voor alles, wat ik miste.

‘Als Berthaud ten laatste naar het kasteel terug moest, namen wij Edgar met ons, en somtijds wist zij het zoo te schikken, dat hij mijn kinderlijk avondmaal deelde; daarna liet ik mij getroost ter rust brengen, en altijd vond zich een der bedienden gewillig, om den armen blinde naar het huis van den jager terug te leiden. Met de hoop op zulk een dag, of de bedreiging, dien niet weêr te herhalen, kon de goede Berthaud alles van mij gedaan krijgen. Over dag nam Edgar bijna nooit een ander geleide aan dan het mijne; geduldig wachtte hij aan de afgesprokene plek, tot ik bij hem kwam, en waren wij eens samen,

dan eerbiedigden alle jonge meisjes of knapen uit de nabuurschap die gewoon waren hem tot geleiders te strekken, zoo niet mijn recht, dan toch mijn rang, en mijne hand voerde hem heen naar zijne geliefkoosde plekjes, waar het ruischen van den wind door de boomen hem was als eene zoete muziek, die hem wondre tonen influisterde en al de poëzie zijner ziel opwekte.

'Ik was dan de éénige getuige der uitstortingen, die zij hem ingaf, en veelmalen was ik er het onderwerp van. O, Brigitte! gij weet niet - niemand kan het weten, - wat mij dit was. Ik, die om liefde had gebedeld, vond meer dan dat; ik vond aanbidding, de hartelijkste, de teerste, de vurigste aanbidding van eene ziel, die enkel liefde was en die door niets uiterlijks kon worden afgeleid.

'Zoo mochten wij vele jaren doorleven; als kinderen hadden wij elkander gevonden, en wij waren jongelieden geworden, zonder het zelve op te merken. Ik herinner mij niet, wanneer ik mij voor het eerst met Edgar samenvond, noch zelfs, wanneer ik hem het eerst had liefgekregen; maar ik was vijftien jaar geworden, en hij zeventien, en tot hiertoe was er niets in onzen omgang veranderd.

'Daar werd mij aangekondigd door mijne moeder, dat wij het kasteel de Sombreuil gingen verlaten. Gij begrijpt wel, dat het niet in mijne macht stond, haar van besluit te doen veranderen: ik beken zelfs, dat ik het niet eens beproefde, dat ik niet eens voor mij zelve als gunst durfde afsmeeken in dit afgelegen oord vergeten te mogen blijven. Het zou ook wel vergeefs zijn geweest, waar Mevrouw de St. Var het tegendeel besloten had. Hoe hartverscheurend de scheiding was van mijn armen, jongen blinde, zal ik u niet schetsen: de herinnering er van is mij al te pijnlijk. Hij ook begreep toen eerst, wat hij verloor, en hoe de liefde, die anderen voor hem hadden, eene mengeling was van medelijden en goedhartigheid, terwijl de mijne eene behoefte der ziel was, die zich moest aansluiten aan eene ziel, die haar verstond. Mijne teederheid was geen medelijden; zij was liefde, zij was eerbied voor zijn uiterlijk ongeluk en voor zijne innerlijke meerderheid. Zij ook gaf hem veel, maar als eene gift, die haar met woeker werd beloond.

‘Zeker, zoo er in Edgar's groote zwarte oogen licht had geschemerd, hij zou dit licht hebben uitgedoofd door de vele droeve tranen, die hij stortte. Ik kon noch hoop geven op weerzien noch zelfs de mogelijkheid berekenen, dat ik hem bericht zou kunnen geven van mijn lot; want ik wist niet eens, werwaarts mijne moeder mij met zich heenvoerde.

‘Wij wisselden geene beloften van aandenken, geene van liefde of vriendschap; - wij begrepen niet, dat ze noodig waren; wij wisten nog niet, dat men zulke beloften wisselde, omdat ze wel eens geschonden werden. Wij wisten nog niet, dat menschen in zulke betrekkingen valsch en veranderlijk konden zijn; - wij wisten alleen, dat wij elkander liefhadden, en voelden, dat het dus blijven moest, dat het niet anders worden kon. Het was toch eene zonderlinge vereeniging: eene Jonkvrouw van den eersten rang en eene arme, blinde jongeling zonder afkomst of vooruitzicht. Ik dacht wel nooit aan dat onderscheid, en zoo ik er aan dacht was ik dankbaar, dat hij het ten minste vergeten wilde, en hij kon dat te lichter, daar het uiterlijk en zichtbaar onderscheid hem niet treffen kon. Zijne begrippen van menschen en zaken moesten ook daardoor anders zijn; al wat er afhankelijks en hulpbehoevends was in zijn toestand, schreef hij toe aan het gemis van het kostbare zintuig. Zijne opvoeding, sinds de pastoor zich daarmede bezighield, was beter dan de mijne; daarenboven bezat hij die echte beschaving die voortkomt uit een edel gemoed, uit een hooggestemd harte - zooveel oorspronkelijkheid van gedachte en uitdrukking....; mij dunkt, zelfs in de *salons* van Versailles zou hij niet misplaatst zijn geweest.... Maar genoeg hiervan. Mevrouw de St. Var geleidde mij in een klooster in de nabijheid van Parijs, om daar eenige maanden te blijven als *pensionnaire*, en er mijne opvoeding te voltooien.

De man, die mij, na dat tijdsverloop, kwam afhalen, was een edelman van omstreeks vijftig jaren, maar die vroeger een uitnemend bevallig man moet geweest zijn. Hij had iets fiers en gebiedends, dat ieder zijner wenschen tot een bevel scheen te maken. Hij deed mij tot zich roepen in de spreekkamer, en zeide mij, dat hij mijn vader was, en dat hij mij naar Parijs zou brengen bij mijne moeder; maar hij zeide het mij koel,

hoffelijk, en zonder mij een woord van vaderlijke teederheid of welwillendheid toe te voegen, of eenige blijdschap te toonen bij het zien zijner dochter. Dit schroefde mij het hart toe, en ik ook zeide heel beleefd:

‘“Zoo heb ik toch eindelijk het geluk, Mijnheer de St. Var te leeren kennen?”

‘Hij kleurde sterk; of het van toorn of van iets anders was, weet ik niet, maar hij antwoordde snel:

‘“Mijnheer de St. Var is sedert twee jaren overleden, en gij zult wel doen dien naam te vergeten. Ik ben de Graaf de Forbin, en gij zult van nu aan mijn naam voeren. Uwe moeder is sinds vijf maanden mijne echtgenoote, maar het is in het belang uwer moeder en in het uwe volstrekt noodzakelijk, dat dit huwelijk als sinds jaren gesloten worde beschouwd. In de wereld, waarin ik u ga inleiden, moet gij alles vergeten, wat voorafgegaan is, en op die belofte alleen voer ik u uit het klooster, dat anders zich voor het leven over u gaat sluiten.”

‘Wat zou ik doen? Ik kende de wereld niet; - ik was begeerig die te kennen; - ik had altijd hoop, dat vrijheid voor mij hereeniging met Edgar kon worden. Het was mij onverschillig, hoe men mij noemde, - Mijnheer de St. Var had ik nooit gekend. Ik had nooit iets van hem gehoord, dan dat hij de gemaal mijner moeder was. Dezen of een ander als vader te erkennen en te gehoorzamen, was mij wel hetzelfde; kinderlijke liefde vroeg hij niet - behoefde ik ook niet te geven. Ik wist van mijne moeder, hoe weinig die in onze familie werd gevraagd.

‘Ik beloofde, en ik volgde den Graaf naar Parijs, waar hij met mijne moeder een prachtig hôtel bewoonde, en op een schitterenden voet leefde. Ik werd wel in het *salon* mijner moeder aan eenige vrienden van het huis voorgesteld, en woonde eenige feesten bij, die zij gaf, maar ging verder niet in de wereld, dat mij veel vrijheid liet, en dat ik geene schade achtte. Ik had er nog niets in gezien, dat mij ook maar eenigszins dit gemis betreuren deed. Met deze verandering van toestand kreeg ik ook mijne Berthaud weder, de éénige onzer voormalige huisgenooten, die van het kasteel de Sombreuil mijner moeder gevolgd was. Als gij denken kunt, gebruikte ik de eerste oogen-

blikken van vrijheid en samenzijn met haar, om naar Edgar te vragen. Zij gaf mij berichten van hem, die smartelijker voor mij waren dan eenig stellig ongeluk. Hij was plotseling uit het huis van den jager verdwenen, en de pastoor had zich later over zijne verdwijning uitgelaten op eene wijze, alsof hij door bloedverwanten was herkend, opgevorderd en medegenomen. Dit was alles, wat zij mij van hem kon mededeelen; gij begrijpt, hoe weinig het mij bevredigde, en hoe pijnlijk mij de zekerheid was, hem verloren te hebben, aan wien ik mij voor altijd zoo innig verbonden gevoelde.

'Ik had zoo omstreeks een jaar te Parijs geleefd, toen er in het huis mijner ouders een oude edelman verscheen, aan wien ik werd voorgesteld, een allerinnemendste hoffelijke grijsaard, de eerste mensch na Edgar, die mij met zachtheid en hartelijkheid toesprak en behandelde, en wiens wijze van zijn mij aantrok.... het was de hertog de Thionville.'

'De Hertog De Thionville, die nu uw gemaal is?'

'Neen, het was de vader. Hij kwam met den mijnen onderhandelen over mijn huwelijk met zijn zoon; toen zij het onderling eens waren, werd het mij aangekondigd, niet als iets, waarbij men mijne toestemming noodig achtte, maar slechts als iets, waarvan men mij kennis gaf. Nu ik alle hoop verloren had Edgar weder te zien, of zelfs van hem te hooren, was het mij bijna onverschillig, welk lot men mij toedacht. Ware het de oude, minzame hertog de Thionville zelf geweest, ik had met zekere rust, met zekere blijmoedige gewilligheid het juk op mij genomen; maar de zoon, de vreemde jonge man, dien ik niet kende, van wien ik altijd slechts door derden hoorde, en dien ik zelfs niet zien zou vóór den dag van onze vereeniging - want hij bevond zich nog te Weenen, waar hij zijne studiën had voltooid; - dit scheen mij het moeilijkste, wat men nog van mij gevergd had, en ik streefde tegen zooveel ik durfde en konde, maar gij begrijpt, dat mijn zwakke tegenstand vruchteloos was, en zooveel gewicht hechtten onze wederzijdsche betrekkingen er aan, dat deze verbintenis gesloten werd, dat die zelfs niet werd uitgesteld om de afwezendheid van den bruidegom op den dag van het huwelijk, daar een zijner neven mij huwde in zijn naam.

‘De oude hertog trachtte in goedheid voor mij te vergoeden, waar men mij griefde door dwang of door verwaarloozing. Hij zelf geleidde mij hier naar het kasteel Thionville, dat ik mij tot verblijfplaats gekozen had. Hij kwam mij in het eerst van tijd tot tijd zien, en berichten geven van mijn zonderlingen gemaal, wiens terugkeer hij altijd als kort aanstaande voorstelde, zonderdat die ooit werkelijk plaats vond, als gij weet. Somwijlen scheen het mij, als droeg hij een geheim in het hart, dat hij op het punt was, van de lippen te laten glijden, maar toch altijd weerhield. Eens zeide hij mij, bij wijze van troost, aan welks kracht voor mij hij zelf scheen te twijfelen: “Welke ook de uitkomst moge zijn van dit huwelijk voor u, mijn kindl uwe toekomst is verzekerd, en wellicht ook uwe onafhankelijkheid, indien mijn zoon blijft volharden bij dit vreemd gedrag.” Maar zelfs die toespraak is mij nu ontvallen. Zijne gezondheid begon wankelend te worden; hij reisde naar Nice, om onder den invloed van eene zachte, zuivere lucht zijne krachten te herstellen, en zijn zoon op te wachten bij diens terugkeer uit Madrid. Hij schijnt nog den troost gehad te hebben, dezen aan zijn sterfbed te zien, althans dat heeft de hertog mij laten berichten. Maar, ik zal hem niet weêrzien, noch hem, noch een ander, aan wien geen plicht, maar herinnering mij bindt!’

‘Wie weet, Mevrouw! In het werkelijk leven gebeuren juist die dingen het eerst, die men het minst wacht...’

‘Ik mag dat laatste niet eenmaal wenschen ... en inderdaad, ik wensch het ook niet.... Er kon eerder onheil en nieuwe smart uit ontstaan, dan vergoeding voor vroeger leed.’

‘In het geval van Mevrouw de hertogin zou ik iedere vergoeding zeer haastig en zeer vast aangrijpen, zoo zij voorkwam, wat den hertog betreft....’

‘Hij is mijn gemaal, Brigitte! en.... ik zal het morgen weten, wat ik van hem te wachten heb.’

‘Gij gelooft dan nog altijd, Monseigneur morgen werkelijk te zien, Mevrouw?’

‘Zeer zeker, Brigitte!’

‘En gij wenscht het?’

De hertogin zuchtte. ‘Ik weet het zelve niet; is het een

gevoel van plicht; is het nieuwsgierigheid; is het een verlangen, juist uit zijn langdurig terugblij ven ontstaan; maar ik geloof het zou mij een gevoel van teleurstelling geven, als hij nu eindelijk morgen niet verscheen.... Zoo hij echter uit kracht van zijn recht zich terstond aan mij had opgedrongen - ik vreeze, ik zou gewaarwordingen van angst en afkeer tegen hem hebben opgevat; maar nu hij terugblijft, nu hij mij ten minste evenzeer schuwt als ik hem, en ik bijna zeker ben, dat hij niet dan uit dwang tot mij komt, nu begint mij deze vrijheid te wegen als verlatenheid, en ik wensch haast - ik geloof ten minste, dat...' de hertogin werd matter, en haar bevallig hoofdje, zwaar bevracht met sieraden, boog zich ter zijde, als neigde het zich tot eene sluimering.

'Mevrouw de hertogin heeft zich vermoeid met spreken; eene wijle rustens zal haar goed doen.' En Brigitte schoof zachtkens een fluweelen kussen tusschen den *fauteuil* en het hoofd harer meesteres; werkelijk sluimerde deze eene wijle in.

'Arme, goede meesteres!' sprak de *camériste*, meêwarig opziende naar het zachte, bleeke, maar lieftallige gelaat; 'hoe noem ik dien man, die zulk eene liefelijke bloem in eenzaamheid laat verkwijnen? Men geeft hem eene vrouw, zooals Parijs er geene tweede heeft in deze dagen, onschuldig, onbekend met de wereld en hare *intrigues*, goedaardig en gevoelig, gehecht aan hare plich ten, zonder er eenige vreugde van te wachten, en - hij vergeet haar - hij wil haar niet eens kennen; want ik voor mij ben zeker, dat hij ook ditmaal niet zal komen.'

Een luid gerucht en geraas als van een rijtuig, dat in vollen galop het voorplein kwam oprijden, stoorde haar in hare alleenspraak .... ook de hertogin werd wakker uit hare losse sluimering door dat gerucht. Zij vroeg, wat het was?

'Men hoort duidelijk de poort openen; 't is zeker een der gasten voor morgen, die zoo laat in den nacht komt, uit vrees van te laat aan 't ontbijt te zijn,' sprak Brigitte schertsende.

'Maar er dient dan toch voor zijne goede ontvangst gezorgd te worden, Brigitte! en ik kan toch niet zelve ....'

'Mevrouw de hertogin heeft niet noodig zich daaromtrent moeite te geven; zij wordt ondersteld te rusten.'

‘Gij hebt gelijk; maar verneem gij dan uit mijn naam, wie het zijn mag, die gekomen is.... Zoo het de hertog ware!’

‘Dat is niet te denken, en indien al - hij, minder dan een ander heeft recht op uwe voorkomendheid.... Maar laat ons luisteren... Mevrouw! men spreekt vlak onder het venster, en ik herken de stem van Germain, den kamerdienaar van Monseigneur, die hem niet heeft verlaten sinds hij te Parijs in zijn dienst gekomen is. - Vergeef mij, Mevrouw! maar ik moet luisteren.’

Werkelijk hoorde zij Germain zeggen: ‘Het rijtuig behoeft niet te worden uitgespannen; Monseigneur vertrekt binnen een kwartier.’

‘En mijne paarden?’ vroeg de koetsier morrend.

‘Breng ze dan maar even in den stal; Monseigneur moet kunnen afrijden op zijn eersten wenk!’

‘Zie toch dat is boos opzet,’ sprak de hertogin pijnlijk, die deze woordenwisseling mede had aangehoord.

‘Welnu, Mevrouw! wat heb ik gezegd?’

‘Hier te komen en te vertrekken, zonder mij te willen zien? want hij kan wel niet onderstellen, dat ik nog waak, en dat hij mij nu spreken kan! Maar ik wil hem zien,’ sprak zij op eens, en wilde opstaan.

‘Ik bid u, Mevrouw! dat niet,’ riep Brigitte haastig. ‘De bedienden zijn met flambouwen op het voorplein; men zou u zien, en - hij... de hertog....’

‘Zou weten, hoezeer hij mij grieft en beleedigt. Gij hebt gelijk. Zie Brigitte! als hij nu heengaat, eisch ik mijne vrijheid - vrijheid, om zonder zelfverwijt aan Edgar te denken.’ En de arme jonge vrouw bleef zitten, en de eerste opwelling harer verontwaardiging ging over in een zachten zucht.

Een kwartier uurs daarna hoorde men voetstappen in het vertrek dat de slaapkamer der hertogin voorafging.

Brigitte! ga zien wat het is!’ riep de hertogin haastig.

‘Men heeft niet gedacht, dat wij hier nog op waren,’ sprak de kamenier, die terugkeerde met een biljet in de hand, ‘en dit *billet doux* voor u nedergelegd, om u bij het ontwaken te verrassen.’

De hertogin nam het en opende het snel.

‘Brigitte! het schemert mij voor de oogen; nauwelijks kan ik de letters onderscheiden.’

Ziehier, wat de hertogin te lezen had:

‘Mevrouw! Ik ben hier gekomen, om eene belofte te vervullen, gegeven aan den hertog de Thionville, mijn vader; maar terwijl ik haar volbreng, zie ik meer en meer het onvoegzame van onze samenkomst, en, zooals ik ben, kan ik voor u nooit een goed echtgenoot zijn. Zoo ik mij nu bij u voege, zal het voor het leven zijn; want ik ben van die mannen, welke eene verbintenis, als de onze, in vollen ernst opnemen. Lang voordat er van deze huwelijksverbintenis sprake was, had ik eene andere liefde in het hart. Zoo ik, diens ondanks, mij geschikt heb naar den wil van mijn vader, om eene verbintenis aan te gaan, was het, omdat ik er de noodzakelijkheid en de billijkheid van had erkend - dat de fortuin van den hertog de Thionville op de familie van den graaf de Forbin overging. Dit doel althans is bereikt. Zoolang wij leven, deelen wij deze fortuin te zamen; bij mijn dood laat ik mijne gemalin of hare familie een vermogen, dat ik nauwelijks het mijne acht. Ik heb een jaar lang geworsteld, om mij van vroegere indrukken te ontslaan, in de hoop zóó tot u te komen, als gij recht had mij te wachten. Het is vergeefs geweest; ik gevoel, dat ik nog niet vrij ben, dat ik het nooit zal worden. U deze bekentenis te doen, na u gezien en gesproken te hebben, verzwaart het beleedigende er van; alleen aan eene volmaakt onbekende kan men zonder hardheid zeggen, wat ik u zeg. Vergeef mij daarom eene verandering van besluit, die mij nog dezen nacht ver van u wegvoert, wellicht voor langen tijd buiten dit werelddeel. Deze vrijwillige verbanning uit het vaderland is het éénige bewijs van achting, dat ik u brengen kan, en tegelijk een groot offer; want zij, die ik liefheb, zoo zij nog leeft, is in Frankrijk. En nu, wilt gij uwe volkomene vrijheid, deze brief geeft er u het onbetwistbaar recht op, die te vorderen. Maar ik, zoo ik u iets te vragen had, zou u bidden, die vrijheid niet openlijk terug te nemen, en mijn naam te blijven voeren. Wees zeker, dat ik u nooit rekenschap zal vragen van uwe daden; alleen heb eerbied voor mijn naam, niet om mijnentwille, maar om dien van den achtenswaardigen man, welke

dezen het laatst heeft gedragen. Zoo gij alles kondet weten, zou ik in uwe oogen zeker minder verachtelijk en minder eigenbatig zijn, dan ik het nu schijne. Maar ik wil niet in uwe ziel die vriendelijke gedachte voor mij opwekken; ik wil niet, dat gij mij met iets als met deernis of belangstelling zult nastaren: ik heb niets van u verdiend dan onverschilligheid ... Onze neef Marcel, die zeer vroeg hier zal zijn, is belast mijn verdwijnen uit te leggen aan onze vrienden op eene wijze, die u van alle nieuwsgierige vragen ontheft. Gij rust nog, terwijl ik dit schrijf in uwe nabijheid; als gij ontwaakt zult zijn, en dezen vinden en lezen, ben ik reeds verre, ben niets meer voor u dan een lastige droom, die bij het ontwaken is weggevaagd: laat mij nooit iets anders zijn voor u. Mocht het gedenken aan mij nooit zwaarder drukken op uw leven, dit zou mij verlichting zijn bij het gevoel van het groote onrecht, dat ik u doe!

DE THIONVILLE.'

De hertogin had den brief met haastige blikken doorlezen, en riep nu snel en hartstochtelijk: Brigitte! Brigitte! de hertog is nog niet vertrokken; hij moet - hij mag nog niet gaan, vóór ik hem heb gezien en gesproken!'

'En waartoe dat, Mevrouw! In uw geval nam ik eene vrijheid aan, die u zoo gulhartig geboden wordt; u op te dringen aan een on verdragelijke koelzinnige....'

'Neen, neen! Gij weet niet, Brigitte! - een vermoeden gaat mij door de ziel, waarvan ik mij moet vergewissen. Die hand - zie toch vergelijk - ik zie gelijkenis....'

'Ik ook, Mevrouw! zelfs eene zeer sprekende!' riep het meisje verrast. 'Maar dat kan toch niet zijn! Een blinde! En daarbij, Germain heeft mij nooit gezegd, dat de hertog het gezicht miste.'

'Ik kan daarover nu niet nadenken; maar gij ziet toch wel, dat ik hem niet kan laten gaan, voordat zich dit alles heeft opgehelderd.'

'Ik zie het - alleen dan moeten wij ons haasten, want ik hoor iemand de groote trap afstijgen - en dat zal Monseigneur zijn.'

'O, spoedig dan Brigitte! spoedig!' en de hertogin wilde opstaan.

‘Neen, Mevrouw! gij zelve kunt u niet bij den hertog voegen; hij kan omringd zijn van zijne bedienden, en gij weet niet, hoe gij ontvangen zult worden.’

‘Gij hebt gelijk,’ riep de dame moedeloos. ‘Doch zal hij kunnen besluiten tot mij te komen?’

‘Ik wil er hem desnoods toe dwingen,’ sprak Brigitte. ‘Germain is bij hem, die zal mij niets weigeren.’

Zonder antwoord te wachten, vloog zij heen; schielijk daarna kwam zij terug, en riep zegepralende: ‘De Hertog komt hier!’

‘Hoe hebt ge hem er toe gebracht?’

‘Ik zeide, dat gij plotseling ongesteld waart geworden, dat gij buiten kennis waart, dat ik vreesde.....’ maar zij kon niet uitspreken.

Voetstappen klonken in de ‘antichambre’ - de hertog was daar, en met eene zekere haast, die uit de noodleugen van Brigitte verklaarbaar was, trad hij binnen, zonder zich te doen aanmelden: en Brigitte scheen gelijk te hebben; de hertog droeg geen spoor van het treurige gebrek van Edgar. De hertogin kon niet opstaan, dus was zij ontsteld; en bleek als eene doode, bleef zij afwachten, tot die man haar naderde.

De hertog de Thionville was een man in den vollen bloei des levens, en zijn voorkomen weêrsprak niet den ernstigen toon van zijn schrijven; het was zwaarmoedig, maar zacht; zijne trekken waren geregeld en fijn; maar zijne groote, zwarte oogen schitterden van ongemeene levendigheid, hoewel ze nu omneveld schenen door sombere gewaarwordingen; hij was rank en rijzig van gestalte, en het eenige, wat wellicht in zijn uiterlijk te berispen viel, was eene strakheid in de houding en een ongewone eenvoud in zijne kleeding, die hem veeleer het voorkomen gaf van een Duitsch student, dan van een Fransch edelman, die Lodewijk XV had vertegenwoordigd aan verschillende Hoven, en die bestemd was in den hofkring van Versailles te schitteren.

Hij naderde Mevrouw de Thionville schielijk, als om haar hulp te verleenen; maar ziende, dat zij die niet noodig had, en dat zij zich langzaam uit hare onderstelde flauwte ophief, trok hij zich terug tot aan de tegenovergestelde zijde van het

boudoir, waar hij door de schaduw van een lichtscherm als verborgen was.

‘Men zeide mij, dat gij mij noodig hadt, Mevrouw!’ sprak hij. ‘Geloof, dat ik zonder dat, niet hier zou wezen.’

De hertogin rilde even op het hooren van die stem, en met snelle ingeving veranderde zij een weinig de hare, terwijl zij antwoordde:

‘Ik heb u werkelijk noodig, mijnheer! om mij de rust te hergeven, die gij hebt verstoord.’

‘Gij hebt mijn brief gelezen?’ vroeg hij, met iets als koele bevreemding.

‘Ja, Mijnheer! en te eerder moest ik van u vragen u niet te verwijderen, vóór wij eene verklaring hebben gehad....’

‘Ik vermeed die uit achting voor u en om ons beiden een smartelijk tooneel te sparen; ik moet het u herhalen, zelfs nadat ik uwe uitnemende schoonheid heb kunnen bewonderen, ik zal nooit iets anders liefhebben dan de vrouw, wier liefde mij eene duistere jeugd tot het gelukkigste tijdperk van mijn leven heeft gemaakt.’

‘Maar, Mijnheer de hertog! ik verg niet van u, ik zal nooit van u vergen die herinnering uit te wisschen; integendeel, ik wil zelve die verlevendigen, en versterken, want...’

‘Ik wist wel, dat gij een engel waart van goedheid en zachtaardigheid,’ hernam hij levendig en geroerd, ‘maar toch...’

‘Want ik heb zelve zulk eene herinnering in het hart, die ik om niets ter wereld zou willen opofferen,’ viel zij in.

‘Zoo is de vrijheid, die ik u laat, u lief?’ hernam hij, zichtbaar verruimd.

Ik wenschte alleen, dat gij weten zoudt hoezeer ook ik vergiffenis noodig heb, opdat...’

‘Wij in vrede zouden scheiden.’

‘Neen, opdat wij in liefde vereenigd zouden blijven.’

Hij scheen zeer teleurgesteld door dat antwoord.

‘Mevrouw!’ hervatte hij ernstig, ‘luister even. Men had mij de jonge Gravin de Forbin als eene der uitmuntendste jonge dames van Frankrijk geschetst, en ik zie, dat men mij niet heeft misleid; maar al waart gij eene heilige in deugd, eene *Helena* in schoonheid, dat ik beide geloof - mijn hart is een zulk dat

zich maar eenmaal geeft, zelfs niet, waar men het door toegevendheid zou willen winnen. Mag ik toelaten, dat gij eene proef waagt, die u, na vele moeite, bittere teleurstelling zou brengen? De vrouw, die ik liefheb, zal mogelijk niets van uwe schoonheid bezitten; het kan zijn, dat haar hart en gemoed zich niet hebben ontwikkeld, zooals hare eerste jeugd mij beloofde; - maar *zij* is het, die ik bemin; 'ik kan geene andere naast haar stellen.'

'Ik zie wel,' hernam de hertogin schalk, 'men heeft u veel goeds gezegd van de jonge Gravin de Forbin, dat gij in haar zulk eene lankmoedigheid onderstelt; maar heeft men u dan niets gezegd van Antoinette de St. Var?'

Hij gaf een luiden kreet van verwondering. 'Antoinette de St. Var!' herhaalde hij. 'Gij weet wat mij die naam zegt? Gij weet dus alles, Mevrouw? geheel mijn verleden, hoe kan dat zijn? Sinds de hertog dood is, weet dat niemand meer.'

'Behalve Antoinette de St. Var zelve.'

'Gij kent haar, Mevrouw? Gij kent haar?' En de hertog liep haastig op haar toe, wierp zich voor haar neder, en vatte met hartstocht hare handen.

'O Mevrouw! Mevrouw! wees barmhartig! wees dan edelmoedig, meer dan ooit eene vrouw het geweest is, en zeg mij, waar zij te vinden is, en zeg mij, dat gij mij gunt haar weêr te zien, haar slechts eens weêr te zien! Neem daarna mijn leven in ruiling voor die weldaad!'

'Alleen, Mijnheer! zeg mij eerst of deze brief en deze' - zij toonde ze hem - 'geschreven zijn eigenhandig door Edgar, den jongen blinde van 't kasteel de Sombreuil!' vroeg zij met hare natuurlijke stem, maar bevende van heftige aandoening.

Geluid en stem, zijn éénigst herkenningsmiddel, had hem getroffen; hij sprong op, en drukte de hertogin hartstochelijk in zijne armen.

'En zoudt gij haar kunnen liefhebben onder de gestalte van de hertogin de Thionville?' vroeg zij zacht.

'Moet ik het u dan zeggen, dat gij aanvingt uwe eigene mededingster te worden?' antwoordde hij onder eene nieuwe omarming.

'En welke liefderijke hand gaf u dus het gebruik van uw gezicht weder?' vroeg zij, met zachte teederheid in de gitzwarte oogen ziende.

‘Dezelfde, die mij rang, fortuin en u. zelve heeft gegeven: de hertog de Thionville.’

‘Uw vader! hoe heeft hij u herkend?’

‘De hertog was mijn vader niet; aan mijne gemalin mag ik het zeggen, maar ook aan haar alleen. Slechts bij toeval vertoefde hij in ons dorp; hoewel blind, viel het onder het bereik mijner krachten hem een kleinen dienst te bewijzen, hem bij onzen goeden pastoor te brengen; want van rijtuig en bedienden ontzet door een troep stoute roovers, die hem in het bosch overvallen hadden, doolde hij in de nabuurschap, toen ik hem ontmoette. Hij deed mij vele vragen. Ik beantwoordde ze zoo goed ik konde. Hij scheen behagen te scheppen in mijne antwoorden. Toen wij bij mijn vriend den geestelijke kwamen, gunde hij zich nauwelijks tijd, zijn ongeval te vertellen, en maatregelen te nemen, om uit de naburige stad de middelen te doen komen, ten einde zijne reis voort te zetten, zooveel haast had hij over mij te spreken met den ouden pastoor. Hij zelf had een éénig kind gehad, een zoon, die, bijna van denzelfden leeftijd als ik, een zelfde gemis met mij had gedragen. Een bekwaam geneesheer had het ondernomen, door eene zeldzame operatie den jongen edelman het gezicht weêr te geven; doch zijn lichaam bezweek onder den strengen levensregel, die daarbij onvermijdelijk was. Hij had het licht gezien, maar hij was spoedig daarna bezweken. De troostelooze vader reisde om zich te verstrooien; - hij ontmoette mij, den vondeling, die niemand behoorde. Ik herinnerde hem zijn zoon; hij wilde mij voor zoon aannemen. Antoinette! zoo gij dààr waart geweest zou men mij door geene schitterende voorstellingen hebben verlokt tot heengaan; maar nu, nu - en zelfs de hoop in die wereld te komen, waar ik u onderstelde te leven, deed mij aannemen.

‘Opdat ik werkelijk in de rechten kon treden van zijn zoon, die buitenslands was gestorven, zonderdat er droeve, rechterlijke formaliteiten noodig waren, werd den pastoor de gestrengste geheimhouding opgelegd. Deze stelde te veel belang in mijn lot om haar niet te bewaren. Ik zelve legde die belofte af in den vorm van een eed. De kamerdienaar van den hertog was

vermoord door de roovers, de postillon op de vlucht gedreven.

‘Zoo reisde ik met den hertog als de zoon, dien hij gehoopt had met zich te brengen. Hij bracht mij te Weenen; hij had oen aanleg in mij ondersteld, dien hij wilde ontwikkelen. Wij ontmoetten den Italiaanschen oogarts. De hertog wilde door goud zijn stilzwijgen koopen. Hij zeide het toe op eene gansch andere voorwaarde: ik ook moest mij aan zijne kunstbewerking onderwerpen; hij wilde zijne *revanche* nemen in eene schitterende uitkomst, die mijn sterker gestel hem waarborgde. De hertog wilde mij aan de vreeselijke kans niet wagen; maar ik bad het hem af als de hoogste gunst. Hij stemde toe; - drie maanden duurde de spanning der angstigste verwachting, maar toen ook werd zij heerlijk beloond. Ik kon zien, en mijne gezondheid zegepraalde welhaast over de eerste schokken, en ik kon mijne studiën aanvangen. Aanvangen noemde men het - voortzetten was het, want niets van hetgeen ik hoorde of las was mij vreemd, het scheen mij herinnering: mijn goede oude pastoor had voor de vorming en voorbereiding van den armen blinde meer gedaan dan menig gouverneur voor een adellijken erfzoon. Welhaast was ik hen nabij, die lang vóór mij hunne studiën hadden aangevangen; van nu aan was mijn leven dat van alle jongelieden van rang en fortuin, hoewel gij denken kunt, dat beide voor mij andere beteekenis hadden, en anders werden genoten. Naar Parijs te komen, waar de hertog de Thionville mij eene wijle was vooruitgegaan, en daar van u te hooren en tot u te komen, zooals ik nu was, u te zien, Antoinette! u en den hertog mijn leven te wijden, was mijn zoetste droom, mijn *idée fixe* geworden; maar nog eer ik keeren kon, schreef mij de hertog over een huwelijk, dat hij reeds geheel had voorbereid, en dat slechts mijne toestemming wachtte. Gij meent wellicht, dat ik had kunnen weigeren, Antoinette! dat ik het had moeten doen; maar zie! juist dat kon ik niet. Ik was getreden in al de rechten van den zoon des hertogs - mocht ik zijn eersten plicht - gehoorzaamheid - hem weigeren! En nog daarbij, door mij aan te nemen had de hertog eene onbillijkheid gepleegd jegens de familie Forbin, die aanspraak had op zijne nalatenschap; dit was niet te herstellen,

dan door vermaagschapping met de belanghebbende. Ik kon den edelen grijsaard de voldoening niet weigeren, dat hij de inspraak van zijn hart had gevolgd zonder iemand te benadeelen; maar ik wenschte mij in mijn vroegeren toestand terug, zoo vreeselijk schokte mij het denkbeeld van dien band. Ik bad om verlenging mijner vrijheid, en mijn lust om naar Frankrijk te keeren, maakte plaats voor eene onverwinnelijke zucht tot verplaatsing, tot reizen. De vrouw, die ik liefhad, had ik nooit mogen aanschouwen, en de vrouw, die mij werd opgedrongen, wilde ik niet zien. Was het dan een band enkel door het stoffelijk belang gevlochten, ik behoefde dan ook daaraan mijne ziel niet te geven; zoo dacht ik toenmaals ... Mijnheer de Thionville drong er op aan, dat de uiterlijke overeenkomst gesloten werd, maar stond mij een jaar vrijheid toe, dat ik met reizen zou doorbrengen. Hij wenschte, dat ik ten minste voor het huwelijk zou overkomen, en eindigde toch met genoegen te nemen in mijn terugblijven. Hij had mij lief tot zwakheid toe, en ik voelde toen niet, hoe onbillijk ik was in mijne zelfzucht: later begon ik het in te denken, en ik liet u door Mijnheer de Thionville de samenkomst te Versailles voorstellen. Met het ernstige plan om er aan te voldoen, kwam ik naar Parijs.... Daar verbeeldde ik mij op zekeren avond, bij een woelig volksfeest, in een gedrang, uit een der rijtuigen eene stem te hooren, die mij bekend klonk als een toon uit mijn vroeger leven; eene stem, die mij alles zeide, een toon, die mij niet kon bedriegen. Alleen de gedachte aan de mogelijkheid, dat de geliefde mijner kindsheid te Parijs was, dat ik haar zou kunnen terugvinden, maakte het voor mij onmogelijk, der vreemde gemalin woord te houden.'

'Maar gij hadt haar dan reeds gezien te Parijs!' riep nu Antoinette met een zachten glimlach; want ik ben werkelijk in een gedrang van rijtuigen geweest, toen ik mij naar Versailles begaf.'

'Wij hadden een half jaar vroeger gelukkig kunnen zijn, en mijn weldoener ware dan niet gestorven met de pijnlijke gedachte, dat hij òf een ongelukkige òf een ondankbare naliet.'

'En toen hebt gij dien brief aan Antoinette geschreven,' sprak de jonge vrouw, en toonde hem dien.

'Juist! maar de vorigen?'

‘Geene andere zijn tot mij gekomen.’

‘Zij gaven u bericht van mijn veranderden toestand; zij baden u het oord, waar gij leefdet, en hoe gij er leefdet, bekend te maken, want ik had Mijnheer de Thionville alles bekend, mijn onoverwinnelijken hartstocht, waartegen ik tevergeefs had geworsteld, en hij stond mij toe onderzoek te doen naar Antoinette de St. Yar. Maar alles was vruchteloos.’

‘Het tweede huwelijk mijner moeder, en hare volstrekte geheimhouding over den naam, dien zij vroeger gedragen had, was er zeker oorzaak van.’

‘Ja; en te Sombreuil, werwaarts ik heenreisde, was ook alles veranderd. Het kasteel was vernieuwd, en bewoond door eene vreemde familie. Mijn goede vriend de pastoor leefde niet meer, en de jagersvrouw, voor wie ik mij zelfs nog onbekend moest houden, wist niet waar gij u bevondt. Maar zij wist toch iets, zij wist het adres van den notaris van Mevrouw de St. Var, omdat zij aan dezen eenmaal pachtgeld had moeten toezenden. Zij gaf het mij, en door dezen zond ik u mijn laatsten brief toe, die zonder antwoord bleef, hoewel ik er u in bad, eenvoudig op dezelfde wijze terug te schrijven aan Edgar.’

‘Dat komt, omdat die mij eerst heden is in handen gekomen.’ En de jonge hertogin vertelde hem de geschiedenis van de uren in haar armstoel gesleten, ten wille van haar kapsel.

‘Danken wij het daaraan, dat ik op was, dat ik uwe hand kon vergelijken, hoop kreeg op herkenning, en dat het u niet mogelijk was mij in den slaap het somber ontwaken voor te bereiden, dat gij mij hadt toegedacht!’ sprak zij met zacht verwijt.

‘Al die wreedheid, al dat onrecht jegens Mevrouw de hertogin de Thionville was toch liefde voor Antoinette,’ hernam hij, hare hand kussende.

‘Mevrouw de hertogin!’

‘Wat is er, Brigitte?’ vroeg deze, een weinig verdrietig over de stoornis.

‘Het is half zes in den ochtend, Mevrouw! en de pluimen zijn aangekomen.

Ik begrijp u, Brigitte! gij wilt aan mijn toilet beginnen, en ik dank te veel aan mijn kapsel, om het ditmaal

niet in vollen luister te dragen. Gij moogt komen, Brigitte!'

'En ik beloof u, dat ik u niet veel meer de verveling van zulk een kapsel vergen zal; want als wij deze gasten ontvangen hebben, en onze vereeniging dus op schitterende wijze hebben aangekondigd en gevierd, geloof ik, dat gij het met mij eens zult zijn over eene eenvoudige levenswijze.'

'Ik maak mij nog altijd hetzelfde denkbeeld van geluk, als in mijne eerste jeugd, Edgar!' sprak de hertogin met beduiding.

De hertog verwijderde zich, en de kamenier voltooide het kapsel en het prachtige toilet, nu niet meer voor een slachtoffer van eene familie-overeenkomst, maar voor de gelukkige jonge vrouw.